

บทที่ 8

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารอบด้านนี้การอ่าน และสร้างดัชนีการอ่านของไทย รวมทั้งเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และปัจจัยที่ส่งผลต่อด้านนี้การอ่านของคนไทย โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย 6 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อสำรวจสถานการณ์การอ่านของคนไทยทั้งในด้านสภาพการอ่าน ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายในการอ่าน ประเภทหนังสือที่อ่าน ประเภทหนังสือที่ต้องการอ่าน แหล่งที่มาของหนังสือ/วัสดุการอ่าน ความสามารถในการเข้าถึงหนังสือ/วัสดุการอ่าน และคุณลักษณะหนังสือที่อ่าน และดัชนีการอ่าน ประกอบด้วย พฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่าน 2) เพื่อพัฒนารอบด้านนี้การอ่าน และดัชนีการอ่านสำหรับการรายงานสถานการณ์การอ่านของคนไทย 3) เพื่อตรวจสอบความตรงหรือความสอดคล้องของโมเดลการวัดดัชนีการอ่านของไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 4) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของดัชนีการอ่านของคนไทยโดยภาพรวม และจำแนกตามช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย 5) เพื่อศึกษาความแตกต่างของสภาพการอ่าน และดัชนีการอ่านของคนไทย ระหว่างคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกันในด้านช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย และเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อด้านนี้การอ่านของคนไทย และ 6) เพื่อศึกษาปัจจัยหรือเงื่อนไขที่หล่อหลอมสู่การสร้างนิสัยการอ่านของคนไทย ทั้งในส่วนที่เป็นปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยประกอบด้วยกรอบแนวคิดดัชนีการอ่านของไทย และกรอบแนวคิดโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของดัชนีการอ่าน ในส่วนของกรอบแนวคิดดัชนีการอ่านของไทยประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบด้านพฤติกรรมการอ่าน ด้านความสามารถในการอ่าน และด้านผลลัพธ์จากการอ่าน โดยมีตัวบ่งชี้ย่อยรวมทั้งหมด 16 ตัวบ่งชี้ สำหรับกรอบแนวคิดโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของดัชนีการอ่านประกอบด้วย ปัจจัยเชิงสาเหตุ 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน ความพร้อมในการอ่าน ทักษะคิดต่อการอ่าน และแรงจูงใจในการอ่าน

วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย โดยใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (quantitative and qualitative research method) ทั้งนี้เพื่อให้การตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีความครอบคลุมและได้สารสนเทศที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นทั้งภาพกว้างและภาพลึก โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยที่สำคัญหลังจากที่ได้กำหนดคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วดังนี้ คือ 1) ขั้นศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสำรวจแนวคิดทฤษฎีและสถานการณ์การอ่านของคนไทยจากผลงานวิจัยและข่าวสารการอ่านจากสื่อในช่องทางต่างๆ สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารอบแนวคิดในการวิจัย 2) ขั้นการพัฒนารอบแนวคิดในการวิจัย

ดำเนินการดังนี้ (2.1) กำหนดกรอบแนวคิดในเบื้องต้นจากผลของการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2.2) ตรวจสอบความเหมาะสมของกรอบแนวคิดในเบื้องต้น โดยการจัดสนทนากลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรวม 13 จังหวัดครอบคลุมทั้ง 4 ภูมิภาคของประเทศไทย (2.3) ปรับปรุงกรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ผลการสนทนากลุ่มประกอบกับผลการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (2.4) ตรวจสอบความเหมาะสมของกรอบแนวคิดครั้งที่ 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการอ่านและด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 10 คน ด้วยวิธีการจัดเวทีประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อวิพากษ์กรอบแนวคิด (2.5) ปรับปรุงกรอบแนวคิดครั้งที่ 2 จากผลการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 3) ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดำเนินการโดย (3.1) กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรต่างๆ ในกรอบแนวคิด (3.2) สร้างเครื่องมือฉบับร่าง (3.3) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามในเครื่องมือโดยที่ปรึกษาโครงการและคณะผู้วิจัย (3.4) ปรับปรุงเครื่องมือและนำไปทดลองใช้ (3.5) นำผลจากการทดลองใช้มาวิเคราะห์คุณภาพด้านความเที่ยง (reliability) และปรับปรุงข้อคำถามอีกครั้งหนึ่งเพื่อจัดทำเป็นเครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่จะนำไปใช้จริง 4) ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการในสองส่วนคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้การสำรวจด้วยแบบสอบถาม และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การสนทนากลุ่ม 5) ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการแยกเป็นสองส่วนเช่นกัน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงบรรยาย สถิติเชิงสรุปอ้างอิง และการวิเคราะห์โมเดลลิสเรล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และ 6) ขั้นตอนสรุปข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะและเขียนรายงานการวิจัย การดำเนินการในขั้นตอนดังกล่าวข้างต้นมีรายละเอียดเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล พอสังเขปดังนี้

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ คนไทยที่อาศัยอยู่ในเขตภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง โดยประกอบด้วยคนไทยที่มีความหลากหลายครอบคลุมทั้งช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่หนึ่ง เป็นกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลเพื่อสำรวจและตรวจสอบความเหมาะสมของกรอบแนวคิดในการวิจัยในเบื้องต้น ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่มย่อย ได้แก่ 1) กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตัวอย่างครอบคลุมทั้ง 3 ช่วงวัย คือ วัยเยาวชน วัยทำงาน และวัยผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพหลากหลายจำนวนรวมทั้งหมด 146 คน 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการอ่าน และ

ด้านการวัดและประเมินผล ครอบคลุมนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรอิสระ จำนวนรวม 10 คน

กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาสถานการณ์การอ่าน ทั้งในส่วนของสภาพการอ่านและดัชนีการอ่าน ประกอบด้วยคนไทยที่อาศัยอยู่ในเขตภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง ซึ่งครอบคลุมคนไทยที่มีความหลากหลายทั้งช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ สภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย จำนวน 5,865 คน จาก 54 ตำบล/แขวง 27 อำเภอ/เขต ใน 13 จังหวัด ทั้ง 4 ภูมิภาคของประเทศไทย ในแต่ละภูมิภาคประกอบด้วยจังหวัดขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ดังนี้ ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ พิจิตร และพะเยา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี มหาสารคาม และอำนาจเจริญ ภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสงขลา พัทลุง และชุมพร ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดชลบุรี สระบุรี เพชรบุรี และกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) เริ่มจากการสุ่มเลือกจังหวัดในเขตภูมิภาคต่างๆ ทั้ง 4 ภูมิภาคมาเป็นจังหวัดตัวอย่าง ภูมิภาคละ 3 จังหวัด ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก ขนาดละ 1 จังหวัด และกรุงเทพมหานครอีก 1 จังหวัด รวมเป็นจังหวัดตัวอย่างทั้งหมด 13 จังหวัด ในแต่ละจังหวัดที่สุ่มได้ ผู้วิจัยสุ่มเลือกอำเภอมาจังหวัดละ 2 อำเภอ โดยการเลือกอำเภอที่อยู่ในเขตเมือง และนอกเขตเมืองมาอย่างละ 1 อำเภอ สำหรับกรุงเทพมหานคร สุ่มเขตเมืองชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอก มาจำนวน 3 เขต ดังนั้นรวมอำเภอ/เขตที่เป็นตัวอย่างทั้งหมด 27 อำเภอ/เขต ในแต่ละอำเภอ/เขตที่สุ่มได้ ผู้วิจัยสุ่มเลือกตำบล/แขวงมาอำเภอ/เขตละ 2 ตำบล/แขวง ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยการสุ่มตำบลที่อยู่ในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล มาอย่างละ 1 ตำบล รวมเป็นตำบลตัวอย่างทั้งหมด 54 ตำบล/แขวง ในแต่ละตำบล/แขวงที่สุ่มได้ ผู้วิจัยสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมาตำบล/แขวงละประมาณ 100 คน กระจายตามช่วงวัย ระดับการศึกษา และอาชีพ รวมตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดประมาณ 5,400 คน แต่เก็บรวบรวมข้อมูลได้มากกว่าเป้าหมายที่กำหนด โดยได้ตัวอย่างทั้งหมด 5,865 คน

กลุ่มที่สาม เป็นกลุ่มตัวอย่างกรณีศึกษาที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยหรือเงื่อนไขที่หล่อหลอมสู่การสร้างนิสัยการอ่าน ประกอบด้วยกรณีศึกษาที่มีลักษณะนิสัยการอ่านสุดโต่งทั้งกลุ่มที่ชอบอ่านและไม่ชอบอ่าน จำนวน 191 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จากพื้นที่จังหวัดตัวอย่าง 13 จังหวัด ครอบคลุมทั้ง 4 ภูมิภาคของประเทศไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม ประเด็นการสนทนากลุ่ม เครื่องบันทึกเสียง และกล้องบันทึกภาพ โดยเครื่องมือในส่วนที่เป็นแบบสอบถามใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง สภาพการอ่าน และตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งหมดตามกรอบแนวคิดดัชนีการอ่าน รวมทั้งตัวแปรอื่นๆ ที่เป็นปัจจัยส่งผลต่อดัชนีการอ่านตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าวมีคุณภาพในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) โดยการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดตัวแปรต่างๆ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยวิธีการวิเคราะห์หาค่าประจักษ์ยืนยัน (confirmatory factor analysis) รวมทั้งมีความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (cronbach's alpha coefficient) จากผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง .797 ถึง .968 สำหรับเครื่องมือในส่วนที่เป็นประเด็นการสนทนากลุ่ม เครื่องบันทึกเสียง และกล้องบันทึกภาพ ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่มคือ กลุ่มแรก เป็นบุคคลในพื้นที่จังหวัดตัวอย่าง เพื่อสำรวจและตรวจสอบกรอบดัชนีการอ่านในเบื้องต้น กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการอ่าน และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกรอบดัชนีการอ่านในเบื้องต้นและพัฒนากรอบแนวคิดของการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และกลุ่มที่สาม เป็นกลุ่มตัวอย่างกรณีศึกษาที่มีลักษณะนิสัยการอ่านสุดโต่งทั้งในกลุ่มที่ชอบอ่าน และกลุ่มที่ไม่ชอบอ่าน เพื่อศึกษาปัจจัยหรือเงื่อนไขที่หล่อหลอมสู่การสร้างนิสัยการอ่านในเชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้วิธีการสอบถามหรือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structure interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) โดยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 4 ระยะคือ ระยะที่ 1 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 ช่วงวัย คือ วัยเยาวชน วัยทำงาน และวัยผู้สูงอายุ ในพื้นที่จังหวัดตัวอย่าง โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม เพื่อสำรวจและตรวจสอบความเหมาะสมของกรอบดัชนีการอ่านในเบื้องต้น ระยะที่ 2 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่าน และด้านการวัดและประเมินผลโดยการจัดเวทีประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกรอบดัชนีการอ่านในเบื้องต้น และพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ระยะที่ 3 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งครอบคลุมตัวแปรเกี่ยวกับภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง บริบทของครอบครัวและชุมชนที่อยู่อาศัย ตัวแปรเกี่ยวกับสถานการณ์การอ่านในด้านต่างๆ และตัวแปรที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุของดัชนีการอ่านของคนไทย รวมทั้งตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 วิธี คือ 1) ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่จังหวัดตัวอย่างด้วยตนเอง พร้อมทีมพนักงานเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ และ 2) ผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามให้ผู้ประสานงานโครงการวิจัยในพื้นที่เพื่อแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานอยู่ในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่จังหวัดตัวอย่าง และ

ให้ผู้ประสานงานโครงการวิจัยรวบรวมแบบสอบถามส่งคืนให้กับผู้วิจัย โดยได้รับแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 วิธี รวมทั้งหมดจำนวน 5,865 ชุด ระยะเวลาที่ 4 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยหรือเงื่อนไขที่หล่อหลอมสู่การสร้างนิสัยการอ่าน ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัย เงื่อนไข ลักษณะของกิจกรรม ประสบการณ์ที่ได้รับ และบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการสนับสนุน ส่งเสริม หรือเป็นอุปสรรคต่อการอ่าน จากกลุ่มตัวอย่างกรณีศึกษาที่มีลักษณะนิสัยการอ่านสุดโต่งทั้งกลุ่มที่ชอบอ่านและกลุ่มที่ไม่ชอบอ่าน โดยใช้เทคนิคการสุ่มกลุ่มในพื้นที่จังหวัดตัวอย่างทั้ง 13 จังหวัด ครอบคลุมทั้ง 4 ภูมิภาคของประเทศไทย จำนวน 27 กลุ่ม โดยมีกรณีศึกษาผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งหมด 191 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงบรรยายและสถิติวิเคราะห์ประเภทต่างๆ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น สถิติที่ใช้ ได้แก่ สถิติเชิงบรรยาย ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การกระจาย ความเบ้ และความโด่ง เพื่อศึกษาลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และการแจกแจงของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ประมาณค่าตัวแปรที่ขาดหาย โดยใช้วิธีการประมาณค่าเฉลี่ยของตัวแปรอื่นๆ จากกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบ สำหรับสถิติที่ใช้วิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาวิจัย ประกอบด้วย การวิเคราะห์การแจกแจงความถี่แบบสองทาง หรือการวิเคราะห์ตารางไขว้ การทดสอบไค-สแควร์ เพื่อศึกษาสภาพการอ่านของคนไทยในด้านต่างๆ และศึกษาความแตกต่างของสภาพการอ่านระหว่างคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกันในด้านช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์และการคัดเลือกตัวแปรที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์โมเดลลิสเรล การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (second order confirmatory factor analysis) เพื่อตรวจสอบความตรงหรือความสอดคล้องของโมเดลการวัดดัชนีการอ่านของไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์เพื่อสร้างดัชนีการอ่านและการสร้างเกณฑ์ปกติวิสัย (norm) ในรูปของคะแนนที (T-score) และตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ (percentile rank) การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยดัชนีการอ่านของคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกันทั้งในด้านช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย โดยใช้การทดสอบที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (analysis of variance: ANOVA) และการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของดัชนีการอ่านของคนไทย โดยใช้การวิเคราะห์อิทธิพล (path analysis) ตามหลักการวิเคราะห์โมเดลลิสเรล ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวใช้ทั้งโปรแกรม SPSS for windows และโปรแกรม LISREL for window

สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งการนำเสนอออกเป็น 6 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นและสถานการณ์การอ่านของคนไทย ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารอบดัชนีการอ่าน ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาดัชนีการอ่านและข้อมูลเส้นฐานของดัชนีการอ่านของคนไทย ตอนที่ 4 เกณฑ์ปกติวิสัยและการแปลความหมายดัชนีการอ่าน ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อดัชนีการอ่านของคนไทย และตอนที่ 6 ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่หล่อหลอมสู่การสร้างนิสัยการอ่านของคนไทย สารในแต่ละตอนสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นและสถานการณ์การอ่านของคนไทย

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานภาพโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานภาพโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 5,865 คน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง ในจำนวนใกล้เคียงกัน (22.3%, 22.1%, 23.1% และ 23.7%, ตามลำดับ) และอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร (8.7%) กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีจำนวนใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก (49.8% และ 50.2% ตามลำดับ) กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลซึ่งรวมกรุงเทพมหานครด้วยมีจำนวนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (55.2% และ 44.8% ตามลำดับ) สำหรับลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (62.2%) มีอายุอยู่ในช่วงน้อยกว่า 25 ปี จำนวนมากที่สุด (35.7%) รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 25-30 ปี (12.4%) ส่วนผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีค่อนข้างน้อย (4.0%) กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามากที่สุด (32.5%) รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (16.1%) ส่วนผู้ที่จบการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาโทมีจำนวนน้อยที่สุด (0.6%) ในด้านการประกอบอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (65.2%) เป็นผู้ประกอบอาชีพ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่าไม่ได้ประกอบอาชีพมีจำนวนน้อยกว่า (32.0%) และในจำนวนผู้ที่ระบุว่าไม่ได้ประกอบอาชีพนี้ เมื่อนำมาจำแนกตามสถานภาพการศึกษา พบว่า เป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ ได้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ร้อยละ 28.4 และสำเร็จการศึกษาแล้ว แต่เป็นผู้ที่ว่างงาน หรือไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 3.5 ส่วนผู้ที่ประกอบอาชีพ อาชีพที่พบมากที่สุดคือ อาชีพรับราชการ (23.6%) รองลงมาคืออาชีพลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/บริษัทเอกชน (12.2%) รับจ้าง (11.6 %) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว (8.6 %) และอาชีพเกษตรกร (7.2 %) ตามลำดับ ส่วนกลุ่มอื่นๆ (เช่น แม่บ้าน

ทหารเกณฑ์ พระภิกษุ เป็นต้น) มีจำนวนน้อยที่สุด (2.0%) ในด้านรายได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างระบุว่าไม่มีรายได้มีจำนวนมากที่สุด (32.8%) รองลงมาคือมีรายได้ 5,000 – 10,000 บาทต่อเดือน (21.4%) ส่วนผู้ที่มีรายได้อยู่ในช่วง 35,000 – 40, 000 บาทต่อเดือนมีจำนวนน้อยที่สุด (2.2%)

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการอ่านของคนไทย

การศึกษาสภาพการอ่านของคนไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันครอบคลุมถึง จุดมุ่งหมายในการอ่าน ประเภทหนังสือที่อ่าน ประเภทหนังสือที่ต้องการอ่าน แหล่งที่มาของหนังสือ/วัสดุการอ่าน ความสามารถในการเข้าถึงหนังสือ/วัสดุการอ่าน และคุณลักษณะหนังสือที่น่าอ่าน โดยใช้การวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ การวิเคราะห์การแจกแจงความถี่แบบสองทางหรือการวิเคราะห์ตารางไขว้ (crosstabs) และการทดสอบไค-สแควร์ ($\chi^2 - test$) เพื่อศึกษาความแตกต่างของสภาพการอ่านระหว่างคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกันในด้านช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย โดยมีรายละเอียดของตัวแปรภูมิหลังดังนี้ ตัวแปรช่วงวัย ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) วัยเยาวชน (อายุน้อยกว่า 25 ปี) 2) วัยทำงาน (อายุ 25 – 59 ปี) และวัยผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) ตัวแปรระดับการศึกษา ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ประถมศึกษา 2) มัธยมศึกษา 3) อนุปริญญา/ปริญญาตรี และ 4) สูงกว่าปริญญาตรี ตัวแปรอาชีพ ประกอบด้วย 7 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ 1) ไม่ได้ประกอบอาชีพ (เช่น นักเรียน นิสิต นักศึกษา ผู้ว่างงาน) 2) อาชีพรับจ้าง 3) อาชีพเกษตรกร 4) อาชีพค้าขายและธุรกิจส่วนตัว 5) อาชีพลูกจ้างรัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชน 6) อาชีพรับราชการ/พนักงานราชการและลูกจ้างของรัฐ และ 7) กลุ่มอื่นๆ (เช่น แม่บ้าน ทหารเกณฑ์ พระภิกษุ เป็นต้น) ตัวแปรสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ประกอบด้วย 1) เขตอำเภอเมือง/ในเขตเมือง และ 2) เขตอำเภอรอบนอก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการอ่านของคนไทย สรุปได้ดังนี้

1.2.1 จุดมุ่งหมายในการอ่าน

เมื่อให้กลุ่มตัวอย่างระบุจุดมุ่งหมายในการอ่านในด้านต่างๆ โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีจุดมุ่งหมายในการอ่านมากไปหาน้อย ตั้งแต่ลำดับที่ 1 ถึงลำดับที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีจุดมุ่งหมายในการอ่าน เพื่อให้ได้รับความรู้ในการศึกษาเรียนรู้มากที่สุดเป็นลำดับ 1 รองลงมาคืออ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว ตามลำดับ และเพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลินน้อยที่สุดเป็นลำดับ 5 โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

1) จุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน กลุ่มตัวอย่างมีจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินเป็นลำดับ 5 มากที่สุด (33.7%) รองลงมาคือ ลำดับ 1 (21.4 %) ลำดับ 2 (13.1%) ลำดับ 3 (11.2%) และน้อยที่สุดคือ ลำดับ 4 (11.1%)

2) จุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่างมีจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพเป็นลำดับ 4 มากที่สุด (23.1%) รองลงมาคือ ลำดับ 3 (20.3%) ลำดับ 2 (17.9%) ลำดับ 5 (16.1%) และน้อยที่สุดคือ ลำดับ 1 (13.0%)

3) จุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างมีจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการศึกษาเรียนรู้เป็นลำดับ 1 มากที่สุด (28.8%) รองลงมาคือ ลำดับ 2 (22.3%) ลำดับ 3 (16.3%) ลำดับ 4 (12.7%) และน้อยที่สุดคือ ลำดับ 5 (10.4%)

4) จุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการดำเนินชีวิต กลุ่มตัวอย่างมีจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการดำเนินชีวิตเป็นลำดับ 3 มากที่สุด (26.3%) รองลงมาคือ ลำดับ 2 (23.4%) ลำดับ 4 (21.0%) ลำดับ 1 (11.1%) และน้อยที่สุดคือ ลำดับ 5 (8.5%)

5) จุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว กลุ่มตัวอย่างมีจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัวเป็นลำดับ 4 มากที่สุด (22.3%) รองลงมาคือ ลำดับ 5 (21.4%) ลำดับ 1 (16.6%) ลำดับ 3 (16.3%) และน้อยที่สุดคือ ลำดับ 2 (13.7%)

ผลการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายในการอ่านจำแนกตามภูมิหลัง พบว่า ภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กับการให้ลำดับความสำคัญของจุดมุ่งหมายในการอ่านแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) หรือกล่าวได้ว่าผู้ที่มีภูมิหลังดังกล่าวต่างกันมีจุดมุ่งหมายในการอ่านแตกต่างกัน ยกเว้น ตัวแปรระดับการศึกษาที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการให้ความสำคัญของจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยไม่มีความสัมพันธ์กับการให้ความสำคัญของจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน จุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการดำเนินชีวิต และจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยวัยเยาวชนให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ และการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินมากกว่าด้านอื่น วัยทำงานจะให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการศึกษาเรียนรู้มากกว่าด้านอื่น ส่วนวัยผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว และความรู้ในการดำเนินชีวิตมากกว่าด้านอื่น เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทุกระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย มีการให้ลำดับความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านด้านต่างๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยในภาพรวม ยกเว้น ผู้ที่ไม่ได้

ประกอบอาชีพซึ่งประกอบด้วยผู้ที่กำลังศึกษาอยู่เป็นส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ และการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินมากกว่าจุดมุ่งหมายในการอ่านด้านอื่นๆ อาชีพเกษตรกรให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อความรู้ในการประกอบอาชีพมากกว่าจุดมุ่งหมายในการอ่านด้านอื่นๆ ผู้ประกอบอาชีพรับจ้าง และอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัวมากกว่าด้านอื่นๆ โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังตารางที่ 8.1

ตารางที่ 8.1 สรุปลำดับความสำคัญของจุดมุ่งหมายในการอ่านของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามภูมิภาค

ภูมิภาค จุดมุ่งหมาย	ช่วงวัย	ระดับการศึกษา	อาชีพ	สภาพท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย
1. เพื่อความ เพลิดเพลิน	-วัยเยาวชนให้ความสำคัญ ลำดับ 1 และ ลำดับ 5 สัดส่วนใกล้เคียงกัน -วัยทำงานและวัยผู้สูงอายุ ให้ความสำคัญ ลำดับ 5 มากที่สุด	-ทุกกลุ่มให้ความสำคัญ ลำดับ 5 มาก ที่สุด	-ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพให้ ความสำคัญลำดับ 1 มาก ที่สุด -กลุ่มอื่นๆ ให้ความสำคัญ ลำดับ 5 มากที่สุด	อ.เมือง และ อ.รอบ นอกให้ความสำคัญ ลำดับ 5 มากที่สุด
2. เพื่อให้ได้รับ ความรู้ในการ ประกอบ อาชีพ	-วัยผู้สูงอายุให้ ความสำคัญลำดับ 3 มากที่สุด -วัยทำงานให้ความสำคัญ ลำดับ 4 มาก ที่สุด -วัยเยาวชนให้ ความสำคัญลำดับ 5 มากที่สุด	-ระดับสูงกว่า ป.ตรี ให้ความสำคัญ ลำดับ 1 มากที่สุด -ประถม, มัธยม และ อนุบาล/ป.ตรี ให้ความสำคัญเป็น ลำดับ 4 มากที่สุด	-อาชีพเกษตรกรให้ ความสำคัญลำดับ 1 มากที่สุด -อาชีพรับราชการให้ ความสำคัญลำดับ 2 มากที่สุด -อาชีพรับจ้าง ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัวให้ ความสำคัญลำดับ 3 มากที่สุด -อาชีพลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/ เอกชน และกลุ่มอื่นๆให้ ความสำคัญลำดับ 4 มาก ที่สุด -ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพให้ ความสำคัญลำดับ 5 มาก ที่สุด	อ.เมือง และ อ.รอบ นอกให้ความสำคัญ ลำดับ 4 มากที่สุด

ตารางที่ 8.1 สรุปลำดับความสำคัญของจุดมุ่งหมายในการอ่านของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม
ภูมิหลัง (ต่อ)

ภูมิหลัง จุดมุ่งหมาย	ช่วงวัย	ระดับการศึกษา	อาชีพ	สภาพท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย
3. เพื่อให้ได้รับ ความรู้ใน การศึกษา เรียนรู้	-วัยเยาวชนให้ความสำคัญลำดับ 1 มากที่สุด -วัยทำงานให้ความสำคัญลำดับ 1 และลำดับ 2 สัดส่วนใกล้เคียงกัน -ผู้สูงอายุให้ความสำคัญลำดับ 5 มากที่สุด	-ทุกกลุ่มให้ความสำคัญลำดับ 1 มากที่สุด	-ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ อาชีพลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/ เอกชน อาชีพรับราชการ และกลุ่มอื่นๆ ให้ ความสำคัญ ลำดับ 1 มากที่สุด -อาชีพรับจ้าง ค้าขายให้ ความสำคัญลำดับ 2 มากที่สุด -อาชีพเกษตรกรให้ความสำคัญลำดับ 3 มากที่สุด	-อ.เมือง และ อ.รอบนอกให้ความสำคัญลำดับ 1 มากที่สุด
4. เพื่อให้ได้รับ ความรู้ใน การดำเนิน ชีวิต	-วัยเยาวชนและวัยทำงานให้สำคัญ ลำดับ 3 มากที่สุด -ผู้สูงอายุให้ความสำคัญลำดับ 1,2,3 ใกล้เคียงกัน	-ทุกกลุ่มให้ความสำคัญลำดับ 3 มากที่สุด	-อาชีพเกษตรกรให้ ความสำคัญลำดับ 2 มากที่สุด -กลุ่มอื่นๆ ให้ความสำคัญลำดับ 3 มากที่สุด	-อ.เมือง และ อ.รอบนอกให้ความสำคัญลำดับ 3 มากที่สุด
5. เพื่อให้ได้รับ ความรู้ เกี่ยวกับ สภาพ แวดล้อม รอบตัว	-วัยผู้สูงอายุให้ความสำคัญลำดับ 1 มากที่สุด -วัยเยาวชนและวัยทำงานให้ความสำคัญลำดับ 4 มากที่สุด	-ทุกระดับการศึกษาให้ความสำคัญลำดับ 4 และ ลำดับ 5 สัดส่วนใกล้เคียงกัน	-อาชีพรับจ้าง ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ให้ความสำคัญลำดับ 1 มากที่สุด -ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ อาชีพลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/ เอกชน รับราชการ และ กลุ่มอื่นๆ ให้ความสำคัญลำดับ 4 มากที่สุด -อาชีพเกษตรกรให้ ความสำคัญลำดับ 5 มากที่สุด	อ.เมือง และ อ.รอบนอกให้ความสำคัญลำดับ 4 และ ลำดับ 5 สัดส่วนใกล้เคียงกัน

1.2.2 ประเภทหนังสือที่อ่าน

โดยภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างระบุว่าอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว เช่น หนังสือพิมพ์รายวัน/รายสัปดาห์ หนังสือพิมพ์หมู่บ้าน ข่าวสารบ้านเมือง กระดานข่าว เป็นต้น มากที่สุด (84.3%) รองลงมาคือ อ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทความเพลิดเพลิน เช่น การ์ตูน นวนิยาย เรื่องสั้น เกม นิทาน นิตยสาร เป็นต้น (73.18%) หนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ เช่น ตำราเรียน เอกสารประกอบการเรียน เอกสารความรู้ต่างๆ และบทความวิชาการ เป็นต้น (70.8%) และหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทความรู้ในการดำเนินชีวิต เช่น การดูแลสุขภาพทางกาย สุขภาพทางใจ ระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ เป็นต้น (68.8%) ส่วนหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทความรู้ในการประกอบอาชีพ เช่น การทำการเกษตร การค้าขาย วารสารวิชาชีพ คู่มือประกอบอาชีพ เป็นต้น มีผู้ระบุว่าอ่านน้อยที่สุด (48.8%) และพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิหลังต่างกันในด้านช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับประเภทของหนังสือที่อ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) หรืออาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่มีภูมิหลังดังกล่าวต่างกัน อ่านหนังสือประเภทต่างๆ แตกต่างกัน กล่าวคือ เมื่อจำแนกตามช่วงวัย พบว่า วัยเยาวชนระบุว่าอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทความเพลิดเพลิน และประเภทความรู้ในการศึกษาเรียนรู้มากกว่ากลุ่มอื่น วัยทำงานระบุว่าอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว ความรู้ในการประกอบอาชีพ และความรู้ในการดำเนินชีวิตมากกว่ากลุ่มอื่น เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีระบุว่าอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทต่างๆ มากกว่ากลุ่มอื่นในทุกประเภทของหนังสือ ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาระบุว่าอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทต่างๆ น้อยกว่ากลุ่มอื่นในทุกประเภทของหนังสือ เมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ (เช่น นักเรียน นิสิต นักศึกษา เป็นต้น) ระบุว่าอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทความเพลิดเพลิน และประเภทความรู้ในการศึกษาเรียนรู้มากกว่ากลุ่มอื่น ผู้ที่ประกอบอาชีพรับราชการระบุว่าอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว ความรู้ในการประกอบอาชีพ และความรู้ในการดำเนินชีวิตมากกว่ากลุ่มอื่น ส่วนผู้มีอาชีพเกษตรกรระบุว่าอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทต่างๆ น้อยกว่ากลุ่มอื่น ในเกือบทุกประเภทของหนังสือ ยกเว้นหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทความรู้ในการประกอบอาชีพซึ่งผู้มีอาชีพเกษตรกรระบุว่าอ่านมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ผู้ที่มีอาชีพรับจ้าง และกลุ่มอื่นๆ (เช่น แม่บ้าน ทหารเกณฑ์ พระภิกษุ เป็นต้น) เมื่อจำแนกตามสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ระบุว่าอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทต่างๆ มากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอกในเกือบทุกประเภทของหนังสือ ยกเว้นหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทความรู้ในการประกอบอาชีพซึ่งผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอกระบุว่าอ่านมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ซึ่งรายละเอียดดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 8.2

ตารางที่ 8.2 สรุปประเภทหนังสือที่อ่านของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามภูมิหลัง

ประเภทหนังสือที่อ่าน	ภูมิหลัง	ช่วงวัย	ระดับการศึกษา	อาชีพ	สภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย
1. ความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว (เช่น หนังสือพิมพ์ รายวัน/รายสัปดาห์ หนังสือพิมพ์หมู่บ้าน กระดานข่าว)		วัยทำงาน> วัยเยาวชน> วัยผู้สูงอายุ	สูงกว่า ป.ตรี > อนุปริญญา/ป.ตรี> มัธยม>ประถม	รับราชการ> รัฐวิสาหกิจ>ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว>รับจ้าง> เกษตรกร>ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ	อ.เมือง>อ.รอบนอก
2. ความเพลิดเพลิน (เช่น การ์ตูน นิยาย เรื่องสั้น เกม นิทาน นิตยสาร)		เยาวชน> วัยทำงาน> ผู้สูงอายุ	สูงกว่า ป.ตรี > อนุปริญญา/ ป.ตรี> มัธยม>ประถม	ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ> รัฐวิสาหกิจ>รับราชการ> ค้าขาย>รับจ้าง> เกษตรกร	อ.เมือง>อ.รอบนอก
3. ความรู้ในการประกอบอาชีพ (เช่น การเกษตร/การค้าขาย/การประกอบอาชีพ)		วัยทำงาน> ผู้สูงอายุ> เยาวชน	สูงกว่าป.ตรี > อนุปริญญา/ป.ตรี> มัธยม>ประถม	รับราชการ>ค้าขาย> เกษตรกร>ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ/เอกชน> รับจ้าง>กลุ่มอื่นๆ> ไม่ได้ประกอบอาชีพ	อ.รอบนอก>อ.เมือง
4. ความรู้ในการดำเนินชีวิต เช่น การดูแลสุขภาพทางกาย/สุขภาพทางใจ /ระเบียบ/กฎหมาย/ข้อบังคับ)		วัยทำงาน> ผู้สูงอายุ > เยาวชน	สูงกว่าป.ตรี > อนุปริญญา/ ป.ตรี> มัธยม> ประถม	รับราชการ> รัฐวิสาหกิจ>กลุ่มอื่นๆ> ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว> รับจ้าง>ไม่ได้ประกอบอาชีพ> เกษตรกร	อ.เมือง>อ.รอบนอก
5. ความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ (เช่น ตำราเรียน เอกสารความรู้วิชาการ)		เยาวชน>วัยทำงาน> ผู้สูงอายุ	สูงกว่าป.ตรี > อนุปริญญา/ป.ตรี> มัธยม>ประถม	ไม่ได้ประกอบอาชีพ> รับราชการ>กลุ่มอื่นๆ> รัฐวิสาหกิจ/เอกชน > รับจ้าง>ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว>เกษตรกร	อ.เมือง>อ.รอบนอก

หมายเหตุ: เครื่องหมาย > หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิหลังอยู่ในกลุ่มนั้นๆ มีการระบุประเภทหนังสือที่อ่านมากกว่า อีกกลุ่มหนึ่ง

เมื่อให้กลุ่มตัวอย่างระบุปริมาณการอ่านเนื้อหาสาระในแต่ละด้าน ซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาสาระด้านความเพลิดเพลิน ด้านความรู้ในการประกอบอาชีพ ด้านความรู้ในการศึกษา เรียนรู้ ด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต และด้านความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว โดยให้ เรียงลำดับปริมาณการอ่านในเนื้อหาสาระแต่ละด้านจากด้านที่อ่านมากที่สุดเป็นลำดับ 1 ไปหา ด้านที่อ่านน้อยที่สุดเป็นลำดับ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการอ่านเนื้อหาสาระด้านความเพลิดเพลิน และเนื้อหาสาระด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ในปริมาณมากกว่าเนื้อหาสาระด้านอื่นๆ ส่วน ปริมาณเนื้อหาสาระที่อ่านมารองลงมา คือ ด้านความรู้ในการประกอบอาชีพ และด้านความรู้ใน การดำเนินชีวิต ตามลำดับ และมีการอ่านเนื้อหาสาระด้านสภาพแวดล้อมรอบตัวในปริมาณน้อยกว่า เนื้อหาสาระด้านอื่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เนื้อหาสาระด้านความเพลิดเพลิน กลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่าอ่านเนื้อหาสาระด้านนี้ เป็นลำดับ 1 มีจำนวนมากที่สุด (31.7%) รองลงมาคือผู้ที่ระบุว่าอ่านเป็นลำดับ 5 (27.1%) ลำดับ 2 (13.1%) ลำดับ 3 (11.0%) ส่วนผู้ที่ระบุว่าอ่านเป็นลำดับ 4 มีจำนวนน้อยที่สุด (9.2%)

2) เนื้อหาสาระด้านความรู้ในการประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่าอ่านเนื้อหา สาระด้านนี้เป็นลำดับ 2 มีจำนวนมากที่สุด (66.2%) รองลงมาคือผู้ที่ระบุว่าอ่านเป็นลำดับ 1, 3, 4 และลำดับ 5 มีจำนวนใกล้เคียงกัน (6.6%-8.2%)

3) เนื้อหาสาระด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่าอ่านเนื้อหา สาระด้านนี้เป็นลำดับ 1 มีจำนวนมากที่สุด (26.1%) รองลงมาคือผู้ที่ระบุว่าอ่านเป็นลำดับ 2 (24.6%) ลำดับ 3 (16.2%) ลำดับ 4 (13.0%) ส่วนผู้ที่ระบุว่าอ่านเป็นลำดับ 5 มีจำนวนน้อยที่สุด (11.0%)

4) เนื้อหาสาระด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต กลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่าอ่านเนื้อหา สาระด้านนี้เป็นลำดับ 3 มีจำนวนมากที่สุด (27.3%) รองลงมาคือผู้ที่ระบุว่าอ่านเป็นลำดับ 2 (23.3%) ลำดับ 4 (20.5%) ลำดับ 1 (11.7%) ส่วนผู้ที่ระบุว่าอ่านเป็นลำดับ 5 มีจำนวนน้อยที่สุด (8.2%)

5) เนื้อหาสาระด้านความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว กลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่า อ่านเนื้อหาสาระด้านนี้เป็นลำดับ 4 มีจำนวนมากที่สุด (23.6%) รองลงมาคือผู้ที่ระบุว่าอ่านเป็น ลำดับ 5 (22.8%) ลำดับ 3 (17.9%) ลำดับ 2 (14.0%) ส่วนผู้ที่ระบุว่าอ่านเป็นลำดับ 1 มีจำนวน น้อยที่สุด (11.8%)

ผลการวิเคราะห์ปริมาณการอ่านเนื้อหาสาระแต่ละด้านจำแนกตามภูมิหลังของ กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ช่วงวัย อาชีพ และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับปริมาณการอ่านเนื้อหา สาระด้านต่างๆ ทุกด้าน ส่วนสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับปริมาณการอ่านเนื้อหา สาระเฉพาะในด้านความเพลิดเพลิน ด้านความรู้ในการประกอบอาชีพ และด้านความรู้ใน การศึกษาเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับปริมาณการอ่าน เนื้อหาสาระด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต และด้านความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว

โดยพบว่า วัยเยาวชนระบุว่าอ่านเนื้อหาสาระด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ และด้านความเพลิดเพลินเป็นลำดับ 1 มากที่สุด วัยทำงานระบุว่าอ่านเนื้อหาสาระด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้เป็นลำดับ 1 และลำดับ 2 ในสัดส่วนใกล้เคียงกันและมากกว่าลำดับอื่นๆ นอกจากนี้วัยทำงานระบุว่าอ่านเนื้อหาสาระด้านความเพลิดเพลินเป็นลำดับ 5 มากที่สุด ส่วนวัยผู้สูงอายุระบุว่าอ่านเนื้อหาสาระด้านการดำเนินชีวิตและด้านความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัวเป็นลำดับ 1 มากที่สุด อ่านเนื้อหาสาระด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้และด้านความเพลิดเพลินเป็นลำดับ 5 มากที่สุด เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทุกระดับการศึกษาให้ลำดับปริมาณการอ่านเนื้อหาสาระด้านต่างๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยในภาพรวม ยกเว้น การอ่านในเนื้อหาสาระด้านความเพลิดเพลิน ที่พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาอ่านเป็นลำดับ 1 มากที่สุด ส่วนผู้ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญา/ปริญญาตรี และระดับสูงกว่าปริญญาตรีอ่านเป็นลำดับ 5 มากที่สุด เมื่อพิจารณาตามการประกอบอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทุกกลุ่มอาชีพให้ลำดับปริมาณการอ่านเนื้อหาสาระด้านต่างๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยในภาพรวม ยกเว้น ผู้ที่มีอาชีพเกษตรกร คำขาย/ธุรกิจส่วนตัว ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/เอกชน และอาชีพรับราชการที่อ่านเนื้อหาสาระด้านความเพลิดเพลินเป็นลำดับ 5 มากที่สุด และอาชีพเกษตรกรอ่านเนื้อหาสาระด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้เป็นลำดับ 5 มากที่สุด เมื่อจำแนกตามสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย พบว่า ทั้งผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอกให้ลำดับปริมาณการอ่านเนื้อหาสาระด้านต่างๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยในภาพรวม รายละเอียดดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังแสดงในตารางที่ 8.3

ตารางที่ 8.3 สรุปปริมาณการอ่านเนื้อหาสาระด้านต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามภูมิหลัง

เนื้อหาสาระ / ภูมิหลัง	ช่วงวัย	ระดับการศึกษา	อาชีพ	สภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย
1. ด้านความเพลิดเพลิน	-วัยเยาวชน อ่านเป็นลำดับ 1 มากที่สุด -วัยทำงาน วัยผู้สูงอายุ อ่านเป็นลำดับ 5 มากที่สุด	-ประถมและมัธยม อ่านเป็นลำดับ 1 มากที่สุด -ป.ตรี และสูงกว่า ป.ตรี อ่านเป็นลำดับ 5 มากที่สุด	-ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ อาชีพรับจ้าง กลุ่มอื่นๆ อ่านเป็นลำดับ 1 มากที่สุด -กลุ่มอื่น อ่านเป็นลำดับ 5 มากที่สุด	-อ.เมืองและอ.รอบนอก อ่านเป็นลำดับ 1 มากที่สุด
2. ด้านความรู้ในการประกอบอาชีพ	-ทุกช่วงวัยอ่านเป็นลำดับ 2 มากที่สุด	-ทุกกลุ่มอ่านเป็นลำดับ 2 มากที่สุด	-เกือบทุกอาชีพอ่านเป็นลำดับ 2 มากที่สุด -ยกเว้นกลุ่มอื่นๆ อ่านเป็นลำดับ 4 มากที่สุด	-อ.เมืองและอ.รอบนอกอ่านเป็นลำดับ 2 มากที่สุด

ตารางที่ 8.3 สรุปปริมาณการอ่านเนื้อหาสาระด้านต่างๆของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามภูมิหลัง (ต่อ)

ภูมิหลัง เนื้อหาสาระ	ช่วงวัย	ระดับการศึกษา	อาชีพ	สภาพท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย
3. ด้านความรู้ ในการศึกษา เรียนรู้	-วัยเยาวชนอ่านเป็น ลำดับ 1 มากที่สุด -วัยทำงานอ่านเป็น ลำดับ 2 และ ลำดับ 1 สัดส่วนใกล้เคียงกัน -วัยผู้สูงอายุอ่านเป็น ลำดับ 5 มากที่สุด	-ประถมและสูงกว่า ป.ตรี อ่านเป็น ลำดับ 1 มากที่สุด -มัธยมและ อนุปริญญา/ป.ตรี อ่านเป็นลำดับ 1 และ ลำดับ 2 มี สัดส่วนใกล้เคียง กัน	-ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ, อาชีพรับราชการอ่าน เป็นลำดับ 1 มากที่สุด -อาชีพรับจ้าง, ค้าขาย, ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/ เอกชน และกลุ่มอื่นๆ อ่านเป็นลำดับ 2 มาก ที่สุด -อาชีพเกษตรกรอ่านเป็น ลำดับ 5 มากที่สุด	-อ.เมืองอ่านเป็นลำดับ 2 มากที่สุด -อ.รอบนอกอ่านเป็น ลำดับ 1 มากที่สุด
4. ด้านความรู้ ในการดำเนิน ชีวิต	-วัยผู้สูงอายุอ่านเป็น ลำดับ 1 มากที่สุด -วัยทำงานอ่านเป็น ลำดับ 2 และ ลำดับ 3 สัดส่วนใกล้เคียงกัน -วัยเยาวชนอ่านเป็น ลำดับ 3 มากที่สุด	-ประถมอ่านเป็น ลำดับ 2,3,4 ใกล้เคียงกัน -มัธยม อนุปริญญา/ป.ตรี และสูงกว่าป.ตรี อ่านเป็นลำดับ 3 มากที่สุด	-อาชีพรับจ้าง, เกษตรกร ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว อ่านเป็นลำดับ 2 มาก ที่สุด -ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ อาชีพรับราชการ, รัฐวิสาหกิจ/เอกชน, และ กลุ่มอื่นๆ อ่านเป็นลำดับ 3 มากที่สุด	-อ.เมืองและอ.รอบนอก อ่านเป็น ลำดับ 3 มาก ที่สุด
5.ด้านความรู้ เกี่ยวกับ สภาพ แวดล้อม รอบตัว	-วัยผู้สูงอายุอ่านเป็น ลำดับ 1 มากที่สุด -วัยทำงานอ่านเป็น ลำดับ 4 มากที่สุด -วัยเยาวชนอ่านเป็น ลำดับ 5 มากที่สุด	-ประถม อ่านเป็น ลำดับ 3,4,5 สัดส่วนใกล้เคียง กัน -มัธยมอ่านเป็น ลำดับ 5 มากที่สุด -อนุปริญญา/ป.ตรี และ สูงกว่าป.ตรี อ่านเป็นลำดับ 4 มากที่สุด	-อาชีพเกษตรกรอ่านเป็น ลำดับ 3 มากที่สุด -อาชีพค้าขาย/ธุรกิจ ส่วนตัว, รัฐวิสาหกิจ/ เอกชน, รับราชการอ่าน เป็นลำดับ 4 มากที่สุด -ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ, อาชีพรับจ้าง, กลุ่มอื่นๆ อ่านเป็นลำดับ 5 มาก ที่สุด	-อ.เมืองและอ.รอบนอก อ่านเป็นลำดับ 4 และ ลำดับ 5 ในสัดส่วน ใกล้เคียงกัน

1.2.3 ประเภทหนังสือที่ต้องการอ่าน

ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างระบุว่าประเภทหนังสือ/วัสดุการอ่านที่ต้องการอ่านมากที่สุด คือ หนังสือ/วัสดุการอ่านด้านความเพลิดเพลิน (73.2%) รองลงมาคือ ด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ หรือความรู้ทางวิชาการทั่วไป (60.6%) ด้านความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว (60.5%) ด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต (58.2%) และด้านความรู้ในการประกอบอาชีพน้อยที่สุด (51.4%) เมื่อวิเคราะห์ประเภทหนังสือที่ต้องการอ่าน จำแนกตามภูมิหลัง พบว่า ภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับประเภทหนังสือที่ต้องการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) หรือกล่าวได้ว่า ผู้ที่มีภูมิหลังดังกล่าวต่างกัน มีความต้องการอ่านหนังสือประเภทต่างๆ แตกต่างกัน ยกเว้นสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยไม่มีความสัมพันธ์กับประเภทหนังสือที่ต้องการอ่านด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต และด้านความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ผู้ที่ระบุว่าต้องการอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทความเพลิดเพลินมากกว่ากลุ่มอื่นคือ วัยเยาวชน ผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ผู้ที่ระบุว่าต้องการอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทความรู้ในการศึกษาเรียนรู้มากกว่ากลุ่มอื่น คือ วัยเยาวชน ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ผู้ที่มีอาชีพรับราชการ และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ผู้ที่ระบุว่าต้องการอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทความรู้ในการดำเนินชีวิตมากกว่ากลุ่มอื่นคือ วัยผู้สูงอายุ ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี และผู้ที่มีอาชีพรับราชการ ส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอกจะบ่งชี้ถึงความต้องการอ่านหนังสือประเภทนี้ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน ผู้ที่ระบุว่าต้องการอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมรอบตัวมากกว่ากลุ่มอื่น คือ กลุ่มวัยทำงาน ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี และผู้ประกอบอาชีพรับราชการ ส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอกจะบ่งชี้ถึงความต้องการอ่านหนังสือประเภทนี้ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน ผู้ที่ระบุว่าต้องการอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทความรู้ในการประกอบอาชีพมากกว่ากลุ่มอื่นคือ วัยทำงาน ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ผู้ที่มีอาชีพรับราชการ และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 8.4

ตารางที่ 8.4 สรุปประเภทหนังสือที่ต้องการอ่านตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม
ภูมิหลัง

ประเภทหนังสือที่ต้องการอ่าน \ ภูมิหลัง	ช่วงวัย	ระดับการศึกษา	อาชีพ	สภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย
1. ด้านความเพลิดเพลิน	-วัยเยาวชน> วัยทำงาน> ผู้สูงอายุ	ป.ตรี>มัธยม> สูงกว่าป.ตรี>ประถม	-ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ> ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/ เอกชน>กลุ่มอื่นๆ> รับราชการ>รับจ้าง> ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว> เกษตรกร	-ผู้อยู่ อ.เมือง>ผู้อยู่ อ.รอบนอก
2. ด้านความรู้ในการประกอบอาชีพ	-วัยทำงาน> ผู้สูงอายุ> เยาวชน	สูงกว่าป.ตรี> อนุปริญญา/ป.ตรี> ประถม>มัธยม	-รับราชการ>ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว>เกษตรกร> ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/ เอกชน>รับจ้าง>กลุ่ม อื่นๆ>ผู้ไม่ได้ประกอบ อาชีพ	-ผู้อยู่ อ.รอบนอก> ผู้อยู่อ.เมือง
3. ด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้	-เยาวชน> วัยทำงาน> ผู้สูงอายุ	สูงกว่าป.ตรี> อนุปริญญา/ป.ตรี> มัธยม>ประถม	-รับราชการ>ผู้ไม่ได้ ประกอบอาชีพ>กลุ่ม อื่นๆ>ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/ เอกชน>ค้าขาย/ธุรกิจ ส่วนตัว>รับจ้าง> เกษตรกร	-ผู้อยู่ อ.เมือง>ผู้อยู่ อ.รอบนอก
4. ด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต	-ผู้สูงอายุ> วัยทำงาน> เยาวชน	สูงกว่าป.ตรี> อนุปริญญา/ป.ตรี> มัธยม>ประถม	-รับราชการ>ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ/เอกชน> ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว> กลุ่มอื่นๆ>เกษตรกร> รับจ้าง>ผู้ไม่ได้ประกอบ อาชีพ	-ผู้อยู่ อ.เมือง ใกล้เคียงกับผู้อยู่ อ.รอบนอก
5. ด้านความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว	-วัยทำงาน> ผู้สูงอายุ> เยาวชน	สูงกว่าป.ตรี> อนุปริญญา/ป.ตรี> มัธยม>ประถม	-รับราชการ>ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ/เอกชน> ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว> รับจ้าง>กลุ่มอื่นๆ> เกษตรกร> ผู้ไม่ได้ ประกอบอาชีพ	-ผู้อยู่ อ.เมือง ใกล้เคียงกับผู้อยู่ อ.รอบนอก

หมายเหตุ: เครื่องหมาย > หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิหลังอยู่ในกลุ่มนั้นๆ มีการระบุประเภทหนังสือที่ต้องการอ่าน มากกว่า อีกกลุ่มหนึ่ง

1.2.4 แหล่งที่มาของหนังสือ/วัสดุการอ่าน

แหล่งที่มาของหนังสือ/วัสดุการอ่านที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่าอ่านทุกประเภทมีแหล่งที่มา คือ มีอยู่แล้วที่บ้านหรือที่ทำงานมากที่สุด โดยพบว่า หนังสือ/วัสดุการอ่านที่มีอยู่แล้วที่บ้านหรือที่ทำงานมากที่สุดคือ หนังสือ/วัสดุการอ่านด้านความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว (55.9%) รองลงมาคือ หนังสือ/วัสดุการอ่านด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ (51.8%) ด้านความเพลิดเพลิน (45.2%) ด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต (38.9%) และด้านความรู้ในการประกอบอาชีพ (26.5%) ตามลำดับ สำหรับแหล่งที่มาที่ต้องมีการเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งได้แก่ การซื้อมาเอง หรือจากร้านเช่าหนังสือ พบว่า เป็นแหล่งที่มาที่กลุ่มตัวอย่างระบุถึงน้อยที่สุดในเกือบทุกประเภทของหนังสือ ยกเว้น หนังสือ/วัสดุการอ่านด้านความเพลิดเพลิน และด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างระบุว่ามีการซื้อมาอ่านเอง เมื่อพิจารณาแหล่งที่มาของหนังสือ/วัสดุการอ่าน จำแนกตามประเภทของหนังสือ/วัสดุการอ่าน มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1) หนังสือ/วัสดุการอ่านด้านความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว (เช่น หนังสือพิมพ์รายวัน/รายสัปดาห์ หนังสือพิมพ์หมู่บ้าน ข่าวสารบ้านเมือง กระดานข่าว เป็นต้น) กลุ่มตัวอย่างระบุว่า หนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทนี้มีแหล่งที่มา คือ มีอยู่แล้วที่บ้านหรือที่ทำงานมากที่สุด (55.9%) รองลงมาคือ อ่านจากอินเทอร์เน็ต และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมีจำนวนใกล้เคียงกัน (39.0% และ 38.1 ตามลำดับ) ส่วนแหล่งที่มาจากร้านเช่าหนังสือน้อยที่สุด (10.5%)

2) หนังสือ/วัสดุการอ่านด้านความเพลิดเพลิน (เช่น การ์ตูน นวนิยาย เรื่องสั้น เกม นิทาน นิยายสาร เป็นต้น) กลุ่มตัวอย่างระบุว่าแหล่งที่มาของหนังสือประเภทนี้ คือ มีอยู่แล้วที่บ้านหรือที่ทำงานมากที่สุด (45.2%) รองลงมาคือ การซื้อมาอ่าน และได้รับมาจากผู้อื่นตามลำดับ (42.9%, 34.3% ตามลำดับ) แต่มาจากร้านเช่าหนังสือน้อยที่สุด (16.6%)

3) หนังสือ/วัสดุการอ่านด้านความรู้ในการประกอบอาชีพ (เช่น การทำการเกษตร การค้าขาย วารสารวิชาชีพ คู่มือประกอบอาชีพ เป็นต้น) กลุ่มตัวอย่างระบุว่าแหล่งที่มาของหนังสือประเภทนี้ คือ มีอยู่แล้วที่บ้านหรือที่ทำงานมากที่สุด (26.5%) รองลงมาคือ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุดโรงเรียน/ห้องสมุดประชาชน และอ่านจากอินเทอร์เน็ตมีจำนวนใกล้เคียงกัน (24.0% และ 22.0% ตามลำดับ) แต่มาจากร้านเช่าหนังสือน้อยที่สุด (5.7%)

4) หนังสือ/วัสดุการอ่านด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต (เช่น การดูแลสุขภาพทางกาย สุขภาพทางใจ ระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ เป็นต้น) กลุ่มตัวอย่างระบุว่าแหล่งที่มาของหนังสือประเภทนี้ คือ มีอยู่แล้วที่บ้านหรือที่ทำงานมากที่สุด (38.9%) รองลงมาคือ อ่านจากอินเทอร์เน็ต และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุดโรงเรียน/ห้องสมุดประชาชนในจำนวนใกล้เคียงกัน (33.2% และ 32.4% ตามลำดับ) แต่มาจากร้านเช่าหนังสือน้อยที่สุด (8.2%)

5) หนังสือ/วัสดุการอ่านด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ (เช่น ตำราเรียน เอกสารประกอบการเรียน เอกสารความรู้ต่างๆ บทความวิชาการ เป็นต้น) กลุ่มตัวอย่างระบุว่าแหล่งที่มาของหนังสือประเภทนี้ คือ มีอยู่แล้วที่บ้านหรือที่ทำงานมากที่สุด (51.8%) รองลงมาคือซื้อมาเอง (38.2%) และอ่านจากอินเทอร์เน็ตและที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุดโรงเรียน/ห้องสมุดประชาชนมีจำนวนใกล้เคียงกัน (37.6% และ 37.4% ตามลำดับ) แต่มาจากร้านเช่าหนังสือน้อยที่สุด (10.3%)

1.2.5 ความสามารถในการเข้าถึงหนังสือ/วัสดุการอ่าน

ความสามารถในการเข้าถึงหนังสือ/วัสดุการอ่าน ในการวิจัยนี้หมายถึง การมีแหล่งหนังสือที่ให้บริการในชุมชน ระยะทางระหว่างบ้านกับแหล่งหนังสือที่ให้บริการ ความสะดวกในการไปใช้บริการ ความเพียงพอของหนังสือและประเภทหนังสือกับความต้องการ โดยพิจารณาจำแนกตามแหล่งหนังสือที่ให้บริการในชุมชน เช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ร้านขายหนังสือ ร้านเช่าหนังสือ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า แหล่งหนังสือ/วัสดุการอ่านที่กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุด ระบุว่าคือ ห้องสมุดโรงเรียน (81.4%) รองลงมาคือ อินเทอร์เน็ต (76.7%) ร้านขายหนังสือ (76.1%) ห้องสมุดประชาชน (54.3%) ร้านเช่าหนังสือ (52.6%) ตามลำดับ ส่วนที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเป็นแหล่งหนังสือที่กลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยที่สุด (39.2%) ระบุว่าคือ

ในด้านระยะทางจากที่พักไปยังแหล่งหนังสือ พบว่า กลุ่มตัวอย่างระบุว่าแหล่งหนังสือทุกแหล่ง ได้แก่ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ร้านขายหนังสือ ร้านเช่าหนังสือ และอินเทอร์เน็ต มีระยะทางน้อยกว่า 1 กิโลเมตรมากที่สุด (17.4%-48.5%) รองลงมาคือมีระยะทาง 1-2 กิโลเมตร (8.6%-19.6%) มากกว่า 4 กิโลเมตร (2.0% - 23.9%) และ 3-4 กิโลเมตร (2.1%-11.6%) ตามลำดับ โดยแหล่งหนังสือที่มีระยะทางน้อยกว่า 1 กิโลเมตรที่กลุ่มตัวอย่างระบุถึงมากที่สุด คือ อินเทอร์เน็ต (48.5%) ส่วนแหล่งหนังสือที่มีระยะทาง 1-2 กิโลเมตรที่กลุ่มตัวอย่างระบุถึงมีหลายแหล่ง ได้แก่ ร้านขายหนังสือ (19.6%) ห้องสมุดโรงเรียน (18.9%) อินเทอร์เน็ต (13.5%) ห้องสมุดประชาชน (13.0%) ร้านเช่าหนังสือ (12.9%) ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน (8.6%) ตามลำดับ สำหรับแหล่งหนังสือที่มีระยะทาง 3-4 กิโลเมตรที่กลุ่มตัวอย่างมีการระบุถึงมากที่สุดคือร้านขายหนังสือ (11.6%) และแหล่งหนังสือที่มีระยะทางมากกว่า 4 กิโลเมตรที่กลุ่มตัวอย่างมีการระบุถึงมากที่สุดคือร้านขายหนังสือ (23.9%) เช่นเดียวกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า แหล่งหนังสือที่ให้บริการในชุมชนส่วนใหญ่อยู่ไม่ไกลจากที่พักอาศัย ยกเว้นร้านขายหนังสือ เป็นแหล่งที่ไกลกว่าแหล่งอื่นๆ ในชุมชนที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่

ในด้านความสะดวกในการไปใช้บริการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่า มีความสะดวกในการไปใช้บริการแหล่งหนังสือต่างๆ มีจำนวนมากกว่าผู้ที่ระบุว่าไม่สะดวก ซึ่งแหล่งหนังสือที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่ามีความสะดวกในการไปใช้บริการคือ อินเทอร์เน็ต (60.8%) รองลงมาคือ ห้องสมุดโรงเรียน (56.4%) ส่วนแหล่งหนังสือที่กลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยที่สุดที่ระบุว่ามีความสะดวกในการไปใช้บริการคือ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน (27.0%)

ในด้านความเพียงพอของจำนวนหนังสือ พบว่า แหล่งหนังสือที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่า มีจำนวนหนังสือเพียงพอมากที่สุดคืออินเทอร์เน็ต (52.0%) รองลงมาคือ ร้านขายหนังสือ (47.8%) และน้อยที่สุดคือที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน (13.0%) สำหรับแหล่งหนังสือที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่าจำนวนหนังสือไม่เพียงพอมากที่สุด คือ ห้องสมุดโรงเรียน (23.2%) รองลงมาคือ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน (18.3%) และน้อยที่สุดคืออินเทอร์เน็ต (15.0%)

ในด้านความเพียงพอของประเภทหนังสือ พบว่า แหล่งหนังสือที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่า มีประเภทหนังสือเพียงพอมากที่สุดคือ อินเทอร์เน็ต (51.1%) รองลงมาคือ ร้านขายหนังสือ (45.6%) และน้อยที่สุดคือที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน (11.2%) ส่วนแหล่งหนังสือที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่าประเภทหนังสือไม่เพียงพอมากที่สุดคือห้องสมุดโรงเรียน (26.4%) รองลงมาคือ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน (20.2%) และน้อยที่สุดคือ อินเทอร์เน็ต (15.5%)

เมื่อพิจารณาด้านความถี่ในการไปใช้บริการจากแหล่งต่างๆ พบว่า แหล่งหนังสือ/วัสดุการอ่านที่กลุ่มตัวอย่างใช้บริการเป็นประจำมากที่สุด คือ อินเทอร์เน็ต (35.9%) แหล่งหนังสือ/วัสดุการอ่านที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่า มีการไปใช้บริการเป็นครั้งคราวมากที่สุด คือ ร้านขายหนังสือ (48.4%) ส่วนแหล่งหนังสือ/วัสดุการอ่านที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยไปใช้บริการเลยมากที่สุด คือ ร้านเช่าหนังสือ (26.9%) รองลงมาคือ ห้องสมุดโรงเรียน (23.7%) และพบว่า ช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้บริการแหล่งหนังสือต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) หรือกล่าวได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาดังกล่าวต่างกัน ไปใช้บริการจากแหล่งหนังสือต่างๆ แตกต่างกัน ยกเว้นตัวแปรสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการไปใช้บริการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน โดยสรุปได้ดังตารางที่ 8.5 และจากตารางที่ 8.5 สรุปได้ดังนี้

1) อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งที่กลุ่มตัวอย่างมีการใช้เป็นประจำมากที่สุด โดยผู้ที่ระบุว่าใช้บริการแหล่งนี้เป็นประจำมากกว่ากลุ่มอื่น คือ วัยเยาวชน ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ และผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ส่วนผู้ที่ระบุว่าไม่เคยไปใช้บริการแหล่งนี้มากกว่ากลุ่มอื่น คือ ผู้สูงอายุ ผู้มีอาชีพเกษตรกร ผู้มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก

ตารางที่ 8.5 สรุปการใช้บริการแหล่งหนังสือต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามภูมิหลัง

ภูมิหลัง แหล่งหนังสือ	ช่วงวัย	ระดับการศึกษา	อาชีพ	สภาพท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย
1. ที่อ่านหนังสือ ประจำหมู่บ้าน	-วัยผู้สูงอายุใช้เป็น ประจำ>กลุ่มอื่น -วัยเยาวชนใช้เป็นครั้ง คราว>กลุ่มอื่น -วัยทำงานไม่เคยใช้> กลุ่มอื่น	-สูงกว่า/ป.ตรีไม่เคยใช้> กลุ่มอื่น -มัธยมใช้เป็นครั้งคราว> กลุ่มอื่น -ประถม มัธยม ใช้เป็น ประจำ>กลุ่มอื่น	-เกษตรกรใช้เป็น ประจำ>กลุ่มอื่น -รัฐวิสาหกิจ/เอกชน ไม่เคยใช้>กลุ่มอื่น -อาชีพฯ ใช้เป็นครั้ง คราว> กลุ่มอื่น	-ผู้อยู่ อ.เมือง และ ผู้อยู่ อ.รอบนอกไม่เคย ใช้ ใช้เป็นครั้งคราว และใช้เป็นประจำ สัดส่วนใกล้เคียงกัน
2. ห้องสมุด โรงเรียน	-วัยเยาวชนใช้เป็น ครั้งคราวและใช้เป็น ประจำ>กลุ่มอื่น -ผู้สูงอายุ ไม่เคยใช้> วัยอื่น	-ประถมไม่เคยใช้>กลุ่ม อื่น -มัธยมใช้เป็นครั้งคราว> กลุ่มอื่น -สูงกว่าป.ตรีใช้เป็น ประจำ>กลุ่มอื่น	-ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ใช้เป็นครั้งคราว> กลุ่มอื่น -รับราชการใช้เป็น ประจำ>กลุ่มอื่น -เกษตรกร ไม่เคยใช้> กลุ่มอื่น	-ผู้อยู่ อ.รอบนอก ไม่ เคยใช้, ใช้เป็น ประจำ>ผู้อยู่ อ.เมือง -ผู้อยู่ อ.เมืองใช้เป็น ครั้งคราว>อ.รอบนอก
3. ห้องสมุด ประชาชน	-ผู้สูงอายุ ไม่เคยใช้> กลุ่มอื่น -วัยเยาวชน ใช้เป็น ครั้งคราว>กลุ่มอื่น -วัยทำงานและวัย ผู้สูงอายุใช้เป็น ประจำสัดส่วน ใกล้เคียงกัน	-อนุปริญญา/ป.ตรี ใช้เป็น ประจำ>กลุ่มอื่น -มัธยม ใช้เป็นครั้งคราว> กลุ่มอื่น -ประถมไม่เคยใช้ > กลุ่มอื่น	-รัฐวิสาหกิจ/เอกชน ใช้ เป็นประจำ>กลุ่มอื่น -ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ใช้เป็นครั้งคราว> กลุ่มอื่น -เกษตรกรไม่เคยใช้ > กลุ่มอื่น	-ผู้อยู่ อ.เมือง ใช้เป็น ประจำ และ ใช้เป็น ครั้งคราว>ผู้อยู่ อ.รอบนอก -ผู้อยู่ อ.รอบนอก ไม่ เคยใช้> ผู้อยู่ อ.เมือง
4. ร้านขาย หนังสือ	-เยาวชนใช้เป็นครั้ง คราว>กลุ่มอื่น -วัยทำงานใช้เป็น ประจำ>กลุ่มอื่น -ผู้สูงอายุ ไม่เคยใช้> กลุ่มอื่น	-มัธยมใช้เป็น ครั้งคราว> กลุ่มอื่น -สูงกว่าป.ตรีใช้เป็น ประจำ>กลุ่มอื่น -ประถม ไม่เคยใช้> กลุ่มอื่น	-ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ใช้ประจำ>กลุ่มอื่น -ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ใช้เป็นครั้งคราว>กลุ่มอื่น -เกษตรกร ไม่เคยใช้> กลุ่มอื่น	-ผู้อยู่ อ.เมืองใช้เป็น ครั้งคราว, ใช้เป็น ประจำ>ผู้อยู่ อ.รอบนอก -ผู้อยู่ อ.รอบนอก ไม่ เคยใช้>แหล่งนี้> ผู้อยู่ อ.เมือง
5. ร้านเช่าหนังสือ	-เยาวชนใช้เป็นครั้ง คราวและใช้เป็น ประจำ>กลุ่มอื่น -ผู้สูงอายุไม่เคยใช้ แหล่งหนังสือนี้> กลุ่มอื่น	-มัธยม ใช้เป็นประจำและ ใช้เป็นครั้งคราว>กลุ่มอื่น -สูงกว่าป.ตรี ไม่เคยใช้> กลุ่มอื่น	-ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ใช้เป็นครั้งคราว, ใช้ เป็นประจำ>กลุ่มอื่น -เกษตรกร ไม่เคยใช้> กลุ่มอื่น	-ผู้อยู่ อ.เมือง ใช้เป็น ประจำและใช้เป็นครั้ง คราว>ผู้อยู่ อ.รอบนอก -ผู้อยู่ อ.รอบนอก ไม่ เคยใช้>แหล่งนี้> ผู้อยู่ อ.เมือง

ตารางที่ 8.5 สรุปการใช้บริการแหล่งหนังสือต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามภูมิหลัง (ต่อ)

ภูมิหลัง แหล่งหนังสือ	ช่วงวัย	ระดับการศึกษา	อาชีพ	สภาพท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย
6. อินเทอร์เน็ต	-เยาวชนใช้เป็นครั้ง คราวและใช้เป็น ประจำ>กลุ่มอื่น -ผู้สูงอายุ ไม่เคยใช้ บริการ>กลุ่มอื่น	-มัธยมใช้เป็นครั้งคราว> กลุ่มอื่น -สูงกว่าป.ตรี ใช้เป็น ประจำ>กลุ่มอื่น -ประถม ไม่เคยใช้> กลุ่มอื่น	-รับราชการใช้เป็น ประจำ>กลุ่มอื่น -ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ ใช้เป็นครั้งคราว> กลุ่มอื่น -เกษตรกรไม่เคยใช้> กลุ่มอื่น	-ผู้อยู่ อ.เมืองใช้เป็น ครั้งคราวและใช้เป็น ประจำ>ผู้อยู่ อ.รอบ นอก -ผู้อยู่ อ.รอบนอกไม่เคย ใช้>ผู้อยู่ อ.เมือง

หมายเหตุ: เครื่องหมาย > หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิหลังอยู่ในกลุ่มนั้นๆ มีการระบุถึงความถี่ในการใช้
บริการแหล่งหนังสือต่างๆ มากกว่า อีกกลุ่มหนึ่ง

2) ห้องสมุดโรงเรียน ผู้ที่ระบุว่าใช้บริการแหล่งนี้เป็นประจำมากกว่ากลุ่มอื่น คือ วัยเยาวชน ส่วนผู้ที่ระบุว่าไม่เคยไปใช้บริการแหล่งนี้มากกว่ากลุ่มอื่น คือ ผู้สูงอายุ ผู้ที่มีอาชีพเกษตรกร ผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก

3) ห้องสมุดประชาชน ผู้ที่ระบุว่าใช้บริการแหล่งนี้เป็นประจำมากกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ วัยทำงาน ผู้ที่มีอาชีพรับราชการ ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/เอกชน ผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ส่วนผู้ที่ระบุว่าไม่เคยไปใช้บริการแหล่งนี้มากกว่ากลุ่มอื่น คือ วัยผู้สูงอายุ ผู้ที่มีอาชีพเกษตรกร ผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก

4) ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ผู้ที่ระบุว่าใช้บริการแหล่งนี้เป็นประจำมากกว่ากลุ่มอื่น คือ วัยผู้สูงอายุ ผู้ที่มีอาชีพเกษตรกร ผู้มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ส่วนผู้ที่ระบุว่าไม่เคยไปใช้บริการแหล่งนี้มากกว่ากลุ่มอื่น คือ วัยทำงาน อาชีพลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/บริษัทเอกชน และผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี และพบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอกมีความถี่ในการใช้บริการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยผู้ที่ระบุว่า ไม่เคยใช้ ใช้เป็นประจำและใช้เป็นครั้งคราวมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน

5) ร้านขายหนังสือ ผู้ที่ระบุว่าใช้บริการแหล่งนี้เป็นประจำมากกว่ากลุ่มอื่น คือ วัยทำงาน ผู้ที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ส่วนผู้ที่ระบุว่าไม่เคยไปใช้บริการแหล่งนี้มากกว่ากลุ่มอื่น คือ ผู้สูงอายุ ผู้ที่มีอาชีพเกษตรกร ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก

6) ร้านเช่าหนังสือ เป็นแหล่งที่มีผู้ระบุไปใช้บริการน้อยที่สุด ผู้ที่ใช้บริการแหล่งนี้มากกว่ากลุ่มอื่น คือ วัยเยาวชน ผู้ที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ส่วนผู้ที่ระบุไม่เคยไปใช้บริการแหล่งนี้มากกว่ากลุ่มอื่น คือ วัยผู้สูงอายุ ผู้ที่มีอาชีพเกษตรกร ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก

1.2.6 คุณลักษณะหนังสือน่าอ่าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะหนังสือน่าอ่าน ได้แก่ 1) หน้าปกดึงดูดใจ หรือสีสันสวยงาม 2) ชื่อเรื่องน่าสนใจ 3) ลักษณะรูปเล่มดูทนทาน 4) ขนาดเล่มกะทัดรัด น้ำหนักเบา พกพาสะดวก 5) ขนาดตัวหนังสือใหญ่ อ่านง่าย และ 6) รูปภาพประกอบน่าสนใจและสอดคล้องกับเนื้อหา ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยให้เลือกลักษณะที่คิดว่ามีค่าสำคัญ 3 ลำดับแรก จากสำคัญมาก (ลำดับ 1) ไปหาน้อย (ลำดับ 3) เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับชื่อเรื่องน่าสนใจเป็นลำดับที่ 1 จำนวนมากที่สุด (45.1%) หน้าปกดึงดูดใจ สีสันสวยงาม เป็นลำดับ 2 จำนวนมากที่สุด (20.1%) ส่วนลักษณะหนังสือที่น่าอ่านที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มีหลายประเด็น ได้แก่ ลักษณะรูปเล่มดูทนทาน (10.5%) ขนาดเล่ม กะทัดรัด น้ำหนักเบา พกพาสะดวก (16.4%) ตัวหนังสือใหญ่ อ่านง่าย (15.1%) และรูปภาพประกอบน่าสนใจ สอดคล้องกับเนื้อหา (24.7%) อย่างไรก็ตามมีบางลักษณะของหนังสือที่กลุ่มตัวอย่างไม่ได้เลือก หรือไม่ได้ให้ความสำคัญในสัดส่วนค่อนข้างสูง โดยพบว่าผู้ที่ไม่ได้เลือก/ไม่ให้ความสำคัญกับลักษณะรูปเล่ม ดูทนทาน มีมากที่สุด (73.7%) รองลงมา คือ ขนาดเล่มกะทัดรัด น้ำหนักเบา พกพาสะดวก (61.0%) ตัวหนังสือใหญ่ อ่านง่าย (56.3%) หน้าปกดึงดูดใจ สีสันสวยงาม (42.5%) รูปภาพประกอบน่าสนใจ สอดคล้องกับเนื้อหา (35.3%) และชื่อเรื่องน่าสนใจ (19.0%) ส่วนผู้ที่ระบุลักษณะหนังสือที่น่าอ่านแต่ไม่ได้เรียงลำดับค่าสำคัญ มีไม่มากนัก (1.8% - 2.3%)

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะหนังสือที่น่าอ่านจำแนกตามภูมิหลัง ได้แก่ ช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย และผลการทดสอบไค-สแควร์ พบว่า 1) ช่วงวัยมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะหนังสือที่น่าอ่าน ในประเด็น หน้าปกดึงดูดใจ หรือสีสันสวยงาม ชื่อเรื่องน่าสนใจ ลักษณะรูปเล่มดูทนทาน ตัวหนังสือมีขนาดใหญ่ อ่านง่าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) หรือกล่าวได้ว่าผู้ที่มีช่วงวัยต่างกัน ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะหนังสือที่น่าอ่านในด้านดังกล่าวนี้แตกต่างกัน 2) อาชีพมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะหนังสือที่น่าอ่าน ในประเด็น หน้าปกดึงดูดใจหรือสีสันสวยงาม ชื่อเรื่องน่าสนใจ ลักษณะรูปเล่มดูทนทาน ตัวหนังสือมีขนาดใหญ่ อ่านง่าย และรูปภาพประกอบน่าสนใจสอดคล้องกับเนื้อหาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) หรือกล่าวได้ว่าผู้ที่มีอาชีพต่างกันให้ความสำคัญกับ

ลักษณะหนังสือที่น่าอ่านในด้านดังกล่าวแตกต่างกัน 3) ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะหนังสือที่น่าอ่าน ในประเด็น หน้าปกดึงดูดใจหรือสีสรรสวยงาม ชื่อเรื่องน่าสนใจ ลักษณะรูปเล่มดูทนทาน ตัวหนังสือมีขนาดใหญ่ อ่านง่าย และรูปภาพประกอบน่าสนใจ สอดคล้องกับเนื้อหาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) นั่นคือผู้ที่มีระดับการศึกษาต่างกันให้ความสำคัญกับลักษณะหนังสือที่น่าอ่านดังกล่าวนี้แตกต่างกัน 4) สภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะหนังสือที่น่าอ่าน ในประเด็น ลักษณะรูปเล่มดูทนทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) เพียงด้านเดียวเท่านั้น นั่นคือผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอกให้ความสำคัญกับลักษณะรูปเล่มดูทนทานต่างกัน รายละเอียดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ดังแสดงในตารางที่ 8.6

จากตารางที่ 8.6 จะเห็นได้ว่าวัยเยาวชนให้ความสำคัญกับลักษณะภายนอกของหนังสือที่มีความสวยงามสะดุดตา เช่น หน้าปกที่ดึงดูดใจ สีสรรสวยงาม วัยทำงานให้ความสำคัญกับชื่อเรื่องที่น่าสนใจมากกว่า ส่วนผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับตัวหนังสือใหญ่ อ่านง่าย เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทุกระดับการศึกษา ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะหนังสือที่น่าอ่านในประเด็นต่างๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยในภาพรวม ยกเว้น ผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้ความสำคัญกับหน้าปกดึงดูดใจ สีสรรสวยงามเป็นลำดับ 1 มากที่สุด และผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา และผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีให้ความสำคัญกับตัวหนังสือใหญ่ อ่านง่าย เป็นลำดับ 2 มากที่สุด เมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทุกอาชีพให้ความสำคัญกับคุณลักษณะหนังสือที่น่าอ่านในประเด็นต่างๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยในภาพรวม ยกเว้น ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ อาชีพรับจ้างให้ความสำคัญกับหน้าปกดึงดูดใจ สีสรรสวยงามเป็นลำดับ 1 มากที่สุด ผู้ที่มีอาชีพเกษตรกร รับราชการ รับจ้าง และกลุ่มอื่นๆ (เช่น แม่บ้าน ทหารเกณฑ์ พระภิกษุ เป็นต้น) ให้ความสำคัญกับตัวหนังสือใหญ่ อ่านง่าย เป็นลำดับ 2 มากที่สุด และเมื่อจำแนกตามสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอกให้ความสำคัญกับคุณลักษณะหนังสือที่น่าอ่านในประเด็นต่างๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยในภาพรวม

ตารางที่ 8.6 สรุปความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับคุณลักษณะหนังสืออ่านจำแนกตามภูมิหลัง

ภูมิหลัง ลักษณะหนังสือ	ช่วงวัย	ระดับการศึกษา	อาชีพ	สภาพท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย
1. หน้าปกดึงดูดใจ สีสดใสสวยงาม	- เยาวชนให้ความสำคัญเป็นลำดับ 1 มากที่สุด - วัยทำงานและผู้สูงอายุให้ความสำคัญเป็นลำดับ 2 มากที่สุด	- ระดับมัธยมให้ความสำคัญเป็นลำดับ 1 มากที่สุด - กลุ่มอื่นๆ ให้ความสำคัญเป็นลำดับ 2 มากที่สุด	- ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ อาชีพรับจ้าง และอาชีพอื่นๆ ให้ความสำคัญเป็นลำดับ 1 มากที่สุด - กลุ่มอื่นที่เหลือให้ความสำคัญเป็นลำดับ 2 มากที่สุด	- ทั้งผู้อยู่ อ.เมือง และ อ.รอบนอกให้ความสำคัญเป็นลำดับ 2 มากที่สุด
2. ชื่อเรื่องน่าสนใจ	- ทุกช่วงวัยให้ความสำคัญเป็นลำดับ 1 มากที่สุด	-ทุกระดับการศึกษาให้ความสำคัญเป็นลำดับ 1 มากที่สุด	-ทุกอาชีพให้ความสำคัญเป็นลำดับ 1 มากที่สุด	-ทั้งผู้อยู่ อ.เมืองและ อ.รอบนอกให้ความสำคัญเป็นลำดับ 1 มากที่สุด
3. ลักษณะรูปเล่มดูทนทาน	- ทุกช่วงวัยให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มากที่สุด	-ทุกระดับการศึกษาให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มากที่สุด	-ทุกอาชีพให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มากที่สุด	-ทั้งผู้อยู่ อ.เมืองและ อ.รอบนอกให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มากที่สุด ในสัดส่วนที่ต่างกัน
4. ขนาดเล่มกะทัดรัด น้ำหนักเบา พกพาสะดวก	- ทุกช่วงวัยให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มากที่สุด	-ทุกระดับการศึกษาให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มากที่สุด	- ทุกอาชีพให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มากที่สุด	-ทั้งผู้อยู่ อ.เมืองและ อ.รอบนอกให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มากที่สุด
5. ตัวหนังสือใหญ่ อ่านง่าย	-ผู้สูงอายุให้ความสำคัญเป็นลำดับ 1 มากที่สุด -วัยเยาวชนและวัยทำงานให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มากที่สุด	-ระดับประถมและสูงกว่า ป.ตรีให้ความสำคัญเป็นลำดับ 2 มากที่สุด -มัธยมอนุปริญญา/ป.ตรีให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มากที่สุด	- อาชีพเกษตรกร รับราชการ รับจ้าง และอาชีพอื่นๆ ให้ความสำคัญเป็นลำดับ 2 มากที่สุด - อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ และอาชีพรัฐวิสาหกิจ/เอกชน ให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มากที่สุด	-ทั้งผู้อยู่ อ.เมืองและ อ.รอบนอกให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มากที่สุด
6. รูปภาพประกอบ น่าสนใจ สอดคล้องกับ เนื้อหา	-ทุกช่วงวัยให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มากที่สุด	-ทุกระดับการศึกษาให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มากที่สุด	-ทุกอาชีพให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มากที่สุด	-ทั้งผู้อยู่ อ.เมืองและ อ.รอบนอกให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 มากที่สุด

1.2.7 สภาพการอ่านอื่นๆ

1) ความบ่อยในการอ่าน

ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างที่อ่านเป็นบางครั้งมีจำนวนมากที่สุด (37.5%) รองลงมาคือ อ่านค่อนข้างบ่อย (22.6%) และอ่านเป็นประจำ (22.1%) มีเพียงส่วนน้อยที่ระบุว่าไม่ค่อยได้อ่าน (9.1%) และไม่เคยอ่านเลย (1.4%) และพบว่าภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับความบ่อยในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) หรือกล่าวได้ว่าผู้ที่มีภูมิหลังดังกล่าวต่างกัน มีความบ่อยในการอ่านหนังสือแตกต่างกัน โดยผู้ที่ระบุว่าอ่านเป็นประจำมากกว่ากลุ่มอื่นคือ วัยทำงาน ผู้ที่มีอาชีพรับราชการ ผู้ที่มีการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ส่วนผู้ที่ระบุว่าไม่ค่อยอ่านเลยหรือไม่ค่อยได้อ่านมากกว่ากลุ่มอื่นคือ วัยผู้สูงอายุ ผู้ที่มีอาชีพเกษตรกร ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และผู้ที่อยู่อาศัยในเขตอำเภอรอบนอก ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 8.7

ตารางที่ 8.7 สรุปความบ่อยในการอ่าน และช่วงเวลาี่อ่านของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามภูมิหลัง

ภูมิหลัง ประเด็น	ช่วงวัย	ระดับการศึกษา	อาชีพ	สภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย
ความบ่อย ในการอ่าน	-วัยทำงานอ่านเป็น ประจำ>กลุ่มอื่น -วัยผู้สูงอายุไม่ค่อย อ่าน/ไม่ค่อยได้ อ่าน>กลุ่มอื่น	-สูงกว่าป.ตรีอ่านเป็น ประจำ>กลุ่มอื่น -ประถม ไม่ค่อยได้ อ่าน>กลุ่มอื่น	-อาชีพรับราชการอ่านเป็น ประจำ>กลุ่มอื่น -เกษตรกรไม่ค่อยได้อ่าน> กลุ่มอื่น	-ผู้อยู่ อ.เมือง อ่านเป็น ประจำ>อ.รอบนอก -ผู้อยู่ อ.รอบนอกอ่านเป็น บางครั้ง>อ.เมือง
ช่วงเวลา ที่อ่าน	-เยาวชนอ่านระหว่าง เดินทาง,อ่านก่อน นอน>กลุ่มอื่น -วัยทำงานอ่านตอน พักเที่ยง>กลุ่มอื่น -ผู้สูงอายุอ่านตอน เช้า, อ่านทุกเวลาที่ ว่าง>กลุ่มอื่น	-ประถมอ่านตอนเช้า, อ่านตอนพักเที่ยง> กลุ่มอื่น -สูงกว่าป.ตรี อ่านตอน ก่อนนอน, อ่านทุก เวลาที่ว่าง>กลุ่มอื่น -ทุกกลุ่มอ่านระหว่าง เดินทางสัดส่วน ใกล้เคียงกัน	-อาชีพเกษตรกรอ่านตอน เช้า>กลุ่มอื่น -อาชีพรับจ้างอ่านพักเที่ยง, ระหว่างเดินทาง>กลุ่มอื่น -ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ อ่านก่อนนอน>กลุ่มอื่น -อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว อ่านทุกเวลาที่ว่าง> กลุ่มอื่น	-ผู้อยู่ อ.เมือง อ่านก่อนนอน , อ่านทุกเวลาที่ว่าง>อ. รอบนอก -ผู้อยู่ อ.รอบนอก อ่านตอน เช้า,อ่านตอนพักเที่ยง> อ.เมือง -ทั้ง 2กลุ่มอ่านระหว่าง เดินทางสัดส่วนใกล้เคียง กัน

หมายเหตุ: เครื่องหมาย > หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิหลังอยู่ในกลุ่มนั้นๆ มีการระบุถึง ความบ่อยในการอ่าน และช่วงเวลาี่อ่าน มากกว่า อีกกลุ่มหนึ่ง

2) ช่วงเวลาที่อ่าน

ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างระบุว่าอ่านทุกเวลาที่ว่างมากที่สุด (54.6%) รองลงมาคือ อ่านตอนก่อนนอน (20.5%) อ่านตอนพักเที่ยง (9.1%) และอ่านตอนเช้า (7.4%) ตามลำดับ และพบว่า ภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับการระบุช่วงเวลาที่อ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) หรือกล่าวได้ว่าผู้ที่มีภูมิหลังดังกล่าวต่างกัน มักอ่านหนังสือในช่วงเวลาแตกต่างกัน โดยผู้ที่ระบุว่าอ่านตอนเช้ามากกว่ากลุ่มอื่นคือผู้สูงอายุ ผู้ที่มีอาชีพเกษตรกร ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก ผู้ที่ระบุว่าอ่านตอนเที่ยงมากกว่ากลุ่มอื่น คือ วัยทำงาน ผู้ที่มีอาชีพรับจ้าง ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก ผู้ที่ระบุว่าอ่านตอนก่อนนอนมากกว่ากลุ่มอื่น คือ วัยเยาวชน ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ส่วนผู้ที่ระบุว่าอ่านระหว่างเดินทางมากกว่ากลุ่มอื่น คือ วัยเยาวชน ผู้ที่มีอาชีพรับจ้าง และพบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกระดับการศึกษาและสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย อ่านระหว่างเดินทางในสัดส่วนใกล้เคียงกัน ส่วนผู้ที่ระบุว่าอ่านทุกเวลาที่ว่างมากกว่ากลุ่มอื่น คือ วัยสูงอายุ ผู้ที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ผู้มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 8.7

3) ช่องทางการได้รับความรู้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าโทรทัศน์เป็นช่องทางการได้รับความรู้มากที่สุด (53.3%) รองลงมาคือ อินเทอร์เน็ต (22.7%) หนังสือ (17.8%) วิทย์ (2.4%) และจากช่องทางอื่น ๆ (0.2%) ตามลำดับ และพบว่า ภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับการระบุช่องทางการได้รับความรู้ในแต่ละช่องทางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) หรือกล่าวได้ว่า ผู้ที่มีภูมิหลังดังกล่าวต่างกัน มีการระบุช่องทางการได้รับความรู้ในสัดส่วนที่แตกต่างกัน โดยผู้ที่ระบุว่าโทรทัศน์และวิทยุเป็นช่องทางการได้รับความรู้มากกว่ากลุ่มอื่นคือ วัยสูงอายุ ผู้ที่มีอาชีพเกษตรกร ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก ส่วนผู้ที่ระบุว่าหนังสือเป็นช่องทางการได้รับความรู้มากกว่ากลุ่มอื่นคือ วัยเยาวชน ผู้มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ส่วนผู้ที่ระบุว่าอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการได้รับความรู้มากกว่ากลุ่มอื่นคือ วัยเยาวชน ผู้มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ผู้ที่มีอาชีพลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/บริษัทเอกชน และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 8.8

ตารางที่ 8.8 สรุปความคิดเห็นต่อช่องทางการได้รับความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามภูมิภาค

ช่วงวัย	ระดับการศึกษา	อาชีพ	สภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย
-อินเทอร์เน็ต, หนังสือเป็นช่องทางได้รับความรู้ในเยาวชน>วัยอื่นๆ	-โทรทัศน์, วิทยุเป็นช่องทางการได้รับความรู้ในผู้ที่มีการศึกษาระดับประถม>กลุ่มอื่น	-โทรทัศน์เป็นช่องทางการได้รับความรู้ในเกษตรกร>กลุ่มอื่น	-โทรทัศน์, วิทยุเป็นช่องทางการได้รับความรู้ของผู้ที่อยู่ใน อ.รอบนอก>อ.เมือง
-โทรทัศน์, วิทยุ เป็นช่องทางการได้รับความรู้ในผู้สูงอายุ>วัยอื่นๆ	-อินเทอร์เน็ต, หนังสือเป็นช่องทางการได้รับความรู้ในผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าป.ตรี>กลุ่มอื่น	-วิทยุเป็นช่องทางการได้รับความรู้ในเกษตรกรและรับจ้าง>กลุ่มอื่น	-อินเทอร์เน็ต, หนังสือเป็นช่องทางการได้รับความรู้ของผู้ที่อยู่ใน อ.เมือง>อ.รอบนอก
		-หนังสือเป็นช่องทางการได้รับความรู้ของผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ>กลุ่มอื่น	
		-อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการได้รับความรู้ของผู้ที่มีอาชีพลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/เอกชน>กลุ่มอื่น	

หมายเหตุ: เครื่องหมาย > หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกลุ่มนั้นๆ มีการระบุถึงช่องทางการได้รับความรู้นั้นๆ มากกว่า อีกกลุ่มหนึ่ง

4) ราคาหนังสือ

สำหรับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อราคาหนังสือ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่าราคาหนังสือไม่เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน (55.1%) ซึ่งมีมากกว่าผู้ที่ระบุว่าราคาหนังสือเป็นอุปสรรคต่อการอ่าน (42.1%) และพบว่า ภูมิภาคของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ช่วงวัย ระดับการศึกษา และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับการระบุว่าราคาหนังสือเป็นหรือไม่เป็นอุปสรรคต่อการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) แต่สภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับการระบุว่าราคาหนังสือเป็นหรือไม่เป็นอุปสรรคต่อการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือกล่าวได้ว่าผู้ที่มีช่วงวัย อาชีพ และระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับราคาหนังสือแตกต่างกัน ยกเว้นสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย โดยพบว่า ผู้ที่ระบุว่าราคาหนังสือเป็นอุปสรรคต่อการอ่านมากกว่ากลุ่มอื่นคือ วัยทำงาน ผู้ที่มีอาชีพลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/เอกชน และผู้ที่การศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาดังกล่าว เช่น วัยทำงาน และผู้ที่การศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี เป็นกลุ่มที่ระบุว่าอ่านหนังสือประเภทต่างๆ และมีความต้องการอ่านหนังสือประเภทต่างๆ ในสัดส่วนที่มากกว่ากลุ่มอื่น เป็นกลุ่มที่ระบุว่าอ่านเป็นประจำมากกว่ากลุ่มอื่น และยังเป็นกลุ่มที่มี

ความถี่ในการใช้บริการร้านขายหนังสือมากกว่ากลุ่มอื่นๆ อีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ระบุว่าราคาหนังสือเป็นอุปสรรคต่อการอ่าน เป็นกลุ่มที่มีความต้องการอ่านและมีการลงทุนเพื่อการอ่านมากกว่ากลุ่มอื่น ส่วนผู้ที่ระบุว่าราคาหนังสือไม่เป็นอุปสรรคต่อการอ่านมากกว่ากลุ่มอื่นคือวัยผู้สูงอายุ ผู้ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาดังกล่าว เช่น วัยผู้สูงอายุ และผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา เป็นกลุ่มที่ระบุว่าไม่เคยอ่าน/ไม่ค่อยได้อ่านมากกว่ากลุ่มอื่น และเป็นกลุ่มที่มีความถี่ในการใช้บริการร้านขายหนังสือน้อยกว่ากลุ่มอื่นอีกด้วย ส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอกระบุว่าราคาหนังสือเป็นอุปสรรคและไม่เป็นอุปสรรคต่อการอ่านในสัดส่วนใกล้เคียงกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 8.9

ตารางที่ 8.9 สรุปความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อราคาหนังสือ จำแนกตามภูมิลำเนา

ช่วงวัย	ระดับการศึกษา	อาชีพ	สภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย
-ผู้ที่ระบุว่าราคาหนังสือเป็นอุปสรรคต่อการอ่าน ได้แก่ วัยทำงาน > เยาวชน > ผู้สูงอายุ	-ผู้ที่ระบุว่าราคาหนังสือเป็นอุปสรรคต่อการอ่าน ได้แก่ ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า ป.ตรี > อนุปริญญา/ป.ตรี > มัธยม > ประถม	-ผู้ที่ระบุว่าราคาหนังสือเป็นอุปสรรคต่อการอ่าน ได้แก่ ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/เอกชน > รับจ้าง > เกษตรกร > รับราชการ > อาชีพอื่นๆ > ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	-ผู้ที่ระบุว่าราคาหนังสือเป็นอุปสรรคต่อการอ่าน ได้แก่ ผู้ที่อยู่ อ.เมือง และ อ.รอบนอกสัดส่วนใกล้เคียงกัน

หมายเหตุ: เครื่องหมาย > หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกลุ่มนั้นๆ มีการระบุถึงความเป็นอุปสรรคของราคาหนังสือต่อการอ่าน มากกว่า อีกกลุ่มหนึ่ง

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพตัวแปรในกรอบดัชนีการอ่านของไทย

การนำเสนอสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ จะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วนคือ ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรในกรอบดัชนีการอ่าน และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตัวแปรในกรอบดัชนีการอ่าน ระหว่างคนไทยที่มีภูมิลำเนาต่างกันในด้านช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรในกรอบดัชนีการอ่าน

ตัวแปรในกรอบดัชนีการอ่าน ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปร 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวแปรพฤติกรรมการอ่าน มีจำนวน 6 ตัวแปร 2) กลุ่มตัวแปรความสามารถในการอ่าน มีจำนวน 5 ตัวแปร และ 3) กลุ่มตัวแปรผลลัพธ์จากการอ่าน มีจำนวน 5 ตัวแปร รวมทั้งหมด 16 ตัวแปร ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรในกรอบดัชนีการอ่าน ทั้ง 16 ตัวแปร สรุปได้ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรในองค์ประกอบพฤติกรรมการอ่านสรุปได้ดังนี้

1.1) ตัวแปรความหลากหลายของหนังสือที่อ่าน (VARI.BEH) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการอ่านหนังสือที่มีความหลากหลายของประเภทเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0-36 ประเภทเนื้อหา โดยเฉลี่ยประมาณ 20 ประเภทเนื้อหา โดยพบว่า ผู้ที่มีช่วงอายุ 20-29 ปี มีความหลากหลายของหนังสือที่อ่านมากที่สุด เฉลี่ยประมาณ 22 ประเภทเนื้อหา ผู้ที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป มีความหลากหลายของหนังสือที่อ่านน้อยที่สุด เฉลี่ยประมาณ 18 ประเภทเนื้อหา ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีมีความหลากหลายของหนังสือที่อ่านมากที่สุด เฉลี่ยประมาณ 24 ประเภทเนื้อหา ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีความหลากหลายของหนังสือที่อ่านน้อยที่สุด เฉลี่ยประมาณ 15 ประเภทเนื้อหา ผู้ที่มีอาชีพรับราชการมีความหลากหลายของหนังสือที่อ่านมากที่สุด เฉลี่ยประมาณ 24 ประเภทเนื้อหา ส่วนผู้ที่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกรมีความหลากหลายของหนังสือที่อ่านน้อยที่สุด เฉลี่ยประมาณ 17 ประเภทเนื้อหา ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีความหลากหลายของหนังสือที่อ่าน เฉลี่ยประมาณ 21 ประเภทเนื้อหา ซึ่งมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอกที่มีความหลากหลายของหนังสือที่อ่านเฉลี่ยประมาณ 20 ประเภทเนื้อหา ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีความหลากหลายของหนังสือที่อ่านเฉลี่ยประมาณ 21 ประเภทเนื้อหา ซึ่งมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลที่มีความหลากหลายของหนังสือที่อ่านเฉลี่ยประมาณ 20 ประเภทเนื้อหา

1.2) ตัวแปรจำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ (NTPW.BEH) พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการอ่านหนังสือตั้งแต่อย่างน้อยกว่า 2 เรื่อง (1 คะแนน) จนถึงมากกว่า 10 เรื่อง (5 คะแนน) โดยเฉลี่ยอ่านอยู่ระหว่าง 3-8 เรื่องต่อสัปดาห์ (2-3 คะแนน) เมื่อคิดเป็นคะแนนเฉลี่ยที่แสดงถึงระดับความมากน้อยของจำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.338 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน โดยพบว่า ผู้ที่มีอายุ 30-39 ปี มีจำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์สูงสุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 2.49 คะแนน หรืออยู่ในระดับน้อย ส่วนผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปมีจำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ต่ำที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 2.19 คะแนนซึ่งอยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีมีจำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์สูงสุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 2.95 คะแนน หรืออยู่ในระดับปานกลาง ส่วนระดับประถมศึกษา มีจำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ต่ำที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 1.87 คะแนน หรืออยู่ในระดับน้อย ผู้ที่มีอาชีพรับราชการ มีจำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ สูงที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 2.66 คะแนน หรืออยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้ที่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกรมีจำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ต่ำที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 1.86 คะแนน หรืออยู่ในระดับน้อย ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีจำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์เฉลี่ยเท่ากับ 2.43 คะแนนหรืออยู่ในระดับน้อย

ซึ่งมากกว่าจำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ ของผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอรอบนอกที่มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.25 คะแนน หรืออยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีจำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์เฉลี่ยเท่ากับ 2.46 คะแนน หรืออยู่ในระดับน้อย ซึ่งมากกว่าจำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ ของผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลที่มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.18 หรืออยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน

1.3) ตัวแปรจำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ (NDPW.BEH) พบว่า กลุ่มตัวอย่างบางส่วนไม่ได้อ่านหนังสือเลย (0 วัน) จนถึงอ่านทุกวัน (7 วัน) โดยเฉลี่ยอ่านประมาณ 4 วันต่อสัปดาห์ (Mean = 4.229) โดยพบว่า ผู้ที่มีช่วงอายุ 30-39 ปี มีจำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ที่สูงที่สุด เฉลี่ยประมาณ 4-5 วันต่อสัปดาห์ ส่วนผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี มีจำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ต่ำที่สุด เฉลี่ยประมาณ 3-4 วันต่อสัปดาห์ ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีมีจำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ที่สูงที่สุด เฉลี่ยประมาณ 5-6 วันต่อสัปดาห์ ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ต่ำที่สุด เฉลี่ยประมาณ 3-4 วันต่อสัปดาห์ ผู้ที่มีอาชีพรับราชการ มีจำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ที่สูงที่สุด เฉลี่ยประมาณ 4-5 วันต่อสัปดาห์ ส่วนผู้ที่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกรมีจำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ต่ำที่สุด เฉลี่ยประมาณ 3-4 วันต่อสัปดาห์ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีจำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ เฉลี่ยประมาณ 4-5 วันต่อสัปดาห์ ซึ่งสูงกว่าจำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ของผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอรอบนอกที่มีค่าเฉลี่ยประมาณ 4 วันต่อสัปดาห์ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีจำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ เฉลี่ยประมาณ 4-5 วันต่อสัปดาห์ ซึ่งสูงกว่าจำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ของผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลที่มีค่าเฉลี่ยประมาณ 4 วันต่อสัปดาห์

1.4) ตัวแปรเวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน (TPD.BEH) พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้เวลาในการอ่านเฉลี่ยต่อวันอยู่ระหว่าง 0-18 ชั่วโมงต่อวัน โดยเฉลี่ยประมาณ 1.568 ชั่วโมงต่อวัน หรือประมาณ 94 นาทีต่อวัน โดยพบว่า ผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี มีเวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน สูงที่สุด ประมาณ 115 นาทีต่อวัน ส่วนผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป มีเวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวันต่ำที่สุด ประมาณ 75 นาทีต่อวัน ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีมีเวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวันสูงที่สุด ประมาณ 116 นาทีต่อวัน ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีเวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวันต่ำที่สุด ประมาณ 76 นาทีต่อวัน ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ (เช่น นักเรียน นิสิต นักศึกษา และผู้ว่างงาน เป็นต้น) มีเวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวันสูงที่สุด ประมาณ 113 นาทีต่อวัน ส่วนผู้ที่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกรมีเวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวันต่ำที่สุด ประมาณ 66 นาทีต่อวัน ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีเวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน ประมาณ 101 นาทีต่อวัน ซึ่งสูงกว่าเวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวันของผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอรอบนอกที่มีค่าเฉลี่ยประมาณ 87 นาทีต่อวัน ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีเวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน ประมาณ 97 นาทีต่อวัน ซึ่งสูงกว่าเวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวันของผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลที่มีค่าเฉลี่ยประมาณ 90 นาทีต่อวัน

1.5) ตัวแปรร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน (PRFT.BEH) พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 0-100 ของเวลาว่างที่มีอยู่ทั้งหมดใน 1 วัน โดยเฉลี่ยใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือ คิดเป็น ร้อยละ 43 ของเวลาว่างที่มีอยู่ทั้งหมดใน 1 วัน (Mean = 42.564) โดยพบว่า ผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี มีร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน สูงที่สุด เฉลี่ยประมาณร้อยละ 44 ของเวลาว่างที่มีอยู่ทั้งหมดใน 1 วัน ส่วนผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไปมีร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวันต่ำที่สุด เฉลี่ยประมาณร้อยละ 40 ของเวลาว่างที่มีอยู่ทั้งหมดใน 1 วัน ผู้ที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปริญญาตรีมีร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวันสูงที่สุด เฉลี่ยประมาณร้อยละ 44 ของเวลาว่างที่มีอยู่ทั้งหมดใน 1 วัน แต่ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวันต่ำที่สุด เฉลี่ยประมาณร้อยละ 40 ของเวลาว่างที่มีอยู่ทั้งหมดใน 1 วัน ผู้ที่มีอาชีพรับราชการมีร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวันสูงที่สุด เฉลี่ยประมาณร้อยละ 45 ของเวลาว่างที่มีอยู่ทั้งหมดใน 1 วัน ส่วนกลุ่มอื่นๆ (เช่น แม่บ้าน ทหารเกณฑ์ พระภิกษุ เป็นต้น) มีร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวันต่ำที่สุด เฉลี่ยประมาณร้อยละ 36 ของเวลาว่างที่มีอยู่ทั้งหมดใน 1 วัน ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน เฉลี่ยประมาณร้อยละ 44 ของเวลาว่างที่มีอยู่ทั้งหมดใน 1 วัน ซึ่งสูงกว่าร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวันของผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอรอบนอกที่มีค่าเฉลี่ยประมาณร้อยละ 42 ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน เฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 44 ของเวลาว่างที่มีอยู่ทั้งหมดใน 1 วัน ซึ่งสูงกว่าร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวันของผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลที่มีค่าเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 41

1.6) ตัวแปรค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน (COPM.BEH) พบว่า กลุ่มตัวอย่าง บางส่วนไม่มีค่าใช้จ่ายในการอ่านเลย (0 บาท) จนถึง 9,010 บาท โดยเฉลี่ยประมาณ 523 บาท (Mean = 5.233 ร้อยบาท) โดยพบว่า ผู้ที่มีช่วงอายุ 20-29 ปีมีค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือนสูงที่สุดเฉลี่ยประมาณ 589 บาท ส่วนผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป มีค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือนต่ำที่สุดเฉลี่ยประมาณ 426 บาท ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีมีค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือนสูงที่สุด เฉลี่ยประมาณ 1,015 บาท ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือนต่ำที่สุดเฉลี่ยประมาณ 287 บาท ผู้ที่มีอาชีพรับราชการมีค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือนสูงที่สุด เฉลี่ยประมาณ 697 บาท ส่วนผู้ที่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือนต่ำที่สุด เฉลี่ยประมาณ 301 บาท ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือนเฉลี่ยประมาณ 565 บาท ซึ่งสูงกว่าค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือนของผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอรอบนอกที่มีค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน เฉลี่ยประมาณ 482 บาท ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน เฉลี่ยประมาณ 578 บาท ซึ่งสูงกว่าค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือนของผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลที่มีค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน เฉลี่ยประมาณ 475 บาท

2) ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรในองค์ประกอบความสามารถในการอ่าน ได้แก่ ตัวแปรความคล่องแคล่วในการอ่าน ซึ่งวัดจากเวลาที่ใช้ในการอ่านข้อความที่กำหนดให้เป็นวินาที พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้เวลาในการอ่านประมาณ 1 ถึง 480 วินาที (หรือ 0.01 ถึง 8 นาที) โดยเฉลี่ยใช้เวลาในการอ่านประมาณ 56.292 วินาที หรือไม่ถึง 1 นาทีนั่นเอง โดยพบว่า ผู้ที่มีช่วงอายุ 20-29 ปี มีความคล่องแคล่วในการอ่านสูงที่สุด เฉลี่ยประมาณ 52 วินาที ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไปมีความคล่องแคล่วในการอ่านต่ำที่สุด เฉลี่ยประมาณ 65 วินาที ผู้ที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปริญญาตรีมีความคล่องแคล่วในการอ่านสูงที่สุด เฉลี่ยประมาณ 52 วินาที ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีความคล่องแคล่วในการอ่านต่ำที่สุด เฉลี่ยประมาณ 66 วินาที ผู้ที่มีอาชีพลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/บริษัทเอกชน มีความคล่องแคล่วในการอ่านสูงที่สุด เฉลี่ยประมาณ 51 วินาที ส่วนกลุ่มอื่นๆ (เช่น ทหารเกณฑ์ แม่บ้าน พระภิกษุ เป็นต้น) มีความคล่องแคล่วในการอ่านต่ำที่สุด เฉลี่ยประมาณ 65 วินาที ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีความคล่องแคล่วในการอ่าน เฉลี่ยประมาณ 56 วินาที ซึ่งเท่ากับความคล่องแคล่วในการอ่านของผู้ที่อยู่ในเขตอำเภอรอบนอกที่มีค่าเฉลี่ยประมาณ 56 วินาทีเช่นกัน ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีความคล่องแคล่วในการอ่าน เฉลี่ยประมาณ 54 วินาที ซึ่งมีความคล่องแคล่วในการอ่านสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลที่มีค่าเฉลี่ยประมาณ 59 วินาที

สำหรับตัวแปรอื่นๆ ในองค์ประกอบความสามารถในการอ่าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน (PREM.ABI) มีความเข้าใจในการอ่าน (PCOM.ABI) มีความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ (PAPPLY.ABI) และมีความสามารถในการวิเคราะห์ (PANALY.ABI) ตามการรับรู้อยู่ในระดับมากทุกตัวแปร ($3.491 \leq \text{Mean} \leq 3.587$) โดยพบว่า ผู้ที่มีช่วงอายุ 30-39 ปี มีค่าเฉลี่ยความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน ความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ และความสามารถในการวิเคราะห์ ตามการรับรู้สูงที่สุดทุกตัวแปร ($3.51 \leq \text{Mean} \leq 3.66$) ส่วนผู้ที่มีช่วงอายุน้อยกว่า 20 ปี มีค่าเฉลี่ยความเข้าใจในการอ่าน และความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ตามการรับรู้ต่ำที่สุด (Mean = 3.45 และ 3.47 ตามลำดับ) และผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปมีความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน และความสามารถในการวิเคราะห์ตามการรับรู้ต่ำที่สุด (Mean = 3.43 เท่ากัน) ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน ความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ และความสามารถในการวิเคราะห์ตามการรับรู้สูงที่สุดทุกตัวแปร ($3.75 \leq \text{Mean} \leq 3.93$) ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน ความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ และความสามารถในการวิเคราะห์ ตามการรับรู้ต่ำที่สุดทุกตัวแปร ($3.28 \leq \text{Mean} \leq 3.35$) ผู้ที่มีอาชีพราชการมีค่าเฉลี่ยความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน ความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้

ประโยชน์ และความสามารถในการวิเคราะห์ ตามการรับรู้สูงสุดทุกตัวแปร ($3.66 \leq \text{Mean} \leq 3.78$) ส่วนผู้ที่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกรมีค่าเฉลี่ยความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน ความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ และความสามารถในการวิเคราะห์ ตามการรับรู้ต่ำที่สุดทุกตัวแปร ($3.33 \leq \text{Mean} \leq 3.43$) ผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองมีค่าเฉลี่ยความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน ความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ และความสามารถในการวิเคราะห์ตามการรับรู้ ($3.50 \leq \text{Mean} \leq 3.60$) มากกว่าค่าเฉลี่ยตัวแปรดังกล่าวของผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอรอบนอก ($3.48 \leq \text{Mean} \leq 3.57$) ในทุกตัวแปร ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีค่าเฉลี่ยความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน ความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ และความสามารถในการวิเคราะห์ตามการรับรู้ ($3.51 \leq \text{Mean} \leq 3.61$) มากกว่าค่าเฉลี่ยตัวแปรดังกล่าวของผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล ($3.47 \leq \text{Mean} \leq 3.55$) ในทุกตัวแปร

3) ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรในองค์ประกอบผลลัพธ์จากการอ่าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการอ่านทำให้มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน (PLEAS.OUT) มีความสำเร็จในการประกอบอาชีพ (OCSUC.OUT) มีความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ (LESUC.OUT) มีความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข (HAPL.OUT) และมีความสามารถในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม (ADEN.OUT) ตามการรับรู้ อยู่ในระดับมากทุกตัวแปร ($3.598 \leq \text{Mean} \leq 4.066$) เมื่อวิเคราะห์ตัวแปรในองค์ประกอบผลลัพธ์จากการอ่านจำแนกตาม ช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย มีสาระสำคัญโดยสรุปได้ดังนี้

3.1) ความสนุกสนานเพลิดเพลิน (PLEAS.OUT) ผู้ที่มีช่วงอายุน้อยกว่า 20 ปี มีความคิดเห็นว่าการอ่านทำให้มีความสนุกสนานเพลิดเพลินสูงที่สุด ($\text{Mean} = 4.23$) แต่ผู้ที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสนุกสนานเพลิดเพลินต่ำที่สุด ($\text{Mean} = 3.83$) ผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่ามีความคิดเห็นว่าการอ่านทำให้มีความสนุกสนานเพลิดเพลินสูงที่สุด ($\text{Mean} = 4.11$) แต่ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสนุกสนานเพลิดเพลินต่ำที่สุด ($\text{Mean} = 3.94$) ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ มีความคิดเห็นว่าการอ่านทำให้มีความสนุกสนานเพลิดเพลินสูงที่สุด ($\text{Mean} = 4.17$) ส่วนกลุ่มอื่นๆ (เช่น แม่บ้าน ทหารเกณฑ์ พระภิกษุ เป็นต้น) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสนุกสนานเพลิดเพลินต่ำที่สุด ($\text{Mean} = 3.89$) ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีความคิดเห็นว่าการอ่านทำให้มีความสนุกสนานเพลิดเพลินโดยเฉลี่ยใกล้เคียงกับผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ($\text{Mean} = 4.08$ และ 4.06 ตามลำดับ) ส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีความคิดเห็นว่าการอ่านทำให้มีความสนุกสนานเพลิดเพลินมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล ($\text{Mean} = 4.11$ และ 4.02 ตามลำดับ)

3.2) ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ (OCSUC.OUT) ผู้ที่มีช่วงอายุ 30-39 ปี มีความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพสูงที่สุด (Mean = 3.70) แต่ผู้ที่มีช่วงอายุน้อยกว่า 20 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่ำที่สุด (Mean = 3.46) ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพสูงที่สุด (Mean = 3.93) ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่ำที่สุด (Mean = 3.38) ผู้ที่มีอาชีพรับราชการ มีความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพสูงที่สุด (Mean = 3.84) ส่วนผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่ำที่สุด (Mean = 3.45) ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยตัวแปรดังกล่าวของผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอรอบนอก (Mean = 3.60 และ 3.59 ตามลำดับ) ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยตัวแปรดังกล่าวของผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (Mean = 3.60 และ 3.59 ตามลำดับ)

3.3) ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ (LESUC.OUT) ผู้ที่มีช่วงอายุ 20-29 ปี มีความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้สูงที่สุด (Mean = 3.94) แต่ผู้ที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่ำที่สุด (Mean = 3.74) ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้สูงที่สุด (Mean = 4.23) ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่ำที่สุด (Mean = 3.62) ผู้ที่มีอาชีพรับราชการ มีความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้สูงที่สุด (Mean = 4.03) ส่วนผู้ที่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่ำที่สุด (Mean = 3.67) ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้มากกว่าค่าเฉลี่ยตัวแปรดังกล่าวของผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอรอบนอก (Mean = 3.92 และ 3.84 ตามลำดับ) ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้มากกว่าค่าเฉลี่ยตัวแปรดังกล่าวของผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (Mean = 3.92 และ 3.83 ตามลำดับ)

3.4) ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข (HAPL.OUT) ผู้ที่มีช่วงอายุ 40-49 ปี มีความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุขสูงที่สุด (Mean = 3.87) แต่ผู้ที่มีช่วงอายุน้อยกว่า 20 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่ำที่สุด (Mean = 3.67) ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุขสูงที่สุด (Mean = 3.99) ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่ำที่สุด (Mean = 3.61) ผู้ที่ประกอบอาชีพรับราชการมีความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุขสูงที่สุด (Mean = 3.96)

ส่วนผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่ำที่สุด (Mean = 3.68) ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยตัวแปรดังกล่าวของผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอรอบนอก (Mean = 3.79 และ 3.78 ตามลำดับ) ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุขมากกว่าค่าเฉลี่ยตัวแปรดังกล่าวของผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (Mean = 3.81 และ 3.76 ตามลำดับ)

3.5) ความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม (ADEN.OUT) ผู้ที่มีช่วงอายุ 30-39 ปี มีความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมสูงที่สุด (Mean = 3.75) แต่ผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่ำที่สุด (Mean = 3.63) ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีมีความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมสูงที่สุด (Mean = 3.97) แต่ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่ำที่สุด (Mean = 3.47) ผู้ที่มีอาชีพรับราชการมีความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมสูงที่สุด (Mean = 3.89) ส่วนผู้ที่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกร และอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่ำที่สุดเท่ากัน (Mean = 3.58) ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยตัวแปรดังกล่าวของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก (Mean = 3.71 และ 3.67 ตามลำดับ) ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยตัวแปรดังกล่าวของผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (Mean = 3.70 และ 3.68 ตามลำดับ)

สำหรับการแจกแจงและการกระจายของตัวแปรต่างๆ ทั้ง 3 องค์ประกอบ พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีการแจกแจงของข้อมูลใกล้เคียงกับโค้งปกติ และมีค่าความโด่งใกล้เคียงกับโค้งปกติ โดยมีค่าความเบ้และความโด่งต่ำเข้าใกล้ศูนย์ ($-0.613 \leq Sk \leq 0.872$; $-0.438 \leq Ku \leq 0.542$) ยกเว้นตัวแปรเวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน (TPD.BEH) ค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน (COPM.BEH) ที่มีการแจกแจงแบบเบ้ขวา ($Sk = 2.797$ และ 4.226 ตามลำดับ) แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีค่าของตัวแปร 2 ตัวนี้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย และความคล่องแคล่วในการอ่าน (RFL.ABI) ที่มีการแจกแจงแบบเบ้ซ้าย ($Sk = -2.784$) แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคล่องแคล่วในการอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปร โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัวมีค่าความโด่งสูงกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า 0 โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 9.529 ถึง 26.225) แสดงว่าตัวแปรทั้ง 3 ตัวนี้มีการกระจายของข้อมูลน้อย

1.3.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตัวแปรในกรอบดัชนีการอ่านระหว่างคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตัวแปรในกรอบดัชนีการอ่านจำนวน 16 ตัวแปร ใน 3 องค์ประกอบ คือ กลุ่มตัวแปรในองค์ประกอบพฤติกรรมการอ่าน กลุ่มตัวแปรในองค์ประกอบความสามารถในการอ่าน และกลุ่มตัวแปรในองค์ประกอบผลลัพธ์จากการอ่านระหว่างคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกัน ในด้าน ช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งประกอบด้วย เขตที่ตั้งอำเภอ (เขตอำเภอเมือง กับ เขตอำเภอรอบนอก) และเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ในเขตเทศบาล กับ นอกเขตเทศบาล) พบว่าคนไทยที่มีภูมิหลังดังกล่าวต่างก็มีพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่านแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1) คนไทยที่มีช่วงอายุต่างกัน ส่งผลให้ตัวแปรเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) เกือบทุกตัว คือ 15 ตัวแปร จาก 16 ตัวแปร ได้แก่ ความหลากหลายของหนังสือที่อ่าน (VARI.BEH) จำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ (NTPW. BEH) จำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ (NDPW.BEH) เวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน (TPD.BEH) ร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน (PRFT.BEH) ค่าใช้จ่ายในการอ่านหนังสือต่อเดือน (COPM.BEH) ความคล่องแคล่วในการอ่าน (RFL.ABI) ความสามารถในการจดจำเรื่องที่อ่านตามการรับรู้ (PREM.ABI) ความเข้าใจในการอ่านตามการรับรู้ (PCOM.ABI) ความสามารถในการนำเสนอสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ตามการรับรู้ (PAPPLY.ABI) ความสนุกสนานเพลิดเพลิน (PLEAS.OUT) ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ (OCSUC.OUT) ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ (LESUC.OUT) ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข (HAPL.OUT) และความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม (ADEN.OUT) ยกเว้นความสามารถในการวิเคราะห์ตามการรับรู้ (PANALY.ABI)

2) คนไทยที่มีระดับการศึกษาต่างกันส่งผลให้ตัวแปรเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ทั้งหมด 16 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรที่กล่าวถึงใน ข้อ 1) ทั้งหมด

3) คนไทยที่ประกอบอาชีพต่างกันส่งผลให้ตัวแปรเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ทั้งหมด 16 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรที่กล่าวถึงใน ข้อ 1) ทั้งหมด

4) คนไทยที่พักอาศัยอยู่ในเขตที่ตั้งอำเภอต่างกันส่งผลให้ตัวแปรเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) จำนวน 10 ตัวแปร ได้แก่ ความหลากหลายของหนังสือที่อ่าน (VARI.BEH) จำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ (NTPW.BEH) จำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์

(NDPW.BEH) เวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน (TPD.BEH) ร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน (PRFT.BEH) ค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน (COMP.BEH) ความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่านตามการรับรู้ (PREM.ABI) ความเข้าใจในการอ่านตามการรับรู้ (PCOM.ABI) ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ตามการรับรู้ (PAPPLY.ABI) และความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ (LESUC.OUT)

5) คนไทยที่พักอาศัยอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างกัน คือในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ส่งผลให้ตัวแปรเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) จำนวน 14 ตัวแปร ได้แก่ ความหลากหลายของหนังสือที่อ่าน (VARI.BEH) จำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ (NTPW.BEH) จำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ (NDPW.BEH) เวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน (TPD.BEH) ร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน (PRFT.BEH) ค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน (COMP.BEH) ความคล่องแคล่วในการอ่าน (RFL.ABI) ความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่านตามการรับรู้ (PREM.ABI) ความเข้าใจในการอ่านตามการรับรู้ (PCOM.ABI) ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ตามการรับรู้ (PAPPLY.ABI) ความสามารถในการวิเคราะห์ตามการรับรู้ (PANALY.ABI) ความสนุกสนานเพลิดเพลิน (PLEAS.OUT) ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ (LESUC.OUT) และความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข (HAPL.OUT)

สำหรับรายละเอียดของการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตัวแปรระหว่างกลุ่มคนไทยที่มีภูมิลำเนาต่างกันดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปรวมได้ดังตารางที่ 8.10

ตารางที่ 8.10 สรุปผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่าน จำแนกตามภูมิลำเนาของคนไทย

ตัวแปรภูมิหลัง	พฤติกรรมการอ่าน					
	ความหลากหลายของหนังสือที่อ่าน (VARI.BEH)		จำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ (NTPW.BEH)		จำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ (NDPW.BEH)	
	Mean	คู่ที่ต่าง	Mean	คู่ที่ต่าง	Mean	คู่ที่ต่าง
อายุ						
1) น้อยกว่า 20 ปี	19.34	1>5	2.34		3.90	114.8 1>2,3,4,5
2) 20-29 ปี	21.53	2>1, 5	2.36	2>5	4.11	2>1 101.9 2>3,4,5
3) 30-39 ปี	21.51	3>1, 5	2.49	3> 5	4.48	3>1, 2 84.50
4) 40-49 ปี	21.00	4>1, 5	2.33		4.45	4>1, 2 82.29
5) ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป	17.92		2.19		4.44	5>1, 2 74.70

ตารางที่ 8.10 สรุปผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่าน จำแนกตามภูมิภาคของชาวไทย (ต่อ)

ตัวแปรภูมิภาค	พฤติกรรมการอ่าน							
	ความหลากหลายของหนังสือที่อ่าน (VARI.BEH)		จำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ (NTPW.BEH)		จำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ (NDPW.BEH)		เวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน (TPD.BEH)	
	Mean	คู่ที่ต่าง	Mean	คู่ที่ต่าง	Mean	คู่ที่ต่าง	Mean	คู่ที่ต่าง
ระดับการศึกษา								
1) ประถม	15.20		1.87		3.63		75.53	
2) มัธยม	19.55	2>1	2.26	2>1	4.01	2>1	98.77	2>1
3) อนุป.ตรี	22.91	3>1,2	2.54	3>1,2	4.55	3>1,2	95.37	3>1
4) สูงกว่า ป.ตรี	23.90	4>1,2,3	2.95	4>1,2,3	5.16	4>1,2,3	115.86	4>1,2,3
อาชีพ								
1) ไม่ได้ประกอบอาชีพ	19.3	1>2	2.31	1>2	3.93	1>2	113.3	1>2,3,4,5,6
2) รับจ้างและเกษตรกร	17.19		1.86		3.66		66.04	
3) ค้าขายและธุรกิจส่วนตัว	18.96	3>1	2.32	3>2	4.39	3>1,2	79.75	3>2
4) ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจและเอกชน	22.47	4>1,2,3	2.62	4>1,2,3,6	4.60	4>1,2	94.33	4>2,3
5) รับราชการ	23.50	5>1,2,3,4,6	2.66	5>1,2,3,6	4.86	5>1,2,3,4	95.49	5>2,3
6) อาชีพอื่นๆ	20.53	6>2	2.05		4.42	6>2	88.63	6>2
เขตที่ตั้งอำเภอ								
1) อ.เมือง	20.58	1>2	2.43	1>2	4.29	1>2	101.03	1>2
2) อ.รอบนอก	20.06		2.25		4.17		87.18	
เขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น								
1) ในเขตเทศบาล	20.69	1>2	2.46	1>2	4.40	1>2	97.30	1>2
2) นอกเขตเทศบาล	19.87		2.18		4.02		90.13	

ตารางที่ 8.10 สรุปผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่าน จำแนกตามภูมิภาคของชาวไทย (ต่อ)

ตัวแปรภูมิภาค	พฤติกรรมการอ่าน		ความสามารถในการอ่าน	
	ร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน (PRFT.BEH)	ค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน (COPM.BEH)	ความคล่องแคล่วในการอ่าน (RFL.ABI)	ความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน (PREM .ABI)
	Mean คู่ที่ต่าง	Mean คู่ที่ต่าง	Mean คู่ที่ต่าง	Mean คู่ที่ต่าง
อายุ				
1) น้อยกว่า 20 ปี	44.02 1>5	521.09 1>5	54.22 1>5	3.54 1>5
2) 20-29 ปี	41.64	588.80 2>3,5	52.12 2>4,5	3.61 2>5
3) 30-39 ปี	42.54	499.59	54.27 3>5	3.65 3>5
4) 40-49 ปี	42.98	558.34 4>5	60.04	3.56 4>5
5) ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป	40.47	425.85	64.89	3.43
ระดับการศึกษา				
1) ประถม	39.58	286.53	66.08	3.33
2) มัธยม	41.99	498.15 2>1	56.61 2>1	3.56 2>1
3) อนุป.ตรี	43.90 3>1	581.16 3>1,2	51.74 3>1,2	3.65 3>1,2
4) สูงกว่า ป.ตรี	42.52 4>1	1015.3 4>1,2,3	52.17 4>1	3.75 4>1,2,3
อาชีพ				
1) ไม่ได้ประกอบอาชีพ	42.09	534.71	54.27 1>2	3.55 1>2
2) รับจ้างและเกษตรกร	39.86	301.37	63.73	3.42
3) ค้าขายและธุรกิจส่วนตัว	41.29	499.93 3>2	54.95	3.48
4) ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจและเอกชน	44.08	533.80 4>2	50.76 4>2	3.65 4>1,2,3
5) รับราชการ	45.18 4>2	696.95 5>1,2,3,4	55.62 5>2	3.68 5>1,2,3,6
6) อาชีพอื่นๆ	36.32 5>1,2,6	525.10	64.96	3.49
เขตที่ตั้งอำเภอ				
1) อ.เมือง	43.62 1>2	565.07 1>2	56.10 ไม่แตกต่าง	3.60 1>2
2) อ.รอบนอก	41.52	481.86	56.49	3.53
เขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น				
1) ในเขตเทศบาล	43.69 1>2	578.33 1>2	54.37 1>2	3.59 1>2
2) นอกเขตเทศบาล	41.28	475.48	58.62	3.53

ตารางที่ 8.10 สรุปผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่าน จำแนกตามภูมิหลังของคนไทย (ต่อ)

ตัวแปรภูมิหลัง	ความสามารถในการอ่าน						ผลลัพธ์การอ่าน	
	ความเข้าใจในการอ่าน (PCOM .ABI)		ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ (PAPPLY.ABI)		ความสามารถในการวิเคราะห์ (PANALY.ABI)		ความสนุกสนานเพลิดเพลิน (PLEAS.OUT)	
	Mean	คู่ที่ต่าง	Mean	คู่ที่ต่าง	Mean	คู่ที่ต่าง	Mean	คู่ที่ต่าง
อายุ								
1) น้อยกว่า 20 ปี	3.45		3.47		3.48	ไม่แตกต่าง	4.23	1>2,3,4,5
2) 20-29 ปี	3.58	2>1,5	3.60	2>1	3.51		4.12	2>4,5
3) 30-39 ปี	3.62	3>1,5	3.66	3>1,5	3.51		4.10	3>4,5
4) 40-49 ปี	3.59	4>1,5	3.66	4>1,5	3.50		3.96	4>5
5) ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป	3.47		3.56		3.43		3.83	
ระดับการศึกษา								
1) ประถม	3.28		3.35		3.28		3.94	
2) มัธยม	3.49	2>1	3.53	2>1	3.47	2>1	4.11	2>1
3) อนุป.ตรี	3.66	3>1,2	3.70	3>1,2	3.55	3>1,2	4.10	3>1
4) สูงกว่า ป.ตรี	3.86	4>1,2,3	3.93	4>1,2,3	3.83	4>1,2,3	4.01	
อาชีพ								
1) ไม่ได้ประกอบอาชีพ	3.49	1>2	3.50		3.48		4.17	1>2,3,5,6
2) รับจ้างและเกษตรกร	3.39		3.43		3.33		3.92	
3) ค้าขายและธุรกิจส่วนตัว	3.46		3.54		3.39		3.96	
4) ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจและเอกชน	3.63	4>1,2,3	3.68	4>1,2,3	3.49	4>2	4.14	4>2,3,6
5) รับราชการ	3.72	5>1,2,3,4,6	3.78	5>1,2,3,4	3.66	5>1,2,3,4,6	4.04	5>2
6) อาชีพอื่นๆ	3.49		3.62		3.44		3.89	
เขตที่ตั้งอำเภอ								
1) อ.เมือง	3.57	1>2	3.60	1>2	3.50	ไม่แตกต่าง	4.08	ไม่แตกต่าง
2) อ.รอบนอก	3.52		3.57		3.48		4.06	
เขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น								
1) ในเขตเทศบาล	3.58	1>2	3.61	1>2	3.51	1>2	4.11	1>2
2) นอกเขตเทศบาล	3.50		3.55		3.47		4.02	

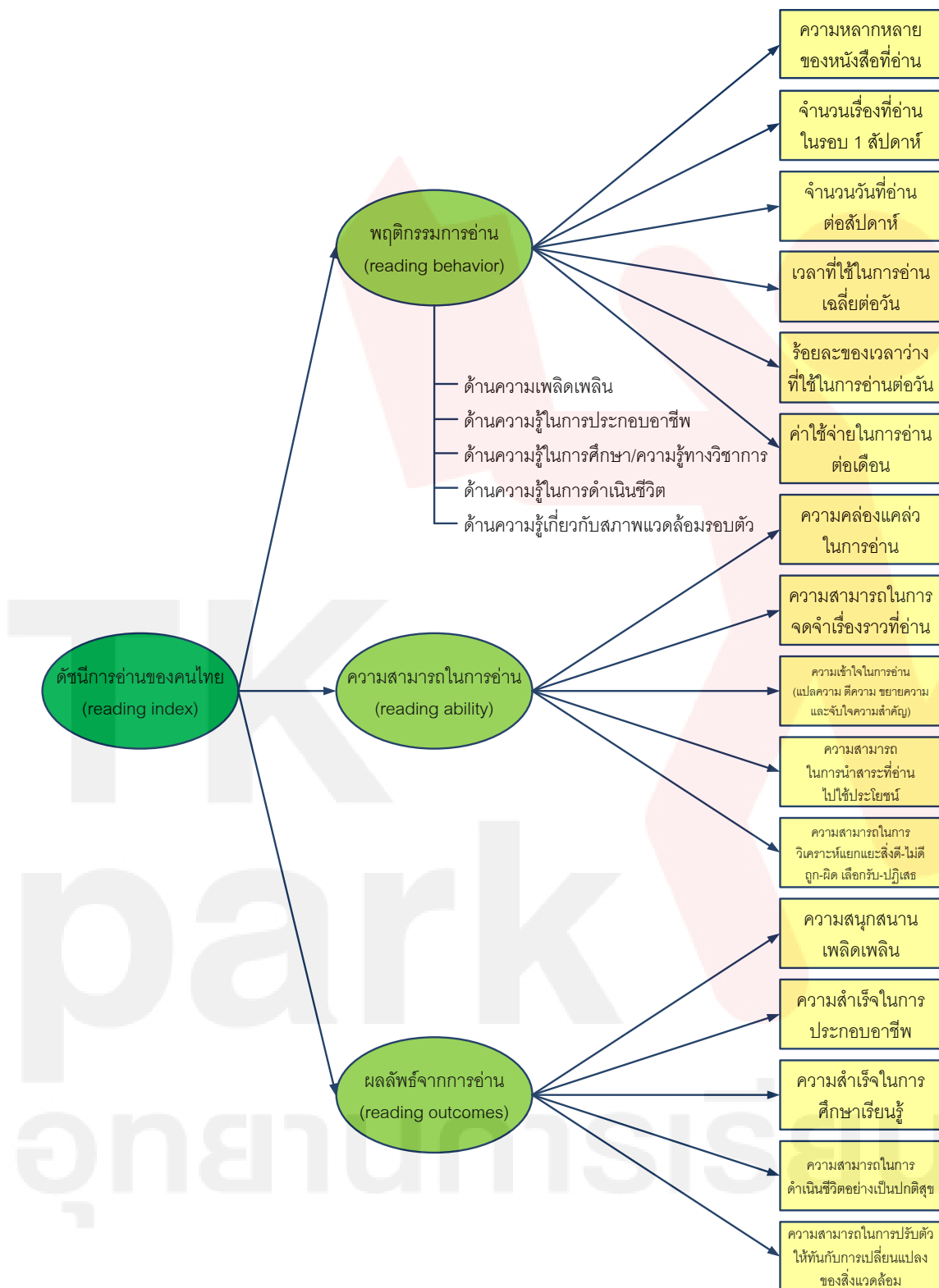
ตารางที่ 8.10 สรุปผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่าน จำแนกตามภูมิหลังของคนไทย (ต่อ)

ตัวแปรภูมิหลัง	ผลลัพธ์จากการอ่าน							
	ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ (OCSUC.OUT)		ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ (LESUC.OUT)		ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข (HAPL.OUT)		ความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม (ADEN.OUT)	
	Mean	คูที่ต่าง	Mean	คูที่ต่าง	Mean	คูที่ต่าง	Mean	คูที่ต่าง
อายุ								
1) น้อยกว่า 20 ปี	3.46		3.89	1>5	3.67		3.63	
2) 20-29 ปี	3.60	2>1	3.94	2>5	3.78	2>1	3.71	2>1
3) 30-39 ปี	3.70	3>1,2	3.93	3>5	3.85	3>1	3.75	3>1
4) 40-49 ปี	3.68	4>1	3.89	4>5	3.87	4>1,2	3.73	4>1
5) ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป	3.60	5>1	3.74		3.84	5>1	3.67	
ระดับการศึกษา								
1) ประถม	3.38		3.62		3.61		3.47	
2) มัธยม	3.52	2>1	3.86	2>1	3.75	2>1	3.66	2>1
3) อนุป.ตรี	3.72	3>1,2	4.01	3>1,2	3.87	3>1,2	3.78	3>1,2
4) สูงกว่า ป.ตรี	3.93	4>1,2,3	4.23	4>1,2,3	3.99	4>1,2,3	3.97	4>1,2,3
อาชีพ								
1) ไม่ได้ประกอบอาชีพ	3.45		3.88		3.68		3.63	
2) รับจ้างและเกษตรกร	3.52		3.67		3.73		3.58	
3) ค้าขายและธุรกิจส่วนตัว	3.51		3.78		3.77		3.58	
4) ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจและเอกชน	3.68	4>1,2,3	3.99	4>1,2,3	3.83	4>1,2	3.71	4>2,3
5) รับราชการ	3.84	5>1,2,3,4,6	4.03	5>1,2,3,6	3.96	5>1,2,3,4,6	3.89	5>1,2,3,4
6) อาชีพอื่นๆ	3.48		3.83		3.77		3.70	
เขตที่ตั้งอำเภอ								
1) อ.เมือง	3.60	ไม่แตกต่าง	3.92	1>2	3.79	ไม่แตกต่าง	3.71	ไม่แตกต่าง
2) อ.รอบนอก	3.59		3.84		3.78		3.67	
เขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น								
1) ในเขตเทศบาล	3.60	ไม่แตกต่าง	3.92	1>2	3.81	1>2	3.70	ไม่แตกต่าง
2) นอกเขตเทศบาล	3.59		3.83		3.76		3.68	

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารอบดัชนีการอ่าน

ผลการพัฒนารอบดัชนีการอ่าน จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสนทนากลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านการอ่าน และด้านการวัดและประเมินผล พบว่า กรอบดัชนีการอ่านประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบด้านพฤติกรรมการอ่าน (reading behavior) องค์ประกอบด้านความสามารถในการอ่าน (reading ability) และองค์ประกอบด้านผลลัพธ์จากการอ่าน (reading outcomes) ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน มีตัวบ่งชี้ทั้งหมดรวม 16 ตัว กล่าวคือ องค์ประกอบด้านพฤติกรรมการอ่าน มีตัวบ่งชี้ 6 ตัว ได้แก่ 1) ความหลากหลายของหนังสือที่อ่าน 2) จำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ 3) จำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ 4) เวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน 5) ร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน 6) ค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน องค์ประกอบด้านความสามารถในการอ่าน มีตัวบ่งชี้ 5 ตัว ได้แก่ 7) ความคล่องแคล่วในการอ่าน 8) ความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน 9) ความเข้าใจในการอ่าน 10) ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ 11) ความสามารถในการวิเคราะห์ และ องค์ประกอบด้านผลลัพธ์จากการอ่าน มีตัวบ่งชี้ 5 ตัว ได้แก่ 12) ความสนุกสนานเพลิดเพลิน 13) ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ 14) ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ 15) ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข และ 16) ความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม กรอบดัชนีการอ่านดังกล่าว อยู่ในรูปของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (second order confirmatory factor analysis) โดยโมเดลดังกล่าวแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ดัชนีการอ่านโดยรวม ซึ่งเป็นองค์ประกอบอันดับสองกับตัวบ่งชี้อันดับหนึ่งด้านพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่าน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ชนิดองค์ประกอบอันดับหนึ่งที่สร้างขึ้นจากกลุ่มตัวแปรสังเกตได้หรือตัวบ่งชี้เดี่ยวทั้งหมด 16 ตัว ดังแสดงในแผนภาพที่ 8.1

อุทยานการเรียนรู้

แผนภาพที่ 8.1 กรอบดัชนีการอ่านของไทย

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนดัชนีการอ่านและข้อมูลพื้นฐานของดัชนีการอ่านของคนไทย

3.1 ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดดัชนีการอ่าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความตรงหรือความสอดคล้องของโมเดลการวัดดัชนีการอ่านของไทย ซึ่งเป็นโมเดลสมมติฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดดัชนีการอ่านในการวิจัยครั้งนี้ ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (second order confirmatory factor analysis) โดยใช้โปรแกรมลิสเรล พบว่า โมเดลกรอบแนวคิดดัชนีการอ่านที่พัฒนาขึ้นมีความตรงหรือสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีวัดความสอดคล้องในรูปของค่าไค-สแควร์เท่ากับ 52.55 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 48 และมีค่าความน่าจะเป็นเท่ากับ .302 และดัชนีวัดระดับความกลมกลืนในรูปของดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 0.999 ดัชนี AGFI มีค่าเท่ากับ 0.997 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษในรูปคะแนนมาตรฐาน (standardized root mean squared residual: RMR) เท่ากับ 0.007 ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือมาตรฐาน (root mean square error of approximation: RMSEA) เท่ากับ 0.004 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ ค่าสถิติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า โมเดลกรอบแนวคิดดัชนีการอ่านที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทุกตัวในโมเดลมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) แสดงว่าตัวบ่งชี้ตามกรอบแนวคิดดัชนีการอ่านทุกตัว เป็นตัวบ่งชี้ที่มีนัยสำคัญของดัชนีการอ่าน โดยตัวบ่งชี้ทั้ง 16 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.066 ถึง 0.862 ตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ความเข้าใจในการอ่าน (PCOM.ABI) และความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข (HAPL.OUT) ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากัน รองลงมาคือ ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ (PAPPLY.ABI) ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด ได้แก่ ความคล่องแคล่วในการอ่าน (RFL.COM) เมื่อพิจารณารายละเอียดในองค์ประกอบแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

3.1.1 องค์ประกอบพฤติกรรมการอ่าน พบว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีน้ำหนักองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) โดยตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดในการบ่งชี้ถึงพฤติกรรมการอ่านมีเพียงตัวเดียว ได้แก่ ความหลากหลายของหนังสือที่อ่าน (VARI.BEH) ซึ่งมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบพฤติกรรมการอ่านประมาณร้อยละ 44 รองลงมาคือ จำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ (NTPW.BEH) จำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ (NDPW.BEH) ค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน (COPM.BEH) เวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน (TPD.BEH) และร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน (PRFT.BEH) ตามลำดับ ตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบพฤติกรรมการอ่านประมาณร้อยละ 6.5 ถึงร้อยละ 19

3.1.2 องค์ประกอบความสามารถในการอ่าน พบว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) โดยตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักความสำคัญมากใกล้เคียงกันในการบ่งชี้ถึงความสามารถในการอ่านมี 4 ตัว เรียงลำดับจากน้ำหนักความสำคัญมากไปหาน้อย ได้แก่ ความเข้าใจในการอ่าน (PCOM.ABI) ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ (PAPPLY.ABI) ความสามารถในการวิเคราะห์ (PANALY.ABI) และความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน (PREM.ABI) โดยมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบความสามารถในการอ่านประมาณร้อยละ 37.6 ถึงร้อยละ 74.3 ส่วนตัวบ่งชี้ความคล่องแคล่วในการอ่าน (RFL.ABI) ไม่เหมาะสมเป็นตัวบ่งชี้ในการวัด โดยมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบความสามารถในการอ่านต่ำมากประมาณร้อยละ 0.4

3.1.3 องค์ประกอบด้านผลลัพธ์จากการอ่าน พบว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) โดยตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักความสำคัญมากใกล้เคียงกันในการบ่งชี้ถึงผลลัพธ์จากการอ่าน มี 4 ตัว เรียงลำดับจากน้ำหนักความสำคัญมากไปหาน้อย ได้แก่ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข (HAPL.OUT) ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ (LESUC.OUT) ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ (OCSUC.OUT) และความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม (ADEN.OUT) โดยตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบความสามารถในการอ่านประมาณร้อยละ 57.7 ถึงร้อยละ 74.3 ส่วนตัวบ่งชี้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน (PLEAS.OUT) มีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบความสามารถในการอ่านเพียงร้อยละ 22.9

3.1.4 องค์ประกอบดัชนีการอ่านทั้ง 3 ด้านคือ องค์ประกอบพฤติกรรมการอ่าน องค์ประกอบความสามารถในการอ่าน และองค์ประกอบผลลัพธ์จากการอ่าน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ทุกด้าน โดยมีน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.56 ถึง 0.95 แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้ เป็นตัวบ่งชี้การอ่านของไทยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดในการบ่งชี้ถึงดัชนีการอ่านของคนไทย ได้แก่ องค์ประกอบผลลัพธ์จากการอ่าน (READ.OUT) รองลงมาคือ องค์ประกอบความสามารถในการอ่าน (READ.ABI) และองค์ประกอบพฤติกรรมการอ่าน (READ.BEH) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด องค์ประกอบแต่ละด้านดังกล่าวมีความแปรปรวนร่วมกันกับองค์ประกอบดัชนีการอ่านโดยรวม ประมาณร้อยละ 90.6, 70.3 และ 31.9 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบการอ่านในแต่ละด้าน และองค์ประกอบดัชนีการอ่านโดยรวม พบว่าองค์ประกอบการอ่านในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับปานกลางถึงสูง โดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าตั้งแต่ 0.473 ถึง 0.952 แสดงว่าองค์ประกอบพฤติกรรมการอ่าน องค์ประกอบความสามารถในการอ่าน องค์ประกอบ

ผลลัพธ์จากการอ่าน และองค์ประกอบดัชนีการอ่านโดยรวมมีความสัมพันธ์กัน มิได้แยกกันอย่างเป็นอิสระ นั่นคือ ผลลัพธ์จากการอ่านจะเกิดขึ้นได้คนเราก็ต้องมีพฤติกรรมการอ่าน และมีความสามารถในการอ่านประกอบด้วย อันจะนำไปสู่การมีดัชนีการอ่านในภาพรวมที่สูงขึ้น

3.2 ผลการพัฒนาดัชนีการอ่านของคนไทย

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของโมเดลการวัดดัชนีการอ่านของไทย ผู้วิจัยนำสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบที่ได้ไปใช้ในการสร้างสเกลองค์ประกอบซึ่งในที่นี้คือ ตัวบ่งชี้รวม (composite indicator) ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้รวมพฤติกรรมการอ่าน (READ.BEH) ตัวบ่งชี้รวมความสามารถในการอ่าน (READ.ABI) ตัวบ่งชี้รวมผลลัพธ์จากการอ่าน (READ.OUT) และตัวบ่งชี้รวมการอ่าน (READ.COM) ซึ่งตัวบ่งชีรรวมดังกล่าว สร้างขึ้นจากสมการดังนี้

สมการที่ใช้ในการสร้างสเกลองค์ประกอบ หรือ ตัวบ่งชี้รวมการอ่านของคนไทย

สเกลองค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้รวมพฤติกรรมการอ่าน

$$\begin{aligned} \text{READ.BEH} = & 0.057^{***}(\text{VARI.BEH}) + 0.109^{***}(\text{NTPW.BEH}) + 0.068^{***}(\text{NDPW.BEH}) \\ & + 0.055^{***}(\text{TPD.BEH}) + 0.003^{***}(\text{PRFT.BEH}) \\ & + 0.018^{***}(\text{COMP.BEH}) \end{aligned}$$

สเกลองค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้รวมความสามารถในการอ่าน

$$\begin{aligned} \text{READ.ABI} = & 0.108^{***}(\text{PREM.ABI}) + 0.537^{***}(\text{PCOM.ABI}) + 0.429^{***}(\text{PAPPLY.ABI}) \\ & + 0.300^{***}(\text{PANALY.ABI}) \end{aligned}$$

สเกลองค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้รวมผลลัพธ์จากการอ่าน

$$\begin{aligned} \text{READ.OUT} = & 0.049^{***}(\text{PLEAS.OUT}) + 0.285^{***}(\text{OCSUC.OUT}) + 0.359^{***}(\text{LESUC.OUT}) \\ & + 0.571^{***}(\text{HAPL.OUT}) + 0.108^{***}(\text{ADEN.OUT}) \end{aligned}$$

สเกลองค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้รวมการอ่าน

$$\begin{aligned} \text{READ.COM} = & 0.057^{***}(\text{VARI.BEH}) + 0.109^{***}(\text{NTPW.BEH}) + 0.068^{***}(\text{NDPW.BEH}) \\ & + 0.055^{***}(\text{TPD.BEH}) + 0.003^{***}(\text{PRFT.BEH}) + 0.018^{***}(\text{COMP.BEH}) \\ & + 0.108^{***}(\text{PREM.ABI}) + 0.537^{***}(\text{PCOM.ABI}) + 0.429^{***}(\text{PAPPLY.ABI}) \\ & + 0.300^{***}(\text{PANALY.ABI}) + 0.049^{***}(\text{PLEAS.OUT}) + 0.285^{***}(\text{OCSUC.OUT}) \\ & + 0.359^{***}(\text{LESUC.OUT}) + 0.571^{***}(\text{HAPL.OUT}) + 0.108^{***}(\text{ADEN.OUT}) \end{aligned}$$

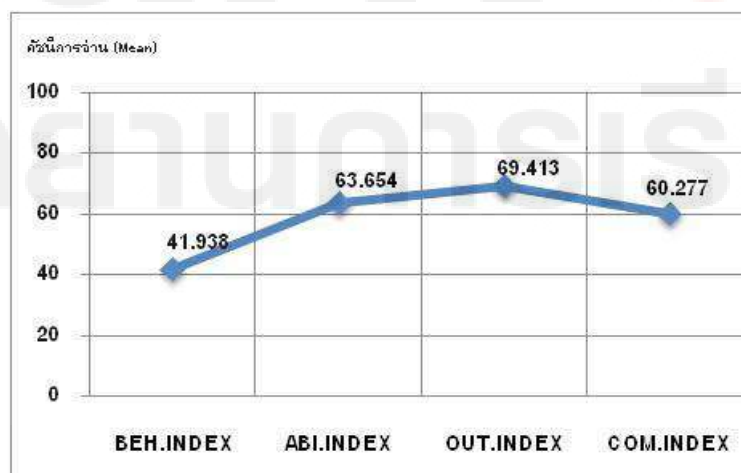
หมายเหตุ: *** $p < .001$

3.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเส้นฐาน (Base line data) ของดัชนีการอ่านของคนไทย

จากตัวบ่งชี้รวมที่สร้างขึ้นดังสมการข้างต้น ผู้วิจัยนำมาแปลงให้เป็นค่าปกติ (normalization) เพื่อสร้างเป็นดัชนีรวมที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 โดยนำค่าตัวบ่งชี้ที่คำนวณได้ของแต่ละคน (value) ลบด้วยค่าต่ำสุด และหารด้วยพิสัยของตัวบ่งชี้ และเพื่อให้การแปลความหมายดัชนีเข้าใจง่ายขึ้น จึงปรับให้เป็นฐานร้อย โดยใช้สูตรดังนี้

$$\left(\frac{\text{Value} - \text{Min}}{\text{Max} - \text{Min}} \right) \times 100$$

ผลจากการคำนวณตามสูตรข้างต้น จะทำให้ดัชนีมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 100 ซึ่งผู้วิจัยเรียกตัวบ่งชี้รวมที่แปลงค่าให้อยู่ระหว่าง 0 ถึง 100 แล้วว่า ดัชนี ในที่นี้คือ ดัชนีรวมการอ่านของคนไทย (composite reading index) และมีดัชนีย่อย 3 ดัชนี คือ ดัชนีพฤติกรรมการอ่าน (reading behavior index) ดัชนีความสามารถในการอ่าน (reading ability index) และดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน (reading outcomes index) ซึ่งดัชนีที่คำนวณได้ในครั้งนี้ ถือเป็นข้อมูลเส้นฐานของดัชนีการอ่านของคนไทย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเส้นฐานของดัชนีการอ่านของคนไทย ประกอบด้วย ดัชนีพฤติกรรมการอ่าน ดัชนีความสามารถในการอ่าน ดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน และดัชนีรวมการอ่านของคนไทยในภาพรวมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และจำแนกตามช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย พบว่า ค่าเฉลี่ยดัชนีผลลัพธ์จากการอ่านสูงกว่าด้านอื่นๆ รองลงมาคือ ค่าเฉลี่ยดัชนีความสามารถในการอ่าน ส่วนค่าเฉลี่ยดัชนีพฤติกรรมการอ่านมีค่าต่ำที่สุดและมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 50.00 ในเกือบทุกกลุ่ม สำหรับข้อมูลเส้นฐานของดัชนีการอ่านของคนไทยโดยภาพรวม แสดงได้ดังแผนภาพที่ 8.2

แผนภาพที่ 8.2 ข้อมูลเส้นฐานของดัชนีการอ่านของคนไทยในภาพรวม

เมื่อพิจารณาข้อมูลพื้นฐานของดัชนีการอ่านของคนไทยในแต่ละด้าน ได้แก่ ดัชนีพฤติกรรมการอ่าน ดัชนีความสามารถในการอ่าน ดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน และดัชนีรวมการอ่าน จำแนกตามช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย มีสาระสำคัญโดยสรุปได้ดังนี้

3.3.1 ดัชนีพฤติกรรมการอ่าน (Reading behavior index)

ดัชนีพฤติกรรมการอ่าน โดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างคนไทยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 41.938 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายดัชนีพฤติกรรมการอ่าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่า ผู้ที่มีช่วงอายุ 30-39 ปี มีดัชนีพฤติกรรมการอ่านเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 43.895) ส่วนผู้ที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป มีดัชนีพฤติกรรมการอ่านเฉลี่ยต่ำที่สุด (Mean = 37.943) ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีดัชนีพฤติกรรมการอ่านเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 51.950) ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีดัชนีพฤติกรรมการอ่านเฉลี่ยต่ำที่สุด (Mean = 31.896) ผู้ที่มีอาชีพรับราชการมีดัชนีพฤติกรรมการอ่านเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 48.596) ส่วนผู้ที่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกรมีดัชนีพฤติกรรมการอ่านเฉลี่ยต่ำที่สุด (Mean = 34.343) ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีดัชนีพฤติกรรมการอ่านเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก (Mean = 42.958 และ 40.925 ตามลำดับ) และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีดัชนีพฤติกรรมการอ่านเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (Mean = 43.238 และ 40.337 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายดัชนีพฤติกรรมการอ่าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทุกช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมีดัชนีพฤติกรรมการอ่านเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และกลุ่มอาชีพรับจ้างและเกษตรกรที่มีดัชนีพฤติกรรมการอ่านเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ และกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีที่มีดัชนีพฤติกรรมการอ่านเฉลี่ยอยู่ในระดับดี

3.3.2 ดัชนีความสามารถในการอ่าน (Reading ability index)

ดัชนีความสามารถในการอ่าน โดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างคนไทยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 63.654 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายดัชนีความสามารถในการอ่าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่า ผู้ที่มีช่วงอายุ 30-39 ปี มีดัชนีความสามารถในการอ่านเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 65.305) ส่วนผู้ที่มีช่วงอายุน้อยกว่า 20 ปี มีดัชนีความสามารถในการอ่านเฉลี่ยต่ำที่สุด (Mean = 61.789) ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีดัชนีความสามารถในการอ่านเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 71.663) ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีดัชนีความสามารถในการอ่านเฉลี่ยต่ำที่สุด (Mean = 57.631) ผู้ที่มีอาชีพรับราชการมีดัชนีความสามารถในการอ่านเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 68.008) ส่วนผู้ที่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกรมีดัชนีความสามารถในการอ่านเฉลี่ยต่ำที่สุด (Mean = 59.833) ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีดัชนีความสามารถในการอ่านเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก (Mean = 64.218 และ 63.093 ตามลำดับ)

และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีดัชนีความสามารถในการอ่านเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (Mean = 64.293 และ 62.866 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายดัชนีความสามารถในการอ่าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทุกช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมีดัชนีความสามารถในการอ่านเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีดัชนีความสามารถในการอ่านเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้

3.3.3 ดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน (Reading outcomes index)

ดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน โดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างคนไทยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 69.413 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่า ผู้ที่มีช่วงอายุ 30-39 ปี มีดัชนีผลลัพธ์จากการอ่านเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 70.980) ส่วนผู้ที่มีช่วงอายุน้อยกว่า 20 ปี มีดัชนีผลลัพธ์จากการอ่านเฉลี่ยต่ำที่สุด (Mean = 67.541) ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีดัชนีผลลัพธ์จากการอ่านเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 76.018) ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีดัชนีผลลัพธ์จากการอ่านเฉลี่ยต่ำที่สุด (Mean = 64.155) ผู้ที่มีอาชีพรับราชการมีดัชนีผลลัพธ์จากการอ่านเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 73.842) ส่วนผู้ที่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกรมีดัชนีผลลัพธ์จากการอ่านเฉลี่ยต่ำที่สุด (Mean = 66.615) ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีดัชนีผลลัพธ์จากการอ่านเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก (Mean = 69.796 และ 69.034 ตามลำดับ) และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีดัชนีผลลัพธ์จากการอ่านเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (Mean = 69.930 และ 68.777 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมีดัชนีผลลัพธ์จากการอ่านเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

3.3.4 ดัชนีรวมการอ่าน (Composite reading index)

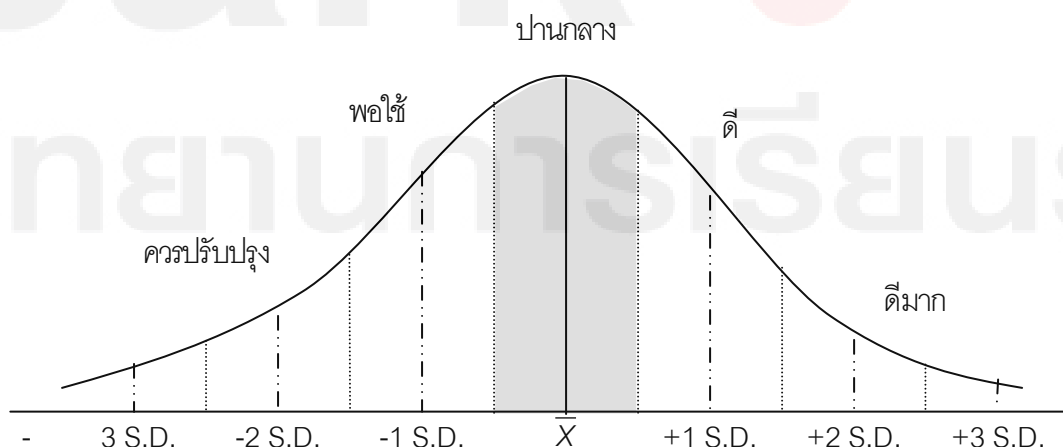
ดัชนีรวมการอ่าน โดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างคนไทยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 60.277 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายดัชนีรวมการอ่าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่า ผู้ที่มีช่วงอายุ 30-39 ปี มีดัชนีรวมการอ่านเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 62.044) ส่วนผู้ที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป มีดัชนีรวมการอ่านเฉลี่ยต่ำที่สุด (Mean = 58.312) ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีดัชนีรวมการอ่านเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 68.640) ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีดัชนีรวมการอ่านเฉลี่ยต่ำที่สุด (Mean = 53.125) ผู้ที่มีอาชีพรับราชการมีดัชนีรวมการอ่านเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 65.496) ส่วนผู้ที่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกรมีดัชนีรวมการอ่านเฉลี่ยต่ำที่สุด (Mean = 55.566) ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีดัชนีรวมการอ่านเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก (Mean = 60.931 และ 59.628 ตามลำดับ) และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีดัชนีรวมการอ่านเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (Mean = 61.093 และ

59.274 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายดัชนีรวมการอ่านพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทุกช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมีดัชนีรวมการอ่านเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีดัชนีรวมการอ่านเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ กลุ่มผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีและกลุ่มอาชีพรับราชการมีดัชนีรวมการอ่านเฉลี่ยอยู่ในระดับดี

ตอนที่ 4 เกณฑ์ปกติวิสัย (Norm) และการแปลความหมายดัชนีการอ่านของคนไทย

เกณฑ์ปกติวิสัย (norm) ของดัชนีการอ่านที่จัดทำขึ้นในการวิจัยครั้งนี้อยู่ในรูปของคะแนนที่และตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ พร้อมทั้งทั้งเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนดัชนีการอ่าน ซึ่งกำหนดขึ้นโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการแบ่งกลุ่มคนไทยออกเป็น 5 กลุ่ม ตามระดับคะแนนดัชนีดังแผนภาพที่ 8.3 ดังนี้ และมีเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนดัชนีรวมการอ่านดัชนีพฤติกรรมกรรมการอ่าน ดัชนีความสามารถในการอ่าน และดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน ดังแสดงในตารางที่ 8.11-8.14

คะแนน	ความหมาย
มากกว่า $\bar{X} + 1.50$ SD ขึ้นไป	เป็นกลุ่มที่มีดัชนีการอ่านในระดับดีมาก
$\bar{X} + 0.51$ SD ถึง $\bar{X} + 1.50$ SD	เป็นกลุ่มที่มีดัชนีการอ่านในระดับดี
$\bar{X} - 0.50$ SD ถึง $\bar{X} + 0.50$ SD	เป็นกลุ่มที่มีดัชนีการอ่านในระดับปานกลาง
$\bar{X} - 1.50$ SD ถึง $\bar{X} - 0.51$ SD	เป็นกลุ่มที่มีดัชนีการอ่านในระดับพอใช้
น้อยกว่า $\bar{X} - 1.50$ SD ลงมา	เป็นกลุ่มที่มีดัชนีการอ่านในระดับควรปรับปรุง

แผนภาพที่ 8.3 ไค้การแจกแจงการแบ่งกลุ่มคนไทยออกเป็น 5 กลุ่มตามระดับคะแนนดัชนีการอ่าน

ตารางที่ 8.11 การแปลความหมายคะแนนดัชนีรวมการอ่าน

คะแนนดัชนี	คะแนนที่	เปอร์เซ็นต์ไทล์	ความหมาย
มากกว่า 78.819	มากกว่า 64.99	มากกว่า 94	มีดัชนีการอ่านในระดับดีมาก
66.459-78.819	55.00-64.99	40-94	มีดัชนีการอ่านในระดับดี
54.097-66.458	45.00-54.99	31-69	มีดัชนีการอ่านในระดับปานกลาง
41.736-54.096	35.00-44.99	6-30	มีดัชนีการอ่านในระดับพอใช้
น้อยกว่า 41.736	น้อยกว่า 35.00	น้อยกว่า 6	มีดัชนีการอ่านในระดับควรปรับปรุง

ตารางที่ 8.12 การแปลความหมายคะแนนดัชนีพฤติกรรมการอ่าน

คะแนนดัชนี	คะแนนที่	เปอร์เซ็นต์ไทล์	ความหมาย
มากกว่า 63.982	มากกว่า 64.99	มากกว่า 94	มีพฤติกรรมการอ่านในระดับดีมาก
49.287-63.982	55.00-64.99	70-94	มีพฤติกรรมการอ่านในระดับดี
34.590-49.286	45.00-54.99	31-69	มีพฤติกรรมการอ่านในระดับปานกลาง
19.894-34.589	35.00-44.99	8-30	มีพฤติกรรมการอ่านในระดับพอใช้
น้อยกว่า 19.894	น้อยกว่า 35.00	น้อยกว่า 8	มีพฤติกรรมการอ่านในระดับควรปรับปรุง

ตารางที่ 8.13 การแปลความหมายคะแนนดัชนีความสามารถในการอ่าน

คะแนนดัชนี	คะแนนที่	เปอร์เซ็นต์ไทล์	ความหมาย
มากกว่า 85.965	มากกว่า 64.99	มากกว่า 93	มีความสามารถในการอ่านในระดับดีมาก
71.092-85.965	55.00-64.99	70-93	มีความสามารถในการอ่านในระดับดี
56.217-71.091	45.00-54.99	32-69	มีความสามารถในการอ่านในระดับปานกลาง
41.343-56.216	35.00-44.99	6-31	มีความสามารถในการอ่านในระดับพอใช้
น้อยกว่า 41.343	น้อยกว่า 35.00	น้อยกว่า 6	มีความสามารถในการอ่านในระดับควรปรับปรุง

ตารางที่ 8.14 การแปลความหมายคะแนนดัชนีผลสัมฤทธิ์จากการอ่าน

คะแนนดัชนี	คะแนนที่	เปอร์เซ็นต์ไทล์	ความหมาย
มากกว่า 91.303	มากกว่า 64.99	มากกว่า 93	มีผลสัมฤทธิ์จากการอ่านในระดับดีมาก
76.711-91.303	55.00-64.99	71-93	มีผลสัมฤทธิ์จากการอ่านในระดับดี
62.116-76.710	45.00-54.99	31-70	มีผลสัมฤทธิ์จากการอ่านในระดับปานกลาง
47.523-62.115	35.00-44.99	6-30	มีผลสัมฤทธิ์จากในระดับพอใช้
น้อยกว่า 47.523	น้อยกว่า 35.00	น้อยกว่า 6	มีผลสัมฤทธิ์จากการอ่านในระดับควรปรับปรุง

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อดัชนีการอ่านของคนไทย

5.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยดัชนีการอ่านของคนไทย ระหว่างคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยดัชนีการอ่านของคนไทย ระหว่างคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกันในด้าน ช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งประกอบด้วยเขตที่ตั้งอำเภอ และเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า คนไทยที่มีภูมิหลังดังกล่าวต่างกัน มีดัชนีพฤติกรรมการอ่าน ดัชนีความสามารถในการอ่าน ดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน และดัชนีรวมการอ่าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยดัชนีการอ่านของคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกันได้ ดังแสดงในตารางที่ 8.15

ตารางที่ 8.15 สรุปผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของดัชนีพฤติกรรมการอ่าน ดัชนีความสามารถในการอ่าน ดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน และดัชนีรวมการอ่าน จำแนกตามภูมิหลังของคนไทย

ตัวแปรภูมิหลัง	ดัชนีการอ่าน							
	พฤติกรรมการอ่าน (BEH.INDEX)		ความสามารถในการอ่าน (ABI.INDEX)		ผลลัพธ์จากการอ่าน (OUT.INDEX)		ดัชนีรวมการอ่าน (COM.INDEX)	
	Mean	คู่ที่ต่าง	Mean	คู่ที่ต่าง	Mean	คู่ที่ต่าง	Mean	คู่ที่ต่าง
อายุ								
1) น้อยกว่า 20 ปี	40.70	1>5	61.79		67.54		58.54	
2) 20-29 ปี	43.71	2>1, 5	64.33	2>1, 5	69.74	2>1	61.18	2>1, 5
3) 30-39 ปี	43.90	3>1, 5	65.31	3>1,5	70.99	3>1,5	62.04	3>1,5
4) 40-49 ปี	43.04	4>1, 5	64.77	4>1,5	70.68	4>1	61.48	4>1,5
5) ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป	37.94		62.16		68.83		58.31	
ระดับการศึกษา								
1) ประถม	31.90		57.63		64.16		53.12	
2) มัธยม	40.41	2>1	62.57	2>1	68.40	2>1	59.05	2>1
3) อนุป.ตรี	46.52	3>1,2	66.18	3>1,2	71.75	3>1,2	63.43	3>1,2
4) สูงกว่า ป.ตรี	51.95	4>1,2,3	71.66	4>1,2,3	76.02	4>1,2,3	68.64	4>1,2,3
อาชีพ								
1) ไม่ได้ประกอบอาชีพ	40.54	1>2	62.43	1>2	67.49		58.71	1>2
2) รับจ้างและเกษตรกร	34.34		59.83		66.61		55.57	
3) ค้าขายและธุรกิจ	39.97	3>2	61.82		67.76		58.41	3>2
ส่วนตัว								

ตารางที่ 8.15 สรุปผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของดัชนีพฤติกรรมการอ่าน ดัชนีความสามารถในการอ่าน ดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน และดัชนีรวมการอ่าน จำแนกตามภูมิภาคของคนไทย (ต่อ)

ตัวแปรภูมิภาค	ดัชนีการอ่าน							
	พฤติกรรมการอ่าน (BEH.INDEX)		ความสามารถในการอ่าน (ABI.INDEX)		ผลลัพธ์จากการอ่าน (OUT.INDEX)		ดัชนีรวมการอ่าน (COM.INDEX)	
	Mean	คู่ที่ต่าง	Mean	คู่ที่ต่าง	Mean	คู่ที่ต่าง	Mean	คู่ที่ต่าง
4) ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจและเอกชน	46.04	4>1,2,3,6	65.41	4>1,2,3	71.07	4>1,2,3	62.76	4>1,2,3
5) รับราชการ	48.60	5>1,2,3,4,6	68.01	5>1,2,3,4,6	73.84	5>1,2,3,4,6	65.50	5>1,2,3,4,6
6) อาชีพอื่นๆ	41.29	6>2	63.04		68.12		59.38	
เขตที่ตั้งอำเภอ								
1) อ.เมือง	42.96	1>2	64.22	1>2	69.80	1>2	60.93	1>2
2) อ.รอบนอก	40.93		63.09		69.03		59.63	
เขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น								
1) ในเขตเทศบาล	43.24	1>2	64.29	1>2	69.93	1>2	61.09	1>2
2) นอกเขตเทศบาล	40.34		62.87		68.78		59.27	

หมายเหตุ: เครื่องหมาย > หมายถึง คนไทยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกลุ่มนั้นๆ มีค่าเฉลี่ยดัชนีการอ่านสูงกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง

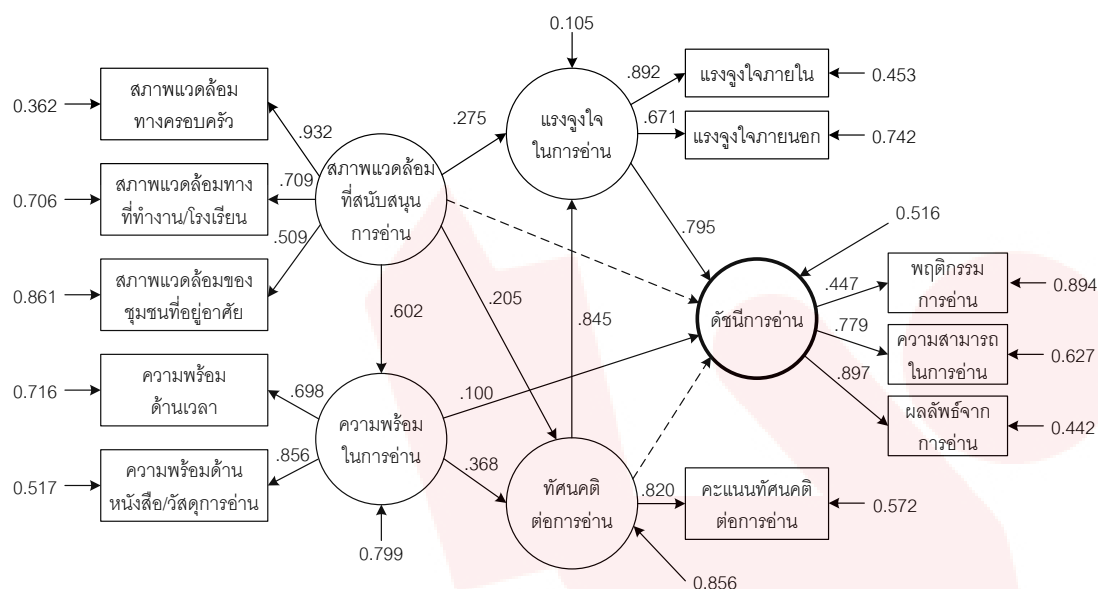
5.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อดัชนีการอ่านของคนไทย

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของดัชนีการอ่าน พบว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของดัชนีการอ่านของคนไทยตามกรอบแนวคิดของการวิจัย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 6.087$, $df = 12$, $p = .911$, $GFI = 1.00$, $RMR = 0.002$, $RMSEA = 0.000$) โดยมีผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อดัชนีการอ่านของคนไทย ดังแสดงในแผนภาพที่ 8.4 และมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรในโมเดลที่เป็นตัวแปรทำนายหรือปัจจัยเชิงสาเหตุของดัชนีการอ่านของคนไทย พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อดัชนีการอ่านมากที่สุด ได้แก่ แรงจูงใจในการอ่าน (MOTIVE) รองลงมา ได้แก่ ความพร้อมในการอ่าน (READ.REA) โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.795 และ 0.100 ตามลำดับ แสดงว่าคนที่มีแรงจูงใจในการอ่านสูง มีความพร้อมในการอ่านทั้งในด้านเวลาและหนังสือ/วัสดุการอ่าน เป็นสาเหตุทำให้มีดัชนีการอ่านสูง ทั้งในด้านพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่าน นอกจากนี้ความพร้อมในการอ่านยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อดัชนีการอ่านของคนไทย เท่ากับ 0.247

โดยส่งผ่านตัวแปรทัศนคติต่อการอ่าน (ATTITUDE) แต่พบว่าสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน (ENV.SUP) และทัศนคติต่อการอ่าน (ATTITUDE) มีอิทธิพลทางตรงต่อดัชนีการอ่านอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างไรก็ตามตัวแปรทั้ง 2 ตัวนี้ ส่งผลทางอ้อมต่อดัชนีการอ่าน โดยตัวแปรสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน (ENV.SUP) ส่งผลทางอ้อมต่อดัชนีการอ่านผ่านตัวแปรความพร้อมในการอ่าน (READ.REA) ทัศนคติต่อการอ่าน (ATTITUDE) และแรงจูงใจในการอ่าน (MOTIVE) ด้วยขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.565 ส่วนตัวแปรทัศนคติต่อการอ่าน (ATTITUDE) ส่งผลทางอ้อมต่อดัชนีการอ่านผ่านตัวแปรแรงจูงใจในการอ่าน (MOTIVE) ด้วยขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.672

เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม (total effect = TE) อิทธิพลทางตรง (direct effect: DE) และอิทธิพลทางอ้อม (indirect effect: IE) ของตัวแปรดัชนีการอ่าน พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมสูงที่สุดต่อดัชนีการอ่าน ได้แก่ แรงจูงใจในการอ่าน (MOTIVE; TE = 0.795) รองลงมาได้แก่ ทัศนคติต่อการอ่าน (ATTITUDE; TE = 0.672) สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน (ENV.SUP; TE = 0.565) และความพร้อมในการอ่าน (READ.REA; TE=0.347) ตามลำดับ ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงสูงที่สุดต่อดัชนีการอ่าน ได้แก่ แรงจูงใจในการอ่าน (MOTIVE; DE = 0.795) รองลงมา คือความพร้อมในการอ่าน (READ.REA; DE = 0.100) ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมสูงที่สุดต่อดัชนีการอ่าน ได้แก่ ทัศนคติต่อการอ่าน (ATTITUDE; IE = 0.672) รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน (ENV.SUP; IE = 0.565) และความพร้อมในการอ่าน (READ.REA; IE = 0.247) ตามลำดับ โดยตัวแปรทำนายหรือปัจจัยเชิงสาเหตุด้านความพร้อมในการอ่าน (READ.REA) และแรงจูงใจในการอ่าน ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของดัชนีการอ่านของคนไทยได้ถึงร้อยละ 73.4 ส่วนตัวแปรทำนายหรือปัจจัยเชิงสาเหตุด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน (ENV.SUP) และทัศนคติต่อการอ่าน (ATTITUDE) ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแรงจูงใจในการอ่าน (MOTIVE) ได้สูงถึงร้อยละ 98.9 ตัวแปรทำนายหรือปัจจัยเชิงสาเหตุด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน (ENV.SUP) และความพร้อมในการอ่าน (READ.REA) ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทัศนคติต่อการอ่านได้ร้อยละ 26.8 และตัวแปรทำนายหรือปัจจัยเชิงสาเหตุด้านสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน (ENV.SUP) อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความพร้อมในการอ่านได้ร้อยละ 36.2

หมายเหตุ : ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (path coefficients) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($p < .001$) ทุกค่า
เส้นประ คือ เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

แผนภาพที่ 8.4 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของดัชนีการอ่านของคนไทยที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุป จากผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของดัชนีการอ่านสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาการอ่านของคนไทย เพื่อให้คนไทยมีดัชนีการอ่านสูงขึ้นนั้น ผู้เกี่ยวข้องควรดำเนินการเพื่อสร้างแรงจูงใจในการอ่านให้เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล และสร้างความพร้อมในการอ่าน ทั้งความพร้อมด้านเวลา และด้านหนังสือ/วัสดุการอ่าน ซึ่งอาจทำได้โดยปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน และการจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพแวดล้อมทางครอบครัว สภาพแวดล้อมทางที่ทำงาน/โรงเรียน และสภาพแวดล้อมของชุมชนที่อยู่อาศัย ทั้งนี้เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า ทักษะการอ่าน และสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่านมีอิทธิพลทางตรงต่อแรงจูงใจในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในส่วนของการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน นอกจากจะดำเนินการโดยการจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่านแล้ว การสร้างความพร้อมในการอ่านให้เกิดขึ้น ทั้งความพร้อมในด้านเวลาที่จะใช้อ่าน และความพร้อมด้านหนังสือ/วัสดุการอ่าน ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการอ่านได้ ทั้งนี้เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่านและความพร้อมในการอ่าน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อทัศนคติต่อการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า การทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน ทั้งสภาพแวดล้อมทางครอบครัว สภาพแวดล้อมทางที่ทำงาน/โรงเรียน และสภาพแวดล้อมของชุมชนที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลให้เกิดความพร้อม

ในการอ่าน เกิดทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน และเกิดแรงจูงใจในการอ่าน เมื่อบุคคลมีแรงจูงใจในการอ่าน ก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรมการอ่าน เกิดความสามารถในการอ่าน และเกิดผลลัพธ์จากการอ่าน นั่นคือทำให้ดัชนีการอ่านของคนไทยสูงขึ้น ในขณะเดียวกัน เมื่อบุคคลมีความพร้อมในการอ่าน ทั้งความพร้อมด้านเวลา และความพร้อมด้านหนังสือ/วัสดุการอ่าน ก็จะส่งผลทั้งโดยตรงต่อดัชนีการอ่าน และยังส่งผลโดยอ้อมผ่านทางทัศนคติต่อการอ่านไปยังแรงจูงใจในการอ่าน แล้วจึงส่งผลไปยังดัชนีการอ่าน

ตอนที่ 6 ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่หล่อหลอมสู่การสร้างนิสัยการอ่านของคนไทย

ผลจากการศึกษาในเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยหรือเงื่อนไขที่หล่อหลอมสู่การสร้างนิสัยการอ่านของคนไทย จากกลุ่มตัวอย่างกรณีศึกษาที่มีลักษณะนิสัยการอ่านสุดโต่งทั้งกลุ่มที่ชอบอ่านและไม่ชอบอ่านโดยการสนทนากลุ่ม ในพื้นที่ 13 จังหวัด ครอบคลุมทั้ง 4 ภูมิภาคของประเทศไทย จำนวน 27 กลุ่ม ซึ่งมีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทั้งสิ้น 191 คน สรุปผลได้ดังนี้

6.1 ทัศนะว่าด้วยการอ่านและการแสวงหาความรู้

การอ่านในทัศนะของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จำแนกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ การอ่านในการเรียนหรือการอ่านเพื่อการศึกษา กับ การอ่านเพื่อการดำเนินชีวิต การตีความการอ่านจึงเกี่ยวข้องกับมิติเหล่านี้ โดยกรอบความคิดเกี่ยวกับการอ่านมีความแตกต่างกันไปตามวัย สถานภาพและประสบการณ์ของบุคคล แต่มีได้หมายความว่าเนื้อหาสาระในการอ่านหนังสือของคนแต่ละวัยจะแยกจากกันได้โดยเด็ดขาด และเป็นที่ยอมรับร่วมกันทั้งในกลุ่มที่ชอบอ่านและกลุ่มที่ไม่ชอบอ่าน ว่าการอ่านเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้บุคคลได้มาซึ่งข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจที่จำเป็นในสถานการณ์ต่างๆ แต่การอ่านก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งหรือเป็นเพียงช่องทางหนึ่งเท่านั้นที่จะทำให้คนมีความรู้ เนื่องจากปัจจุบันมีสื่อและช่องทางการสื่อสารมากมายในการส่งผ่านความรู้มายังผู้รับสาร ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ความสำคัญของการอ่านหนังสือถูกเบียดบังหรือลดระดับลงไป

6.2 ประโยชน์ของการอ่าน

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่ไม่ชอบอ่านแสดงทัศนะให้เห็นว่าการอ่านไม่ได้มีประโยชน์กับชีวิตประจำวันมากนัก แม้จะยอมรับว่าการอ่านทำให้ผู้อ่านมีความรู้เพิ่มขึ้น แต่ก็มักจะแสดงออกมาเพียงแค่อ่านเพื่อให้อ่านผ่าน จบการศึกษา หรือได้งานทำเท่านั้น ไม่ได้มุ่งหวังคุณภาพและประสิทธิภาพจากการอ่านอย่างจริงจัง ส่วนผู้ที่ระบุว่าตนเองชอบการอ่าน มักจะเป็นผู้ที่เห็นคุณค่า

เข้าใจและเห็นประโยชน์ของการอ่าน ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านนี้อาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละคน ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการอ่าน เช่น อ่านเพื่อติดตามข่าวสารเพื่อให้รู้เท่าทันกับสภาพพลวัตของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อ่านเพื่อให้สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ทั้งในการเรียน การแสวงหาโอกาสและความก้าวหน้าในการทำงาน การอ่านเพื่อการแก้ไขและพัฒนางานที่รับผิดชอบ อ่านเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันและการดำเนินชีวิตให้มีความสุข รวมทั้งการอ่านเพื่อการผ่อนคลาย เพื่อความบันเทิงใจ หรือหาความสุขจากการอ่านหนังสือและทำให้เป็นผู้ที่รักการอ่านมากขึ้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าการอ่านจะมีประโยชน์หลายประการ แต่ปริมาณการอ่านและคุณภาพในการอ่านของบุคคลอาจเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้

6.3 ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างนิสัยการอ่าน

จากการสนทนากลุ่ม พบว่าปัจจัยหรือเงื่อนไขที่หล่อหลอมสู่การสร้างนิสัยการอ่านของบุคคลจนระบุตนเองว่า “เป็นคนชอบอ่าน” สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยด้านโครงสร้างทางสังคม ปัจจัยภายในของบุคคล และปัจจัยภายนอกอื่นๆ ดังนี้

6.3.1 ปัจจัยด้านโครงสร้างทางสังคม

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่เป็นคนชอบอ่านหนังสือ ได้รับการหล่อหลอมนิสัยการอ่านมาจากครอบครัว และหรือโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือวัด หน่วยงานและองค์กรอื่นๆ

1) ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการหล่อหลอมนิสัยรักการอ่านให้กับเยาวชน ในทัศนะของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่เป็นผู้ปกครองหรือเป็นผู้สูงวัยมีความเชื่อว่านิสัยรักการอ่านเป็นสิ่งที่ปลูกฝังและพัฒนาได้ และหน่วยแรกที่ควรทำหน้าทีนี้ก็คือครอบครัว โดยมีพ่อแม่ผู้ปกครองปฏิบัติเป็นแบบอย่าง คืออ่านหนังสือให้ลูกหลานเห็นอยู่เป็นประจำ เพื่อจัดสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่เด็กมองเห็น รับรู้ เป็นแรงจูงใจภายนอกที่ผลักดันให้เด็กอยากอ่านหนังสืออยากรู้ได้ ทำให้มีโอกาสดูเลียนแบบ ได้อ่านตาม หรืออ่านเป็นเพื่อนกัน จนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการอ่านหนังสือ พ่อแม่ยังมีบทบาทสำคัญในการสอน อบรมบ่มเพาะให้เยาวชนรักการอ่าน การให้คำแนะนำอย่างมีความเข้าใจ การจัดสภาพแวดล้อมภายในครอบครัวก็ถือได้ว่าเป็นปัจจัยเอื้อที่สำคัญในการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม หรือกระตุ้นส่งเสริมให้เยาวชนอ่านหนังสือ รวมทั้งการสร้างเงื่อนไขต่อรอง การบังคับและลงโทษเพื่อให้บุตรหลานสนใจการอ่าน แต่วิธีการหลังนี้เด็กและเยาวชนมักจะไม่นิยมรับ และในบางกรณีอาจกลายเป็นการผลักดันให้เด็กและเยาวชนออกห่างจากหนังสือมากขึ้น ด้วยความรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่ชอบ จนอาจถึงขั้นที่นำไปสู่การมีปฏิกิริยาต่อต้านการอ่าน

2) โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมอีกสถาบันหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของเด็กๆ และเยาวชน โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ของโรงเรียน การพัฒนาให้เด็กและเยาวชนอ่านออกเขียนได้จึงเป็นภารกิจสำคัญของโรงเรียน ในฐานะผู้ออกแบบกิจกรรมทางการศึกษา การสนับสนุนส่งเสริม และการพัฒนาทักษะความสามารถในการอ่านที่สูงขึ้น มีการอบรมบ่มนิสัย การคัดสรรสู่ความเป็นเลิศ การสร้างตัวแบบที่ดีด้านการอ่าน รวมทั้งการกดดัน บังคับและการลงโทษ เพื่อให้ นักเรียนสามารถอ่านได้อย่างคล่องแคล่ว มีความเข้าใจ วิเคราะห์เป็น จับประเด็นสำคัญได้ จนถึงขั้นที่กล่าวได้ว่ามีความแตกฉานในการศึกษาเรียนรู้ เด็กและเยาวชนจำนวนมากที่พลาดโอกาสในการปลูกฝังให้เป็นผู้รักการอ่านโดยครอบครัว จึงมีโอกาสดำเนินงานที่โรงเรียน โดยมีครูและเพื่อนเป็นผู้สนับสนุนชี้แนะ

อย่างไรก็ตามแม้ว่าผู้ร่วมสนทนากลุ่มจะเห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน ในการพัฒนาการอ่านของผู้เรียนซึ่งเป็นเด็กๆ และเยาวชน แต่กระบวนการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลในปัจจุบันก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อยู่ไม่น้อยว่าน่าจะมีความบกพร่อง สมควรหาทางแก้ไขและนำเอากระบวนการอ่านมาใช้ในการเรียนการสอนและการประเมินผลให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษามีโอกาสได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านได้อ่านหนังสือมากขึ้นและมีเทคนิคการอ่านที่ดี

3) วัดเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่เคยมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมนิสัยการอ่านของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนชายที่เป็นศิษย์วัดหรือบวชเรียนอยู่ในวัด ซึ่งในปัจจุบันอาจเป็นวัยแรงงานที่มีอายุมากหรือเป็นกลุ่มผู้สูงอายุแล้ว เนื่องจากการจัดการศึกษาของไทยในอดีตนั้นจัดอยู่ในวัด แต่สำหรับเยาวชนหญิงหรือเยาวชนในยุคปัจจุบันอาจจะไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ด้านการอ่านจากวัดเลย แม้บางโรงเรียนจะมีคำว่า “วัด” เป็นส่วนหนึ่งของชื่อโรงเรียน หรือโรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณวัด หรือวัดบางแห่งอาจจะมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอยู่ก็ตาม เนื่องจากระบบการศึกษาสำหรับคนรุ่นใหม่ได้แยกตัวออกจากวัดอย่างชัดเจนนานแล้ว

4) หน่วยงานที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่หรือองค์กรในท้องถิ่นก็มีส่วนอยู่บ้างในการส่งเสริมการอ่านของประชาชนให้มากขึ้น เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน (ปัจจุบันคือสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ผู้นำในชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น ในฐานะที่เป็นฝ่ายสนับสนุนส่งเสริมการอ่านของประชาชน เช่น การจัดให้มีที่อ่านหนังสือหรือห้องสมุดในท้องถิ่น การส่งเสริมการอ่านและเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าถึงหนังสือ หรือการแสวงหาความรู้จากการอ่านหนังสือ

6.3.2 ปัจจัยภายในของบุคคล

นอกจากการหล่อหลอมของสถาบันทางสังคมต่างๆ ที่เคยมีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนแล้ว พบว่ามีปัจจัยภายในบุคคลหลายประการที่ช่วยหล่อหลอมนิสัยการอ่าน ได้แก่ การเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน การเห็นคุณค่าของการอ่าน มีความรู้สึกรักหรือมีทัศนคติที่ดี

ต่อการอ่าน การมีวุฒิภาวะที่สูงขึ้น มีสติปัญญาความสามารถในการอ่าน สุขภาพของผู้อ่าน อาชีพ และหน้าที่การงาน รวมถึงฐานะความเป็นอยู่และรายได้

6.3.3 ปัจจัยภายนอกของบุคคล

ปัจจัยภายนอกที่ช่วยหล่อหลอมนิสัยการอ่านของบุคคล ได้แก่ สภาพของชุมชนที่อยู่อาศัยและที่ทำงาน หากบุคคลอาศัยอยู่ในบริบทของสังคมหรือสถานที่ทำงานที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีการยอมรับและให้ความสำคัญกับผู้รู้ ตลอดจนการใช้ความรู้ในการพัฒนาและแก้ปัญหา บุคคลก็จะมีการเรียนรู้อยู่เสมอและง่ายต่อการพัฒนาด้านการอ่าน แต่หากอยู่ในบริบทของสังคมหรือสถานที่ทำงานที่ไม่ได้ใช้ความรู้มากนัก ความจำเป็นในการอ่านหนังสือก็จะมีไม่มากนัก และทำให้ไม่อ่านหนังสือหรืออ่านหนังสือน้อยลง เช่น สภาพสังคมชนบทที่ผู้คนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มีฐานะค่อนข้างยากจน มีแบบแผนการดำเนินชีวิตเรียบง่าย เป็นต้น

นอกจากนี้สังคมเพื่อนที่เขาคบหากันก็นับว่าเป็นแหล่งอิทธิพลที่มีความสำคัญต่อความคิดและพฤติกรรม การอ่านอย่างมากเช่นกัน โดยเฉพาะในช่วงวันรุ่นซึ่งเป็นช่วงที่กำลังแสวงหาตัวตนและความเป็นอิสระ เด็กๆ จะติดเพื่อนมากและอาจเชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อแม่หรือครู

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่เป็นพ่อแม่ผู้ปกครองจำนวนมากยอมรับว่าบุตรหลานของตนได้รับอิทธิพลจากเพื่อนมาก โดยเฉพาะอิทธิพลที่จะชักจูงกันให้ออกห่างไปจากการอ่าน ขณะที่คนชอบอ่านชี้ให้เห็นว่าเพื่อนเป็นผู้ที่สร้างแรงจูงใจให้อ่าน และการสนทนาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนที่ชอบอ่านจะทำให้วงสนทนามีขอบข่ายเนื้อหาที่กว้างขึ้น หรือแม้แต่การคบเพื่อนที่ชอบหรือมีความถนัดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็สามารถสร้างแรงจูงใจให้สนใจติดตามเรื่องนั้นไปด้วย

บรรยากาศในการอ่านหนังสือที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการอ่าน ต้องมีบรรยากาศที่เอื้ออำนวย มีความสงบเงียบ เป็นธรรมชาติ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการอ่านที่เพียงพอ ดังนั้นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านก็นับว่ามีความสำคัญอยู่มาก รวมถึงระบบการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการหล่อหลอมทักษะการอ่านของเยาวชนผ่านทางโรงเรียน

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มมีความเห็นว่ายโยบายในการส่งเสริมการอ่านของรัฐที่ดำเนินการผ่านทางหน่วยงานต่างๆ เป็นนโยบายสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้ประชาชนอ่านออกเขียนได้ แต่ก็มักมีข้อจำกัดในเรื่องความต่อเนื่องของโครงการ หรือการนำนโยบายสู่การปฏิบัติมีความเข้มงวดจนไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น นโยบายการให้ยืมหนังสือเรียน ซึ่งนักเรียนจะต้องนำหนังสือส่งคืนในสภาพที่เรียบร้อย ไม่มีการขีดเขียน หากชำรุดเสียหายจะต้องส่งคืนเป็นเงิน ทำให้เด็กๆ ไม่กล้าที่จะนำหนังสือไปใช้ ด้วยเกรงว่าหนังสือจะเก่าหรือถูกขโมย ในที่สุดก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากหนังสือตามโครงการยืมเรียน เป็นต้น

ปัจจุบันมีการผลิตหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ในปริมาณที่มากขึ้น หลากหลายขึ้น แต่การกระจายของหนังสือไปยังท้องถิ่นชนบทก็ยังมีไม่มาก หนังสือส่วนใหญ่ยังกระจุกตัวอยู่ในเขตเมือง ประกอบกับการกำหนดราคาหนังสือเป็นไปตามกลไกตลาดและมักมีราคาแพง จนเป็นอุปสรรคต่อการซื้อหาหนังสือมาอ่าน โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีรายได้น้อยหรือนักเรียนในครอบครัวที่มีฐานะยากจนไม่สามารถซื้อหาหนังสือที่มีคุณภาพดีมาอ่านได้ ระบบตลาดและการกำหนดราคาหนังสือจึงมีผลต่อการสร้างนิสัยการอ่านของคนไทยด้วย

6.4 ปัญหาและอุปสรรคในการอ่านของคนไทย

สภาพที่เป็นปัญหาหรือเป็นอุปสรรคขัดขวาง ทำให้บุคคลไม่ได้อ่านหนังสือตามปกติ หรืออ่านหนังสือได้น้อยลงไปจากที่เคยอ่าน หรือมีประสิทธิภาพในการอ่านลดลง ที่สำคัญได้แก่ข้อจำกัดของเวลา ด้วยเหตุผลที่ต้องจัดสรรเวลาให้กับการทำงานอื่นมากขึ้น เช่น การใช้เวลาในการทำงานที่ต้องรับผิดชอบมากขึ้น การดิ้นรนสู้ชีวิตกับสภาพที่บีบคั้นทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น จนทำให้เวลาที่จะใช้ในกิจกรรมการอ่านของบุคคลลดลง และเป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มพูนทักษะการอ่าน หรือไม่สามารถอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาสุขภาพ เช่น การเจ็บป่วย อาการปวดหลัง ปวดศีรษะ ปัญหาสายตา เป็นต้น ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้คนซึ่งชอบการอ่านหนังสือ หรือเคยอ่านหนังสือบ่อยๆ มีการอ่านหนังสือน้อยลงทั้งในด้านจำนวนครั้งของการอ่านและระยะเวลาในการอ่าน ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือการขาดทักษะการอ่าน อ่านไม่คล่องหรืออ่านไม่ออก รวมทั้งปัญหาหนังสือมีราคาแพง ทำให้ผู้อ่านมีข้อจำกัดในการซื้อหาหนังสือมาอ่าน หรือไม่สามารถเข้าถึงหนังสือที่มีคุณภาพดีได้

การขาดเป้าหมายในการอ่านที่จะทำให้บุคคลมีแรงจูงใจหรือสนใจการอ่านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในผู้ที่พ้นวัยการศึกษาเล่าเรียนแล้ว ตลอดจนความรู้สึกเบื่อหน่ายกับสถานการณ์บ้านเมืองหรือการนำเสนอข่าวสารที่ก่อให้เกิดความสับสน ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงเหล่านี้ก็เป็นอุปสรรคต่อการอ่านของคนไทยเช่นกัน

6.5 เหตุผลของคนที่ไม่ชอบการอ่านหนังสือ

คนที่ไม่ชอบอ่านหนังสือได้อ้างถึงเหตุผลสนับสนุนพฤติกรรมของตนที่แตกต่างกันออกไป เช่น ไม่ชอบที่จะอ่านหรือขี้เกียจ ไม่มีเวลา ไม่มีตัวแบบที่จะให้เอาเป็นตัวอย่างในการอ่านได้ ไม่ได้รับการปลูกฝังเรื่องการอ่านจากครอบครัว ในช่วงวัยเรียนต้องช่วยครอบครัวทำงาน เช่น ช่วยพ่อแม่ประกอบอาชีพ หรือการช่วยเหลืองานภายในบ้าน ไม่เห็นประโยชน์ของการอ่าน ไม่ทราบว่าอ่านไปทำอะไร มีปัญหาสุขภาพ เบื่อหน่ายและไม่ชอบรูปแบบของหนังสือที่มีแต่ตัวอักษร การเรียนการ

สอนในโรงเรียนไม่ได้เข้มงวดเรื่องการอ่าน ไม่เข้าใจเนื้อหาที่อ่าน ลืมหรืออ่านไม่ออก อ่านไม่คล่อง และเป็นปฏิกิริยาต่อต้านจากการถูกบังคับให้อ่านหนังสือ

เหตุผลเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นการยอมรับสภาพอย่างตรงไปตรงมา แต่บางเหตุผลอาจเป็นข้ออ้างเพื่อการปกป้องตนเอง เนื่องจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่ไม่ชอบอ่านหนังสือบางคนก็อยู่ในครอบครัวที่มีความพร้อมด้านการอ่าน มีพี่น้องที่รักการอ่าน มีพ่อแม่ที่คอยเอาใจใส่ให้การสนับสนุน หรือมีครูอาจารย์ที่คอยกำกับติดตามเรื่องการอ่าน แต่เขาก็กังไม่ชอบอ่านหนังสือ

6.6 วิธีการสร้างนิสัยการอ่านในภาพรวม

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีความเห็นตรงกันว่า การปลูกฝังหรือสร้างนิสัยให้คนไทยรักการอ่านนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งเป็นวัยที่กำลังอยากรู้อยากเห็น เป็นวัยที่กำลังแสวงหาความรู้ และเป็นวัยที่จะปลูกฝังลักษณะนิสัยต่างๆ ได้ง่าย จากทัศนะดังกล่าว การปลูกฝังนิสัยการอ่านจึงเป็นหน้าที่ร่วมกันของทั้งครอบครัว โรงเรียน และองค์กรวิชาการอื่นที่จะเข้ามาสนับสนุน ทั้งนักจิตวิทยา นักวิชาการ บรรณารักษ์ นักจัดการระบบหนังสือ สำนักพิมพ์ นักการตลาดด้านหนังสือสิ่งพิมพ์ และผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้เสนอวิธีการสร้างนิสัยการอ่าน ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์และสรุปรวมกันได้ ดังนี้

6.6.1 มีการวิเคราะห์และทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย ว่าเขามีนิสัยส่วนตัว มีธรรมชาติเป็นอย่างไร พร้อมทั้งจะรับการสนับสนุนหรือไม่ และจะเร่งรัดได้มากน้อยเพียงใด เพื่อให้สามารถสนับสนุนส่งเสริมด้านการอ่านได้อย่างเหมาะสมและตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายไม่ว่าจะเป็นวัยเด็ก วัยทำงาน หรือวัยผู้สูงอายุ ก็ตาม

6.6.2 มีกระบวนการสร้างความสนใจให้กลุ่มเป้าหมายมีความคุ้นเคยกับหนังสือ และอยากรู้อยากเห็นในเนื้อหาสาระที่อยู่ในหนังสือ ทั้งนี้โดยมีความเหมาะสมกับวัยและวิธีการดำเนินชีวิต เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีความพร้อมไม่เท่ากัน

6.6.3 มีการปรับทัศนคติต่อการอ่านของกลุ่มเป้าหมายให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่า และมีความรู้สึกที่ดีต่อการอ่าน เพื่อให้ผู้ที่ไม่ชอบอ่านลดความรู้สึกต่อต้าน และยอมรับกระบวนการพัฒนาทักษะการอ่านได้

6.6.4 มีการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาใหม่ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการสอนอ่าน รวมทั้งควรมีการทบทวนแนวปฏิบัติในการนำนโยบายการยืมหนังสือเรียนไปใช้ เพื่อให้การใช้หนังสือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสมเจตนาของการจัดทำโครงการ

6.6.5 จัดให้มีสื่อการอ่านที่หลากหลายทั้งรูปแบบและเนื้อหาสาระของสื่อ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลได้อย่างครอบคลุม

6.6.6 รัฐต้องมีมาตรการที่เข้ามาสนับสนุน ส่งเสริม หรือควบคุมราคาหนังสือให้อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม เพื่อให้ประชาชนทั่วไปมีโอกาสเข้าถึงหนังสือมากขึ้น เพราะในสภาพปัจจุบันราคาหนังสือนับว่าเป็นอุปสรรคสำคัญของการส่งเสริมการอ่าน

6.6.7 การดำเนินนโยบายส่งเสริมการอ่านของรัฐต้องมีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และมีความต่อเนื่อง เช่น การส่งเสริมห้องสมุดสาธารณะในชุมชนให้มีหนังสือที่เพียงพอ มีระบบการดูแลเอาใจใส่ที่ดี และสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

6.6.8 การปลูกฝังและส่งเสริมการอ่านจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ สอดรับกันทั้งในระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน และระดับนโยบายของภาครัฐ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นที่นำไปสู่การอภิปรายแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นหลัก คือ 1) การอภิปรายผลการศึกษาศถานการณ์การอ่านของคนไทย 2) การอภิปรายผลการพัฒนารอบดัชนีการอ่าน และดัชนีการอ่านของคนไทย 3) การอภิปรายผลเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาตัวบ่งชี้/ดัชนี 4) การอภิปรายผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อดัชนีการอ่านของคนไทยจากการศึกษาเชิงปริมาณ และ 5) การอภิปรายผลการศึกษาปัจจัยหรือเงื่อนไขที่หล่อหลอมสู่การสร้างนิสัยการอ่านของคนไทยจากการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดของการอภิปรายผลในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1. การอภิปรายผลการศึกษาศถานการณ์การอ่านของคนไทย

การอภิปรายผลการศึกษาศถานการณ์การอ่านของคนไทย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) การอภิปรายผลสภาพการอ่านและความแตกต่างของสภาพการอ่านของคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกัน และ 2) การอภิปรายผลสภาพของตัวแปรและความแตกต่างของตัวแปรในกรอบดัชนีการอ่านของคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การอภิปรายผลสภาพการอ่านและความแตกต่างของสภาพการอ่านของคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกัน

สภาพการอ่านที่มุ่งศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายในการอ่าน ประเภทหนังสือที่อ่าน ประเภทหนังสือที่ต้องการอ่าน แหล่งที่มาของหนังสือวัสดุการอ่าน ความสามารถในการเข้าถึงหนังสือ/วัสดุการอ่าน และคุณลักษณะหนังสือน่าอ่าน ซึ่งในการอภิปรายผล ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายแยกตามตัวแปรดังนี้

1.1.1 จุดมุ่งหมายในการอ่าน

ในภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการศึกษาเรียนรู้เป็นลำดับที่ 1 มากที่สุด รองลงมาคือ อ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการดำเนินชีวิต อ่านเพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว และอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพ ตามลำดับ และให้ความสำคัญน้อยที่สุดกับการอ่านเพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ซึ่งการที่บุคคลให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายการอ่านในแต่ละด้านแตกต่างกันนั้น อาจอธิบายได้ด้วยแนวคิดของ Clark และ Rumbold (2006) ที่กล่าวว่า การอ่านสามารถอธิบายได้ด้วย 3 แนวคิดหลัก คือ 1) ทักษะคติต่อการอ่าน ซึ่งเป็นความรู้และความเชื่อที่บุคคลมีเกี่ยวกับการอ่าน 2) ความสนใจในการอ่าน ซึ่งเป็นความชอบของบุคคลเกี่ยวกับชนิดหัวข้องาน หรือบริบทที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน และ 3) แรงจูงใจของบุคคลที่ทำให้บุคคลมีการอ่าน ซึ่งการที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการศึกษาเรียนรู้เป็นลำดับ 1 นั้น อาจเป็นเพราะเชื่อว่าการอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ด้านต่างๆ ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน การประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปพัฒนาตน พัฒนางาน ในทางตรงกันข้ามการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินนั้นถูกมองว่าเป็นการอ่านตามความสนใจส่วนบุคคล เป็นการอ่านในเวลาว่าง เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและผ่อนคลายโดยไม่ได้มีวัตถุประสงค์อื่นใด จึงทำให้มองว่าจุดมุ่งหมายด้านความเพลิดเพลินมีความสำคัญน้อยกว่าด้านอื่นๆ และจากความเชื่อที่ว่า การอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน เช่น การอ่านการ์ตูน นวนิยาย เป็นการอ่านที่ไม่มีสาระ และทำให้เสียเวลาโดยไม่ได้ประโยชน์ โดยเฉพาะในวัยเยาวชน ผู้ปกครองมักมีความเชื่อที่ว่า การอ่านหนังสือควรอ่านเฉพาะตำราเรียน ส่วนการอ่านหนังสือประเภทการ์ตูน หรือนวนิยาย อาจทำให้ถูกตำหนิ ด้วยเหตุผลนี้อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านใน 2 ด้านนี้แตกต่างกันอย่างชัดเจน ส่วนจุดมุ่งหมายในการอ่านด้านอื่นๆ เช่น จุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพ จุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการดำเนินชีวิต และจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัวนั้น พบว่ามีการให้ความสำคัญที่ใกล้เคียงกัน คืออยู่ในลำดับที่ 2-4 ซึ่งอาจเป็นเพราะจุดมุ่งหมายในการอ่านดังกล่าวเกี่ยวกับกิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การประกอบอาชีพ การดูแลสุขภาพ การปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ สิทธิหน้าที่ และการติดตามข่าวสาร ซึ่งมีความสำคัญใกล้เคียงกัน ส่วนใครจะให้ความสำคัญในลำดับใดนั้น ก็ขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็น หรือความสนใจของแต่ละคน จึงทำให้การให้ความสำคัญของจุดมุ่งหมายในการอ่านในเรื่องดังกล่าวไม่แตกต่างกันมากนัก

ผลจากการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายในการอ่านจำแนกตามภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่พบว่า การให้ความสำคัญของจุดมุ่งหมายในการอ่านจะมีความแตกต่างกันตาม ช่วงวัย

อาชีพ ระดับการศึกษา และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ผลการศึกษาที่พบนี้มีความแตกต่างจากผลในภาพรวม โดยเฉพาะช่วงวัยที่ต่างกันมีการให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยพบว่า วัยเยาวชนให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการศึกษาเรียนรู้และการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินเป็นลำดับ 1 มากที่สุด และให้ความสำคัญกับการอ่านเพื่อความรู้ในการประกอบอาชีพน้อยที่สุด สำหรับวัยทำงานให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการศึกษาเรียนรู้มากที่สุด และให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายด้านอื่นๆ ในลำดับที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ส่วนผู้สูงอายุพบว่าให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัวและความรู้ในการดำเนินชีวิตมากกว่าจุดมุ่งหมายด้านอื่นๆ และให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2552) ที่พบว่า เหตุผลในการอ่านของแต่ละช่วงวัยมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ วัยเด็กส่วนใหญ่อ่านเพื่อการศึกษาเรียนรู้ รองมาคือความบันเทิง ส่วนวัยอื่นส่วนใหญ่อ่านเพราะความสนใจอยากรู้และเหตุผลรองลงมามีความแตกต่างกันตามวัย เช่น วัยเยาวชนอ่านเพื่อความบันเทิง วัยทำงานและผู้สูงอายุอ่านเพื่อต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และอ่านเพื่อฆ่าเวลา Smith และ Stahl (1999) พบว่า จุดมุ่งหมายในการอ่านสำหรับกลุ่มอายุน้อยจะอ่านเพื่อการเรียนเป็นหลักเพราะส่วนใหญ่เป็นวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียน ส่วนการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินซึ่งวัยเยาวชนให้ความสำคัญมากพอๆ กับจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาเรียนรู้ นั้น อาจอธิบายได้ด้วยจิตวิทยาในการอ่านของเด็ก ซึ่งการอ่านเป็นการกระตุ้นจินตนาการ สติปัญญา อารมณ์และความรู้สึก (Lind, 1936) และทำให้ผ่อนคลาย (Dungworth, 2004 cited in Clark and Rumbold, 2006) นอกจากนี้จุดมุ่งหมายในการอ่านด้านความเพลิดเพลินยังเป็นจุดมุ่งหมายที่แสดงถึงการอ่านด้วยความสมัครใจ ซึ่งเป็นตัวบ่งบอกถึงนิสัยรักการอ่าน ส่วนกลุ่มตัวอย่างวัยทำงานให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจากวัยทำงานนั้นถึงแม้จะพ้นจากวัยเรียนแล้ว แต่ยังต้องมีการอ่านเพื่อการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ เช่น การอ่านเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การอ่านเพื่อพัฒนาอาชีพ การอ่านเพื่อพัฒนาจิตใจ เป็นต้น ส่วนวัยผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมรอบตัว และให้ความสำคัญกับการอ่านเพื่อการดำเนินชีวิต เช่น การดูแลสุขภาพ การรับประทาน การออกกำลังกาย หนังสือธรรมะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Crasello และ Craser (1982) ที่พบว่า ผู้สูงอายุจะอ่านเพื่อการดำรงชีวิต อ่านเพื่อใช้เวลาว่างให้หมดไป และอ่านเพื่อแก้เหงา

เมื่อวิเคราะห์จุดมุ่งหมายในการอ่านจำแนกตามอาชีพ พบว่า ผลที่ได้มีความสอดคล้องกับในภาพรวมเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพซึ่งประกอบด้วยผู้ที่กำลังศึกษาอยู่เป็นส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการศึกษาเรียนรู้

และการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินมากกว่าจุดมุ่งหมายการอ่านด้านอื่นๆ เนื่องจากอยู่ในวัยกำลังศึกษาเล่าเรียน ผู้มีอาชีพรับราชการและลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/เอกชน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานจะให้ความสำคัญกับการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ในลำดับแรก ๆ ส่วนอาชีพที่ให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพมากที่สุดคือ อาชีพเกษตรกร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มีอาชีพเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อย และเป็นอาชีพที่อาศัยกำลังแรงงานเป็นสำคัญ ห่างเหินจากหนังสือหรือสภาพแวดล้อมทางวิชาการ และไม่ค่อยมีเวลาว่างที่จะอ่าน จึงมักไม่ค่อยสนใจอ่านหนังสือต่าง ๆ อยู่แล้วโดยธรรมชาติ แต่ถ้าจะอ่านบ้างก็มักจะอ่านหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของตนโดยเฉพาะ เช่น การทำนา การเพาะเห็ด การเลี้ยงสุกร เป็นต้น ดังนั้นผู้ที่มีอาชีพเกษตรกรจึงให้ความสำคัญกับการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพมากที่สุดเมื่อพิจารณาในด้านระดับการศึกษา พบว่าทุกระดับการศึกษาให้ลำดับความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านสอดคล้องกับในภาพรวม และผู้ที่อาศัยในเขตอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอกต่างให้ลำดับความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่าน สอดคล้องกับผลในภาพรวมเช่นเดียวกัน ดังเหตุผลที่ได้อภิปรายมาแล้วข้างต้น

1.1.2 ประเภทหนังสือที่อ่าน

จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่าอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว (เช่น หนังสือพิมพ์รายวัน/รายสัปดาห์ หนังสือพิมพ์หมู่บ้าน ข่าวสารบ้านเมือง กระดานข่าว เป็นต้น) มีมากที่สุด รองลงมาคือผู้ที่ระบุว่าอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทที่ให้ความเพลิดเพลิน (เช่น การ์ตูน นวนิยาย เรื่องสั้น เกม นิทาน นิยายสาร เป็นต้น) หนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทที่ให้ความรู้ในด้านการศึกษาเรียนรู้ (เช่น ตำราเรียน เอกสารประกอบการเรียน เอกสารความรู้ต่างๆ และบทความวิชาการ เป็นต้น) หนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทที่ให้ความรู้ในการดำเนินชีวิต (เช่น การดูแลสุขภาพทางกาย สุขภาพทางใจ ระเบียบกฎหมาย ข้อบังคับ เป็นต้น) และมีผู้ระบุว่าอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทที่ให้ความรู้ในการประกอบอาชีพ (เช่น การทำการเกษตร การค้าขาย วารสารวิชาชีพ คู่มือประกอบอาชีพ เป็นต้น) น้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยที่ผ่านมาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2552) ที่พบว่าคนไทยมีการอ่านหนังสือพิมพ์มากที่สุด รองลงมาคือ อ่านนวนิยาย/การ์ตูน/หนังสืออ่านเล่นและนิยายสารแบบเรียน/ตำราเรียนตามหลักสูตร วารสาร/เอกสารประเภทอื่นๆ ที่ออกเป็นประจำ และหนังสือเอกสารเกี่ยวกับคำสอนทางศาสนา

เมื่อให้กลุ่มตัวอย่างระบุปริมาณการอ่านเนื้อหาสาระในแต่ละด้าน ในภาพรวม พบว่าเนื้อหาสาระด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ และด้านความเพลิดเพลิน มีการอ่านเป็นลำดับ 1 มากที่สุด ด้านการประกอบอาชีพ มีการอ่านเป็นลำดับ 2 มากที่สุด ด้านความรู้ในการดำเนินชีวิตมีการอ่าน

เป็นลำดับ 3 มากที่สุด และด้านความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัวมีการอ่านเป็นลำดับ 4 มากที่สุด ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลการศึกษาเกี่ยวกับปริมาณการอ่านในเนื้อหาสาระด้านต่างๆ ค่อนข้างมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาเกี่ยวกับการให้ความสำคัญของจุดมุ่งหมายในการอ่าน เช่น ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อการศึกษาเรียนรู้เป็นลำดับ 1 มากที่สุด และมีปริมาณการอ่านเนื้อหาสาระด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้มากเป็นลำดับ 1 เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินเป็นลำดับ 5 มากที่สุด แต่มีปริมาณการอ่านเนื้อหาสาระด้านความเพลิดเพลินเป็นลำดับ 1 มากที่สุด Deci (1992 cited in Cox and Guthrie, 2001) กล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากความตั้งใจในการบรรลุเป้าหมาย ส่วน Cox และ Guthrie (2001) กล่าวว่า การอ่านเป็นกิจกรรมที่สะท้อนแรงจูงใจ ความเชื่อ และความต้องการส่วนบุคคล ดังนั้นพฤติกรรมการอ่านของบุคคลจึงควรเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงจุดมุ่งหมาย แรงจูงใจ ความเชื่อและความต้องการส่วนบุคคลในการอ่าน จึงอธิบายได้ว่าเมื่อบุคคลให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายการอ่านเพื่อการศึกษาเรียนรู้มากเป็นลำดับ 1 เป็นเพราะบุคคลนั้นเชื่อว่าการอ่านเป็นช่องทางความรู้ที่สำคัญ และนำไปสู่การประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ จึงทำให้เกิดพฤติกรรมการอ่านเนื้อหาสาระด้านนี้มากตามไปด้วย ส่วนเหตุผลที่พบว่าบุคคลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินน้อยที่สุด แต่กลับมีพฤติกรรมการอ่านเนื้อหาสาระด้านนี้ในปริมาณที่มากเป็นลำดับ 1 นั้น อาจอธิบายได้ว่า ในมิติของการให้ความสำคัญนั้น คนเราส่วนใหญ่มักจะให้ความสำคัญกับการอ่านที่เป็นสาระแก่นสารที่สำคัญในการดำรงชีวิต เช่น อ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ เพื่อการประกอบอาชีพ เป็นต้น ส่วนการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินนั้น เป็นส่วนประกอบที่รองลงไป หรือถ้าขาดก็ไม่ได้มีผลต่อการดำรงชีวิตอยู่หรือการอยู่รอดของบุคคลเท่าใดนัก แต่ที่พบว่าบุคคลมีพฤติกรรมการอ่านเนื้อหาสาระด้านความเพลิดเพลินมากเป็นอันดับ 1 นั้น เป็นเพราะว่าเนื้อหาสาระด้านความเพลิดเพลินเป็นเนื้อหาที่อ่านง่าย ไม่ต้องใช้ความคิดหรือสติปัญญามากนักในการอ่าน จึงเป็นแรงจูงใจให้บุคคลอ่านมาก สอดคล้องกับ Wang และ Guthrie (2004) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการอ่านและความสนใจในการอ่านด้านความเพลิดเพลินมีผลมาจากแรงจูงใจภายใน เป็นการอ่านด้วยความสมัครใจ และความชอบส่วนบุคคล โดยไม่หวังผลในเรื่องความสำเร็จด้านการเรียน เกรด การประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานหรือแรงจูงใจภายนอกอื่นๆ จึงพบว่าถึงแม้บุคคลจะให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายด้านนี้น้อยกว่าด้านอื่น แต่ยังมีการอ่านเนื้อหาในด้านนี้ในปริมาณที่มากเนื่องจากแรงจูงใจภายในเป็นหลัก

เมื่อวิเคราะห์ปริมาณเนื้อหาสาระที่อ่านจำแนกตามภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และ สภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย พบว่า เมื่อพิจารณาตามช่วงวัย วัยเยาวชนอ่านเนื้อหาสาระด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้เป็นลำดับ 1 จำนวนมากที่สุด รองลงมา

เป็นเนื้อหาสาระระดับความพิสดาร แสดงว่าวัยเยาวชนมีการอ่านเนื้อหาสาระที่เป็นความรู้ทางวิชาการเพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายในการศึกษาเรียนรู้ และอ่านเนื้อหาสาระด้านความพิสดารตามความสนใจ ซึ่งผลที่ได้นี้สอดคล้องกับผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2552) ที่พบว่า วัยเด็กและเยาวชนสนใจการอ่านเนื้อหาสาระด้านความบันเทิงมากที่สุด และรองลงมาคือด้านความรู้วิชาการ ส่วนวัยทำงาน ระบุว่ามีการอ่านเนื้อหาสาระทุกด้าน โดยสัดส่วนการให้ลำดับปริมาณการอ่านในเนื้อหาสาระแต่ละด้านไม่แตกต่างกันมากนัก โดยอ่านเนื้อหาสาระด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้เป็นลำดับ 1 จำนวนมากที่สุด รองลงมาคือ เนื้อหาสาระด้านความรู้ในการประกอบอาชีพ ด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต ด้านความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว และอ่านเนื้อหาสาระด้านความพิสดารเป็นลำดับ 5 จำนวนมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าวัยทำงานมีการอ่านเนื้อหาสาระทุกด้าน เพื่อการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพราะในวัยทำงานอาจมีการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น หรือเป็นการอ่านเพื่อพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาชีพ การรักษาสุขภาพกายใจ การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม การอ่านตามความสนใจหรืออ่านเพื่อความพิสดารบ้าง สำหรับวัยผู้สูงอายุ พบว่า มีปริมาณการอ่านเนื้อหาสาระด้านการดำเนินชีวิตและด้านความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัวมากกว่าด้านอื่นๆ รองลงมาคือเนื้อหาสาระด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต ส่วนเนื้อหาสาระด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้และด้านความพิสดาร พบว่า ผู้สูงอายุอ่านเป็นลำดับ 5 จำนวนมากที่สุด ผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการอ่านของวัยผู้สูงอายุที่พบว่าผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมรอบตัว ข่าวสารบ้านเมือง และการอ่านเพื่อการดำเนินชีวิต แต่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการอ่านเพื่อการศึกษาเรียนรู้และการอ่านเพื่อความพิสดาร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุคิดว่าวัยของตนเองพ้นจากวัยศึกษาเล่าเรียนไปแล้ว จึงไม่เห็นความจำเป็นของการอ่านในด้านนี้ นอกจากนี้ อาจเป็นเพราะว่าวัยผู้สูงอายุมีความสามารถในการจดจำและทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่อ่านได้น้อยลงจึงทำให้ผู้สูงอายุไม่ค่อยอ่านหนังสือที่เป็นความรู้วิชาการ รวมทั้งผู้สูงอายุมีความสนใจที่จะอ่านเพื่อความพิสดารน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Caesello และ Craser (1982) ที่พบว่า ผู้สูงอายุอ่านหนังสือเกี่ยวกับคำสอนทางศาสนามากขึ้น แต่ไม่ชอบอ่านนวนิยายที่เกี่ยวกับเรื่อง รักใคร่ เพศ และความรุนแรง และมีความสามารถในการจดจำ ทำความเข้าใจในเนื้อหาที่อ่านน้อยลง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2552) ที่พบว่า วัยผู้สูงอายุสนใจอ่านข่าวมากที่สุด

เมื่อพิจารณาตามการประกอบอาชีพ พบว่า อาชีพที่ต่างกันมีปริมาณการอ่านเนื้อหาสาระด้านต่างๆ แตกต่างกัน เช่น ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา เป็นผู้ที่กำลังศึกษาเล่าเรียน ระบุปริมาณการอ่านเนื้อหาสาระด้านความพิสดาร และ

ด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้เป็นลำดับ 1 จำนวนมากที่สุด อาชีพรับราชการและลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/เอกชนอ่านเนื้อหาด้านความเพลิดเพลิน และเนื้อหาทางการศึกษาเรียนรู้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ อาชีพรับจ้าง เกษตรกร ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวอ่านเนื้อหาทางการดำเนินชีวิตมากกว่าเนื้อหาอื่นๆ ผลการศึกษาที่ได้นี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Smith และ Stahl (1999) ที่พบว่า การอ่านสะท้อนกิจกรรมพื้นฐานในแต่ละอาชีพ กลุ่มที่ยังเป็นนักเรียน นักศึกษาจะอ่านตำรา และหนังสือเกี่ยวกับการเรียนมากกว่า ส่วนผู้ที่ทำงานแล้วจะอ่านเพื่อการทำงาน ซึ่งการอ่านเพื่อการทำงานหรือการประกอบอาชีพมักถูกผลักดันโดยความต้องการของหน่วยงาน ผู้ประกอบอาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถในระดับสูงหรือในระดับผู้บริหารจะมีการอ่านเพื่อการทำงานและอ่านความรู้ด้านวิชาการ ส่วน Guthrie, Seifert และ Kirsh (1986) พบว่า ผู้ที่มีอาชีพเป็นพนักงาน เจ้าหน้าที่จะอ่านเอกสารสรุปย่อ นวนิยาย มากกว่า ส่วนผู้ประกอบอาชีพที่ต้องใช้ทักษะหรือช่างเทคนิคต่างๆ จะอ่านหนังสือคู่มือ หนังสืออ้างอิงมากกว่ากลุ่มอื่นๆ และผู้ประกอบอาชีพที่ไม่ต้องใช้ทักษะหรือผู้ให้บริการมีการอ่านเนื้อหาต่างๆ น้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่น

เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกันมีการให้ลำดับปริมาณเนื้อหาสาระที่อ่านในด้านต่างๆ แตกต่างกัน โดยพบว่าทุกระดับการศึกษามีการอ่านเนื้อหาสาระด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้เป็นลำดับ 1 ส่วนการอ่านเนื้อหาสาระด้านความเพลิดเพลิน พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาอ่านมากเป็นลำดับ 1 ส่วนผู้ที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญา/ปริญญาตรี และสูงกว่าระดับปริญญาตรีอ่านมากเป็นลำดับ 5 ส่วนเนื้อหาสาระด้านอื่นๆ มีผลการศึกษาเช่นเดียวกับที่พบในภาพรวม ผลที่ได้นี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Guthrie, Seifert และ Kirsh (1986) ที่พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะอ่านเนื้อหาด้านวิชาการมากกว่า และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Smith และ Stahl (1999) ที่พบว่า ความแตกต่างของกิจกรรมการอ่านในแต่ละระดับการศึกษาสะท้อนกิจกรรมที่จำเป็นในแต่ละกลุ่ม กลุ่มปริญญาตรีและต่ำกว่าปริญญาตรีมีการอ่านเพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายด้านการเรียน ส่วนกลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีการอ่านเพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายด้านการงานและใช้เวลาส่วนหนึ่งในการอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน

1.1.3 ประเภทหนังสือที่ต้องการอ่าน

จากผลการวิจัยพบว่า ประเภทหนังสือ/วัสดุการอ่านที่กลุ่มตัวอย่างต้องการอ่านมากที่สุด คือ หนังสือ/วัสดุการอ่านด้านความเพลิดเพลิน รองลงมาคือ ด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ ด้านความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว ด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต และด้านความรู้ในการประกอบอาชีพน้อยที่สุด เมื่อวิเคราะห์ประเภทหนังสือที่ต้องการอ่าน จำแนกตามภูมิหลังพบว่า ภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ช่างวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กับประเภทหนังสือที่ต้องการอ่าน สำหรับหนังสือ/วัสดุการอ่านด้านความ

ผลิตเพลิน พบว่า กลุ่มวัยเยาวชน ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ และผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ระบุว่าต้องการอ่านหนังสือประเภทนี้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ที่ต้องการอ่านหนังสือเพื่อความเพลิดเพลินส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยเยาวชนซึ่งมีความสนใจในการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินมากกว่าวัยอื่น และส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่กำลังศึกษาเล่าเรียนจึงมีความต้องการอ่านด้านความเพลิดเพลินเพื่อเป็นการผ่อนคลาย สำหรับหนังสือ/วัสดุการอ่านด้านความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ที่พบว่ามีความต้องการอ่านมากรองลงมา โดยเฉพาะในกลุ่มวัยทำงาน ผู้มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ผู้ประกอบอาชีพรับราชการ และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ซึ่งอาจเป็นกลุ่มที่มีความจำเป็นในการติดตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และความก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ เพื่อนำไปปรับใช้กับการทำงาน การศึกษาต่อ หรือการดำเนินชีวิต สำหรับหนังสือ/วัสดุการอ่านด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ พบว่า วัยเยาวชน ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ผู้ที่มีอาชีพรับราชการ และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ระบุว่าต้องการอ่านหนังสือประเภทนี้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ เพราะเป็นกลุ่มที่กำลังศึกษาเล่าเรียนหรือเป็นกลุ่มที่ต้องอาศัยความรู้ด้านวิชาการในการประกอบอาชีพ ส่วนความต้องการอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านด้านความรู้ในการดำเนินชีวิตนั้น พบว่า ผู้ที่ระบุว่าต้องการอ่านจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการอ่านของผู้สูงอายุที่ให้ความสำคัญกับการอ่านเพื่อการดำเนินชีวิตมากกว่าวัยอื่นๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่วนหนังสือ/วัสดุการอ่านที่กลุ่มตัวอย่างมีการระบุว่าต้องการอ่านน้อยที่สุดคือ หนังสือ/วัสดุการอ่านด้านความรู้ในการประกอบอาชีพ โดยผู้ที่ต้องการอ่านจะเป็นกลุ่มวัยทำงานในบางอาชีพ เช่น อาชีพรับราชการ ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/เอกชน และเกษตรกร ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทนี้เนื่องจากมีความจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้ในการประกอบอาชีพ

1.1.4 แหล่งที่มาของหนังสือ/วัสดุการอ่าน

จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดระบุว่าแหล่งที่มาของหนังสือ/วัสดุการอ่านเกือบทุกประเภทได้มาจากการมีอยู่แล้วที่บ้านหรือที่ทำงาน รองลงมาคืออ่านจากอินเทอร์เน็ต และอ่านจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุดโรงเรียน/ห้องสมุดประชาชน มีจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนการซื้อหนังสือมาอ่านเองมีผู้ระบุถึงน้อยกว่าการได้มาจากแหล่งอื่นๆ แสดงให้เห็นว่า การอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทต่างๆ จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทนั้นๆ อยู่แล้ว หรือสามารถหาหนังสือ/วัสดุการอ่านประเภทนั้นๆ มาอ่านได้โดยสะดวก และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นหรือเสียค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อย เช่น สมาชิกในครอบครัวอ่านหนังสือที่มีอยู่แล้วที่บ้าน ผู้ที่ประกอบอาชีพอ่านหนังสือซึ่งที่ทำงานมีการจัดหาไว้ให้ ผู้ที่อยู่ในวัยเรียนอ่านหนังสือ/วัสดุการอ่านที่มีอยู่ในห้องสมุดโรงเรียน ประชาชนทั่วไปใช้บริการจากห้องสมุดประชาชน นอกจากนี้บุคคลทุกกลุ่มสามารถอ่านจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งในปัจจุบันการอ่านจาก

อินเทอร์เน็ตมีความสะดวกมากขึ้น ครอบครัวสามารถมีอินเทอร์เน็ตที่บ้านได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายมากนัก รวมทั้งสามารถใช้อินเทอร์เน็ตในห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชนหรือใช้ในที่ทำงาน ซึ่งมีการจัดหาไว้ให้บริการได้ ส่วนแหล่งที่มาของหนังสือที่กลุ่มตัวอย่างระบุถึงน้อยที่สุดคือ การซื้อมาอ่านเองหรือเช่ามาอ่านซึ่งเป็นแหล่งที่มาที่มีต้นทุนในการอ่าน เช่น ค่าซื้อหนังสือ ค่าเช่าหนังสือ ค่าเดินทางเพื่อไปซื้อหรือเช่าหนังสือ หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ เนื่องจากภาวะบีบคั้นทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ที่ต้องมีการดิ้นรนเพื่อหาเลี้ยงชีพ ทำให้การซื้อหนังสือหรือเช่าหนังสือมาอ่านอาจถูกมองว่าเป็นค่าใช้จ่ายในสิ่งที่มีความจำเป็นน้อยกว่าค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตด้านอื่นๆ รวมทั้งราคาหนังสือในปัจจุบันที่มีราคาค่อนข้างแพง ทำให้การซื้อหนังสือมาอ่านอาจซื้อเฉพาะหนังสือที่จำเป็น เช่น หนังสือเรียน ตำรา ที่จำเป็นต้องใช้ในการศึกษาเล่าเรียนเท่านั้น

1.1.5 ความสามารถในการเข้าถึงหนังสือ/วัสดุการอ่าน

ความสามารถในการเข้าถึงหนังสือ/วัสดุการอ่านของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านระยะทาง ความสะดวก ความเพียงพอของจำนวนหนังสือ และประเภทหนังสือ สำหรับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน พบว่า เป็นแหล่งหนังสือ/วัสดุการอ่านที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่ามีความสะดวกห่างจากบ้านน้อยกว่า 1 กิโลเมตรมากที่สุด แต่มีกลุ่มตัวอย่างน้อยกว่าร้อยละ 40 ที่ระบุว่ามีการอ่านหนังสือประจำหมู่บ้านอยู่ในชุมชน รวมทั้งยังเป็นแหล่งที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่ามีความเพียงพอของจำนวนหนังสือและประเภทหนังสือน้อยที่สุดอีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านซึ่งควรจะเป็นแหล่งที่สามารถกระจายหนังสือ/วัสดุการอ่านให้เข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด เพราะอยู่ใกล้บ้านและมีความสะดวกในการเดินทางไปใช้บริการ แต่สภาพที่เป็นอยู่ยังไม่เอื้อต่อการไปใช้บริการ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านที่สามารถให้บริการได้ในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมประชาชนในชุมชน จำนวนหนังสือ และประเภทหนังสือมีไม่เพียงพอ นอกจากนี้จากผลการศึกษาเชิงคุณภาพ ยังพบว่า ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่เอื้อต่อการให้บริการ เช่น หนังสือเก่า ไม่ทันสมัย หนังสือชำรุด ไม่มีผู้รับผิดชอบ ขาดการดูแลอย่างต่อเนื่องทำให้ทั้งสภาพแวดล้อมของสถานที่และหนังสือไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมให้บริการ

สำหรับห้องสมุดโรงเรียน พบว่า เป็นแหล่งที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่ามีการอ่านหนังสือมากที่สุด และมีระยะทางไม่ห่างจากบ้านมากนัก แต่เป็นแหล่งหนังสือ/วัสดุการอ่านที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่ามีความเพียงพอของจำนวนหนังสือและประเภทหนังสือไม่เพียงพอมากกว่าแหล่งอื่นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ห้องสมุดโรงเรียนเป็นอีกแหล่งหนึ่งที่สามารถกระจายหนังสือ/วัสดุการอ่านให้เข้าถึงประชาชนในชุมชนได้ เพราะมีจำนวนมากกว่าแหล่งหนังสืออื่นๆ รวมทั้งมีระยะทางที่ใกล้บ้านทำให้สะดวกในการเดินทางไปใช้บริการ แต่การที่มีจำนวนหนังสือและประเภทหนังสือไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้บริการ อาจเนื่องมาจากความจำกัดของงบประมาณในการจัดหาหนังสือ/วัสดุการอ่านของโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ในชนบทห่างไกล นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ใช้บริการห้องสมุดโรงเรียน

ส่วนใหญ่เป็นวัยเยาวชน หรือนักเรียน นิสิต นักศึกษา ส่วนบุคคลบางกลุ่ม เช่น วัยผู้สูงอายุ ผู้ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย เกษตรกร มากกว่าร้อยละ 50 ที่ระบุว่าไม่เคยใช้บริการห้องสมุดโรงเรียน ซึ่งอาจเนื่องจากสถานที่ตั้งที่อยู่ภายในโรงเรียนและเป็นสถานที่ราชการทำให้ประชาชนไม่สะดวกหรือไม่กล้าเข้าไปใช้บริการ นอกจากนี้ช่วงเวลาที่เปิดให้บริการเป็นเวลาราชการซึ่งเป็นช่วงเวลาที่คนส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพ จึงอาจเป็นข้อจำกัดในการใช้บริการอีกประการหนึ่ง รวมทั้งอาจยังไม่มีการประชุมสัมพันธหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนมาใช้บริการห้องสมุดโรงเรียน

สำหรับห้องสมุดประชาชน พบว่า ผู้ที่ระบุว่ามีและไม่มีแหล่งนี้ในชุมชน มีจำนวนใกล้เคียงกัน และพบว่า ระยะทางจากบ้านไปห้องสมุดประชาชนมีระยะทางค่อนข้างไกลกว่าห้องสมุดโรงเรียน และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน แต่มีจำนวนหนังสือที่เพียงพอมากกว่าที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ผู้ที่ใช้บริการแหล่งนี้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ วัยเยาวชน วัยทำงาน ผู้ที่มีอาชีพรับราชการ ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/เอกชน ผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับสูงกว่าปริญญาตรี รวมทั้งผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ส่วนกลุ่มที่ใช้บริการห้องสมุดประชาชนน้อยกว่ากลุ่มอื่น ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้ที่มีอาชีพเกษตรกร ผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ห้องสมุดประชาชนมีความพร้อมในการให้บริการสำหรับประชาชนทั่วไปมากกว่าที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน แต่มีระยะทางค่อนข้างไกลและมีที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองมากกว่า ทำให้มีคนเพียงบางกลุ่มที่มีความสะดวกในการมาใช้บริการ ส่วนกลุ่มที่มาใช้บริการน้อยกว่ากลุ่มอื่น อาจเนื่องมาจากระยะทางที่ไกลจากบ้านทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และต้องมีเวลารอเพียงพที่จะเดินทางมาใช้บริการ ทำให้เป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงห้องสมุดประชาชน

สำหรับร้านขายหนังสือ พบว่า เป็นแหล่งที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่ามีระยะทางไกลจากบ้านมากที่สุด แต่เป็นแหล่งที่มีจำนวนหนังสือและประเภทหนังสือที่เพียงพอมากกว่าแหล่งอื่นๆ ที่กล่าวถึงข้างต้น และพบว่า วัยเยาวชน วัยทำงาน ผู้ที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี และอนุปริญญา/ปริญญาตรี มีการใช้บริการร้านขายหนังสือมากกว่ากลุ่มอื่น ส่วนผู้ใช้บริการแหล่งนี้น้อยกว่ากลุ่มอื่นคือ ผู้สูงอายุ ผู้ที่มีอาชีพรับจ้าง เกษตรกร ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากร้านขายหนังสือเป็นแหล่งหนังสือที่มีต้นทุนในการอ่านสูงกว่าแหล่งอื่นๆ ผู้ที่ใช้บริการแหล่งนี้ต้องมีความสามารถในการใช้จ่ายเพื่อซื้อหนังสือ ซึ่งปัจจุบันมีราคาค่อนข้างแพง รวมทั้งร้านขายหนังสือมักตั้งอยู่ในเขตเมือง ทำให้ผู้ใช้บริการต้องเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาใช้บริการ ถึงแม้ว่าจะเป็นแหล่งที่มีจำนวนหนังสือและประเภทหนังสือที่เพียงพอมากกว่าแหล่งอื่นๆ แต่ด้วยการที่ต้องมีค่าใช้จ่ายดังกล่าว และมีระยะทางที่ห่างไกลทำให้กลุ่มผู้ใช้บริการจึงจำกัดอยู่เพียงบางกลุ่มที่สามารถเข้าถึงได้เท่านั้น ส่วนกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งนี้ได้ อาจเนื่องจากไม่สะดวก

ในการเดินทาง หรือจากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันและความจำเป็นในการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตในด้านอื่นๆ ทำให้เป็นข้อจำกัดในการใช้บริการร้านขายหนังสือ สำหรับร้านเช่าหนังสือนั้นมีระยะทางที่ห่างจากบ้านและมีต้นทุนในการอ่านเช่นเดียวกับร้านขายหนังสือ แต่พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่าไม่เคยไปใช้บริการมีมากที่สุด โดยกลุ่มที่ใช้บริการแหล่งนี้จะเป็นกลุ่มวัยเยาวชน และผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา มากกว่ากลุ่มอื่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประเภทหนังสือที่ร้านเช่าหนังสือให้บริการนั้นส่วนใหญ่เป็นหนังสือเพื่อความเพลิดเพลิน เช่น การ์ตูน เกม นวนิยาย ซึ่งเป็นหนังสือประเภทที่วัยเยาวชน และผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา เป็นส่วนใหญ่ มีความต้องการอ่านหนังสือประเภทดังกล่าวมากกว่ากลุ่มอื่น รวมทั้งหนังสือประเภทดังกล่าวเมื่ออ่านแล้วอาจไม่มีความจำเป็นต้องซื้อเก็บไว้เป็นสมบัติส่วนตัว การเข้ามาอ่านจึงมีต้นทุนต่ำกว่าการซื้อมาอ่าน แต่ในคนกลุ่มอื่นๆ มีความต้องการอ่านหนังสือประเภทนี้น้อยกว่าและไม่มีความต้องการที่จะเสียค่าใช้จ่ายในการเช่าหนังสือ จึงมีการใช้บริการแหล่งนี้น้อยกว่า

สำหรับบริการอินเทอร์เน็ต พบว่า เป็นแหล่งที่กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดระบุว่ามิในชุมชน และมีระยะทางห่างจากบ้าน น้อยกว่า 1 กิโลเมตร และเป็นแหล่งที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่ามีความสะดวกในการไปใช้บริการ รวมทั้งมีจำนวนหนังสือและประเภทหนังสือเพียงพอมากที่สุด รวมทั้งเป็นแหล่งหนังสือ/วัสดุการอ่านที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่ามีการใช้บริการเป็นประจำมากที่สุดอีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนสามารถเข้าถึงการอ่านจากอินเทอร์เน็ตได้มากกว่าแหล่งอื่นๆ เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในปัจจุบัน ทำให้การเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกรวดเร็ว รวมทั้งข้อมูลข่าวสารในสื่ออินเทอร์เน็ตมีความทันสมัย หลากหลายมากเพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการใช้บริการมีราคาถูกกว่าการซื้อหนังสือเป็นเล่มมาอ่าน ทำให้ได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้น ผู้ที่มีความสามารถในการใช้จ่ายสามารถมีอินเทอร์เน็ตไว้ที่บ้านซึ่งทำให้สามารถใช้บริการได้อย่างสะดวกสบาย ไม่เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปใช้บริการแหล่งอื่นๆ รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ เช่น ที่ทำงาน โรงเรียน ชุมชน ก็สามารถมีอินเทอร์เน็ตไว้ให้บริการแก่สมาชิกได้ อย่างไรก็ตามพบว่ากลุ่มที่ใช้แหล่งนี้มากที่สุดเป็นวัยเยาวชน ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ และกลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ส่วนผู้สูงอายุ เกษตรกร ผู้มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา และผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอรอบนอก มีการใช้อินเทอร์เน็ตน้อยกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งอาจเป็นเพราะช่องว่างระหว่างผู้มีโอกาสและผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงแหล่งอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ห่างไกลเมือง มีความรู้พื้นฐานความสามารถที่จะมีหรือใช้เทคโนโลยี หรือกลุ่มที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ มีรายได้ไม่เพียงพอที่จะเสียค่าใช้จ่ายในการใช้บริการอินเทอร์เน็ต

1.1.6 คุณลักษณะหนังสือที่น่าอ่าน

จากผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดให้ความสำคัญกับชื่อเรื่อง น่าสนใจเป็นลำดับที่ 1 หน้าปกดึงดูดใจ สีเส้นสวยงาม เป็นลำดับ 2 ส่วนลักษณะหนังสืออื่นๆ เช่น ลักษณะรูปเล่มดูหนาหนา ขนาดเล่ม กะทัดรัด น้ำหนักเบา พกพาสะดวก ตัวหนังสือใหญ่ อ่านง่าย และรูปภาพประกอบน่าสนใจ สอดคล้องกับเนื้อหา กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญเป็นลำดับ 3 ในจำนวนใกล้เคียงกัน และเมื่อวิเคราะห์จำแนกตามภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะหนังสือที่น่าอ่านมีความสัมพันธ์กับช่วงวัยอย่างเห็นได้ชัด โดยวัยเยาว์จะให้ความสำคัญกับลักษณะภายนอกของหนังสือที่มีการออกแบบหน้าปกที่ดึงดูดใจ หรือมีสีเส้นสวยงาม เนื่องจากลักษณะดังกล่าวจะสามารถกระตุ้นและดึงดูดความสนใจของวัยเด็ก และวัยรุ่นได้มากกว่า ในขณะที่วัยทำงานจะให้ความสำคัญกับชื่อเรื่องที่นำเสนอมากกว่า แสดงว่าวัยทำงานสนใจในเนื้อหาสาระที่อยู่ในหนังสือมากกว่าลักษณะภายนอก การตั้งชื่อเรื่องให้กระตุ้นความสนใจว่าเนื้อหาสาระภายในจะเป็นอย่างไร จึงสามารถดึงดูดความสนใจของคนวัยทำงานได้มากกว่า ส่วนผู้สูงอายุจะให้ความสำคัญน้อยลงกับลักษณะภายนอก หรือชื่อเรื่อง แต่ให้ความสำคัญกับขนาดตัวหนังสือที่ใหญ่และอ่านง่ายมากกว่า เนื่องจากผู้สูงอายุมักมีปัญหาทางด้านสายตากรมมองเห็นลดลง มองตัวหนังสือได้ไม่ชัดทำให้เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน ถ้าหนังสือมีขนาดตัวอักษรใหญ่และมีการวางรูปแบบที่อ่านได้ง่าย ก็จะทำให้ผู้สูงอายุสามารถอ่านได้ดีขึ้น

1.1.7 สภาพการอ่านอื่นๆ

1) ความบ่อยในการอ่าน โดยทั่วไปพบว่ากลุ่มตัวอย่างระบุว่าอ่านเป็นครั้งคราวมากที่สุด ส่วนกลุ่มที่ระบุว่า อ่านเป็นประจำมากกว่ากลุ่มอื่นคือ วัยทำงาน ผู้ที่มีอาชีพรับราชการ ผู้ที่มีการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี และกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง ส่วนกลุ่มที่ระบุว่าไม่เคยอ่านเลย มากกว่ากลุ่มอื่นคือ วัยผู้สูงอายุ เกษตรกร ผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก ข้อค้นพบที่ได้นี้มีความสอดคล้องกับผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่พบว่า ผู้ที่มีอายุมากขึ้นมีการอ่านหนังสือลดลง ผู้ที่มีระดับการศึกษาเพิ่มขึ้นจะมีการอ่านเพิ่มขึ้น และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจะมีอัตราการอ่านสูงกว่านอกเขตเทศบาล รวมทั้งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Medienotiser (2000 cited in Smaragdi และ Johnsson, 2006) ที่พบว่า การอ่านหนังสือจะมากขึ้นเมื่อระดับการศึกษาสูงขึ้น

2) ช่วงเวลาที่อ่าน จากผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อ่านทุกเวลาที่ว่างมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ Stokmans (1999) ที่พบว่า จำนวนเวลาว่างส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมการอ่าน นั่นคือเมื่อมีเวลาว่างจะทำให้มีการอ่านมากเพิ่มขึ้นไปได้นอกจากนี้ยังพบว่า ช่วงเวลาที่อ่านหนังสือมีความแตกต่างกันตาม ช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งสะท้อนว่าช่วงเวลาที่ว่างพอที่จะอ่านหนังสือมีความแตกต่างกันไป

ในคนแต่ละกลุ่ม ซึ่งความแตกต่างดังกล่าว อาจเนื่องมาจากบริบททางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะภารกิจประจำวันที่มีอยู่ภายใต้เวลาที่จำกัด อาจต้องมีการจัดสรรเวลาให้กับการทำงานอื่น ๆ ที่จำเป็น และเมื่อมีเวลาว่างจึงใช้เพื่อการอ่านหนังสือ ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุอ่านทุกเวลาที่ว่างและอ่านตอนเช้ามากกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีเวลาว่างในการอ่านและไม่ต้องประกอบอาชีพหรือศึกษาเล่าเรียน ส่วนวัยทำงานนอกจากจะอ่านทุกเวลาที่ว่างแล้ว ก็ยังอ่านในช่วงเวลาที่ว่างจากการทำงาน เช่น อ่านตอนพักเที่ยงและอ่านตอนก่อนนอน ส่วนในวัยเยาวชนซึ่งเป็นวัยที่มีภารกิจหลักในการศึกษาเล่าเรียนและต้องศึกษาทบทวนความรู้หลังจากเลิกเรียน จึงพบว่ามี การอ่านตอนก่อนนอนมากกว่าวัยอื่นๆ เมื่อจำแนกตามอาชีพ จะเห็นได้ว่า ช่วงเวลาที่อ่านแตกต่างกันในแต่ละอาชีพ ซึ่งสะท้อนถึงการมีช่วงเวลาว่างพอที่จะอ่านหนังสือในแต่ละอาชีพแตกต่างกัน เช่น พบว่า เกษตรกรจะอ่านตอนเช้ามากกว่าอาชีพอื่น ผู้มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีเวลาว่างจากการทำงานไม่แน่นอน ดังนั้นจึงอ่านทุกเวลาที่ว่างมากกว่าอาชีพอื่นๆ ส่วนอาชีพที่อ่านตอนก่อนนอนมากกว่าอาชีพอื่น คือผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา รองลงมาคือ ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/บริษัทเอกชน ซึ่งอาจไม่มีเวลาว่างมากนักในช่วงเวลากลางวันซึ่งเป็นเวลาทำงาน ทำให้มีการอ่านในช่วงก่อนนอนมากกว่าอาชีพอื่น เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งอยู่ในวัยทำงานและอาจมีการศึกษาเพิ่มเติม จึงมีความจำเป็นที่ต้องอ่านหนังสือ ทำให้ต้องหาเวลาว่างในการอ่าน ระบุว่ามีการอ่านตอนก่อนนอนและอ่านทุกเวลาที่ว่างมากกว่าระดับการศึกษาอื่น เมื่อจำแนกตามสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอกอ่านตอนเช้าและตอนพักเที่ยงมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง และผู้ที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองอ่านตอนก่อนนอนและอ่านทุกเวลาที่ว่างมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก ซึ่งอาจเนื่องจากผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและอำเภอรอบนอกมีสภาพความเป็นอยู่และความเร่งรีบในการทำกิจวัตรประจำวันที่แตกต่างกันจึงทำให้มีช่วงเวลาที่อ่านแตกต่างกัน

3) ช่องทางการได้รับความรู้ ในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างระบุว่า ได้รับความรู้จากโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือ อินเทอร์เน็ต หนังสือ และวิทยุ ซึ่งแสดงว่าคนไทยชอบดู ชอบฟัง มากกว่าชอบอ่าน McQuil (2000 อ้างถึงใน พนา ทองมีอาคม และคณะ, 2550) กล่าวว่า การเปิดรับสารของผู้รับสารจะมีปัจจัยบางประการเข้ามาเกี่ยวข้องคือ รสนิยม ความชอบ พื้นฐานทางสังคม ลักษณะนิสัยส่วนตัว และความสะดวก สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่คนไทยทุกวัย ทุกอาชีพทุกระดับการศึกษา และทุกสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย เข้าถึงได้ง่าย รวมทั้งมีความน่าสนใจทั้งภาพเสียง เนื้อหาสาระที่ทำให้คนรับข่าวสารในช่องทางที่ง่ายและสะดวกกว่าการลงทุนลงแรงในการอ่าน รวมทั้งพื้นฐานนิสัยของคนไทยอาจชอบที่จะได้รับความรู้ผ่านทางการฟังจากผู้อื่น มากกว่าการค้นคว้าหนังสือมาอ่านเอง และผลจากการวิจัยนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า บุคคลสามารถเรียนรู้ได้

จากสื่อและช่องทางการสื่อสารอื่นๆ ได้หลายช่องทาง โดยเฉพาะในปัจจุบัน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือ อินเทอร์เน็ต กำลังได้รับความนิยมมากขึ้นตามที่ได้กล่าวไปแล้ว เมื่อวิเคราะห์ช่องทางการได้รับความรู้จำแนกตามภูมิหลัง พบว่า ช่องทางการได้รับความรู้ของกลุ่มตัวอย่างมีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการเข้าถึงสื่อประเภทต่างๆ ด้วย ดังจะเห็นได้ว่า โทรทัศน์และวิทยุเป็นช่องทางการได้รับความรู้ของกลุ่มผู้สูงอายุ อาชีพเกษตรกร รับจ้าง ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอกมากกว่ากลุ่มอื่น หนังสือเป็นช่องทางการได้รับความรู้ในกลุ่มผู้มีการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ส่วนอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการได้รับความรู้ของวัยเยาวชน ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ กลุ่มผู้มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ สาเหตุที่คนในแต่ละกลุ่มภูมิหลังมีช่องทางการได้รับความรู้แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากความสามารถในการเข้าถึงช่องทางความรู้ต่างๆ ความสะดวก รสนิยม ความชอบที่แตกต่างกันของคนแต่ละกลุ่ม สำหรับสื่อประเภทโทรทัศน์และวิทยุ เป็นสื่อที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ไม่ว่าจะอยู่ในช่วงวัย อาชีพ ระดับการศึกษา หรือสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยแบบใดก็ตาม สามารถรับข่าวสารจากโทรทัศน์และวิทยุได้ ส่วนการได้รับความรู้จากสื่อประเภทหนังสือและอินเทอร์เน็ต ต้องใช้ความสามารถในการรับสารมากกว่า เช่น ผู้รับสารต้องมีความสามารถในการอ่าน สามารถลงทุนเพื่อให้ได้มาซึ่งหนังสือ/วัสดุการอ่าน สามารถมีและใช้เทคโนโลยีประเภทสื่อทางอินเทอร์เน็ตได้ ทำให้คนในบางกลุ่มมีความจำกัดในการเข้าถึงสื่อประเภทดังกล่าวนี้ รวมทั้งยังขึ้นอยู่กับความชอบ และรสนิยมของผู้ใช้ เช่น ผู้ที่ต้องการความรู้ต่างๆ ที่ทันสมัย หรือชื่นชอบเทคโนโลยีใหม่ๆ อาจใช้อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการได้รับความรู้มากกว่ากลุ่มอื่น เป็นต้น

4) ราคาหนังสือ จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่า ราคาหนังสือไม่เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน และพบว่า ภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการระบุว่าราคาหนังสือเป็นหรือไม่เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน ผู้ที่ระบุว่าราคาหนังสือเป็นอุปสรรคต่อการอ่าน พบใน 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่ระบุว่าอ่านหนังสือมากกว่ากลุ่มอื่น เช่น กลุ่มลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ/เอกชน กลุ่มผู้มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นกลุ่มที่ระบุว่าใช้บริการร้านขายหนังสือค่อนข้างมากกว่ากลุ่มอื่นด้วย แสดงว่าคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีการลงทุนเพื่อการอ่านแต่เนื่องจากราคาหนังสือในท้องตลาดอาจมีราคาแพงมากเกินไป ทำให้กลุ่มนี้ระบุว่าราคาหนังสือเป็นอุปสรรคต่อการอ่าน ส่วนผู้ที่ระบุว่าราคาหนังสือไม่เป็นอุปสรรคต่อการอ่านมากกว่ากลุ่มอื่นคือ วัยผู้สูงอายุ ผู้ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิหลังดังกล่าว เช่น วัยผู้สูงอายุ และผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา เป็นกลุ่มที่ระบุว่าไม่เคยอ่าน หรือไม่ค่อยได้อ่านมากกว่ากลุ่มอื่นและเป็นกลุ่มที่มีความถี่ในการใช้บริการร้านขายหนังสือน้อยกว่ากลุ่มอื่นอีกด้วย แสดงว่าคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีการอ่านน้อย รวมทั้งอาจไม่ค่อย

ลงทุนโดยเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อหนังสือมาอ่าน หรืออาจมีแหล่งที่มาของหนังสือ/วัสดุการอ่านจากแหล่งอื่นๆ จึงระบุว่าราคาหนังสือไม่เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน

1.2) การอภิปรายผลสภาพของตัวแปรและความแตกต่างของตัวแปรในกรอบดัชนีการอ่านของคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกัน

ตัวแปรในกรอบดัชนีการอ่านประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวแปรด้านพฤติกรรมกรรมการอ่าน ซึ่งประกอบด้วย 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) ความหลากหลายของหนังสือที่อ่าน 2) จำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ 3) จำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ 4) เวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน 5) ร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน และ 6) ค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน กลุ่มตัวแปรด้านความสามารถในการอ่าน ซึ่งประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ 7) ความคล่องแคล่วในการอ่าน 8) ความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน 9) ความเข้าใจในการอ่าน 10) ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ 11) ความสามารถในการวิเคราะห์ และ กลุ่มตัวแปรด้านผลลัพธ์จากการอ่าน ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ 12) ความสนุกสนานเพลิดเพลิน 13) ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ 14) ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ 15) ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข และ 16) ความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ในการอภิปรายผลจะนำเสนอการอภิปรายแยกเป็น 3 ประเด็นหลักดังนี้

1.2.1 พฤติกรรมการอ่าน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่านของคนไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยมีความหลากหลายของประเภทเนื้อหาที่อ่านอยู่ระหว่าง 0-36 ประเภทเนื้อหา โดยเฉลี่ยประมาณ 20 ประเภทเนื้อหา ส่วนใหญ่จะอ่านอยู่ระหว่าง 21 ถึง 25 ประเภทเนื้อหา ถือได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายของหนังสือที่อ่านค่อนข้างมาก ซึ่งสอดคล้องกับตลาดหนังสือและสื่อการอ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันที่มีความหลากหลายของประเภทเนื้อหาเช่นเดียวกัน ทำให้ผู้อ่านมีทางเลือกในการอ่านที่หลากหลาย นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมีการอ่านหนังสือตั้งแต่น้อยกว่า 2 เรื่อง จนถึงมากกว่า 10 เรื่อง โดยเฉลี่ยอ่านอยู่ระหว่าง 3-8 เรื่องต่อสัปดาห์ และมีค่าใช้จ่ายในการอ่านตั้งแต่ 0 บาท จนถึง 9,010 บาท เฉลี่ยประมาณ 523 บาท และกลุ่มตัวอย่างบางส่วนไม่ได้อ่านหนังสือเลย แต่บางส่วนอ่านทุกวัน ใน 1 สัปดาห์ เฉลี่ยแล้วอ่านประมาณ 4 วัน ต่อสัปดาห์ โดยมีเวลาในการอ่านอยู่ระหว่าง 0-18 ชั่วโมงต่อวัน เฉลี่ยประมาณ 1.568 ชั่วโมงต่อวัน หรือประมาณ 94 นาทีต่อวัน รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือโดยเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 43 ของเวลาว่างที่มีอยู่ทั้งหมดใน 1 วัน

จากข้อค้นพบดังกล่าวนี้ เมื่อพิจารณาในเรื่องของเวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ นับรวมเวลาทั้งหมดที่มีพฤติกรรมการอ่านเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการอ่านในเวลาเรียน

การอ่านในเวลาทำงาน หรือการอ่านในการดำรงชีวิตประจำวันก็ตาม และการอ่านหนังสือในการวิจัยนี้ หมายถึงการอ่านผลงานเขียนทุกประเภททั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการอ่านจากอินเทอร์เน็ตด้วย โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้เวลาทั้งหมดในการอ่านเฉลี่ยต่อวันประมาณ 94 นาที แต่ใช้เวลาว่างในการอ่านเฉลี่ยต่อวันประมาณ 80 นาที ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจขององค์กรวิจัยตลาดชื่อว่า เอ็นโอพีเวิลด์ ที่ได้สำรวจนิสัยการบริโภคสื่อของประชาชนอายุ 13 ปีขึ้นไป จาก 30 ประเทศ เมื่อเดือนธันวาคม 2547 ถึงกุมภาพันธ์ 2548 พบว่า กลุ่มตัวอย่างคนไทยอ่านหนังสือเฉลี่ย สัปดาห์ละ 9.4 ชั่วโมง หรือประมาณวันละ 80 นาที (เอ็นโอพีเวิลด์ อ้างถึงใน อินเดียนั้นแทนเป็นประเทศที่ใช้เวลาอ่านหนังสือมากที่สุดในโลก, ม.ป.ป.) นอกจากนี้ผลการสำรวจสถิติการอ่านหนังสือของคนไทย โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อเดือนพฤษภาคม ถึงมิถุนายน 2551 พบว่า ผู้อ่านหนังสือที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปใช้เวลาอ่านหนังสือนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงานเฉลี่ย 39 นาทีต่อวัน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552) จะเห็นได้ว่าผลจากการวิจัยครั้งนี้ ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของปริมาณการอ่านหนังสือของกลุ่มตัวอย่างคนไทยในทิศทางที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามการเปรียบเทียบผลจากการสำรวจดังกล่าวนี้ ยังมีข้อจำกัด เนื่องจากกรอบในการนิยามเวลาที่ใช้ในการอ่านหนังสืออาจมีความแตกต่างกัน

หากพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมของตัวแปรพฤติกรรมการอ่านในด้านต่างๆ ถึงแม้ว่าจะมีค่าค่อนข้างสูง แต่ในความเป็นจริงแล้วเมื่อพิจารณารายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมในภาคผนวก ค. ที่แสดงถึงการแจกแจงความถี่ของตัวแปรพฤติกรรมการอ่านของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการอ่านในด้านจำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ จำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ เวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน ร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน และค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดอ่านน้อยกว่า 3 เรื่องต่อสัปดาห์ โดยมีจำนวนวันที่อ่านอยู่ระหว่าง 3 - 4 วันต่อสัปดาห์ และใช้เวลาในการอ่านเฉลี่ยต่อวันอยู่ระหว่าง 30 ถึง 60 นาที ซึ่งถ้าคิดเป็นร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดใช้เวลาว่างที่มีอยู่ในแต่ละวันเพื่อการอ่านหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 10 - 20 ของเวลาว่างทั้งหมดในแต่ละวันเท่านั้น ส่วนค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดอยู่ระหว่าง 1 ถึง 200 บาท ซึ่งถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่น้อยมากเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายอื่น ๆ แต่กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการอ่านในด้านความหลากหลายของหนังสือที่อ่านมาก โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (54.4%) มีความหลากหลายของหนังสือที่อ่านตั้งแต่ 21 ประเภทเนื้อหาขึ้นไป

จากผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยมีพฤติกรรมการอ่านที่แตกต่างกันมาก กล่าวคือ ผู้ที่ชอบอ่านก็จะอ่านหนังสือทุกวัน อ่านหนังสือหลากหลายประเภทเนื้อหา ใช้เวลาว่างทั้งหมดที่มีอยู่ใน 1 วันกับการอ่าน และมีค่าใช้จ่ายในการอ่านสูงมาก นั่นคือจะมี

ความสุขกับการอ่านเป็นอย่างมากและถือว่าการลงทุนเกี่ยวกับการอ่านเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าในทางตรงกันข้าม ผู้ที่ไม่ชอบอ่านก็จะไม่อ่านหนังสือเลย หรือถ้าอ่านก็จะใช้เวลาในการอ่านน้อยมาก ประเภทเนื้อหาที่อ่านก็ไม่มีหลากหลาย ใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมอื่น และแทบจะไม่มีค่าใช้จ่ายในการอ่านเลยถ้าไม่จำเป็นจะต้องจ่ายเพื่อการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในโครงการการศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการอ่านของคนไทย (สำนักงานอุทยานการเรียนรู้, 2551) ที่ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ ประกอบด้วยกลุ่มเด็ก เยาวชน และผู้ประกอบการ พบว่าพฤติกรรมการอ่านของคนทั้งสามกลุ่มนี้อยู่ในระดับปานกลางโดยมีการอ่านบ้างเป็นบางครั้งหยุดบ้างเป็นบางครั้ง ไม่ค่อยจะได้อ่านอย่างสม่ำเสมอ และไม่ได้ทำอย่างต่อเนื่อง

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการอ่าน จำแนกตามช่วงวัย ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพของคนไทย พบว่าผู้ที่มีอายุ 20-29 ปี มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชน มีความหลากหลายของประเภทเนื้อหาที่อ่าน จำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ และค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือนมากที่สุด แต่ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพรับจ้าง เกษตรกร และค้าขาย มีความหลากหลายของประเภทเนื้อหาที่อ่าน จำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ และค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือนน้อยที่สุด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากผู้ที่มีอายุ 20 -29 ปี เป็นช่วงเริ่มต้นวัยทำงานมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และเก็บเกี่ยวความรู้และประสบการณ์ต่างๆ เพื่อค้นพบตนเองว่าต้องการอะไรที่แท้จริง ซึ่งความรู้ที่จะได้มานั้นส่วนใหญ่ได้มาจากการอ่าน รวมทั้งผู้ที่มีอายุ 20 -29 ปี ส่วนใหญ่จะมีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี ซึ่งมีส่วนช่วยในการสืบค้นข้อมูลและเข้าถึงแหล่งข้อมูลเพื่อการอ่านได้อย่างรวดเร็วและเนื้อหาที่อ่านมีความทันสมัย น่าสนใจและหลากหลาย จึงเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้อยากอ่านมากยิ่งขึ้น ขณะที่ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป ถือว่าเป็นผู้สูงอายุ หรืออยู่ในช่วงวัยทำงานใกล้เกษียณ ส่วนใหญ่จะมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพร่างกายและสายตา จนเป็นอุปสรรคในการอ่าน รวมทั้งมีภาระหน้าที่อย่างอื่นมากมาย เช่น การเลี้ยงดูบุตรหลาน เป็นต้น จนไม่มีเวลาสำหรับการอ่าน จึงต้องแสวงหาความรู้ผ่านช่องทางอื่นแทน เช่น วิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพที่จะต้องใช้ความรู้ความสามารถทางสมอง จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องแสวงหาความรู้ที่ได้จากการอ่านมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มภูมิปัญญาของตนเองและความก้าวหน้าในอาชีพการงาน นอกจากนี้การประกอบอาชีพที่มั่นคง เช่น อาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชน เป็นต้น จะมีรายได้ที่แน่นอนสามารถลงทุนหรือใช้จ่ายเพื่อการอ่านได้ ขณะที่ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (สำหรับผู้ที่จบการศึกษาไปแล้ว) ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพที่ต้องใช้แรงงานและกำลังกายเป็นหลัก เช่น อาชีพรับจ้าง เกษตรกร และค้าขาย

เป็นต้น มีรายได้ที่ไม่แน่นอนทำให้ต้องใช้รายได้เพื่อการเลี้ยงชีพให้อยู่รอดเป็นสำคัญ รวมทั้งหนังสือในปัจจุบันราคาค่อนข้างแพงจึงอาจเป็นอุปสรรคในการซื้อหามาอ่าน

นอกจากนี้ผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา มีเวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน และร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวันมากที่สุด ขณะที่ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป มีเวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน และร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวันน้อยที่สุด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา มีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่สำคัญคือ การเรียน จึงจำเป็นต้องอ่านอยู่เสมอ และใช้เวลาว่างที่มีอยู่ในการอ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเอง ส่วนที่ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป เป็นวัยที่พ้นจากการศึกษาเล่าเรียนแล้ว และส่วนใหญ่มักจะมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ ร่างกาย ทำให้เวลาว่างส่วนใหญ่หมดไปกับการพักผ่อน หรือการทำงานอดิเรก หรือออกกำลังกาย หรือสายตาไม่ดี เป็นอุปสรรคทำให้อ่านได้น้อยลง จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยดังกล่าวบางส่วนมีความสอดคล้องกับผลการสำรวจสถิติการอ่านหนังสือของคนไทย ในปี พ.ศ.2551 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ผลการสำรวจพบว่า มีความแตกต่างของอัตราการอ่านหนังสือนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงานของประชากรแต่ละกลุ่ม โดยพบว่าผู้ชายมีอัตราการอ่านหนังสือสูงกว่าผู้หญิง อัตราการอ่านหนังสือมีความสัมพันธ์ทางลบกับวัยหรือกลุ่มอายุ แต่มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับระดับการศึกษา

1.2.2 ความสามารถในการอ่าน

ความสามารถในการอ่านในด้านความคล่องแคล่วในการอ่าน ซึ่งวัดจากเวลาที่ใช้ในการอ่านข้อความที่กำหนดให้ (ความยาวประมาณ 3-4 บรรทัด) พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้เวลาในการอ่านประมาณ 1 ถึง 480 วินาที (หรือ 0.01 ถึง 8 นาที) โดยเฉลี่ยประมาณ 56.292 วินาที จะเห็นได้ว่า คนไทยมีความคล่องแคล่วในการอ่านที่แตกต่างกันมาก และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความคล่องแคล่วในการอ่าน จำแนกตามช่วงวัย ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพของคนไทย พบว่า ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพรับจ้าง เกษตรกร หรือผู้ที่เป็นแม่บ้าน พระภิกษุ และทหารเกณฑ์มีความคล่องแคล่วในการอ่านน้อยกว่ากลุ่มอื่น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย และสายตา จนเป็นอุปสรรคในการอ่านซึ่งจะใช้เวลาในการอ่านค่อนข้างมาก ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความรู้ต่ำ ได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านมาค่อนข้างน้อย ทำให้อ่านหนังสือได้ค่อนข้างช้า ไม่คล่องแคล่ว และในบางครั้งประสบปัญหาด้านการสะกดคำ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการอ่าน นอกจากนี้ลักษณะงานของอาชีพรับจ้าง เกษตรกร หรือผู้ที่เป็นพระภิกษุ แม่บ้าน และทหารเกณฑ์ เป็นกลุ่มที่มักจะไม่ได้ใช้ความรู้ทางวิชาการในการ

ปฏิบัติงานมากนัก อาจทำให้บุคคลกลุ่มดังกล่าวไม่ค่อยได้อ่านหนังสือมากเท่าที่ควร จึงอ่านได้ไม่คล่องแคล่วหรือใช้เวลาในการอ่านค่อนข้างนานกว่ากลุ่มอื่น

สำหรับความสามารถในการอ่านของคนไทย ด้านความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน ความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ และความสามารถในการวิเคราะห์ ตามการรับรู้อยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความสามารถในการอ่านตามการรับรู้ในด้านดังกล่าว จำแนกตามช่วงวัย ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพของคนไทย พบว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชน และจบการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี มีความสามารถในการอ่านตามการรับรู้สูงกว่ากลุ่มอื่น ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป และจบการศึกษาระดับประถมศึกษา จะมีความสามารถในการอ่านตามการรับรู้ต่ำกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Scales และ Rhee (2001) ที่พบว่า ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปจะมีความสามารถในการอ่านมากกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะตีความจากการอ่านสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ ได้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า รวมทั้งผู้ที่ได้รับการจ้างงาน (หรือคนทำงาน) สามารถเข้าใจความหมายในเนื้อหาที่อ่านมากกว่าผู้ที่ว่างงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Schooten, Glopper และ Stoel (2004) ที่ว่าเมื่อคนผ่านพ้นวัยแรงงานและมีอายุมากขึ้น ความสามารถในการอ่านจะมีแนวโน้มลดลง

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก ผู้ที่จบการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพความรู้ความสามารถในการอ่านอยู่แล้วโดยปกติ และมักจะได้รับการคาดหวังทางสังคมว่าจะต้องใช้องค์ความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมาพัฒนาประเทศ ทำให้ต้องพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งมักจะประกอบอาชีพที่ต้องอาศัยความรู้ทางวิชาการ ใช้ความรู้ความสามารถทางปัญญาค่อนข้างมาก เช่น อาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชน ประกอบกับสังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการแข่งขัน ดังนั้นการอ่านจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาตนเอง และจะต้องใช้ทักษะการอ่านในการพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยผู้ที่ประสบความสำเร็จได้จะต้องใช้การอ่านเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อน ก่อให้เกิดความสงสัยใคร่รู้และเกิดความท้าทายในการอ่าน เป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมการอ่าน และมีความสามารถในการอ่านที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดการรับรู้ว่าตนเองมีความสามารถในการอ่านอยู่ในระดับมาก แต่ผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า เช่น ระดับประถมศึกษา จะมีความเชื่อในความสามารถของตนเองหรือรับรู้ว่าตนเองมีความรู้ความสามารถต่ำ ส่วนผู้สูงอายุนั้นส่วนใหญ่จะคิดว่าตนเองเมื่ออายุมากขึ้น จะมีความสามารถในการอ่านที่ลดลง หรือมักจะมีปัญหาสุขภาพ สายตาไม่ดี ลืม อ่านหนังสือไม่ค่อยออก เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงอาจทำให้บุคคลกลุ่มดังกล่าวประเมินตนเองตามการรับรู้ว่ามีความสามารถในการอ่านต่ำกว่าผู้ที่มี

การศึกษาที่สูงกว่า อย่างไรก็ตามการวัดความสามารถในการอ่านสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวัดตามการรับรู้ จึงเป็นไปได้ว่าบุคคลอาจประเมินความสามารถในการอ่านของตนเองอยู่ในระดับสูง แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ความคล่องแคล่วในการอ่านมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน ความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ และความสามารถในการวิเคราะห์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คนที่มีความคล่องแคล่วในการอ่านมากหรือใช้เวลาในการอ่านน้อยกลับมีความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน ความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ และความสามารถในการวิเคราะห์ต่ำลง ข้อมูลดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยยังมีข้อจำกัดในความสามารถในการอ่านอยู่ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาความสามารถในการอ่านของคนไทยให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากแนวคิดของ Stanovich (1986) สนับสนุนว่าคนที่มีความสามารถในการอ่านต่ำกว่าจะยิ่งมีความสามารถในการอ่านต่ำลง เมื่อระยะเวลาผ่านไปเรื่อยๆ หากไม่ได้รับการแก้ไขและพัฒนา

1.2.3 ผลลัพธ์จากการอ่าน

ผลลัพธ์จากการอ่านในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผลลัพธ์ด้านความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข และความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการอ่านนำไปสู่ผลลัพธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับมากและไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากผู้ที่อ่านจะรับรู้ได้ว่าการอ่านจะนำไปสู่การทำให้ตนเองได้รับความรู้เพิ่มขึ้น มีทักษะในการอ่าน การฟัง การเขียน และการพูดที่ดีขึ้น นำไปสู่การได้รับการจ้างงาน สามารถนำความรู้จากการอ่านไปใช้ในการปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น ก่อให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน และสามารถนำแนวคิดจากการอ่านไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bergin (1999) ที่พบว่า ความสนใจในการอ่านมีผลต่อการเรียนรู้ เพราะความสนใจในการอ่านในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะทำให้บุคคลตัดสินใจที่จะเลือกอ่านและมีความเพียรในการอ่านเรื่องนั้นต่อไป รวมทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของประเทิน มหาจันทร์ (2530) ที่กล่าวว่า การอ่านจะทำให้เกิดความพอใจ ช่วยสนองความต้องการได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ผู้อ่านมีความคิดสร้างสรรค์สนองความต้องการของความอยากรู้อยากเห็น ช่วยให้เกิดความตื่นเต็น ช่วยให้อ่านรู้จักใช้เวลาว่างได้อย่างเหมาะสม ช่วยให้เกิดความรู้ ทักษะและความก้าวหน้าในอาชีพ และช่วยยกระดับความคิดของผู้อ่านจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งได้

เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของผลลัพธ์จากการอ่านจำแนกตามภูมิหลังของคนไทย ในด้านช่วงวัย ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพ พบว่า คนไทยที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา จะมีผลลัพธ์ที่ได้จากการอ่านด้านความ

สนุกสนานเพลิดเพลินมากที่สุด แต่ยังมีอายุมากขึ้น การอ่านเพื่อความความสนุกสนานเพลิดเพลิน จะยังมีแนวโน้มที่ลดลง เนื่องจากวัยแรงงานจะสนใจการอ่านที่เป็นหนทางนำไปสู่ผลลัพธ์ด้านความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ความสามารถในการดำเนินชีวิต และความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Mellard, Petterson, และ Prewett (2007) ที่พบว่า ผู้ที่มีอายุมากขึ้นจะอ่านเอกสารที่เป็นทางการ เช่น เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำงานมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า นำไปสู่ผลลัพธ์ด้านความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ความสามารถในการดำเนินชีวิต และความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม แต่ผู้ที่มีอายุน้อยจะอ่านหนังสือประเภทแมกกาซีนเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ส่วนผู้ที่จบการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุปริญญาขึ้นไป และ/หรือผู้ที่ประกอบอาชีพราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานบริษัทเอกชน จะมีผลลัพธ์ที่ได้จากการอ่านด้านความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข และความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และ/หรือผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้างหรือเกษตรกร ซึ่งผลการวิจัยที่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการวิจัยของ Scales และ Rhee (2001) ที่พบว่า ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปจะมีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่าน และดูเนื้อหาก่อนที่จะอ่านมากกว่าผู้ที่จบการศึกษาดำกว่าระดับปริญญาตรี แสดงว่าเมื่อมีอายุมากขึ้น และมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น จะคำนึงผลลัพธ์จากการอ่านมากขึ้น โดยเฉพาะด้านความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข และความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากผู้ที่ประกอบอาชีพการงานที่มั่นคง และมีระดับการศึกษาที่สูง จะเห็นคุณค่าของการอ่านว่ามีส่วนช่วยทำให้ตนเองมีความสำเร็จในการประกอบอาชีพ มีความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ มีความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข และมีความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่มีมุมมองว่าการอ่านจะให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินต่อตนเองสูงสุด

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปรพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่าน จำแนกตามสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยของคนไทย พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง และในเขตเทศบาลจะมีพฤติกรรมการอ่านด้านความหลากหลายของหนังสือที่อ่าน จำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ จำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ เวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน ร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน ค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน และมีความสามารถในการอ่านด้านความคล่องแคล่วในการอ่าน ความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน ความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ และ

ความสามารถในการวิเคราะห์ตามการรับรู้ รวมทั้งมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่ได้จากการอ่าน ในด้านความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ และความสามารถในการ ดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุขสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอกและนอกเขตเทศบาล ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการสำรวจสถิติการอ่านหนังสือของคนไทย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552) ที่พบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีอัตราการอ่านหนังสือสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขต เทศบาล และผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีอัตราการอ่านหนังสือสูงกว่าจังหวัดอื่นๆ สาเหตุที่ เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม นำไปสู่การได้รับ โอกาสที่ต่างกัน โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอกและนอกเขตเทศบาล มีความสามารถในการ เข้าถึงแหล่งหนังสือ เช่น ห้องสมุด ร้านขายหนังสือ หรือร้านเช่าหนังสือ เป็นต้น น้อยกว่าผู้ที่ อาศัยอยู่ในเขตเมืองและในเขตเทศบาล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแหล่งหนังสืออยู่ไกลจากที่อยู่อาศัย ทำให้ไม่สะดวกในการเดินทางเพื่อไปอ่าน นอกจากนี้สื่อการอ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่ทั่วถึง สื่อสำหรับการอ่านมีราคาที่สูงไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพ สื่อสิ่งพิมพ์ในการสนับสนุนการ อ่านที่ได้รับบริจาคค่อนข้างเก่า เนื้อหาที่เก่าตามไปด้วย จึงไม่น่าดึงดูดความสนใจในการอ่าน เมื่อเทียบกับผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง และในเขตเทศบาล ที่สามารถเข้าถึงแหล่งการอ่านที่ ง่ายกว่า ส่งผลให้มีพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่านที่สูงกว่า

2. การอภิปรายผลการพัฒนากรอบดัชนีการอ่าน และดัชนีการอ่านของคนไทย

2.1 การอภิปรายผลการพัฒนากรอบดัชนีการอ่าน

กรอบดัชนีการอ่านที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบด้านพฤติกรรมการอ่าน (reading behavior) องค์ประกอบด้าน ความสามารถในการอ่าน (reading ability) และองค์ประกอบด้านผลลัพธ์จากการอ่าน (reading outcomes) ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด รวม 16 ตัว กล่าวคือ องค์ประกอบด้าน พฤติกรรมการอ่าน มีตัวบ่งชี้ 6 ตัว ได้แก่ 1) ความหลากหลายของหนังสือที่อ่าน 2) จำนวนเรื่องที่ อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ 3) จำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ 4) เวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน 5) ร้อยละ ของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน และ 6) ค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน องค์ประกอบด้าน ความสามารถในการอ่าน มีตัวบ่งชี้ 5 ตัว ได้แก่ 7) ความคล่องแคล่วในการอ่าน 8) ความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน 9) ความเข้าใจในการอ่าน 10) ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ ประโยชน์ 11) ความสามารถในการวิเคราะห์ สำหรับองค์ประกอบด้านผลลัพธ์จากการอ่าน มี ตัวบ่งชี้ 5 ตัว ได้แก่ 12) ความสนุกสนานเพลิดเพลิน 13) ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ 14) ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ 15) ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข และ

16) ความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ผลจากการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดดัชนีการอ่านตามกรอบดัชนีการอ่าน ดังกล่าวยาวละเอียดข้างต้นพบว่า โมเดลการวัดดัชนีการอ่านที่พัฒนาขึ้นนี้ มีความตรงหรือมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (empirical data) ตามหลักการวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงของโมเดลด้วยการวิเคราะห์ทางสถิติขั้นสูงตามมาตรฐานสากลที่ใช้ใน OECD (2000, 2008) และผลงานทางวิชาการอื่นๆ

ผลการพัฒนากรอบดัชนีการอ่านในการวิจัยครั้งนี้ แสดงว่ากรอบดัชนีการอ่านที่พัฒนาขึ้นนี้มีความเหมาะสมที่จะนำไปซึ่งถึงสถานการณ์การอ่านของคนไทยได้ ทั้งนี้เนื่องจากกรอบดัชนีการอ่านที่พัฒนาขึ้น ได้มาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการตรวจสอบความเหมาะสมของกรอบแนวคิดในเบื้องต้นจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งครอบคลุมกลุ่มคนในช่วงวัย อาชีพ ระดับการศึกษา และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยในพื้นที่จังหวัดต่างๆ รวม 13 จังหวัด ครอบคลุมทั้ง 4 ภูมิภาคของประเทศไทย โดยการจัดสนทนากลุ่ม จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาปรับปรุงกรอบแนวคิดดัชนีการอ่าน พร้อมทั้งกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในกรอบแนวคิด เพื่อนำไปตรวจสอบความเหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง โดยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่านและด้านการวัดผลและประเมินผล โดยการจัดเวทีประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อวิพากษ์กรอบแนวคิด และนำผลการวิพากษ์ที่ได้มาปรับปรุงกรอบแนวคิดและนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้ที่สามารถให้สารสนเทศที่ตอบตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำไปใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด กิจกรรมการดำเนินการดังกล่าวนี้ นับได้ว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งที่เป็นจุดเริ่มต้นที่มีความสำคัญที่จะทำให้ได้มาซึ่ง ตัวบ่งชี้ในกรอบดัชนีการอ่านที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานระดับสากล ตามหลักการและขั้นตอนการพัฒนาตัวบ่งชี้ ดังที่ Johnstone (1981) Burstein, Oakes และ Guiton (1992) OECD (2008) และ นางลักษณ์ วิรัชชัย (2541) ได้กล่าวไว้

2.2 การอภิปรายผลดัชนีการอ่านของคนไทย

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (second order confirmatory factor analysis) พบว่า โมเดลการวัดดัชนีการอ่านมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีองค์ประกอบที่เป็นตัวบ่งชี้การอ่านของคนไทยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ องค์ประกอบผลลัพธ์จากการอ่าน (reading outcome) รองลงมาคือ องค์ประกอบความสามารถในการอ่าน (reading ability) และองค์ประกอบพฤติกรรมการอ่าน (reading behavior) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด

ผลการวิจัยดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า การที่จะวัดหรือติดตามสถานการณ์การอ่านของคนไทย ควรให้ความสำคัญทั้ง 3 องค์ประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบด้านผลลัพธ์จาก

การอ่าน ทั้งนี้เนื่องจากเป้าหมายสูงสุดของการส่งเสริมหรือพัฒนาการอ่านของคนโดยทั่วไปก็เพื่อ
 การมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังที่สำนัก
 วิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2546) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้หลายประการ เช่น
 การอ่านเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านจิตใจ และบุคลิกภาพ เพราะ
 เมื่ออ่านมากย่อมมีความรู้มาก สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข
 สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพพรรณ อินทนิล (2546) ที่ว่า การอ่านเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา
 ทักษะทางด้านภาษา และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตมากมาย การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานที่
 จำเป็นในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้เสนอให้สมาชิกทุกประเทศช่วยกัน
 รณรงค์ให้ทุกคนในโลกนี้ได้อ่านหนังสือให้ออกให้หมดในปี พ.ศ. 2543 เพราะตระหนักใน
 ความสำคัญของการอ่าน ผลที่ตามมาจากการอ่านก็คือ ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้ที่อ่าน
 มากก็ย่อมจะมีมุมมองและวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และเป็นคนยืดหยุ่น สามารถปรับตัวให้เข้ากับ
 สังคมและพัฒนาสังคมได้ ดังนั้นเมื่อทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมนั้นก็ย่อมจะดีตามไปด้วย เมื่อ
 เกิดปัญหาต่าง ๆ ก็ย่อมจะรู้จักใช้สติปัญญาาร่วมกันแก้ปัญหา ก็จะทำให้สังคมนั้นอยู่อย่างมี
 ความสุข นอกจากนี้แล้วในการวัดและติดตามสถานการณ์การอ่าน ก็ควรมีการวัดและติดตามใน
 ส่วนของความสามารถในการอ่านด้วย เนื่องจากความสามารถในการอ่านเป็นกลไกที่สำคัญที่จะ
 ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ตามมาจากการอ่าน หากคนเราไม่มีความสามารถในการอ่าน อ่านแล้วไม่เข้าใจ
 ในเรื่องราวที่อ่าน ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ และนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ ผลลัพธ์ที่
 ต้องการให้เกิดตามเป้าหมายสูงสุดของการอ่านดังกล่าวข้างต้นก็คงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ และ
 แน่นนอนที่สุด ความสามารถในการอ่านและผลลัพธ์จากการอ่านจะไม่บังเกิดขึ้นได้ หากคนเราไม่
 เกิดพฤติกรรมการอ่านหรือไม่อ่านหนังสือ นั่นก็คือ ในการวัดและติดตามสถานการณ์การอ่านก็ควร
 จะต้องติดตามในส่วนของพฤติกรรมการอ่านด้วย ว่าคนไทยมีพฤติกรรมการอ่านมากน้อยเพียงใด
 แต่องค์ประกอบพฤติกรรมการอ่านจากผลการวิจัยนี้พบว่า มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุดในการ
 บ่งชี้ถึงการอ่านของคนไทยเมื่อเปรียบเทียบกับองค์ประกอบอื่น ๆ ทั้งนี้อาจอธิบายในมุมมองหนึ่ง
 ได้ว่าพฤติกรรมการอ่านหรือปริมาณการอ่าน อาจไม่ใช่สิ่งที่สำคัญที่สุดในการบ่งชี้ถึงการอ่านของ
 คนไทย หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า การอ่านมากหรือน้อยไม่ใช่สิ่งที่สำคัญที่สุด ความสำคัญอยู่
 ที่ว่าอ่านแล้วสามารถนำความรู้หรือสาระสำคัญจากเรื่องที่อ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ หรือนำไปสู่
 การพัฒนาความคิด การกระทำที่จะให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี นำประโยชน์สุขให้เกิดแก่
 การดำรงชีวิตของตนเองได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เนื่องจากบางคนอาจจะมีพฤติกรรมการอ่านมาก
 แต่อ่านแล้วไม่สามารถนำไปสู่การพัฒนาตนเองหรือทำให้เกิดประโยชน์จากการอ่านได้เท่าที่ควร
 ในขณะที่บางคนอาจจะมีพฤติกรรมการอ่านไม่มากนัก แต่สามารถนำสาระแก่นสารหรือผลที่เกิดจาก
 การอ่านไปสู่การพัฒนาตนเอง ทำให้การอ่านนั้นเกิดประโยชน์สูงสุดสมดังเจตนารมณ์ของการอ่านได้

จากรายละเอียดดังกล่าวมาข้างต้น ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญขององค์ประกอบทั้ง 3 ด้านในการบ่งชี้สถานการณ์การอ่านของคนไทย และองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้ มีความสัมพันธ์เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ดังจะเห็นได้จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ซึ่งพบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นบวก และพบว่าองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบดัชนีการอ่านโดยรวมค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบผลลัพธ์จากการอ่านมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบดัชนีการอ่านโดยรวมสูงที่สุด ($r = .952$) องค์ประกอบรองลงมาคือ องค์ประกอบความสามารถในการอ่าน ($r = .838$) และองค์ประกอบพฤติกรรมการอ่าน ($r = .564$) ซึ่งสอดคล้องกับน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบแต่ละด้านในการบ่งชี้ถึงการอ่านของคนไทย ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผลการวิจัยทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านของคนไทยหรือการรณรงค์ให้คนไทยมีการอ่านหนังสือมากขึ้น ก็จะเป็นการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่านไปด้วยในลักษณะองค์รวม หรือกล่าวได้ว่าการส่งเสริมและพัฒนาการอ่านของคนไทย ควรพัฒนาทั้ง 3 ด้าน ไปพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะการส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมการอ่านและความสามารถในการอ่าน ซึ่งเป็นหนทางนำไปสู่การเกิดผลลัพธ์จากการอ่านในที่สุด

เมื่อพิจารณาตัวบ่งชี้ในกรอบแนวคิดดัชนีการอ่าน พบว่า ตัวบ่งชี้ในกรอบแนวคิดทั้ง 16 ตัว มีค่าน้ำหนักขององค์ประกอบ มีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งเป็นไปตามกรอบสมมติฐานของการวิจัย และเมื่อพิจารณาตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งได้แก่ องค์ประกอบพฤติกรรมการอ่าน พบว่า ตัวบ่งชี้พฤติกรรมการอ่านที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ความหลากหลายของหนังสือที่อ่าน รองลงมาคือ จำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ จำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ ค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน เวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน และร้อยละของเวลาที่ใช้ในการอ่านต่อวัน ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ตัวบ่งชี้ดังกล่าวนี้สะท้อนพฤติกรรมการอ่านในแง่ปริมาณการอ่าน (amount of reading) เป็นหลัก ครอบคลุมใน 3 มิติย่อย ประกอบด้วย 1) ความกว้างในการอ่าน (breadth of reading) ได้แก่ ตัวบ่งชี้ความหลากหลายของหนังสือที่อ่าน และจำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ 2) ปริมาณเวลาที่ใช้ในการอ่าน ได้แก่ ตัวบ่งชี้จำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ เวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน และร้อยละของเวลารวมที่ใช้ในการอ่านต่อวัน 3) การลงทุนเพื่อได้มาซึ่งหนังสือที่อ่าน ได้แก่ ตัวบ่งชี้ค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน ซึ่งตัวบ่งชี้ทั้ง 6 ตัวนี้ครอบคลุมใน 3 มิติย่อยดังกล่าว นับได้ว่ามีความเหมาะสมในการบ่งชี้ถึงพฤติกรรมการอ่านได้ ดังที่มีงานวิจัยที่ผ่านมาได้มีการศึกษาเพื่อวัดพฤติกรรมการอ่าน หรือปริมาณการอ่าน โดยวัดจากตัวแปรต่างๆ ดังนี้ Guthrie, McGough และ Wigfield (1994) วัดปริมาณการอ่านและความกว้างในการอ่านของนักเรียน โดยแบ่งประเภทการอ่านออกเป็น 2 ประเภท คือ การอ่านในโรงเรียน และการอ่านตามความสนใจส่วนบุคคล ซึ่งสิ่งที่วัดเป็นการวัดความถี่ในการอ่าน และการเปิดรับต่อสิ่งพิมพ์หรือประเภทของ

สิ่งพิมพ์ที่อ่าน Wigfield และ Guthrie (1997) Cox และ Guthrie (2001) วัดปริมาณการอ่าน และความกว้างในการอ่านโดยวัดจากความถี่ในการอ่านและประเภทสิ่งพิมพ์ที่อ่านเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ Guthrie, Schafer และ Hutchinson (1991) วัดความหลากหลายของการอ่านเอกสาร โดยให้ผู้ตอบระบุว่า อ่านหรือไม่อ่านเอกสารประเภทต่าง ๆ ถ้าไม่อ่านให้คะแนนเป็น 0 ถ้าอ่านให้คะแนนเป็น 1 และนับคะแนนรวมกันเป็นความหลากหลายในการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับการวัดความหลากหลายของหนังสือที่อ่านในงานวิจัยครั้งนี้

สำหรับมิติที่ 2 ปริมาณเวลาที่ใช้ในการอ่าน มีงานวิจัยหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ในลักษณะต่างๆ เช่น Guthrie, Schafer และ Hutchinson (1991) วัดปริมาณเวลาในการอ่านสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ เป็นนาทีเฉลี่ยต่อวัน Allen et al. (1992) Schooten และ Gloppe (2002) Schooten, Gloppe และ Stoel (2004) วัดจำนวนนาฬิกาที่ใช้ในการอ่านต่อวัน หรือจำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการอ่านต่อสัปดาห์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหน่วยเวลาและกรอบเวลาที่วัด แต่มีนัยสอดคล้องกัน Stokmans (1999) วัดระยะเวลาในการอ่านแต่ละครั้ง นอกจากนี้ Johnsson- Smaragdi และ Jönsson (2006) ก็ได้มีการวัดปริมาณเวลาที่ใช้ในการอ่าน และวัดการเคยอ่าน/ไม่เคยอ่านหนังสือในเวลาว่าง แต่ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวัดละเอียดไปกว่าการเคยหรือไม่เคยอ่านหนังสือในเวลาว่าง โดยวัดเป็นร้อยละของเวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน ส่วนในมิติที่ 3 การลงทุนเพื่อได้มาซึ่งหนังสือที่อ่าน ในการวิจัยครั้งนี้วัดเป็นค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในการซื้อหนังสือหรือถ่ายเอกสาร และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าเช่าหนังสือ ค่าบริการห้องสมุด ค่าบริการอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งยังไม่พบว่าม้งานวิจัยใดที่มีการวัดในเรื่องนี้มาก่อน สำหรับในงานวิจัยนี้พบว่า ค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือนมีนัยสำคัญทางสถิติในการบ่งชี้ถึงพฤติกรรมการอ่าน แต่ในทางปฏิบัติจากประสบการณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามค่อนข้างจะเก็บข้อมูลให้ตรงกับค่าใช้จ่ายที่แท้จริงได้ยาก เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้จดจำถึงค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปเพื่อการอ่าน แต่เป็นเพียงค่าใช้จ่ายประมาณการเอาอย่างคร่าว ๆ และอีกปัญหาหนึ่งในทางปฏิบัติก็คือ ค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือนที่มาก ไม่ได้เป็นสิ่งที่รันตีได้เสมอไปว่าจะมีพฤติกรรมการอ่านที่มากตามไปด้วย ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าผู้ที่ซื้อไม่ได้อ่าน แต่ผู้ที่อ่านไม่ได้ซื้อหนังสือเอง เช่น ผู้ปกครองเป็นผู้ซื้อหนังสือให้บุตรหลานอ่าน แต่ผู้ปกครองไม่ได้อ่านเอง เป็นต้น นอกจากนี้ ผลการสำรวจแหล่งที่มาของหนังสือ/วัสดุการอ่าน ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า แหล่งที่มาของหนังสือ/วัสดุการอ่านที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่าอ่านทุกประเภทมีแหล่งที่มาคือ มีอยู่แล้วที่บ้านหรือที่ทำงานมากที่สุด (26.5% ถึง 55.9%) สำหรับแหล่งที่มาที่ต้องมีการเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งได้แก่ การซื้อมาเองหรือจากร้านเช่าหนังสือ พบว่า เป็นแหล่งที่มาที่กลุ่มตัวอย่างระบุถึงน้อยที่สุดในเกือบทุกประเภทของหนังสือ ยกเว้นหนังสือ/วัสดุการอ่านด้านความเพลิดเพลิน และด้านความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่าซื้อมาอ่านเอง จากผลวิจัยดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่า หนังสือ/วัสดุการอ่านที่ใช้ในการอ่าน

ส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากการซื้อหรือเช่า แต่มาจากแหล่งอื่น ๆ เช่น มีอยู่ที่บ้านหรือที่ทำงาน หรืออ่านจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องมาจากข้อมูลข่าวสารในยุคปัจจุบันส่วนใหญ่มีการเผยแพร่อยู่ในระบบอินเทอร์เน็ต และประชาชนก็สามารถเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตกันมากขึ้น ซึ่งจากผลการสำรวจครั้งนี้ ก็พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (76.7%) ระบุว่าในชุมชนที่อาศัยอยู่มีอินเทอร์เน็ตจากรายละเอียดที่ได้อภิปรายมาข้างต้นนี้ จึงอาจสรุปได้ว่าค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือนมีนัยสำคัญในทางสถิติในการบ่งชี้ถึงพฤติกรรมการอ่าน แต่อาจไม่มีนัยสำคัญในทางปฏิบัติเป็นไปได

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบความสามารถในการอ่าน พบว่า ตัวบ่งชี้ความสามารถในการอ่านที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ความเข้าใจในการอ่าน รองลงมาคือความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ ความสามารถในการวิเคราะห์ ความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน และความคล่องแคล่วในการอ่าน ตามลำดับ ซึ่งตามหลักพฤติกรรมการเรียนรู้ทางสมอง (cognitive domain) ของมนุษย์ ความจำ เป็นความสามารถพื้นฐานที่จะไปสู่พฤติกรรมที่สูงกว่า คือ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และประเมินผล แต่ในการวัดความสามารถในการอ่าน จากผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ควรให้ความสำคัญกับความเข้าใจในการอ่านมากที่สุด ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า หากคนเราอ่านแล้วเกิดความเข้าใจในเรื่องราวที่อ่าน ก็จะเป็นผลให้สามารถนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ได้ สามารถที่จะคิดวิเคราะห์แยกแยะสิ่งดี-ไม่ดี เลือกรับหรือปฏิเสธสาระจากการอ่านได้ ส่วนความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน แม้ว่าจะเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานที่นำไปสู่พฤติกรรมการเรียนรู้ในขั้นที่สูงกว่าก็ตาม แต่ความจำไม่ใช่เป้าหมายที่สำคัญที่สุดที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการอ่าน สำหรับความคล่องแคล่วในการอ่าน จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า เป็นตัวบ่งชี้ความสามารถในการอ่านที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้วัดความคล่องแคล่วในการอ่าน จากเวลาที่ใช้ในการอ่านข้อความที่กำหนดให้ กล่าวคือ คนที่ใช้เวลาในการอ่านมาก แสดงว่ามีความคล่องแคล่วในการอ่านน้อย ในทางตรงกันข้ามคนที่ใช้เวลาในการอ่านน้อย แสดงว่า มีความคล่องแคล่วในการอ่านมาก และจากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคล่องแคล่วในการอ่านกับความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน ความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ และความสามารถในการวิเคราะห์ พบว่า ความคล่องแคล่วในการอ่านมีความสัมพันธ์ในทางลบกับตัวบ่งชี้ดังกล่าวทุกตัว แสดงให้เห็นว่า การใช้เวลาในการอ่านน้อยหรือตีความว่า มีความคล่องแคล่วในการอ่านมาก กลับมีความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน ความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ และความสามารถในการวิเคราะห์ต่ำลง ซึ่งในทางปฏิบัติมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ เนื่องจากคนที่อ่านเร็วก็จะอ่านโดยขาดการพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนทำให้ไม่สามารถจดจำเรื่องที่อ่านได้ อ่านแล้วไม่เข้าใจสาระที่อ่าน ไม่สามารถนำสาระที่อ่านไปใช้ และไม่สามารถวิเคราะห์ได้ จากข้อมูลข้างต้นนี้ ทำให้ผู้วิจัย

มีความคิดเห็นว่าการอ่านของประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นการอ่านในบริบทของการดำรงชีวิตประจำวันนั้นนอกเหนือจากการอ่านในบริบทของการทดสอบในการจัดการเรียนการสอน หรือ การทดสอบเพื่อการแข่งขัน จึงอาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับความคล่องแคล่วในการอ่านมากนัก ดังข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ หรืออาจไม่ให้ความสำคัญคล่องแคล่วในการอ่านในการวัดความสามารถในการอ่านก็ได้ เนื่องจากผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบและค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบมีค่าต่ำมาก เข้าใกล้ศูนย์ นอกจากนี้การวัดความคล่องแคล่วในการอ่านยังมีข้อจำกัดในการวัดในทางปฏิบัติสำหรับประชาชนโดยทั่วไปทำได้ยาก ซึ่งจะได้อภิปรายถึงประเด็นนี้ในหัวข้อการอภิปรายเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาดีขึ้นต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าสามารถพัฒนาให้คนไทยมีความคล่องแคล่วในการอ่านสูง และอ่านแล้วสามารถจดจำเรื่องราวที่อ่านได้ มีความเข้าใจในสาระที่อ่าน สามารถนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ได้ และมีความสามารถในการวิเคราะห์ได้ดี ก็น่าจะเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่จะทำให้ได้ชื่อว่าคนไทยมีความสามารถในการอ่านอย่างแท้จริง ซึ่งตัวบ่งชี้ความสามารถในการอ่านที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับการวัดทักษะการอ่าน (reading skills) ของ OECD (2000) การวัดมาตรฐานการอ่านของ the Washington State Adult learning Standard และการวัดความสามารถในการอ่านจากงานวิจัยของ Bryant และคณะ (2000) รวมทั้งงานวิจัยของ Fien, Kame'enui และ Good (2009) ที่มีการวัดความสามารถในการอ่านโดยใช้ตัวบ่งชี้แตกต่างกันไปบ้าง แต่ก็มีองค์ประกอบของการวัดครอบคลุมตัวบ่งชี้ทั้ง 5 ตัวนี้ โดยส่วนใหญ่วัดกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียนในบริบทของการทดสอบ เพื่อจัดระดับความสามารถตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยใช้เครื่องมือหรือแบบทดสอบที่มีลักษณะแตกต่างกันไป ซึ่งอาจจะยังไม่เหมาะสมในการนำมาใช้วัดความสามารถในการอ่านสำหรับประชาชนโดยทั่วไป

สำหรับองค์ประกอบด้านผลลัพธ์จากการอ่าน ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดในการบ่งชี้ถึงผลลัพธ์จากการอ่าน คือ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข รองลงมาคือ ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ ความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และความสนุกสนานเพลิดเพลิน ตามลำดับ จากผลการวิจัยดังกล่าวนี้ ชี้ให้เห็นว่าในการวัดหรือติดตามผลลัพธ์จากการอ่าน ควรให้ความสำคัญกับความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุขมากที่สุด รองลงมาคือ ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ ความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม และความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ซึ่งตัวบ่งชี้ทั้ง 4 ตัวนี้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบค่อนข้างสูงใกล้เคียงกัน โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.76 ถึง 0.86 ส่วนความสนุกสนานเพลิดเพลินก็ถือได้ว่าเป็นส่วนประกอบหนึ่งของการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข การมีคุณภาพชีวิตที่ดีก็ควรเป็นชีวิตที่ไม่เคร่งเครียด มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีความผ่อนคลายไปด้วย ดังจะเห็นได้จาก

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ซึ่งมีค่าต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้อื่นๆ โดยมีค่าเท่ากับ 0.48 ตัวบ่งชี้ผลลัพธ์จากการอ่านทั้ง 5 ตัวดังกล่าวนี้ นับได้ว่าเป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน เช่น Guthrie และ Greaney (1991 cited in Schutte and Malouff, 2007) ที่กล่าวถึงการทำหน้าที่ของการอ่าน (reading function) ไว้ 3 ประการ คือ การอ่านเพื่อให้เกิดประโยชน์ การอ่านเพื่อความสนุกสนาน และการอ่านเพื่อการหลีกเลี่ยงจากสิ่งอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Stokmans (1999) ที่กล่าวถึง การทำหน้าที่ของการอ่าน ไว้ 4 ประการคือ 1) ส่งเสริมพัฒนาการของบุคคล (individual development) กล่าวคือการอ่านทำให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งในตนเอง เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจความเป็นไปของชีวิตทั้งในเรื่องทั่ว ๆ ไป รวมทั้งมุมมองด้านคุณธรรมและจริยธรรม 2) ความมีประโยชน์ในทางการศึกษา (educational utility) นั่นคือการอ่านทำให้บรรลุความสำเร็จในการศึกษา อาชีพ หรือการดำเนินชีวิตของตนเอง 3) ความสนุกสนานเพลิดเพลิน (enjoyment) การอ่านทำให้เกิดความสุข และ 4) การหลีกเลี่ยง (escape) กล่าวคือ การอ่านทำหน้าที่เป็นตัวเบี่ยงเบนความสนใจ ทำให้ผ่อนคลาย ลืมปัญหา และความวิตกกังวลได้ นอกจากนี้ Greaney และ Newman (1990 cited in Schutte and Malouff, 2007) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการอ่าน ไว้ 4 ประการคือ 1) การอ่านเพื่อให้ได้ความรู้ 2) การอ่านเพื่อการเสริมสร้างพลังอำนาจของบุคคล 3) การอ่านเพื่อมีส่วนร่วมในสังคม และ 4) การอ่านเพื่อการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเกี่ยวกับ การทำหน้าที่ของการอ่าน หรือจุดมุ่งหมายของการอ่าน กล่าวโดยสรุปแล้วก็มีความสอดคล้องกับความสำคัญของการอ่าน ดังที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2546) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ 8 ประการคือ 1) การอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ 2) การอ่านเป็นเครื่องมือช่วยให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ 3) การอ่านเป็นเครื่องมือสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม 4) การอ่านเป็นการส่งเสริมให้คนมีความคิดและฉลาดรอบรู้ 5) การอ่านเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินบันเทิงใจ 6) การอ่านเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต 7) การอ่านเป็นเครื่องมือในการพัฒนาระบบการเมือง การปกครอง ศาสนา ประวัติศาสตร์ และสังคม 8) การอ่านเป็นการพัฒนาระบบสื่อสาร และการใช้เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า แนวคิดของนักวิชาการต่างๆ ทั้งในเรื่องความสำคัญของการอ่าน จุดมุ่งหมายของการอ่าน หรือการทำหน้าที่ของการอ่านดังกล่าวถึงข้างต้นนี้ การที่เราจะทราบว่าการอ่านได้ทำหน้าที่ก่อให้เกิดผลตามความสำคัญ หรือตามจุดมุ่งหมายได้หรือไม่ เราก็ควรวัดจากผลลัพธ์จากการอ่าน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้จัดหมวดหมู่ผลลัพธ์จากการอ่าน ออกเป็น 5 ประเด็น ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ผลลัพธ์จากการอ่านที่มีนัยสำคัญตามข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้

3. การอภิปรายผลเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาตัวบ่งชี้/ดัชนี

3.1 การกำหนดกรอบแนวคิดและนิยามของตัวบ่งชี้ในขั้นตอนการพัฒนาดัชนีการอ่านสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบความเหมาะสมทั้งทางทฤษฎีและความเหมาะสมในทางปฏิบัติ โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านเพื่อใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในเบื้องต้น จากนั้นผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเหมาะสมในทางปฏิบัติ โดยการนำกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้นไปตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาปรับปรุงกรอบแนวคิด และนำไปตรวจสอบความเหมาะสมอีกครั้งหนึ่งโดยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการอ่าน และด้านการวัดและประเมินผล กระบวนการดังกล่าวนี้จะทำให้ได้กรอบแนวคิดดัชนีการอ่านที่มีคุณภาพ ตามที่อธิบายไว้แล้วข้างต้น อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวบ่งชี้ โดยเฉพาะในองค์ประกอบด้านความสามารถในการอ่าน ซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 5 ตัว ได้แก่ ความคล่องแคล่วในการอ่าน ความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน ความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ และความสามารถในการวิเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีวัดไว้ 2 วิธี คือ วิธีการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบ และวิธีการสอบถามโดยใช้แบบสอบถามตามการรับรู้ของผู้ตอบ เพื่อจะได้นำผลการวัดจากทั้ง 2 วิธีมาวิเคราะห์เปรียบเทียบได้ว่าวิธีการวัดแบบใดจะมีความตรงมากกว่ากัน ซึ่งผลการตรวจสอบความตรงด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า การวัดองค์ประกอบความสามารถในการอ่านตามการรับรู้ มีความตรงหรือสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีกว่าการวัดจากแบบทดสอบ ประกอบกับการพิจารณาในเรื่องความเหมาะสม รวมถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นประชาชนทั่วไป ที่มีความหลากหลายทั้งช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ สภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ผลการวัดความสามารถในการอ่านตามการรับรู้ เนื่องจากในทางปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนทั่วไป โดยให้ทำแบบทดสอบมีความยุ่งยาก และอาจไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร จึงอาจมีผลทำให้ข้อมูลที่ได้ขาดความตรง หรือความถูกต้องก็อาจเป็นได้ แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาตามหลักการวัดผลแล้ว การวัดความสามารถในการอ่านด้วยแบบทดสอบน่าจะเป็นวิธีที่เหมาะสมกว่า ดังนั้นในการวัดและติดตามความสามารถในการอ่านของคนไทยในอนาคต จึงน่าจะได้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดความสามารถในการอ่านที่เป็นมาตรฐาน และนำผลที่ได้จากแบบทดสอบที่เป็นมาตรฐานแล้วมาเปรียบเทียบกับผลการวัดตามการรับรู้อีกครั้งหนึ่ง เพื่อเป็นการพิสูจน์ยืนยันและนำไปสู่การเลือกใช้วิธีที่ดีที่สุด มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้มากที่สุด

นอกจากนี้ การวัดความคล่องแคล่วในการอ่าน ตามนิยามในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ความสามารถของผู้อ่านในการอ่านได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง โดยวัดจากเวลา (วินาที) ที่ใช้ใน

การอ่านข้อความที่กำหนดให้ แต่ในทางปฏิบัติการวัดความคล่องแคล่วในการอ่าน ยังมีข้อจำกัด และยังไม่สมบูรณ์ตามนิยาม เนื่องจากในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ เป็นการให้ผู้ตอบ ตอบแบบทดสอบซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแบบสอบถาม โดยการอ่านข้อความ และจับเวลาด้วยตนเอง ในการวิจัยครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้ช่วยนักวิจัยและพนักงาน เก็บรวบรวมข้อมูลหลายคน แม้จะได้มีการซักซ้อมทำความเข้าใจและทดลองใช้เครื่องมือรวบรวม ข้อมูลแล้วก็ตาม แต่การจับเวลาและระบุเวลาลงในแบบสอบถามอาจมีความคลาดเคลื่อนได้ ดังจะสังเกตเห็นได้จาก เวลาที่ใช้ในการอ่านที่ผู้ตอบระบุมา เช่น 1-2 วินาที ในการอ่านข้อความ ประมาณ 3-4 บรรทัด เมื่อเทียบกับเวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 52 วินาทีแล้วไม่น่าจะมีความเป็นไปได้ แต่ก็มีกรณีแบบนี้จำนวนเพียงเล็กน้อย คือ 11 คน (0.2%) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 5,865 คน แต่ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยยังคงข้อมูลตามที่ได้ตอบระบุไว้ เนื่องจากพิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อมูลเพียงจำนวนเล็กน้อยเหล่านี้ ไม่กระทบกับผลการวิเคราะห์ทางสถิติโดยภาพรวม และยังเป็น ข้อมูลหนึ่งที่จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการวัดความคล่องแคล่วในการอ่านจากประชาชน ทั่วไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาวิธีการวัดให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ในการอ่าน ผู้อ่านแต่ละคนอาจมีความตั้งใจในการอ่านไม่เท่ากัน บางคนอาจไม่ตั้งใจอ่าน ใช้เวลาในการอ่าน น้อย แต่บางคนอาจตั้งใจอ่าน โดยมีการคิดวิเคราะห์ตีความไปด้วย ทำให้ใช้เวลาในการอ่านมาก ซึ่งมีผลทำให้ตัวบ่งชี้ที่มีคุณภาพในการวัดไม่ดีเท่าที่ควร

3.2 การรวมตัวแปรและการแปลงให้เป็นค่าปกติ (normalization) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการรวมตัวแปรแบบบวก (additive) โดยใช้วิธีการกำหนดน้ำหนักความสำคัญของ ตัวแปรโดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง และ รวมตัวแปรหรือหรือตัวบ่งชี้เดียวให้อยู่ในรูปของตัวบ่งชี้รวม (composite indicator) หรือสเกล องค์ประกอบ (factor scale) จากนั้นจึงนำตัวบ่งชี้รวมที่ได้มาแปลงให้เป็นค่าปกติ โดยใช้ค่าสูงสุด-ต่ำสุด (min-max normalize) ซึ่งเป็นการทำให้ตัวบ่งชี้รวมทุกตัวบ่งชี้มีพิสัยเท่ากัน (0,1) (ซึ่งจะ เรียกว่าดัชนี) โดยนำตัวบ่งชี้รวมที่คำนวณได้ของแต่ละคน (value) ลบด้วยค่าต่ำสุดและหารด้วย พิสัยของตัวบ่งชี้ นั้นๆ และเพื่อให้การแปลความหมายดัชนีเข้าใจง่ายขึ้นจึงปรับให้เป็นฐานร้อย โดยใช้สูตรดังนี้

$$\left(\frac{\text{Value} - \text{Min}}{\text{Max} - \text{Min}} \right) \times 100$$

การแปลงโดยวิธีนี้ อาจได้ค่าที่มีความลำเอียง (bias) หากค่าของตัวบ่งชี้ นั้นๆ มีพิสัย กว้าง ซึ่งเทคนิคที่ควรใช้ก็คือ การประมาณค่าสูงสุดและต่ำสุดของตัวบ่งชี้ทั้งหมด ซึ่งในการวิจัยก็ คือพิจารณาจากค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดของตัวบ่งชี้รวมทั้ง 3 ด้าน แล้วกำหนดเป็นค่าต่ำสุด (min)

และค่าสูงสุด (max) ตามลำดับ จากนั้นจึงนำมาแทนค่าตามสูตรข้างต้น เพื่อให้ได้ผลการแจกแจงของค่าตัวบ่งชี้เป็นรูปแบบเดียวกัน แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่า พิสัยของตัวบ่งชี้ในแต่ละด้านทั้ง 3 ด้านนี้ มีค่าไม่แตกต่างกันมากนัก จึงใช้ค่าต่ำสุดและสูงสุดของตัวบ่งชี้ด้านนั้นๆ มาคำนวณตามสูตรดังกล่าว

จุดแข็งของการใช้สูตรการแปลงค่าให้เป็นค่าปกติ อยู่ตรงที่คะแนนดัชนีที่ได้เป็นคะแนนมาตรฐาน มีการแจกแจงเป็นแบบเดียวกันทั้ง 3 ดัชนี ทำให้การรวมคะแนนดัชนีการอ่านมีความถูกต้องตรงตามหลักการวัดผล และไม่มีความลำเอียง นอกจากนี้ยังมีความสะดวกในการแปลความหมาย เนื่องจากค่าเฉลี่ยของดัชนีรวมการอ่านและดัชนีการอ่านทั้ง 3 ด้าน จะมีค่าเท่ากับ 50.00

3.3 การตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดดัชนีการอ่านตามกรอบดัชนีการอ่านของไทยที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์ทางสถิติขั้นสูงตามหลักการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation modeling: SEM) หรือโมเดลลิสเรล ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ในลักษณะที่เป็นการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างหนึ่งกลุ่ม (single group SEM) ของกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งหมด ดังนั้นกรอบดัชนีการอ่านที่ได้จากผลการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นกรอบที่ใช้สำหรับการสร้างดัชนีการอ่านของคนไทยโดยทั่วไป แต่จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่าคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกันในด้านช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย มีค่าเฉลี่ยดัชนีการอ่านทั้ง 3 ด้าน คือ ดัชนีพฤติกรรมการอ่าน ดัชนีความสามารถในการอ่าน ดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน และดัชนีรวมการอ่าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ตัวแปรย่อยซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ในกรอบดัชนีการอ่านทั้ง 16 ตัว ก็มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างคนไทยที่มีภูมิหลังดังกล่าวต่างกัน ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า โมเดลการวัดดัชนีการอ่านจะมีความแปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่มคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกันหรือไม่ อย่างไร จากประเด็นดังกล่าวนี้จึงน่าจะมีการศึกษาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลข้ามกลุ่ม (model validation across groups) ระหว่างกลุ่มคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกัน เพื่อศึกษาว่าโมเดลการวัดดัชนีการอ่านของไทย มีความแปรเปลี่ยน หรือไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม (invariance across groups) โดยใช้การวิเคราะห์กลุ่มพหุ (multi-group analysis) หรือเรียกว่า การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุ (multi-group SEM) ซึ่งจะทำได้โมเดลการวัดดัชนีการอ่านที่เฉพาะเจาะจงสำหรับคนไทยแต่ละกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน สำหรับนำไปใช้ในการสร้างดัชนีการอ่านของคนไทยในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย อันจะทำให้ได้สารสนเทศที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงสำหรับคนไทยในกลุ่มนั้นๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการอ่านของคนไทยได้ตรงจุด ตรงประเด็นกับบริบทของคนไทยแต่ละกลุ่มได้มากยิ่งขึ้น

4. การอภิปรายผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อดัชนีการอ่านของคนไทยจากการศึกษาเชิงปริมาณ

4.1 การอภิปรายผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยดัชนีการอ่านระหว่างคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกัน

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยดัชนีการอ่านของคนไทยระหว่างคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกันในด้านช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งประกอบด้วย เขตที่ตั้งอำเภอ และเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า คนไทยที่มีภูมิหลังดังกล่าวต่างกันมีดัชนีการอ่านแตกต่างกัน ทั้งในด้านดัชนีพฤติกรรมการอ่าน ดัชนีความสามารถในการอ่าน ดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน และดัชนีรวมการอ่าน ข้อค้นพบดังกล่าวชี้สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยภูมิหลังของคนไทย ทั้งในด้านช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้ดัชนีพฤติกรรมการอ่าน ดัชนีความสามารถในการอ่าน และดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน รวมถึงดัชนีรวมการอ่าน หรือดัชนีการอ่านโดยภาพรวมมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่บุคคลมีสภาพภูมิหลัง หรือคุณลักษณะทั้งในด้านช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัยต่างกัน เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างในหลายแง่มุม เช่น ความสนใจ ความจำเป็นต้องใช้กิจกรรมการอ่านเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิต การศึกษาเรียนรู้ หรือการประกอบอาชีพ รวมถึงศักยภาพหรือความสามารถในการอ่าน และโอกาสในการเข้าถึงสื่อ/วัสดุการอ่าน เป็นต้น เมื่อบุคคลมีความแตกต่างกันในแง่มุมต่างๆ เหล่านี้ ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีพฤติกรรมการอ่าน หรือปริมาณความมากน้อยของการอ่าน ความสามารถในการอ่าน รวมถึงความคาดหวังผลลัพธ์หรือประโยชน์จากการอ่านแตกต่างกันไปด้วย กล่าวคือ หากพิจารณาในด้านช่วงวัย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่มีช่วงอายุ 30-39 ปี มีค่าเฉลี่ยของดัชนีพฤติกรรมการอ่าน ดัชนีความสามารถในการอ่าน ดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน และดัชนีรวมการอ่านสูงกว่าผู้ที่มีช่วงอายุในกลุ่มอื่นๆ ทั้งนี้ อาจอธิบายได้ว่า ผู้ที่มีช่วงอายุ 30-39 ปี หากมองในแง่ของพัฒนาการแล้ว ถือได้ว่าเป็นช่วงอายุที่มีพัฒนาการเข้าสู่จุดสูงสุด กล่าวคือเป็นช่วงที่มีวุฒิภาวะก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่อย่างเต็มที่ เป็นผู้ที่สามารถสำเร็จการศึกษาแล้ว หรือหากกำลังศึกษาอยู่ ก็น่าจะเป็นการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี เป็นวัยทำงานและกำลังอยู่ในช่วงของการต่อสู้ ดิ้นรน ขวนขวาย เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ที่ดี ซึ่งต้องอาศัยการอ่านเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง พัฒนางาน เพื่อสร้างความมั่นคง ความก้าวหน้าให้กับตนเองและครอบครัว อันจะนำไปสู่การมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีต่อไปในอนาคต ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่มีช่วงอายุ 30-39 ปี มีดัชนีการอ่านสูงกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสูงกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี และผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) แต่มีค่าเฉลี่ยดัชนีการอ่านทุกด้านใกล้เคียงกับผู้ที่มีช่วงอายุ 20-29 ปี และช่วงอายุ 40-49 ปี

ซึ่งในประเด็นนี้อาจอธิบายได้ด้วยเหตุผลที่คล้ายคลึงกับที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป และอายุน้อยกว่า 20 ปี มีดัชนีการอ่านในทุกด้าน และดัชนีรวมการอ่าน ต่ำกว่าช่วงอายุอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) กล่าวคือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป มีดัชนีพฤติกรรมการอ่านและดัชนีรวมการอ่านต่ำที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคคลกลุ่มนี้มีปริมาณการอ่านน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุผลที่สำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก อาจเป็นเพราะเมื่ออายุมากขึ้นมักมีปัญหาสุขภาพ เช่น ปวด สายตาไม่ค่อยดี มองไม่เห็น ตาพร่ามัว อ่านแล้วทำให้ปวดหัว ปวดประสาทตา นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องความจำเสื่อม อ่านแล้วก็จำอะไรไม่ค่อยได้ จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุมีปริมาณการอ่านหนังสือน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในเชิงคุณภาพจากผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า ปัญหาสุขภาพเป็นสาเหตุหนึ่งที่มีผลต่อการอ่าน ทำให้อ่านหนังสือได้น้อยลงทั้งในเชิงจำนวนครั้งของการอ่านและระยะเวลาในการอ่าน ดังคำพูดที่ว่า

“...ชอบอ่าน แต่เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยได้อ่าน เพราะสายตาไม่ค่อยดี...”

(อัมพร ชอบอ่าน วิทยานิพนธ์มหาสารคาม)

“...อายุมาก สายตาแย่ อ่านไปนานๆ ก็จะเริ่มพร่ามัว...”

(วิทยานิพนธ์เพชรบุรี ชอบอ่าน)

“...มีปัญหาสายตากับปวดหลัง...”

(สุนันทา ชอบอ่าน วิทยานิพนธ์พิษณุโลก)

“...ชอบอ่านหนังสือ แต่ตอนนี้อ่านไม่ค่อยได้ ปวดหัว เป็นโรคหอบ...”

(เสถียร ชอบอ่าน สระบุรี)

เหตุผลอีกประการหนึ่ง ที่อาจเป็นสาเหตุทำให้ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปมีดัชนีการอ่านต่ำ ก็คือ การมีอาชีพและหน้าที่การงานที่ค่อนข้างคงที่หรือมั่นคงแล้ว ไม่ต้องดิ้นรน ขวนขวายเพื่อการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ หรือพัฒนาอาชีพ หน้าที่การงานเพื่อความก้าวหน้ามากนัก พันวัยศึกษาเล่าเรียนแล้ว บุคคลกลุ่มนี้จึงมองว่าการอ่านมีความจำเป็นลดลง ดังข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพที่พบว่า ผู้ที่มีอายุมากแล้ว ก็มักจะอ้างว่าตนเองพันวัยศึกษาเล่าเรียนแล้ว ไม่ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดมากนัก ปล่อยให้เยาวชนรุ่นลูกหลานเขาอ่านกันให้มากๆ นอกจากนี้จากผลการวิจัยของ Carsello และ Creaser (1982) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการอ่านของผู้สูงอายุที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ซึ่งพบว่า กลุ่มที่มีอายุน้อยกว่าอ่านได้ดีกว่า และมีปัญหาทางด้านร่างกายและจิตใจที่มีต่อ

การอ่านน้อยกว่ากลุ่มที่มีอายุมากกว่า ผู้ที่มีอายุมากกว่าจะมีความยากลำบากในการจดจำเกี่ยวกับข้อเท็จจริง หรือรายละเอียดที่ได้อ่าน อ่านได้ช้าลง โดยสรุปพบว่า ทักษะการอ่าน เช่น การทำความเข้าใจใจความสำคัญ การจดจำข้อเท็จจริง การอ่านแบบเก็บรายละเอียดสำคัญ (skim) การอ่านแบบกวาด (scan) การทำความเข้าใจเนื้อหาที่อ่าน และสมาธิในการอ่านจะลดลงเมื่ออายุมากขึ้น ผู้สูงอายุมักอ่านเพื่อแก้เหงา ใช้เวลาว่างให้หมดไปโดยการอ่าน เพื่อความผ่อนคลาย รวมทั้งนิสัยการอ่านของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านอายุมากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยด้านการศึกษา และปัจจัยด้านเพศ ตามลำดับ

สำหรับในกรณีผลการวิจัยที่พบว่า ผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสามารถในการอ่าน และดัชนีผลลัพธ์จากการอ่านต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอายุอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีค่าเฉลี่ยของดัชนีพฤติกรรมการอ่านและดัชนีรวมการอ่านต่ำกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ ยกเว้นกลุ่มผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป จึงเป็นประเด็นที่น่าสังเกตว่าบุคคลกลุ่มนี้ ซึ่งเป็นเยาวชนเป็นวัยที่กำลังอยู่ในช่วงของการศึกษาเล่าเรียน เป็นวัยที่มีความจำเป็นต้องใช้การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การมีอาชีพ เพื่อความอยู่รอดในสังคม และเป็นวัยที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต แต่กลับมีดัชนีการอ่านที่ต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ เหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ ซึ่งจากการศึกษาในเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยที่หล่อหลอมสู่การสร้างนิสัยการอ่านของคนไทย สามารถสรุปได้ 3 กลุ่มปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยด้านโครงสร้างทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน หรือสถานศึกษาที่จะทำหน้าที่หล่อหลอมตามกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น ลักษณะนิสัยการเป็นคนใฝ่รู้ เจตคติต่อการอ่าน สถิติปัญญาความสามารถในการอ่าน ฐานะความเป็นอยู่และรายได้ เป็นต้น และปัจจัยภายนอกของบุคคล เช่น บริบททางสังคม อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่าน ระบบการศึกษา นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน ตลาดและการกำหนดราคาของหนังสือ เป็นต้น (ดูรายละเอียดได้จากผลการศึกษาเชิงคุณภาพ) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ สามารถเป็นได้ทั้งปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรค หากผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมด้วยช่วยกันในการทำให้อ่านดังกล่าวเป็นปัจจัยเสริม ก็น่าจะเป็นหนทางในการช่วยส่งเสริม หรือพัฒนาการอ่านให้กับกลุ่มเยาวชนได้เป็นอย่างดี

เมื่อพิจารณาดัชนีการอ่าน ของผู้ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยดัชนีพฤติกรรมการอ่าน ดัชนีความสามารถในการอ่าน ดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน และดัชนีรวมการอ่านสูงที่สุด ส่วนผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ประกอบด้วยบุคคล 2 กลุ่ม คือ ผู้ที่กำลังเรียนในระดับประถมศึกษา และผู้ที่จบการศึกษาไปแล้ว) มีค่าเฉลี่ยดัชนีการอ่านทุกด้านต่ำที่สุด และต่ำกว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาในระดับอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ค่อนข้างชัดเจนว่า ผู้ที่มีการศึกษาในระดับสูง และ

โดยเฉพาะสูงกว่าปริญญาตรี ถือได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพในการเรียนรู้สูง จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการทำให้ได้มาซึ่งสถานภาพที่กำลังเป็นอยู่ และสถานภาพของบุคคลกลุ่มนี้ ก็มักจะประกอบอาชีพในตำแหน่งหน้าที่ ที่จำเป็นต้องใช้การอ่าน เป็นกลไกสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนางานที่รับผิดชอบ ให้ดำรงอยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับตำแหน่ง หน้าที่ที่รับผิดชอบ รวมไปถึงการสร้างความก้าวหน้าในอาชีพ จึงเป็นกลุ่มที่มีดัชนีการอ่านสูงในทุกด้าน ในทางตรงกันข้ามผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ในส่วนที่เป็นกลุ่มที่กำลังศึกษาอยู่ ก็ต้องยอมรับว่า เป็นผู้ที่อยู่ในระยะเริ่มต้นของการเรียนรู้ ความรู้ความสามารถในการอ่านก็ยังอยู่ในระดับเริ่มต้น ปริมาณการอ่านก็อาจจะยังน้อยอยู่ และโดยเฉพาะผลลัพธ์จากการอ่าน ก็ยังไม่เกิดขึ้น ยังไม่เห็นผลชัดเจน เนื่องจากยังอยู่ในวัยเด็ก แต่สำหรับผู้ที่จะจบการศึกษาไปแล้ว ความรู้ที่มีอยู่ในระดับต่ำ ก็อาจจะเป็นอุปสรรคในการอ่าน คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ก็มักจะประกอบอาชีพโดยใช้แรงงานเป็นหลัก โอกาสในการเข้าถึงการอ่านก็อาจมีน้อย ด้วยศักยภาพความรู้ความสามารถที่มีอยู่อย่างจำกัด และหน้าที่การทำงานที่ไม่เอื้อต่อการอ่านเท่าที่ควรจะเป็น จึงทำให้ผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีดัชนีการอ่านต่ำที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่มีการศึกษาในระดับที่สูงกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Stokmans (1999) ที่พบว่าระดับการศึกษาเป็นตัวทำนายที่สำคัญของพฤติกรรมการอ่าน การอ่านหนังสือจะมากขึ้นเมื่อระดับการศึกษาสูงขึ้น (MedieNotiser, 2000 cited in Johnsson-Smaragdi and Jönsson, 2006) Scales และ Rhee (2001) ยังพบว่า การศึกษาเป็นตัวทำนายความบ่อยในการอ่านของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะอ่านสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ ได้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า นอกจากนี้ผลการวิจัยของ Guthrie, Seifert และ Kirsch (1986) พบว่า ระดับการศึกษาต่างกัน มีปริมาณการอ่านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีปริมาณการอ่านมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า

เมื่อพิจารณาดัชนีการอ่านของผู้ที่มีอาชีพต่างกัน จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ที่มีอาชีพรับราชการ มีค่าเฉลี่ยของดัชนีพฤติกรรมการอ่าน ดัชนีความสามารถในการอ่าน ดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน และดัชนีรวมการอ่านสูงที่สุด และสูงกว่าทุกกลุ่มอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนผู้ที่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกรมีค่าเฉลี่ยของดัชนีการอ่านทุกด้านที่กล่าวมาต่ำที่สุด ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลที่คล้ายคลึงกับผู้ที่มีการศึกษาต่างกันที่ได้กล่าวมาแล้ว เนื่องจากผู้ที่มีอาชีพรับราชการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป เป็นอาชีพที่อยู่ในแวดวงของการอ่าน มีศักยภาพ ความรู้ความสามารถในการอ่านสูง อาศัยการอ่านเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ เป็นอาชีพที่มีรายได้แน่นอนแม้จะไม่สูงนัก แต่ก็มีโอกาสหรือความสามารถในการเข้าถึงหนังสือ/วัสดุการอ่านที่ดีกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ ในทางกลับกัน ผู้ที่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา หรืออาจจะสูงกว่าบ้าง

แต่ก็ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ศักยภาพความรู้ความสามารถในการอ่านก็มีข้อจำกัด และเป็นอาชีพที่มักจะใช้แรงงานในการประกอบอาชีพ โอกาสในการอ่าน หรือความสามารถในการเข้าถึงหนังสือ/วัสดุการอ่าน ก็มีน้อยกว่า อาจจะมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาที่ต้องดิ้นรนเพื่อปากท้องเป็นสำคัญ และข้อจำกัดในด้านฐานะความเป็นอยู่และรายได้ ซึ่งผลจากการศึกษาในเชิงคุณภาพก็พบว่า ฐานะความเป็นอยู่และรายได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้บุคคลเข้าถึงหนังสือและแหล่งความรู้ เนื่องจากการอ่านต้องมีต้นทุน ไม่ว่าจะเป็นต้นทุนค่าหนังสือ ค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กับกระบวนการเตรียมความพร้อมในการอ่าน ดังคำพูดที่ว่า

“...ถ้ามีความสามารถซื้อได้ ก็ซื้อมาอ่าน ถ้าซื้อไม่ได้ ก็ไม่ได้อ่าน...”

(วรรณ ขอบอ่าน ผู้สูงอายุมหาสารคาม)

“...ราคหนังสือ อย่างเราก็เป็นอุปสรรค แต่ถ้าเป็นเด็กต่างจังหวัด ก็เป็นปัญหาแน่ๆ...”

(วรท ขอบอ่าน นักเรียนมัธยมกรุงเทพมหานคร)

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้ที่มีอาชีพต่างกัน มีดัชนีการอ่านแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Guthrie, Seifert และ Kirsch (1986) ซึ่งพบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีปริมาณการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และงานวิจัยของ Scales และ Rhee (2001) พบว่า ผู้ที่มีงานทำ จะมีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่านมากกว่า และผู้ที่ว่างงานจะมีความยากลำบากในการอ่านมากกว่า

เมื่อพิจารณาดัชนีการอ่าน ของผู้ที่อาศัยอยู่ในสภาพท้องถิ่นที่ต่างกัน จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง/เขตเมือง และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล มีค่าเฉลี่ยของดัชนีพฤติกรรมการอ่าน ดัชนีความสามารถในการอ่าน ดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน และดัชนีรวมการอ่าน สูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก และผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลอย่างมีนัยสำคัญที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากความสามารถในการเข้าถึงแหล่งหนังสือ/วัสดุการอ่าน แตกต่างกันไป กล่าวคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง/เขตเมือง และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ซึ่งอยู่ในเขตที่มีความเจริญและมีความพร้อมของแหล่งหนังสือมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดประชาชน ร้านขายหนังสือ ร้านเช่าหนังสือ อินเทอร์เน็ต ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้ก็มีโอกาสในการเข้าถึงหนังสือ/วัสดุการอ่านได้มากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอกและผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจเกี่ยวกับสภาพการอ่านในเรื่องความสามารถในการเข้าถึงการใช้บริการ จากการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งพบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอกมีความสามารถในการเข้าถึงการใช้บริการทั้งอินเทอร์เน็ต ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ร้านขายหนังสือ และร้านเช่าหนังสือน้อยกว่า

ผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง/เขตเมือง และจากผลการศึกษาในเชิงคุณภาพ ก็พบในลักษณะเดียวกัน ก็คือผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอก หรือนอกเขตเทศบาล จะมีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งหนังสือ หรือแหล่งความรู้ต่างๆ ได้น้อยกว่า ดังนั้นโอกาสในการอ่านก็จะน้อยตามไปด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการสำรวจสถิติการอ่านหนังสือของคนไทยเมื่อปี 2551 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่พบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีอัตราการอ่านหนังสือสูงกว่าภาคอื่น และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีอัตราการอ่านหนังสือสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล

4.2 การอภิปรายผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อดัชนีการอ่านของคนไทย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อดัชนีการอ่านของคนไทย พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อดัชนีการอ่านและเป็นอิทธิพลทางตรง ได้แก่ แรงจูงใจในการอ่าน ซึ่งข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่าการที่จะส่งเสริมหรือพัฒนาการอ่านของคนไทย ควรเริ่มจากการสร้างแรงจูงใจในการอ่านให้เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลก่อนเป็นสำคัญ ซึ่งอาจทำได้โดยการปลูกฝังหรือสร้างความตระหนักให้บุคคลเห็นความสำคัญ มองเห็นคุณค่าของการอ่าน นั่นคือ การปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน และการจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน ทั้งในส่วนของสภาพแวดล้อมทางครอบครัว สภาพแวดล้อมทางที่ทำงาน/โรงเรียน และสภาพแวดล้อมของชุมชนที่อยู่อาศัย ทั้งนี้เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติต่อการอ่าน และสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน มีอิทธิพลทางตรงต่อแรงจูงใจในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ในส่วนของการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน อาจทำได้โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน ทั้งในส่วนของสภาพแวดล้อมทางครอบครัว สภาพแวดล้อมทางที่ทำงาน/โรงเรียน และสภาพแวดล้อมของชุมชนที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสภาพแวดล้อมทางครอบครัวให้เอื้อต่อการอ่าน ทั้งในส่วนของ การจัดสถานที่ บรรยากาศ การจัดหาหนังสือ/วัสดุการอ่าน การมีกิจกรรมการอ่านร่วมกัน หรือการให้ความช่วยเหลือในเรื่องการอ่านแก่บุตรหลาน หรือสมาชิกในครอบครัว น่าจะเป็นปัจจัยที่ช่วยก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน และเกิดแรงจูงใจในการอ่านมากขึ้น นอกจากนี้ก็อาจทำได้โดยการสร้างความพร้อมในการอ่านให้เกิดขึ้น ทั้งความพร้อมในด้านเวลาที่จะใช้อ่าน และความพร้อมด้านหนังสือ/วัสดุการอ่าน ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน และความพร้อมในการอ่าน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อทัศนคติต่อการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า การทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน ทั้งสภาพแวดล้อมทางครอบครัว สภาพแวดล้อมทางที่ทำงาน/โรงเรียน และสภาพแวดล้อมของชุมชนที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลให้เกิดความพร้อมในการอ่าน เกิดทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน และเกิดแรงจูงใจในการอ่าน เมื่อบุคคลมีแรงจูงใจในการอ่านก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรมการอ่าน

เกิดความสามารถในการอ่าน และเกิดผลลัพธ์จากการอ่าน นั่นคือทำให้ดัชนีการอ่านของคนไทยสูงขึ้น ในขณะเดียวกัน เมื่อบุคคลมีความพร้อมในการอ่าน ทั้งความพร้อมด้านเวลา และความพร้อมด้านหนังสือ/วัสดุการอ่าน ก็จะส่งผลทั้งโดยตรงต่อดัชนีการอ่าน และยังส่งผลโดยอ้อมผ่านทางทัศนคติต่อการอ่านไปยังแรงจูงใจในการอ่าน แล้วจึงส่งผลไปยังดัชนีการอ่าน

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน เช่น Wigfield และ Guthrie (1997) พบว่า แรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอกต่างมีความสัมพันธ์กับปริมาณการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วน Schutte and Matlouff (2007) พบว่า แรงจูงใจโดยรวมมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับความถี่ในการอ่าน และความเพลิดเพลินในการอ่าน นอกจากนี้ Wang และ Guthrie (2004) พบว่า แรงจูงใจภายในเป็นตัวทำนายความเข้าใจเนื้อหาการอ่าน และ พิมพัชร พงษ์ตน (2544) ยังพบว่า แรงจูงใจในการอ่านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยด้านทัศนคติต่อการอ่าน Ajzen และ Fishbein (1980) อธิบายว่า ความเชื่อต่อพฤติกรรมส่งผลต่อทัศนคติต่อพฤติกรรม เมื่อมีทัศนคติในทางบวกก็จะเกิดเจตนาและความตั้งใจที่จะทำพฤติกรรมนั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Stokmans (1999) พบว่า ทัศนคติต่อการอ่านส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ Schooten, Glopper และ Stoel (2004) ศึกษาทัศนคติต่อการอ่านโดยยึดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน พบว่า ตัวแปรทำนายที่ดีที่สุดของพฤติกรรมการอ่าน ได้แก่ ความรู้ ความชอบ ความตั้งใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยครั้งนี้ในส่วนของทัศนคติต่อการอ่าน ส่งผลโดยทางอ้อมต่อดัชนีการอ่าน โดยผ่านแรงจูงใจในการอ่าน แต่ในงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า ทัศนคติต่อการอ่านมีอิทธิพลทางบวกต่อดัชนีการอ่านอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนทัศนคติโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.745) และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคะแนนทัศนคติต่อการอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย จึงทำให้ค่าของตัวแปรทัศนคติมีลักษณะเหมือนกัน จึงไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อดัชนีการอ่าน และในทำนองเดียวกัน สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่านก็มีอิทธิพลทางตรงต่อดัชนีการอ่านอย่างไม่มีนัยสำคัญเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่านส่งผลทางอ้อมต่อดัชนีการอ่านผ่านตัวแปรความพร้อมในการอ่าน ทัศนคติต่อการอ่าน และแรงจูงใจในการอ่าน ซึ่งมีการวิจัยที่สนับสนุนว่าสภาพแวดล้อมทางครอบครัว มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน ทัศนคติต่อการอ่าน รวมทั้งความสนใจในการอ่าน โดยพบว่า สิ่งแวดล้อมทางบ้านส่งผลต่อความสนใจในการอ่านของเด็ก ผู้ปกครองที่อ่านหนังสือให้บุตรฟังในวัยก่อนเรียนจะสามารถกระตุ้นพัฒนาการทางภาษาของเด็กและทำให้เด็กเกิดความสนใจในด้านภาษา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความสนใจในการอ่าน (Well, 1985 cited in Johnsson-Smaragdi and Jönsson, 2006) หรือมีแรงจูงใจในการอ่านนั่นเอง นอกจากนี้ ผลการศึกษาในเชิงคุณภาพ

ก็พบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางโรงเรียน และชุมชน เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดนิสัยรักการอ่านได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวซึ่งนับว่ามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังให้บุตรหลานรักการอ่านได้ตั้งแต่แรกเริ่ม หากสิ่งแวดล้อมทางครอบครัวเอื้อต่อการอ่าน มีพ่อแม่ผู้ปกครองแสดงพฤติกรรมการอ่านให้เห็นเป็นแบบอย่างแก่บุตรหลาน บุตรหลานก็จะซึมซับพฤติกรรมนั้น เห็นความสำคัญของการอ่าน และเกิดแรงจูงใจในการอ่านหนังสือ ก็จะมีนิสัยรักการอ่านได้ในที่สุด ที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่านมีอิทธิพลต่อดัชนีการอ่านโดยทางอ้อม นั่นคือ ส่งผลให้เกิดความพร้อมในการอ่าน เกิดทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน และมีแรงจูงใจในการอ่าน ก็จะอ่านหนังสือในที่สุด ดังจะเห็นได้จากคำพูดต่อไปนี้ ที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมมีผลต่อการอ่าน

“.....ขึ้นอยู่กับสภาพชุมชน บางทีไม่รู้จะอ่านไปทำไม จบแล้วก็ต้องออกไปทำนา ไม่มีเงินเรียน”

(นักเรียนอำนาจเจริญ ไม่ชอบอ่าน)

“..ที่บ้านไม่มีที่อ่านหนังสือ มันหนวกหู เสียงดังเพราะล้งรถ ก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ไม่ค่อยได้อ่าน...”

(ชลิตา ไม่ชอบอ่าน นักเรียนเพชรบุรี)

“..สภาพแวดล้อมทางบ้านน่าจะมีผล ที่บ้านมีสถานที่พร้อมที่จะให้อ่านหนังสือ ปกติอยู่บ้านป่าเป็นป่าไม้ ทำให้ไม่ค่อยสะดวกในการอ่าน เวลาให้ให้อ่าน แต่ว่าไม่ได้อ่าน”

(จรัสศรี ไม่ชอบอ่าน นักเรียนเพชรบุรี)

“..ที่ไม่ชอบอ่านเป็นมาตั้งแต่เด็ก ที่บ้านไม่ค่อยเห็นมีใครอ่านหนังสือ มีแต่เขาจะฟังดูทีวี”

(กัลยารัตน์ ไม่ชอบอ่าน ผู้ประกอบการกรุงเทพมหานคร)

“...แทบจะไม่เห็นพ่อแม่อ่านหนังสือ แต่เขาก็บอกให้ขยันเรียน ขยันอ่านหนังสือ ... ผมก็ไม่ค่อยชอบอ่านเหมือนกัน”

(นิติเทพ ไม่ชอบอ่าน นักเรียนกรุงเทพมหานคร)

5. การอภิปรายผลการศึกษาปัจจัยหรือเงื่อนไขที่หล่อหลอมสู่การสร้างนิสัยการอ่านของคนไทยจากการศึกษาเชิงคุณภาพ

จากผลการศึกษาในเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยหรือเงื่อนไขที่หล่อหลอมสู่การสร้างนิสัยการอ่านของคนไทย มีประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ ที่จะนำไปสู่การอภิปรายดังนี้

5.1 ทศนะว่าด้วยการอ่านและการแสวงหาความรู้

จากข้อค้นพบของการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับมุมมองด้านการอ่าน ซึ่งพบว่ากรอบความคิดเกี่ยวกับการอ่านมีความแตกต่างกันไปตามวัย สถานภาพและประสบการณ์ของบุคคล โดยเยาวชนจะกล่าวถึงการอ่านในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนเป็นหลักและเยาวชนที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่เป็นคนไม่ชอบอ่าน จะกล่าวถึงการอ่านในฐานะที่เป็นเพียงเครื่องมือเอาชนะการสอบเท่านั้น แม้ในการแก้ปัญหาในการศึกษาเล่าเรียนก็ยังไม่ได้แสดงให้เห็นว่า จะแก้ปัญหาโดยการไปศึกษาค้นคว้าหาคำตอบจากการอ่าน หากแต่จะรอให้เพื่อนที่อ่านก่อนแล้วมาช่วยอธิบายขยายความให้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการแสวงหาความรู้จากการอ่านยังไม่ใช่กระแสหลักของการเรียนรู้ และเป็นกรอบความคิดเกี่ยวกับการอ่านที่แคบมาก สอดคล้องและสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุน้อยกว่า 20 ปี มีดัชนีความสามารถในการอ่านและดัชนีผลลัพธ์จากการอ่านเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มวัยอื่น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้สูงอายุจะมีกรอบความคิดมุมมองที่กว้างขวางกว่าเด็กและเยาวชนมาก โดยกล่าวถึงการอ่านทั้งที่เกี่ยวกับการศึกษาเล่าเรียน การทำงาน การพัฒนาตนเอง การดำเนินชีวิต และอื่นๆ แต่ผลการวิจัยเชิงปริมาณก็พบว่า ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ชีวิตมาก โดยเฉพาะกลุ่มอายุ 50 ปีขึ้นไปเป็นกลุ่มที่อ่านน้อยกว่าทุกกลุ่ม ทั้งในด้านความหลากหลายของหนังสือที่อ่าน จำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ เวลาที่ใช้ในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน เวลาว่างที่ใช้ในการอ่านต่อวัน ค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน โดยมีดัชนีพฤติกรรมการอ่านและมีดัชนีรวมการอ่านเฉลี่ยต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับกลุ่มวัยอื่น รวมทั้งกลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี

การที่เยาวชนอธิบายเรื่องการอ่านในกรอบของการศึกษาเรียนรู้เป็นหลัก อาจเป็นเพราะยังมีประสบการณ์ชีวิตน้อย และยังต้องแสวงหาความรู้ที่จะเอามาใช้ประโยชน์ การอ่านของเยาวชนส่วนใหญ่จึงเป็นการอ่านเพื่อการเรียนรู้ อ่านเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา อ่านเพื่อพัฒนาความสามารถมากกว่าที่จะอ่านเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ยกเว้นการอ่านเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดเพื่อให้เกิดการปรับสมดุล ไม่ให้เครียดจนเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่าเยาวชนให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการศึกษาเรียนรู้ และการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินมากกว่าด้านอื่นๆ ขณะที่ผู้ใหญ่วัยทำงาน ซึ่งส่วนหนึ่งยังอยู่ในช่วงของการศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการทำงาน ดังนั้นการอ่านของคนกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งจึงเป็นการอ่านเพื่อการศึกษาเรียนรู้ แต่ส่วนใหญ่ก็เป็นการอ่านทั้งที่เกี่ยวกับอาชีพการงานและการดำเนินชีวิต

ซึ่งผลการสนทนากลุ่มนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่าวัยทำงานให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้ในการศึกษาเรียนรู้มากกว่าด้านอื่นๆ ส่วนผู้สูงอายุซึ่งไม่ได้เป็นผู้ผลิตในระบบเศรษฐกิจและไม่ใช่งานหลักของครอบครัวแล้ว ความจำเป็นที่จะต้องอ่านหนังสือเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถจึงลดลงไป เป็นการอ่านในความหมายและจุดมุ่งหมายที่แตกต่างไปจากเยาวชนและวัยทำงาน เช่น เป็นการอ่านเพื่อการดูแลสุขภาพ อ่านเพื่อสร้างความสงบสุขทางใจ อ่านธรรมชาติสอนทางศาสนา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่าผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัวและความรู้ในการดำเนินชีวิตมากกว่าด้านอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม การที่เยาวชนส่วนหนึ่งมีมุมมองเกี่ยวกับการอ่านเป็นเพียงเครื่องมือที่จะทำให้ได้คะแนนจากการสอบขึ้นหรือสอบให้ผ่าน นับว่าเป็นสถานการณ์ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลและการพัฒนาประเทศได้ เนื่องจากการอ่านหนังสือมีนัยถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความพร้อมที่จะเรียนรู้และแสวงหาความรู้ ซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพและผลิตภาพของประชากร เมื่อเยาวชนยังไม่ตระหนักและเห็นคุณค่าของการอ่านจึงเป็นการยากที่จะพัฒนาคุณภาพของประชากร

ผลการสนทนากลุ่มครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการอ่านยังไม่เป็นวิถีชีวิตปกติของคนไทย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ วิชัย ตันติวิทยาพิทักษ์ (2551) ที่ว่า พัฒนาการด้านการอ่านของคนไทยยังไม่เข้มแข็งพอที่จะถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมได้ เมื่อมีการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยก็มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาสู่สังคมไทย การเข้ามาของโทรทัศน์ทำให้คนไทยไม่สามารถก้าวพ้นจากสังคมการฟังและการบอกกล่าวไปสู่สังคมการอ่านได้ นิติสาร First Glimpse รายงานว่าคนไทยดูโทรทัศน์เฉลี่ยสัปดาห์ละ 22 – 24 ชั่วโมง หรือประมาณวันละ 3 ชั่วโมง (วิชัย ตันติวิทยาพิทักษ์, 2551) และจากการวิจัยขององค์การวิจัยตลาดชื่อว่า เอ็นโอพีเวิลด์ โดยการสำรวจนิสัยการบริโภคสื่อของประชาชนอายุ 13 ปี ขึ้นไป จาก 30 ประเทศ เมื่อต้นปี 2548 พบว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยอ่านหนังสือเฉลี่ยสัปดาห์ละ 9.4 ชั่วโมง หรือประมาณ 80 นาที ซึ่งต่ำกว่าผลการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้เล็กน้อย ที่พบว่าคนไทยอ่านหนังสือเฉลี่ยวันละ 94 นาที แต่ก็ดูโทรทัศน์เฉลี่ยสัปดาห์ละ 22.4 ชั่วโมง (เอ็นโอพีเวิลด์ อ้างถึงใน อินเดียนั้นแท่นเป็นประเทศที่ใช้เวลาอ่านหนังสือมากที่สุดในโลก, 2551) อันเป็นการสอดคล้องกับการวิเคราะห์ของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ที่ว่าเป็นไปได้ที่ส่วนใหญ่ของคนไทยยังอยู่ในวัฒนธรรมการฟังมากกว่าการอ่าน และที่คนไทยอ่านหนังสือน้อยก็เพราะความไม่คุ้นเคยกับการรับสารผ่านสื่อประเภทหนังสือหรือข้อเขียน (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2543)

จากผลการสนทนากลุ่มที่พบว่า การอ่านเป็นเพียงส่วนหนึ่งหรือเป็นเพียงช่องทางหนึ่งเท่านั้นที่จะทำให้คนมีความรู้ เนื่องจากปัจจุบันมีสื่อและช่องทางการสื่อสารมากมายในการส่งผ่านความรู้มายังผู้รับสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้อินเทอร์เน็ตซึ่งได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงอาจมีข้อโต้แย้งว่าแม้คนไทยหรือเยาวชนไทยจะไม่ได้อ่านหนังสือที่ดีพิมพ์เป็นเล่มมากนัก แต่ก็

ได้อ่านและเรียนรู้จากสื่อที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างการอ่านจากอินเทอร์เน็ต การใช้บริการ IPOD touch สำหรับการฟังสารคดี การโอนย้ายแฟ้มข้อมูล (download) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) มาอ่านใน Amazon Kindle ซึ่งเป็นเครื่องอ่านหนังสือพิมพ์ ตำราและเอกสารที่ไม่ต้องใช้กระดาษ ที่สำคัญในเครือข่ายทางสังคม เช่น facebook หรือ twitter ต่างก็มีชุมชนรักการอ่านให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และในโทรศัพท์เคลื่อนที่ก็สามารถใช้งานในการอ่านได้ แต่ก็เห็นได้ว่าการอ่านจากอินเทอร์เน็ตหลายอย่างก็เป็นไปในลักษณะของการสนทนาและการฟัง ซึ่งแตกต่างจากการอ่านเอกสารที่มีเนื้อหาสาระต่อเนื่อง นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่าการรับสารจากแหล่งอื่นๆ เช่น การอ่านหนังสือ การอ่านจากอินเทอร์เน็ต การดูโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือการสนทนาแลกเปลี่ยนกันนั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสียในตัวเองในการนำสารไปสู่ผู้รับ และสารที่ได้จากการอ่านกับสารที่ได้จากการฟังไม่เหมือนกัน เนื่องจากสื่อแต่ละชนิดมีข้อจำกัดในตัวเอง จึงสื่อสารได้ดีในบางเรื่อง แต่บางเรื่องก็สื่อสารไม่ได้ ซึ่งการรับข้อมูลข่าวสารจากการฟังก็ไม่ใช่เรื่องที่เลวร้าย แต่การรับข่าวสารด้วยวิธีการเดียวต่างหากที่ทำให้เกิดข้อจำกัดในการเรียนรู้ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2543) นอกจากนี้ยังเป็นไปได้ว่าการใช้อินเทอร์เน็ตของเยาวชนเป็นระยะเวลาหลายชั่วโมงในแต่ละวันนั้น อาจมิได้เป็นการอ่านก็ได้ หากแต่เป็นการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการดูหรือการฟัง การใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นเอกสารจึงโน้มเอียงไปในทางการดูเอกสารมากกว่าการอ่านเอกสาร เช่นเดียวกับเยาวชนรายหนึ่งที่จะระบุว่า “พอพ่อให้อ่านก็นั่งดู แต่ไม่ได้อ่าน” ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ปกครองอีกรายหนึ่งที่จะระบุว่า “บอกให้เขาดูเขาก็ดู แต่เขาไม่อ่าน”

5.2 ประโยชน์ของการอ่าน

จากการสนทนากลุ่ม พบว่าผู้ที่ชอบการอ่าน จะได้รับประโยชน์จากการอ่านอย่างกว้างขวางหลายด้าน ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการอ่านที่แตกต่างกัน เช่น อ่านเพื่อให้รู้เท่าทันกับสภาพพลวัตของสังคม เพื่อให้สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ทั้งในการเรียนการแสวงหาโอกาสและความก้าวหน้าในการทำงาน เพื่อการแก้ไขและพัฒนางานที่รับผิดชอบ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันและการดำเนินชีวิต เพื่อการผ่อนคลาย เพื่อความบันเทิงใจ หรือแสวงหาความสุขจากการอ่าน เป็นต้น การอ่านหนังสือของผู้ที่ชอบอ่านจึงเป็นการอ่านที่เกิดจากความเข้าใจ การเห็นคุณค่า และมีความตั้งใจที่จะอ่าน ซึ่งมีนัยที่แตกต่างจากการอ่านของผู้ที่อ่านเพราะความจำเป็นหรือเพราะจะต้องสอบให้ผ่านเท่านั้น ทั้งในแง่ความรู้สึกที่มีต่อการอ่าน การให้ความสำคัญ ปริมาณการอ่าน คุณภาพในการอ่าน และการนำผลการอ่านไปใช้ประโยชน์

จากการสนทนากลุ่มพบว่า เยาวชนจำนวนมากไม่ชอบการอ่านและผู้ที่ชอบอ่าน เมื่อพ้นวัยศึกษาเล่าเรียนแล้วมักไม่ค่อยได้อ่านหนังสือ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์การอ่านของคนไทยว่ายังไม่ได้ใช้การอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และการสะสมความรู้

ขณะนี้ยังไม่มีข้อมูลปรากฏที่แน่ชัดว่าคนไทยเข้าใจเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือไม่อย่างไร แต่พอที่จะกล่าวโดยสรุปจากการสนทนากลุ่มได้ก็คือ การอ่านยังไม่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนไทย ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะที่ว่า การอ่านสำหรับผู้ใหญ่ หรือคนที่เป็นพ่อแม่ นั้นมีความหมายเพียงแค่เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งของบุตรหลานในการเรียนหนังสือให้ได้ดีเท่านั้น และเมื่อเรียนจบแล้ว การอ่านหนังสือก็ไม่มี ความจำเป็น (ทำไมเด็กไม่ชอบอ่านหนังสือ, ม.ป.ป.)

5.3 ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างนิสัยการอ่าน

จากผลการศึกษาวิจัยในอดีตที่พบว่าคนไทยอ่านหนังสือน้อยนั้น นักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่านได้ตั้งสมมติฐานหรือข้อสังเกตในการอธิบายปรากฏการณ์นี้ไว้หลายมุมมองด้วยกัน โดยพิจารณาสาเหตุตั้งแต่ระดับสังคมและระบบการศึกษาลงมาจนถึงระดับครอบครัว ตัวบุคคล และโอกาสในการเข้าถึงหนังสือ เช่น

1. เป็นเพราะสังคมไทยเป็นสังคมแห่งการพึ่งและการเล่าต่อ วัฒนธรรมด้านการอ่านจึงไม่มีความเข้มแข็งพอ (วิชัย ตันติวิทยาพิทักษ์, 2551)
2. คนไทยส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัฒนธรรมการฟังมากกว่าการอ่านและที่คนไทยอ่านหนังสือน้อย ก็เพราะไม่ค่อยคุ้นกับการรับสารผ่านสื่อประเภทข้อเขียน (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2543)
3. สังคมไทยมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายไม่มีภัยธรรมชาติที่จะต้องแก้ไขมากนัก จึงมีวัฒนธรรมแบบสบายๆ ไปเรื่อยๆ ไม่จำเป็นต้องดิ้นรนค้นหาคำตอบในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมการอ่านเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจต่อการแก้ปัญหา (วิชัย ตันติวิทยาพิทักษ์, 2551)
4. ปัญหาของเด็กไทยไม่รักการอ่าน จุดสำคัญคือระบบการศึกษาของไทยที่ผ่านมาไม่ได้สอน ไม่มีจิตวิทยาให้เขาเกิดความรักที่จะอ่านหนังสือ โรงเรียนสอนให้อ่านเหมือนการบังคับให้อ่านหนังสือ (พรสิทธิ์ ทรวงสุรัตนกุล อ้างถึงใน เคล็ดลับปั้นลูกน้อยเป็นนักอ่าน, ม.ป.ป.)
5. การไม่อ่านหนังสือไม่ใช่ปัญหาของเด็กแต่เป็นปัญหาของผู้ใหญ่ เนื่องจากผู้ใหญ่ยังขาดในเรื่องการอ่าน (จรัญ มัลลียกุล อ้างถึงใน ทีมงาน ThaiNGO, 2552)
6. การที่คนไทยไม่ค่อยอ่านหนังสือ อาจเป็นเพราะมองการอ่านเป็นเพียงแค่เครื่องมือชนิดหนึ่งในการเรียนให้ได้ดีเท่านั้น เมื่อเรียนจบแล้วก็ไม่จำเป็นที่จะต้องอ่านหนังสืออีกต่อไป (ทำไมเด็กไม่ชอบอ่านหนังสือ, ม.ป.ป.)
7. ปัญหาที่ว่าเด็กไทยไม่ชอบอ่านหนังสือนั้น ความจริงแล้วเด็กไม่ได้มีปัญหา พ่อแม่ต่างหากที่บางครั้งก็ทำให้เด็กมีพฤติกรรมไม่รักการเรียน ไม่รักการอ่าน หลายคนพยายามโน้มน้าวให้โรงเรียนและพยายามเลี้ยงลูกด้วยเงิน (พรสิทธิ์ ทรวงสุรัตนกุล อ้างถึงใน เคล็ดลับปั้นลูกน้อยเป็นนักอ่าน, ม.ป.ป.)

8. ไม่ใช่คนไทยจะไม่อยากอ่าน แต่เป็นเพราะเราไม่มีหนังสือจะให้อ่านต่างหาก ร้านจำหน่ายหนังสือส่วนใหญ่อยู่ในเมือง การเข้าถึงของคนที่อยู่ในชนบทและมีความขาดแคลนก็ทำได้ยาก หนังสือก็มีราคาแพง ขณะที่ห้องสมุดในชุมชน ในโรงเรียนก็มีงบประมาณจำกัด (จรัญ มาลัยกุล อ้างถึงใน ทีมงานThaiNGO, 2552)

9. การที่เด็กไทยอ่านหนังสือน้อยส่วนใหญ่อาจไม่ได้มีสาเหตุจากการที่เด็กไม่ชอบหรือไม่รักการอ่าน แต่อยู่ที่เส้นทางที่หนังสือจะเข้าถึงตัวเด็กมีน้อย (เวทีสัมมนาเรื่องยุทธศาสตร์เส้นทางหนังสือถึงมือเด็ก, ม.ป.ป.)

จากการสนทนากลุ่ม พบว่าปัจจัยหรือเงื่อนไขที่หล่อหลอมสู่การสร้างนิสัยการอ่านของบุคคลจนระบุตนเองว่า“เป็นคนชอบอ่าน” สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยด้านโครงสร้างทางสังคม ปัจจัยภายในของบุคคล และปัจจัยภายนอกอื่นๆ ซึ่งหลายๆ ปัจจัยก็มีความสอดคล้องกับการอธิบายของนักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น

สำหรับปัจจัยด้านโครงสร้างทางสังคม ที่พบว่าสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทหล่อหลอมสู่การสร้างนิสัยการอ่านของเด็กและเยาวชน และควรทำหน้าทีนี้เป็นสถาบันแรกคือครอบครัว รองลงมาคือโรงเรียน และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษา เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน (ปัจจุบันคือสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ส่วนวัดซึ่งเคยมีบทบาทในอดีตนั้น ไม่ได้มีบทบาทสำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนในปัจจุบันแล้ว

ในทัศนะของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่เป็นผู้ปกครองหรือเป็นผู้สูงอายุมีความเชื่อว่า นิสัยรักการอ่านเป็นสิ่งที่ปลูกฝังและพัฒนาได้ และหน่วยแรกที่ต้องทำหน้าทีนี้ก็คือครอบครัว เนื่องจากครอบครัวไทยยุคใหม่เป็นครอบครัวขนาดเล็กเมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวไทยในอดีต ประกอบกับพ่อแม่ยุคใหม่เป็นพ่อแม่ที่มีการศึกษาสูงขึ้น อยู่ในสังคมอุตสาหกรรมและบริการในสัดส่วนที่สูงขึ้น เห็นความสำคัญของการพัฒนาสติปัญญาของบุตรหลานมากขึ้น ดังนั้นการมีบุตรและการเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวยุคใหม่จึงเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณของบุตร นั่นคือจะมีการลงทุนเพื่อคุณภาพของบุตรหลานมากขึ้น และการศึกษาก็คือเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของเด็กและเยาวชนที่พ่อแม่นำมาใช้ กระบวนการให้การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงผลักดันให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ อ่านออกเขียนได้ วิเคราะห์สังเคราะห์เป็น มีทักษะในการคิด ทั้งยังมีสื่อการเรียนรู้ประเภทต่างๆ มาสนับสนุนให้เยาวชนเรียนรู้ได้เร็วกว่าแต่ก่อนมาก

กระบวนการที่พ่อแม่ผู้ปกครองสามารถนำมาใช้เพื่อปลูกฝังให้บุตรหลานสนใจการอ่าน ได้แก่ การอ่านเป็นแบบอย่างให้แก่บุตรหลานเห็นหรืออ่านเป็นเพื่อนกันกับบุตรหลาน การอบรมบ่มเพาะให้บุตรหลานรักการอ่าน การส่งเสริมให้บุตรหลานอ่านหนังสือ การให้คำแนะนำอย่างมีความเข้าใจ รวมทั้งการจัดสภาพภายในบ้านให้เอื้อต่อการสร้างบรรยากาศการอ่าน เป็นต้น เรื่องนี้

อาจเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับครอบครัวที่รักการอ่านอยู่แล้วหรืออ่านหนังสือกันเป็นปกติแล้ว แต่สำหรับครอบครัวที่ไม่ค่อยได้อ่านหนังสือมาก่อนอาจยุ่งยากอยู่บ้างและต้องปรับตัวมากเช่นกัน ทั้งในเชิงแนวคิดและการปฏิบัติจริง เพราะจะต้องทำสิ่งที่ไม่เคยทำ และบางครอบครัวอาจจะทำไม่ได้ด้วยข้อจำกัดต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคของการอ่าน

แนวคิดในการสร้างนิสัยการอ่านโดยเริ่มต้นที่ครอบครัวนี้ สอดคล้องกับข้อสรุปของเวทีสัมมนาเรื่องยุทธศาสตร์เส้นทางหนังสือถึงมือเด็ก ที่ระบุว่าครอบครัวเป็นส่วนสำคัญที่สุดที่จะเพาะนิยักรักการอ่านแก่เด็ก โดยพ่อแม่จะต้องปลูกฝังให้ลูกรักการอ่านตั้งแต่เยาว์วัย พ่อแม่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านหนังสือ (เวทีสัมมนาเรื่องยุทธศาสตร์เส้นทางหนังสือถึงมือเด็ก, ม.ป.ป.) เพราะการรอให้เด็กเริ่มต้นการสัมผัสหนังสือเมื่อเด็กเข้าเรียนชั้นอนุบาล เป็นความเข้าใจผิดของพ่อแม่ผู้ปกครองไทยที่จะคิดอย่างนั้น (รวมพลัง รักการอ่าน, 2546) สอดคล้อง กับแนวคิดของ สิริกร มณีรินทร์ (อ้างถึงใน รวมพลัง รักการอ่าน, 2546) ที่เชื่อว่าพ่อแม่อ่านหนังสืออะไร ลูกจะอ่านอย่างนั้น ดังนั้นควรเริ่มที่ครอบครัว รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของเกษม วัฒนชัย (อ้างถึงใน รวมพลัง รักการอ่าน, 2546) ซึ่งกล่าวไว้ว่า “ลูกๆ ได้เห็นภาพพ่ออ่านหนังสือ มีมุมหนังสือในบ้านให้ลูกหยิบจับได้ง่าย ส่งผลให้ลูกรักการอ่านไปโดยปริยาย” แต่แนวความคิดนี้ค่อนข้างจะขัดแย้งกับแนวคิดของ มกุฏ อรฤดี (อ้างถึงใน พรเทพ เฮง, 2550) ซึ่งเป็นนักเขียนและอยู่ในวงการหนังสือมายาวนาน โดย มกุฏ อรฤดี เห็นว่าการสอนอ่านโดยเริ่มจากครอบครัวเป็นความผิดพลาดที่จะนำแนวคิดแบบชาตินิยมตะวันตกเช่นนี้เข้ามาใช้กับสังคมไทย เนื่องจากครอบครัวไทยส่วนมากเป็นครอบครัวเกษตรกรรม ซึ่งพ่อแม่ไม่ค่อยมีความรู้ ไม่ค่อยรู้หนังสือหรือรู้แต่ไม่ใส่ใจ อีกกลุ่มหนึ่งคือผู้ที่หาเช้ากินค่ำซึ่งต้องออกจากบ้านตั้งแต่เช้าตรู่และกลับมาเมื่อลูกๆ นอนหมดแล้ว คนเหล่านี้มีรายได้ต่ำขณะที่หนังสือสำหรับเด็กมีราคาสูง การเริ่มต้นการอ่านที่ครอบครัวจึงเป็นภาระของพ่อแม่ที่จะต้องสนับสนุน จากสถานการณ์ที่เป็นจริงของครอบครัวไทยดังกล่าว จึงเป็นไปได้ยากมากที่จะรับผิดชอบได้ แม้แต่ครอบครัวที่ไม่มีปัญหาทางเศรษฐกิจก็ยิ่งยากที่จะซื้อหนังสือให้ลูกและชวนลูกมาอ่านหนังสือ การเริ่มต้นการอ่านต้องเริ่มที่โรงเรียน เพราะเด็กๆ อยู่โรงเรียนมากกว่าอยู่กับพ่อแม่และธรรมชาติของเด็กนั้นจะเชื่อครูมากกว่าพ่อแม่

ในเรื่องการสร้างนิสัยการอ่านนี้ พรสิทธิ ทรวงสุรัตน์กุล (อ้างถึงใน เคล็ดลับปั้นลูกน้อยเป็นนักอ่าน, ม.ป.ป.) กล่าวว่าบทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองนับว่าสำคัญที่สุด รองลงมาคือครูในโรงเรียน ที่จะสร้างให้เด็กเป็นนักอ่าน โดยพ่อแม่และครูอาจร่วมมือกันศึกษาลูกของตนเองว่าเขาชอบอะไรเป็นพิเศษ ให้เขาอ่านในสิ่งที่เขาชอบ เอาเรื่องที่เขาสอบมาจุดกระแสให้เขารักการอ่าน ให้เขาทำรายงานส่งครูหรือทำกิจกรรมเกี่ยวกับเรื่องนั้น

โรงเรียนจึงเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญอีกสถาบันหนึ่งที่ผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้รับการปลูกฝังนิสัยการอ่านและยังคาดหวังบทบาทนี้เป็นอย่างมากสำหรับการพัฒนาคนรุ่นใหม่ อาจจะ

คาดหวังมากกว่าบทบาทของครอบครัวซึ่งหมายถึงตนเองด้วยที่จะต้องทำหน้าที่ปลูกสร้างนิสัยให้กับบุตรหลาน แต่ที่ต้องกล่าวถึงบทบาทของครอบครัวว่าเป็นหน่วยแรกที่ควรเสริมสร้างนิสัยการอ่าน เพราะเด็กเกิดและอยู่ในครอบครัวก่อนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ครอบครัวจึงควรทำหน้าที่ก่อนโดยไม่ต้องรอให้ถึงวัยที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนได้ เพื่อไม่ให้เด็กต้องพลาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพด้านการอ่าน ในลักษณะที่ว่า “กว่าจะถึงอนุบาลก็สายเสียแล้ว” ซึ่งในอดีตมีเด็กและเยาวชนจำนวนมากที่พลาดโอกาสอย่างนี้แล้วต้องมาเริ่มต้นที่โรงเรียน โดยมีครูและเพื่อนเป็นผู้สนับสนุนชี้นำ

มกุฏ อรฤดี (อ้างถึงใน พรเทพ เสง, 2550) ยืนยันว่าการเริ่มต้นการอ่านที่เหมาะสมคือการเริ่มต้นที่โรงเรียน เพราะครูได้เรียนรู้ด้านจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับเด็ก และอยู่กับเด็กมานานย่อมจะรู้ธรรมชาติของเด็กได้ดี

“...เพราะครูเขาได้เรียนทางด้านจิตวิทยาทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก แล้วก็อยู่กับเด็กมาตั้งแต่มาตั้งที่รุ่นๆ เพราะฉะนั้นย่อมรู้ธรรมชาติของเด็ก...”

ในขณะที่บางทัศนะเห็นว่าการมอบหมายภาระการปลูกฝังการรักการอ่านให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียนฝ่ายเดียวเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและเป็นการโยนภาระให้โรงเรียนมากเกินไป เช่น พรสิทธิ ทรวงสุรัตน์กุล (อ้างถึงใน เคล็ดลับปั้นลูกน้อยเป็นนักอ่าน, ม.ป.ป.) ผู้อำนวยการสโมสรนักอ่าน เห็นว่า การที่เด็กไทยไม่ชอบอ่านหนังสือ ความจริงแล้วเด็กไม่ได้มีปัญหา แต่พ่อแม่ต่างหากที่บางครั้งก็ทำให้เด็กมีปัญหา มีพฤติกรรมไม่รักการเรียน ไม่รักการอ่าน พ่อแม่หลายคนพยายามโยนภาระให้โรงเรียน และพยายามเลี้ยงลูกด้วยเงิน อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้ร่วมสนทนาที่มีประสบการณ์ได้รับการปลูกฝังด้านการอ่านเห็นว่าครอบครัวและโรงเรียนควรทำหน้าที่ร่วมกันในการสร้างนิสัยการอ่านให้กับเด็กตามบทบาทหน้าที่ของตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สิริกร มณีรินทร์ (อ้างถึงใน รวมพลัง รักการอ่าน, 2546) ที่ว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เด็กรักการอ่านไม่เพียงพ่อแม่เท่านั้น คุณครูก็มีบทบาทสำคัญเช่นกัน สอดคล้องกับ สายสุรี จุติกุล (อ้างถึงใน ขึ้นนิสัยการอ่านเกิดจากสำนักพ่อแม่, 2552) ที่กล่าวว่า พ่อแม่ และอาจารย์ถือเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยปลูกฝัง สร้างฐานรากในจิตสำนึกของเด็กให้รักการอ่าน สอดคล้องกับความเห็นของ วิลาสินี อุดุลยานนท์ (อ้างถึงใน ศธ.ทုံมบ 1 พันล้าน ส่งเสริมการอ่าน, 2553) ที่กล่าวว่า ทุกฝ่ายต้องช่วยกันสร้างนิสัยการอ่านให้กับเด็ก โดยเริ่มจากพ่อแม่ และโรงเรียน และสอดคล้องกับความเห็นของ สุวดี จงสถิตย์วัฒนา (อ้างถึงใน รวมพลัง รักการอ่าน, 2546) นายกสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ที่กล่าวว่า มีบางคนเข้าใจว่าการสร้างนิสัยการอ่านต้องเป็นหน้าที่ของครู แต่ในความจริงทั้งสองฝ่ายมีส่วนปลูกฝังการอ่าน โดยพ่อแม่ต้องตระหนักรู้ว่าต้อง

อุทิศเวลาวันละ 10-20 นาที กับการนั่งอ่านหนังสือกับลูก ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับเด็กมาก ทั้งนี้โรงเรียนต้องมีส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมให้ครอบครัวส่งเสริมการอ่านด้วย จะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ในส่วนของวัดซึ่งเคยมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมนิสัยการอ่านของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนชายที่เป็นศิษย์วัดหรือบวชเรียนอยู่ในวัด แต่ปัจจุบันไม่ได้มีบทบาทหน้าที่ในเรื่องนี้แล้วและผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มก็ได้คาดหวังในบทบาทนี้ เนื่องจากระบบการศึกษาทั่วไปสำหรับคนรุ่นใหม่ได้แยกตัวออกจากวัดอย่างชัดเจน จะมีก็เพียงบางวัดที่จัดให้มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาหรือมีโรงเรียนการกุศลของวัด แต่การเรียนการสอนส่วนใหญ่ก็เป็นไปตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้หน่วยงานที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ควรมีบทบาทในการส่งเสริมการอ่านของประชาชนให้มากขึ้น ซึ่งมีผู้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักจะเน้นการพัฒนาเชิงวัตถุ เช่น จัดให้ไฟฟ้า ถนนหนทาง ขุดบ่อก่อสร้าง มากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตหรือเรื่องการอ่านของประชาชน เพราะไม่เป็นรูปธรรมที่มองเห็นได้ ขณะที่ความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาการอ่านหนังสือของประชาชนจึงมีน้อยหรือไม่มี ดังปรากฏในการสนทนากลุ่มว่าเคยมีที่อ่านหนังสือพิมพ์ มีที่อ่านหนังสือในชุมชนโดยได้รับงบประมาณสนับสนุนค่าหนังสือพิมพ์จาก อบต. แต่ปัจจุบันขาดผู้ดำเนินการ ขาดคนดูแล หรือไม่มีแล้ว เป็นต้น

ในส่วนของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ซึ่งเน้นการจัดการศึกษาให้กับผู้ใหญ่ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ปัจจุบันได้เร่งรัดจัดตั้ง กศน.ตำบลขึ้นเพื่อเป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ในการทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชน รวมทั้งเป็นศูนย์ส่งเสริมการอ่านด้วย แต่ก็อาจจะยังไม่สามารถให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง จะต้องรอพัฒนาการและการติดตามผลไปอีกระยะหนึ่ง

ในด้านปัจจัยภายในของบุคคล ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่าปัจจัยภายในบุคคลหลายประการที่ช่วยหล่อหลอมนิสัยการอ่าน ได้แก่ การเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน การเห็นคุณค่าของการอ่าน มีความรู้สึกรักหรือมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน การมีวุฒิภาวะที่สูงขึ้น สถิติปัญญาความสามารถในการอ่าน สุขภาพของผู้อ่าน อาชีพและหน้าที่การงาน ฐานะความเป็นอยู่และรายได้

การเป็นคนใฝ่รู้ใฝ่เรียนเป็นบุคลิกเฉพาะที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่ชอบอ่าน และน่าจะส่งผลต่อปัจจัยอื่นๆ อีกหลายปัจจัย เช่น ความรู้สึกรักหรือมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน เห็นประโยชน์ของการอ่าน เกิดแรงบันดาลใจในการอ่าน มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะอ่าน และมีพฤติกรรมอ่านอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นลักษณะของบุคคลแห่งการเรียนรู้ (learning person) เมื่อผนวกเข้ากับการมีวุฒิภาวะที่สูงขึ้น สถิติปัญญาความสามารถในการอ่าน สุขภาพ อาชีพและ

หน้าที่การงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้ ตลอดจนฐานะความเป็นอยู่และรายได้ ก็ยังทำให้บุคคลนั้นสามารถเข้าถึงการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะภายในของบุคคลเหล่านี้ หลายปัจจัยเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ไม่ยากนัก แต่ก็ต้องอาศัยการหล่อหลอมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ด้วย เช่น ในเรื่องของการเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน การเห็นคุณค่าของการอ่าน มีความรู้สึกหรือมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน เป็นต้น ผลการวิจัยนี้สนับสนุนผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อดัชนีการอ่านคือ แรงจูงใจในการอ่าน รองลงมาคือทัศนคติต่อการอ่าน สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน และความพร้อมในการอ่าน ตามลำดับ

ด้านปัจจัยภายนอกของบุคคล ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่าปัจจัยภายนอกที่ช่วยหล่อหลอมนิสัยการอ่านของบุคคล ได้แก่ สภาพของชุมชนที่อยู่อาศัยและที่ทำงาน สังคมเพื่อน บรรพบุรุษในการอ่านหนังสือ ระบบตลาดและการกำหนดราคาหนังสือ

สภาพของชุมชนที่อยู่อาศัยและที่ทำงาน เป็นบริบทสำคัญที่หล่อหลอมหล่อหลอมจิตใจของบุคคล และเป็นสภาพแวดล้อมที่อาจส่งเสริมสนับสนุน หรือสกัดกั้นการอ่านหนังสือของบุคคล หรือสร้างบุคลิกด้านการอ่านของบุคคลได้ กล่าวคือ หากบุคคลอาศัยอยู่ในบริบทของสังคมที่ต้องใช้ความรู้ในการดำเนินชีวิตหรือทำงาน อยู่ในสถานที่ที่ต้องใช้ความรู้ในการปฏิบัติงาน (knowledge worker) สภาพสังคมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ยอมรับและให้ความสำคัญกับผู้รู้ ตลอดจนการใช้ความรู้ในการพัฒนาและแก้ปัญหา บุคคลก็จะมีการเรียนรู้อยู่เสมอ และกลายเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (learning person) การพัฒนาด้านการอ่านของบุคคลเหล่านี้ก็จะง่ายขึ้นโดยง่าย แต่หากสภาพสังคมเป็นสังคมชนบท ผู้คนส่วนใหญ่เป็นไม่ได้ใช้วิชาความรู้มากนัก ความจำเป็นในการอ่านหนังสือก็จะมีไม่มาก และไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องอ่านหนังสือ เพราะคนที่ไม่อ่านหนังสือก็อยู่ในสังคมนั้นได้ ผลการวิจัยนี้สนับสนุนผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่พบว่า คนไทยที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองและในเขตเทศบาลมีดัชนีการอ่านสูงกว่ากลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอรอบนอกและนอกเขตเทศบาล ตามลำดับ

นอกจากนี้สังคมเพื่อนที่คบหากันก็นับว่าเป็นแหล่งอิทธิพลที่มีความสำคัญต่อความคิดและพฤติกรรมการอ่านอย่างมากเช่นกัน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นช่วงที่กำลังแสวงหาตัวตนและความเป็นอิสระ เยาวชนวัยรุ่นจะติดเพื่อนมากและอาจเชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อแม่หรือครู ผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่เป็นพ่อแม่ผู้ปกครองแล้วจำนวนมากยอมรับว่าบุตรหลานของตนได้รับอิทธิพลจากเพื่อนมาก โดยเฉพาะอิทธิพลที่จะชักจูงกันให้ออกห่างไปจากการอ่าน ขณะที่คนชอบอ่านชี้ให้เห็นว่าเพื่อนเป็นผู้ที่สร้างแรงจูงใจให้อ่าน และการสนทนาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนที่ชอบอ่านจะทำให้วงสนทนามีขอบข่ายเนื้อหาที่กว้างขึ้น หรือแม้แต่การคบเพื่อนที่ชอบหรือมีความถนัดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็สามารถสร้างแรงจูงใจให้สนใจติดตามเรื่องนั้นไปด้วย

นอกจากนี้ระบบการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนก็ส่งผลต่อการหล่อหลอมทักษะการอ่านของเยาวชนผ่านทางโรงเรียน ระบบการศึกษาซึ่งเป็นแม่บทของการจัดการเรียนการสอนของประเทศนับว่ามีผลอย่างมากต่อการหล่อหลอมทักษะการอ่าน เนื่องจากฐานคิดทฤษฎีที่รองรับระบบการศึกษาจะมีผลต่อการจัดโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการในโรงเรียน รวมไปถึงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมสนับสนุนส่งเสริมต่างๆ รวมทั้งการสอนอ่านและการนำกิจกรรมการอ่านไปใช้ในการวัดและประเมินผล จากการสนทนากลุ่ม พบว่าระบบการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันน่าจะมีปัญหาในเรื่องการสอนอ่าน เนื่องจากพบว่าเด็กๆ อ่านหนังสือไม่ค่อยได้ ผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำนวนหนึ่งจึงเสนอว่าน่าจะต้องปรับระบบการเรียนการสอนหรือนำเอากระบวนการอ่านมาใช้ในการเรียนการสอนและการประเมินผลให้มากขึ้น ซึ่งผลการศึกษาที่สอดคล้องกับผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2551 ที่พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทั่วประเทศ ร้อยละ 10.53 อยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุงการเขียน และร้อยละ 5.81 เขียนหนังสือไม่ได้ ร้อยละ 3.52 ต้องปรับปรุงด้านการอ่าน และร้อยละ 4.18 อ่านหนังสือไม่ได้ (ฟาฏินา วงศ์เลขา, 2553)

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มมีความเห็นว่ายโยบายในการส่งเสริมการอ่านของรัฐที่ดำเนินการผ่านทางหน่วยงานต่างๆ เป็นนโยบายสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้ประชาชนอ่านออกเขียนได้ แต่ก็มักมีข้อจำกัดในเรื่องความต่อเนื่องของโครงการ หรือการนำนโยบายสู่การปฏิบัติมีความเข้มงวดจนไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น นโยบายการให้ยืมหนังสือเรียน ซึ่งนักเรียนจะต้องนำหนังสือส่งคืนในสภาพที่เรียบร้อย หากชำรุดหรือสูญหาย โรงเรียนบางแห่งกำหนดให้นักเรียนส่งคืนเป็นเงิน ทำให้เด็กๆ ไม่กล้าที่จะนำหนังสือไปใช้ ด้วยเกรงว่าหนังสือจะเก่าหรือถูกขโมย ในที่สุดก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากหนังสือตามโครงการยืมเรียน เป็นต้น ซึ่งสายสุรี จุติกุล (อ้างถึงใน ชัยนัยการอ่านเกิดจากสำนักพ่อแม่, 2552) มีความเห็นว่าขณะที่พ่อแม่ และอาจารย์ช่วยกันปลูกฝังสร้างฐานรากในจิตสำนึกของเด็กให้รักการอ่านนั้น รัฐบาลต้องสนับสนุน และปลูกฝังจิตสำนึกให้เด็กรักการอ่านอย่างจริงจังไปพร้อมกันด้วย และในขณะที่ปัจจุบันมีการผลิตหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ในปริมาณที่มากขึ้นหลากหลายขึ้น แต่การกระจายของหนังสือไปยังท้องถิ่นชนบทก็ยังมีไม่มาก หนังสือส่วนใหญ่ยังกระจุกตัวอยู่ในเขตเมือง ประกอบกับการกำหนดราคาหนังสือเป็นไปตามกลไกตลาดและมักมีราคาแพง จนเป็นอุปสรรคต่อการซื้อหาหนังสือมาอ่าน โดยเฉพาะผู้ที่มิร่ำรวยได้น้อยหรือนักเรียนในครอบครัวที่มีฐานะยากจนไม่สามารถซื้อหาหนังสือที่มีคุณภาพดีมาอ่านได้ ระบบตลาดและการกำหนดราคาหนังสือจึงมีผลต่อการสร้างนิสัยการอ่านของคนไทยด้วย ซึ่งในเรื่องนี้ มกุฏ อรฤดี (อ้างถึงใน พรเทพ เสง, 2550) เสนอว่าจำเป็นต้องมีสถาบันหนังสือแห่งชาติและต้องตราเป็นกฎหมายเท่านั้นจึงจะช่วยแก้ปัญหาระบบการจัดการหนังสือในภาพรวมได้

5.4 ปัญหาและอุปสรรคในการอ่านของคนไทย

สภาพที่เป็นปัญหาหรือเป็นอุปสรรคขัดขวาง ทำให้บุคคลไม่ได้อ่านหนังสือตามปกติ หรืออ่านหนังสือได้น้อยลงไปจากที่เคยอ่าน หรือมีประสิทธิภาพในการอ่านลดลง ที่สำคัญได้แก่ ข้อจำกัดของเวลา ปัญหาสุขภาพ การขาดทักษะการอ่าน อ่านไม่คล่องหรืออ่านไม่ออก การขาดเป้าหมายในการอ่าน ความรู้สึกเบื่อหน่ายกับสถานการณ์บ้านเมืองหรือการนำเสนอข่าวสารที่ก่อให้เกิดความสับสนไม่ตรงกับข้อเท็จจริง เป็นต้น บางปัญหาอาจมีสาเหตุที่เชื่อมโยงกับระบบสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่แก้ไขได้ยากในระดับปัจเจกบุคคล เช่น เรื่องความยากจนของประชาชน ซึ่งมีผลให้ต้องใช้ชีวิตแบบดิ้นรนเพื่อการอยู่รอดก่อนที่จะคำนึงถึงการอยู่อย่างมีคุณภาพ หรือมีคุณภาพชีวิตที่ดี ต้องจัดสรรเวลาให้กับการทำงานมากเกินไป จนทำให้เวลาที่จะใช้ในกิจกรรมการอ่านของตนเองลดลง รวมทั้งไม่มีเวลาที่จะดูแลเรื่องการอ่านของบุตรหลานได้ อันเป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มพูนทักษะการอ่านหรือไม่สามารถอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การขาดทักษะการอ่าน อ่านไม่คล่องหรืออ่านไม่ออก ซึ่งจะทำให้บุคคลขาดแรงจูงใจหรือไม่สนใจการอ่านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ประเด็นนี้อาจต้องแก้ไขผ่านระบบการศึกษาของชาติ รวมทั้งปัญหาหนังสือมีราคาแพงที่ทำให้ผู้อ่านมีข้อจำกัดในการซื้อหาหนังสือมาอ่าน หรือไม่สามารถเข้าถึงหนังสือที่มีคุณภาพดีได้ ก็จำเป็นที่จะต้องได้รับการดูแลจากภาครัฐเช่นกัน

ที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือความรู้สึกเบื่อหน่ายกับสถานการณ์บ้านเมืองหรือการนำเสนอข่าวสารที่ก่อให้เกิดความสับสนไม่ตรงกับข้อเท็จจริง จนทำให้บางคนไม่สนใจอ่านหรือรับฟังข่าวสารที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มอันตรายของการสื่อสารในอนาคต ที่สุกัญญา สุตบรรทัด (2553) วิเคราะห์ไว้ คือแนวโน้มของสื่อเสรีที่ไร้เสรี โดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีการกล่าวหาโจมตีกันในโลกไซเบอร์ ซึ่งเป็นเครือข่ายทางสังคมที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วและกำหนดขอบเขตไม่ได้ ว่าในที่สุดแล้วฝ่ายที่มีอำนาจรัฐจะเข้ามาปิดกั้นเครือข่ายของฝ่ายตรงกันข้าม แนวโน้มอีกประการหนึ่งคือการทำข่าวให้กลายเป็นละครมากขึ้น และทำให้นักข่าวกลายเป็นส่วนหนึ่งในตัวละครข่าว มีการผูกเรื่องราวและถ่ายภาพตัวเองขณะที่มีอารมณ์ร่วมกับผู้ตกเป็นข่าว มีการสัมภาษณ์ผู้ที่กำลังโศกเศร้าและเจ็บปวดด้วยคำถามที่ตอกย้ำความสะเทือนใจและด้วยท่าทีที่เห็นอกเห็นใจอย่างยิ่ง ทั้งนี้โดยผ่านการจัดฉาก เลือقمุมกล้อง เฟ้นตัวละครมาร่วมฉาก และพร้อมที่จะบันทึกภาพมานำเสนอสู่สาธารณะ อีกแนวโน้มหนึ่งเป็นเรื่องของการเลือกข้างเครือข่ายข่าวสารที่ใกล้ชิดกับอัตลักษณ์ของตนเอง และเกิดสภาพสื่อซ้อนสื่อ โดยสื่อกระแสหลักที่พยายามอนุรักษ์หลักการดั้งเดิมของสื่อเอาไว้กับสื่อทางเลือกใหม่ที่ทำให้เกิดสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งเกาะตัวกันอย่างแน่นเหนียวและกว้างขวาง และยังไม่ปรากฏทจริยธรรมที่แน่นอน สื่อทั้งสอง

ประเภทกำลังปรับตัวเองในกระบวนการที่ยังไม่สงบนิ่ง แต่ในสภาพที่ยังไม่พร้อมนั้นก็ต้องมา กลายเป็นกลไกกระจายข่าวสารการเมืองที่คนหลายฝ่ายกำลังแตกแยกกัน มีการใช้เทคโนโลยี "ปลอมสาร" ในรูปของภาพนิ่งและคลิปวิดีโอที่คนรับสารไม่ทราบว่าจะเชื่อใครหรือไว้ใจใครได้ ในที่สุดก็จะเลือกเครือข่ายข่าวสารที่ใกล้ชิดกับความชอบของตนเองและไม่สนใจว่าข่าวนั้นจะเป็น กลางหรือไม่ เมื่อใช้ความชอบเป็นหลัก ใช้ความถูกต้องเป็นตัวตัดสินว่าข่าวนี้คือความจริง การปราศจากบรรทัดฐานทางจริยธรรมที่แน่นอน ทำให้เกิดการทำหน้าที่ของสื่อที่สับสน เจ้าอารมณ์ จนข่าวกลายเป็นละครและเมื่อข่าวเป็นละครมันก็อาจจะไม่ใช่ความจริง (สุกัญญา สุตบรรทัด, 2553)

บทวิเคราะห์ของสุกัญญา สุตบรรทัด ดังกล่าวข้างต้นอาจจะไม่เกี่ยวข้องกับการอ่านเอกสาร ตำราทั่วไป แต่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าวสารผ่านสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์และวารสาร ซึ่งเป็นสื่อที่ประชาชนนิยมอ่าน รวมทั้งการนำเสนอในอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นสื่อที่คนรุ่นใหม่นิยมอ่าน มากเป็นพิเศษ แนวโน้มของสื่อนี้จึงมีนัยสำคัญต่อคุณภาพการอ่านและผลลัพธ์ของการอ่านอย่าง เลี้ยงไม่ได้

5.5 เหตุผลของคนที่ไม่ชอบการอ่านหนังสือ

จากการสนทนากลุ่ม พบว่าคนที่ไม่ชอบอ่านหนังสือได้อ้างถึงเหตุผลสนับสนุนพฤติกรรม ของตนที่แตกต่างกันออกไป เช่น ไม่ชอบที่จะอ่านหรือขี้เกียจ ไม่มีเวลา ไม่มีตัวแบบที่จะยึดถือเป็น ตัวอย่าง ไม่ได้รับการปลูกฝังเรื่องการอ่านจากครอบครัว ในช่วงวัยเรียนต้องช่วยครอบครัวทำงาน เช่น ช่วยพ่อแม่ประกอบอาชีพ หรือการช่วยเหลืองานภายในบ้าน ไม่เห็นประโยชน์ของการอ่าน ไม่ทราบว่าจะอ่านไปทำอะไร มีปัญหาสุขภาพ เบื่อหน่าย และไม่ชอบรูปแบบของหนังสือที่มีแต่ ตัวอักษร การเรียนการสอนในโรงเรียนไม่ได้เข้มงวดเรื่องการอ่าน ไม่เข้าใจเนื้อหาที่อ่าน อ่านไม่ออก อ่านไม่คล่อง และเป็นปฏิกริยาต่อต้านจากการถูกบังคับให้อ่านหนังสือ ซึ่งเหตุผลเหล่านี้ส่วนหนึ่ง เป็นการยอมรับสภาพอย่างตรงไปตรงมา แต่บางเหตุผลอาจเป็นเพียงข้ออ้างเพื่อการปกป้องตนเอง เนื่องจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่ไม่ชอบอ่านหนังสือบางคนก็อยู่ในครอบครัวที่มีความพร้อมด้าน การอ่าน มีพี่น้องที่รักการอ่าน มีพ่อแม่ที่คอยเอาใจใส่ให้การสนับสนุน หรือมีครูอาจารย์ที่คอย กำกับติดตามเรื่องการอ่าน แต่เขาก็กังไม่ชอบอ่านหนังสือ

คนที่ไม่ชอบอ่านหนังสืออาจขาดความเข้าใจว่าความสามารถในการอ่านเป็นเครื่องมือที่มี ความสำคัญต่อตนเองหลายด้าน เช่น เป็นเครื่องมือที่จะทำให้ได้รับรู้ข่าวสาร เข้าใจการ เปลี่ยนแปลง เข้าใจความคิดของผู้อื่น การอ่านช่วยให้เราทำงานได้และประสบความสำเร็จใน หน้าที่การงาน ช่วยรักษาสถานภาพและความมั่นคงของตนในอาชีพการงานและสถานะทางสังคม การอ่านเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้สามารถรักษามลประโยชน์ของตนไว้ได้ ขณะเดียวกันก็สามารถ เข้าถึงและขยายขอบข่ายของประโยชน์ได้มากขึ้น การอ่านเป็นเครื่องมือที่ทำให้เข้าใจธรรมชาติ

เข้าใจถึงสัจจะความจริงแห่งชีวิต ที่มีผลต่อการดำรงตนและการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง การอ่านเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เราสามารถรักษาสติธิ์ สามารถต่อรองและเข้าถึงประโยชน์สาธารณะต่างๆ ได้ การอ่านช่วยให้เราสามารถพึ่งตนเองได้ เหล่านี้คือเหตุผลที่ว่าทำไมเราต้องอ่าน และความสามารถในการอ่านมีประโยชน์อย่างไร ด้วยเหตุผลเหล่านี้ ผู้ที่ไม่อ่านหนังสือจึงตกอยู่ในสภาพเสียเปรียบทุนทางปัญญาแก่ผู้ที่อ่านและมีความสามารถในการอ่านสูงกว่า และหากพิจารณาภาพรวมในระดับชาตินัยย่อมหมายถึงความเสียเปรียบในการแข่งขันกับประชาคมโลกด้วย การสร้างความเข้าใจเหล่านี้กับผู้ที่ไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน อาจเป็นสิ่งที่ยากแต่ก็จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อให้คนไทยอ่านหนังสือมากขึ้น และต้องเตรียมการสนับสนุนเด็กรุ่นใหม่ต่อไป เพื่อให้การอ่านเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต

สรุป ผลการวิเคราะห์ในภาพรวม พบว่า หากต้องการพัฒนาด้านนี้การอ่านหรือเพิ่มศักยภาพการอ่านของคนไทย ทำได้ 2 ประเด็น คือ 1) การเพิ่มค่าคะแนนดัชนีการอ่านทำได้โดยการส่งเสริมให้คนไทยมีพฤติกรรมการอ่านหนังสือมากขึ้น พัฒนาความสามารถในการอ่านของคนไทยให้สูงขึ้น ซึ่งเป็นกลไกที่นำไปสู่ผลลัพธ์จากการอ่าน อันเป็นเป้าหมายปลายทางของการอ่าน และ 2) การพัฒนาปัจจัยที่เป็นสาเหตุส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อดัชนีการอ่าน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญคือ แรงจูงใจในการอ่าน ทักษะคิดต่อการอ่าน สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน และความพร้อมในการอ่าน อาจทำได้โดยการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน และการจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพแวดล้อมทางครอบครัว สภาพแวดล้อมทางที่ทำงาน/โรงเรียน และสภาพแวดล้อมของชุมชนที่อยู่อาศัย ทั้งนี้เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า ทักษะคิดต่อการอ่าน และสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่านมีอิทธิพลทางตรงต่อแรงจูงใจในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในส่วนของการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน นอกจากจะดำเนินการโดยการจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่านแล้ว การสร้างความพร้อมในการอ่านให้เกิดขึ้น ทั้งความพร้อมในด้านเวลาที่จะใช้อ่าน และความพร้อมด้านหนังสือ/วัสดุการอ่าน ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการอ่านได้ ทั้งนี้เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอ่านและความพร้อมในการอ่าน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อทัศนคติต่อการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อบุคคลเกิดทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน และเกิดแรงจูงใจในการอ่าน ก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรมการอ่าน เกิดความสามารถในการอ่าน และเกิดผลลัพธ์จากการอ่าน นั่นคือทำให้ดัชนีการอ่านของคนไทยสูงขึ้น นอกจากนี้ผลการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า ปัจจัยด้านโครงสร้างทางสังคม ปัจจัยภายในของบุคคล และปัจจัยภายนอกอื่นๆ เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างนิสัยการอ่านของคนไทยด้วยเช่นกัน โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป จากผลการวิจัยครั้งนี้ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะในการติดตามสถานการณ์การอ่านของคนไทย และข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการอ่านของคนไทย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการติดตามสถานการณ์การอ่านของคนไทย

ข้อเสนอแนะในการติดตามสถานการณ์การอ่านของคนไทย ได้จากข้อค้นพบในการพัฒนาดัชนีการอ่าน และผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดดัชนีการอ่าน ซึ่งพบว่าโมเดลการวัดดัชนีการอ่านตามกรอบแนวคิดดัชนีการอ่านที่พัฒนาขึ้น มีความตรงหรือสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการติดตามสถานการณ์การอ่านของคนไทยดังนี้

1.1 องค์ประกอบที่ใช้ในการติดตามสถานการณ์ของคนไทย โดยใช้กรอบดัชนีการอ่านที่พัฒนาขึ้นจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า กรอบดัชนีการอ่าน หรือโมเดลการวัดดัชนีการอ่านที่พัฒนาขึ้น มีความตรงหรือสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านพฤติกรรมการอ่าน ด้านความสามารถในการอ่าน และด้านผลลัพธ์จากการอ่าน โดยองค์ประกอบด้านผลลัพธ์จากการอ่าน มีน้ำหนักความสำคัญสูงสุด รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านความสามารถในการอ่าน และองค์ประกอบด้านพฤติกรรมการอ่าน ตามลำดับ ดังนั้นในการวัดและติดตามสถานการณ์การอ่าน เพื่อจัดทำเป็นดัชนีการอ่านของคนไทยสำหรับการรายงานสถานการณ์การอ่าน จึงควรให้ความสำคัญในการวัดและติดตามทั้ง 3 องค์ประกอบ โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านผลลัพธ์จากการอ่าน เนื่องจากเป้าหมายสูงสุดของการส่งเสริมหรือพัฒนาการอ่านของคนไทยโดยทั่วไปก็เพื่อการมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข นอกจากนี้ก็ควรมีการวัดและติดตามองค์ประกอบด้านความสามารถในการอ่าน และพฤติกรรมการอ่านด้วย เนื่องจากการที่คนเราจะได้รับผลลัพธ์จากการอ่านมากน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่าน และปริมาณความมากน้อยของการอ่าน หรือพฤติกรรมการอ่านเป็นส่วนประกอบด้วย เพื่อให้สามารถนำสารสนเทศที่ได้จากดัชนีที่จัดทำขึ้นไปใช้ในการพัฒนาส่งเสริมการอ่านของคนไทย ได้ตรงจุดตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น

1.2 ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการวัดและจัดทำดัชนีการอ่านของคนไทย

ผลการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้ทั้ง 16 ตัว ตามกรอบดัชนีการอ่านเป็นตัวบ่งชี้ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในการบ่งชี้ถึงการอ่านของคนไทย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำดัชนีการอ่าน เพื่อใช้ในการติดตามและรายงานสถานการณ์การอ่านของคนไทย ควรพิจารณา

เลือกใช้ตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น ในการวัดและจัดทำดัชนีการอ่านของคนไทยได้ตามความเหมาะสม โดยอาจพิจารณาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติประกอบด้วย

1.3 การสร้างดัชนีการอ่าน การรายงานผล และการแปลความหมายดัชนีการอ่าน

การสร้างดัชนีการอ่าน การรายงานผล และการแปลความหมายดัชนีการอ่าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจประยุกต์กระบวนการที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการดังนี้

1.3.1 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของตัวบ่งชี้ในกรอบดัชนีการอ่าน โดยประยุกต์ใช้เครื่องมือที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้

1.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างดัชนีการอ่าน อาจทำได้ในสองแนวทาง คือ

แนวทางที่หนึ่ง นำข้อมูลของตัวบ่งชี้ที่เก็บรวบรวมได้ มาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ตามโมเดลกรอบแนวคิดดัชนีการอ่าน โดยใช้โปรแกรมลิสเรล เพื่อนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาสร้างสมการในการคำนวณตัวบ่งชี้รวมพฤติกรรมกรรมการอ่าน ตัวบ่งชี้รวมความสามารถในการอ่าน ตัวบ่งชี้รวมผลลัพธ์จากการอ่าน และตัวบ่งชี้รวมการอ่าน (composite reading indicator) จากนั้นจึงนำตัวบ่งชี้รวมที่คำนวณได้ มาแปลงเป็นค่าปกติ (normalization) เพื่อสร้างเป็นดัชนีรวมที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0-1 โดยนำค่าตัวบ่งชี้ที่คำนวณได้ของแต่ละคน (value) ลบด้วยค่าต่ำสุด และหารด้วยพิสัยของตัวบ่งชี้ และเพื่อให้การแปลความหมายเข้าใจง่ายขึ้น จึงปรับดัชนีให้เป็นฐานร้อย โดยใช้สูตรดังนี้

$$\left(\frac{\text{Value} - \text{Min}}{\text{Max} - \text{Min}} \right) \times 100$$

แนวทางที่สอง นำข้อมูลของตัวบ่งชี้ที่เก็บรวบรวมได้ มาคำนวณตัวบ่งชี้รวมในแต่ละด้าน ได้แก่ ตัวบ่งชี้พฤติกรรมกรรมการอ่าน ตัวบ่งชี้รวมความสามารถในการอ่าน ตัวบ่งชี้รวมผลลัพธ์จากการอ่าน และตัวบ่งชี้รวมการอ่าน โดยใช้สมการในการคำนวณตัวบ่งชี้รวมที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จากนั้นจึงนำตัวบ่งชี้รวมที่คำนวณได้ มาแปลงเป็นค่าปกติ (normalization) เพื่อสร้างเป็นดัชนีรวมที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0-1 โดยนำค่าตัวบ่งชี้ที่คำนวณได้ของแต่ละคน (value) ลบด้วยค่าต่ำสุด และหารด้วยพิสัยของตัวบ่งชี้ และเพื่อให้การแปลความหมายเข้าใจง่ายขึ้น จึงปรับดัชนีให้เป็นฐานร้อย โดยใช้สูตรเดียวกับแนวทางที่หนึ่ง หรือแปลงตัวบ่งชี้เดี่ยวให้เป็นคะแนนมาตรฐาน (standardization) ที่มีค่าเฉลี่ยเป็น 0 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 1 ก่อนที่จะรวมตัวแปร แล้วจึงนำตัวบ่งชี้รวมที่ได้มาปรับเป็นดัชนีรวม โดยใช้สูตรเดียวกัน

1.3.3 การรายงานผลดัชนีการอ่านของคนไทย ควรรายงานดัชนีการอ่านทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ดัชนีพฤติกรรมการอ่าน ดัชนีความสามารถในการอ่าน ดัชนีผลลัพธ์การอ่าน และดัชนีรวมการอ่าน เพื่อให้เห็นรายละเอียดของดัชนีการอ่านในแต่ละด้าน และดัชนีการอ่านโดยรวมว่ามีรูปแบบ (pattern) เป็นอย่างไร อันจะทำให้ได้สารสนเทศที่นำไปสู่การพัฒนาหรือส่งเสริมการอ่านของคนไทยได้ตรงจุดมากยิ่งขึ้น สำหรับช่วงเวลาในการรายงาน อาจเป็นการรายงานในรอบ 1 ปี ก็ได้ ทั้งนี้เนื่องจากดัชนีการอ่าน เป็นดัชนีที่ไม่น่าจะผันผวนตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมมากนัก จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องรายงานบ่อย หรือมากกว่า 1 ครั้งในแต่ละรอบปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของหน่วยงานที่รับผิดชอบด้วย

1.3.4 การแปลความหมายดัชนีการอ่านที่จัดทำขึ้น สามารถใช้เกณฑ์ปกติ (norm) ที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้เป็นเกณฑ์ในการแปลความหมายของดัชนีการอ่านในแต่ละด้าน และดัชนีรวมการอ่าน เพื่อใช้ในการรายงานสถานการณ์การอ่านของคนไทย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการอ่านของคนไทย

จากผลการศึกษาสถานการณ์การอ่านของคนไทย ทั้งในส่วนของผลการสำรวจสภาพการอ่านและการศึกษาความแตกต่างของสภาพการอ่าน ผลการพัฒนาดัชนีการอ่าน และการศึกษาความแตกต่างของดัชนีการอ่านของคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกัน และผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อดัชนีการอ่านในเชิงปริมาณ รวมทั้งผลการศึกษาปัจจัยหรือเงื่อนไขที่หล่อหลอมสู่การสร้างนิสัยการอ่านของคนไทยในเชิงคุณภาพ สรุปได้เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

2.1 ดัชนีการอ่านที่พัฒนาขึ้นโดยเฉพาะดัชนีพฤติกรรมการอ่าน ซึ่งพบว่ามีความต่ำกว่าดัชนีความสามารถในการอ่าน และดัชนีผลลัพธ์จากการอ่าน และมีความต่ำกว่า 50.00 ทั้งในกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวม และจำแนกตามช่วงวัย ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพท้องถิ่นที่อยู่อาศัย จึงเห็นได้ชัดเจนว่า ดัชนีพฤติกรรมการอ่านซึ่งเป็นดัชนีที่สะท้อนถึงปริมาณการอ่านของคนไทย ยังมีค่าต่ำเมื่อเทียบกับ 100 ดังนั้นหน่วยงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรที่จะช่วยกันพัฒนาส่งเสริมให้คนไทยอ่านหนังสือมากขึ้น ทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน และนโยบายภาครัฐ

2.2 การพัฒนาการอ่านในครอบครัว

1) ครอบครัวควรตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านและปลูกฝังให้สมาชิกรักการอ่าน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถในการอ่าน และการรักษาระดับความสามารถในการอ่านของสมาชิกในครอบครัว เนื่องจากความสามารถในการอ่านจะส่งผลต่อความสามารถในการศึกษาเรียนรู้ต่างๆ การเข้าสู่อาชีพ การพัฒนาอาชีพ การเข้าถึงอรรถประโยชน์ที่เกิดจากนโยบายของรัฐ การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพต่างๆ ซึ่งจะส่งผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกและครอบครัวโดยตรง

2) ในฐานะที่ครอบครัวเป็นหน่วยผลิต พัฒนาและรับประโยชน์จากสมาชิก ครอบครัวจึงควรให้ความสำคัญกับการลงทุน เพื่อส่งเสริมการอ่านของสมาชิก โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการอ่าน จัดหาหนังสือ/วัสดุการอ่าน ที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิก มีบรรยากาศและสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควรแก่ฐานะความเป็นอยู่ ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้อยากอ่านหนังสือมากขึ้น

3) สมาชิกวัยผู้ใหญ่ในครอบครัว ควรปฏิบัติเป็นแบบอย่างในการอ่านให้เด็กๆ และเยาวชนได้ศึกษาและซึมซับพฤติกรรมดังกล่าวกลายเป็นการพัฒนานิสัยการอ่านของตนเองอีกทางหนึ่ง

2.3 การพัฒนาการอ่านในโรงเรียน

โรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมที่มีภารกิจโดยตรงในการให้การศึกษาและพัฒนาสมาชิกของสังคม ควรได้มีการทบทวนการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลให้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอ่านของนักเรียนให้มากขึ้น มีการปรับปรุงพัฒนาวิธีการสอนภาษาไทยเพื่อให้นักเรียนสามารถอ่านเขียนภาษาไทยได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่ว ซึ่งผลการวิจัยนี้บ่งชี้ว่าการสอนอ่านเขียนในโรงเรียนยังเป็นปัญหาเนื่องจากนักเรียนอ่านเขียนไม่คล่อง สอดคล้องกับรายงานการประเมินนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวนมากอ่านเขียนไม่ได้

นอกจากนี้โรงเรียนควรจัดทำโครงการส่งเสริมการอ่านต่อไป เพื่อให้นักเรียนมีกิจกรรมการอ่านมากขึ้น และควรทบทวนการดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการที่ให้นักเรียนยืมหนังสือเรียนว่าได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพสมดังเจตนาในการให้นักเรียนยืมหนังสือหรือไม่ นักเรียนได้นำหนังสือมาใช้ในการเรียนการสอนหรือไม่

2.4 การพัฒนาการอ่านของประชาชนโดยภาพรวม

2.4.1 นโยบายภาครัฐ รัฐบาลควรดำเนินนโยบายในการสนับสนุนส่งเสริมการอ่านของประชาชน ดังนี้

1) จัดสรรงบประมาณพัฒนาห้องสมุดประชาชนในจังหวัดต่างๆ ให้ทันสมัยและมีหนังสือใหม่ๆ ให้ประชาชนได้เข้าไปศึกษาหาความรู้

2) จัดสรรงบประมาณ สนับสนุนหรือผลักดันให้ห้องสมุดของสถานศึกษา และห้องสมุดของหน่วยราชการซึ่งมีอยู่ทั่วประเทศ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าใช้ได้อย่างกว้างขวาง โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ง่าย มีค่าบริการต่ำหรือไม่คิดค่าบริการจากบุคคลภายนอก

3) รณรงค์ให้ครอบครัวเห็นความสำคัญและรับผิดชอบในการพัฒนาทักษะการอ่านของสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้การจัดสัปดาห์หนังสือ หรือมีศูนย์จำหน่ายหนังสือในจังหวัดต่างๆ ที่สะดวกต่อการส่งเสริมการอ่านของครอบครัวในต่างจังหวัดด้วย

4) รัฐบาลควรมีนโยบายในการควบคุมราคาเอกสารตำราเรียน และสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงสิ่งพิมพ์และวัสดุการอ่านได้ง่ายขึ้น

5) รัฐบาลควรมีนโยบายให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่น จัดตั้งอำนวยความสะดวกต่อการอ่านของประชาชน ทั้งในด้านสถานที่อ่านหนังสือ หนังสือ/วัสดุการอ่านต่างๆ ที่มีปริมาณเพียงพอและหลากหลาย ตอบสนองตามความต้องการของประชาชน โดยอาจเป็นการปรับปรุงหรือจัดทำที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านให้มีสภาพที่พร้อมในการให้บริการ เนื่องจากที่อ่านหนังสือประจำบ้านเป็นแหล่งที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย แต่สภาพที่เป็นอยู่ไม่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์ทั้งในด้านความพร้อมของสถานที่ จำนวนหนังสือ และประเภทหนังสือ

2.4.2 นโยบายระดับท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดโครงการสนับสนุนการอ่านในเขตรับผิดชอบของตน เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยอาจจัดกิจกรรมสนับสนุนทั้งระดับครอบครัวและชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. กรอบดัชนีการอ่านของไทยที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกรอบที่ใช้สำหรับสร้างดัชนีการอ่านของคนไทยทั่วไป ควรมีการวิจัยเพื่อตรวจสอบว่า กรอบดัชนีการอ่านมีความแปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่มคนไทยที่มีภูมิหลังต่างกันหรือไม่ เช่น ชนเผ่า อาชีพ เป็นต้น เพื่อจะทำให้ได้กรอบดัชนีการอ่าน หรือโมเดลการวัดดัชนีการอ่าน รวมทั้งเกณฑ์ปกติที่เฉพาะเจาะจงสำหรับแต่ละกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

2. กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการสร้างดัชนีการอ่านครั้งนี้ เป็นวิธีการหนึ่งเท่านั้น ยังมีวิธีการอื่นๆ อีก จึงน่าจะมีการศึกษาวิจัยเพื่อตรวจสอบและเปรียบเทียบคุณภาพของดัชนีการอ่าน ที่ได้จากวิธีการที่ใช้ในการสร้างดัชนีต่างกัน

3. การวัดตัวแปรที่เป็นตัวบ่งชี้ในกรอบดัชนีการอ่าน โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านความสามารถในการอ่าน สำหรับการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวัดตามการรับรู้เป็นหลัก เนื่องจากให้ผลการตรวจสอบความตรง หรือความสอดคล้องของโมเดลการวัดความสามารถในการอ่านกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ดีกว่าโมเดลการวัดความสามารถในการอ่านที่ได้จากแบบทดสอบ แต่อย่างไรก็ตาม

ควรจะได้มีการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือวัดที่เป็นแบบทดสอบมาตรฐานสำหรับใช้วัดความสามารถในการอ่านได้อย่างเหมาะสมกับคนไทยต่อไป

4. ตามหลักการพัฒนาและใช้ประโยชน์ตัวบ่งชี้ควรมีการจัดทำดัชนีการอ่าน สำหรับใช้ในการติดตามสถานการณ์การอ่านของคนไทยในปีต่อไป เพื่อจะได้นำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเส้นฐานที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของดัชนีการอ่านของคนไทยเมื่อช่วงเวลาเปลี่ยนไป รวมทั้งควรมีการศึกษาตรวจสอบคุณสมบัติของตัวบ่งชี้หรือดัชนี เช่น การวิเคราะห์ความไว (sensitivity analysis) ต่อไป

5. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของดัชนีการอ่านที่เป็นผลการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างคนไทยโดยภาพรวม หากได้มีการวิเคราะห์วิจัยต่อยอดเพื่อตรวจสอบความตรงข้ามกลุ่มระหว่างกลุ่มคนไทยที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่มต่างๆ กัน เช่น กลุ่มคนไทยที่มีช่วงวัยต่างกัน หรือกลุ่มคนไทยที่มีอาชีพต่างกัน เป็นต้น เพื่อศึกษาว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของดัชนีการอ่าน จะมีความแปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่มหรือไม่ ทั้งในส่วนของรูปแบบโมเดลและพารามิเตอร์ขนาดอิทธิพลของตัวแปรต่างๆ ที่ส่งผลต่อดัชนีการอ่าน นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของดัชนีการอ่านให้มีความสมบูรณ์และครอบคลุมตัวแปรสำคัญมากขึ้น โดยการนำตัวแปรที่เป็นผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ มาตรวจสอบยืนยันด้วยวิธีการเชิงปริมาณ เพื่อที่จะทำให้ได้ข้อค้นพบที่นำไปสู่การพัฒนาการอ่านของคนไทย ได้ครอบคลุมและชัดเจนยิ่งขึ้น

park
อุทยานการเรียนรู้